

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI

ŞERMİN YAŞAR'IN ÇOCUK KİTAPLARINDA KİŞİLER ARASI ÇATIŞMA VE
ÇATIŞMA ÇÖZME SÜRECİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

GİZEM TOSUN

DANIŞMAN
DR. ÖĞR. ÜYESİ TUĞBA DEMİRTAŞ TOLAMAN

ŞUBAT 2024

T. C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI

ŞERMİN YAŞAR'IN ÇOCUK KİTAPLARINDA KİŞİLER ARASI ÇATIŞMA VE
ÇATIŞMA ÇÖZME SÜRECİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

GİZEM TOSUN

DANIŞMAN
DR. ÖĞR. ÜYESİ TUĞBA DEMİRTAŞ TOLAMAN

ŞUBAT 2024

BİLDİRİM

Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tez-Proje Yazım Kılavuzu'na uygun olarak hazırladığım bu çalışmada:

- Tezde yer verilen tüm bilgi ve belgeleri akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi ve sunduğumu,
- Yararlandığım eserlere atıfta bulunduğumu ve kaynak olarak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değiştirmede bulunmadığımı,
- Bu tezin tamamını ya da herhangi bir bölümünü başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

Gizem TOSUN

İTHAF

En değerli varlıklarım annem ve babama...

ÖN SÖZ

“Şermin Yaşar’ın Çocuk Kitaplarında Kişiler arası Çatışma ve Çatışma Çözme Süreci” adlı bu araştırmada incelenen eserlerdeki kişilerin ve kahramanların diğer kişi ve kahramanlarla aralarında gelişen çatışmalar ve çatışma çözme süreci tespit edilmeye çalışılmıştır. Kitaplarda elde edilen bulgulardan hareketle çocuk kitaplarında yer alan kişiler arası çatışmaların yapıcı yollarla çözümlenmesinin önemine değinilmiştir.

Çalışma genel olarak beş bölümden meydana gelmektedir. Çalışmanın birinci bölümünde araştırmanın problemi, alt problemleri, amacı, önemi, sınırlılıkları ve tanımlara yer verilmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde araştırmanın kurumsal çerçevesi, çalışma ile ilgili araştırmalara, Şermin Yaşar’ın hayatına ve alan yazında Şermin Yaşar’la ilgili yapılmış araştırmalara yer verilmiştir. Araştırmanın üçüncü bölümünde araştırmanın modeli, evreni ve örnekleme, veri toplama araçları, verilerin analizine yönelik bilgilere yer verilmiştir. Araştırmanın dördüncü bölümünde araştırma ile ilgili bulgular ve bulgulara dair yorumlar ele alınmıştır. Araştırmanın beşinci bölümünde bulgulardan yola çıkılarak tartışma, sonuç ve öneri bölümlerine yer verilmiştir. Çalışmanın sonuna kaynakça ve ekler kısmı ilave edilmiştir.

Bu çalışmanın meydana gelmesinde bana rehberlik eden kıymetli danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Tuğba DEMİRTAŞ TOLAMAN’a katkılarından dolayı teşekkür ederim. Çalışmamı yönetme sürecinde desteğini her daim yanımda hissettiğim manevi kız kardeşim Ayşenur ÖZTÜRK’e, çalışmamda birçok konuda bana yardımcı olan, desteklerini esirgemeyen çalışma arkadaşlarıma teşekkür ederim. Güzel bir insan olma yolunda bana her zaman güç olan, başarılarımın görünmez kahramanları canım aileme müteşekkirim.

ÖZET

ŞERMİN YAŞAR’IN ÇOCUK KİTAPLARINDA KİŞİLER ARASI ÇATIŞMA VE ÇATIŞMA ÇÖZME SÜRECİ

Gizem TOSUN, Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Tuğba DEMİRTAŞ TOLAMAN

Sakarya Üniversitesi, 2024

Çocuk edebiyatı, çocukların gerçek hayatta yaşadığı ve yaşaması mümkün olan birçok olayı ve durumu konu edinmektedir. Çocuklar için yazılan nitelikli eserler onların düşünme becerilerini, dil becerilerini geliştirir. Bunun yanında bu eserler kişilik gelişimi ve sosyal gelişim için de önemli bir yere sahiptir.

Toplumsal yaşamın farklı süreçlerinde kişiler, çeşitli nedenlerle görüş ayrılıkları yaşayabilmektedir. Bu görüş ayrılıkları da kişiler arasında bazı çatışmalara sebep olabilmektedir. Çocuk kitapları, içerisinde yer alan kurgular vasıtasıyla çocukların dil becerilerine, bilişsel, duyuşsal, sosyal ve ahlaki gelişimlerine destek olduğu gibi çocukların çatışmalara karşı bilinç kazanmalarına ve çatışma çözme süreçlerine de katkı sağlamaktadır. Bütün bunlardan hareketle bu araştırmada çocuk edebiyatının çağdaş yazarlarından Şermin Yaşar’ın 2016-2021 yılları arasında çıkmış 16 çocuk kitabı, kişiler arası çatışma çözme süreçleri bakımından incelenmiş; kitaplardaki çatışmaların sebep, çözüm ve sonuçlanma biçimleri araştırılmıştır.

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman incelemesinden yararlanılmıştır. Verilerin analizinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın sonunda Şermin Yaşar’ın 16 çocuk kitabında 399 adet kişiler arası çatışma tespit edilmiştir. Bu çatışmaların sebebinin en fazla farklı değerlerden (238) kaynaklandığı, bunu karşılanmayan psikolojik gereksinimlerin (137) takip ettiği görülmüştür. Yaşanan çatışmaların çözümünde en fazla güç kullanma (149) çatışma çözme biçiminin kullanıldığı, bunu sırasıyla geri çekilme (102), diğer unsurlar (65), uyma (57), uzlaşma (23), iş birliği (3) çatışma çözme biçimlerinin izlediği tespit edilmiştir. Yaşanan çatışmaların en fazla kazan-kaybet (267) ile sona erdiği, bunu sırasıyla diğer (73), kazan-kazan (35) ve kaybet-kaybet (24) sonuçlarının takip ettiği görülmüştür.

Araştırmadan elde edilen bulgular değerlendirildiğinde, kitaplardaki çatışmaların çoğunlukla g kullanma, geri çekilme, uyma gibi çatışma çözme biçimleriyle çözüme kavuştuğu, kazan-kaybet ile sona erdiği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: ocuk Edebiyatı, atışma, Kişiler Arası atışma, şermin Yaşar

ABSTRACT

INTERPERSONAL CONFLICT AND THE CONFLICT RESOLUTION PROCESS IN ŞERMİN YAŞAR'S CHILDREN'S BOOKS

Gizem TOSUN, Master's Thesis

Supervisor: Assist. Prof. Dr. Tuğba DEMİRTAŞ TOLAMAN

Sakarya University, 2024

Children's literature deals with many events and situations that children experience and can experience in real life. Quality works written for children improve their thinking skills and language skills. In addition, these works also have an important place for personality development and social development.

In different processes of social life, people may experience differences of opinion for various reasons. These differences of opinion can also cause some conflicts between people. Children's books not only support children's language skills, cognitive, affective, social and moral development through the fictions they contain, but also contribute to children's awareness of conflicts and conflict resolution processes. Based on all this, in this research, 16 children's books published between 2016 and 2021 by Şermin Yaşar, one of the contemporary writers of children's literature, were examined in terms of interpersonal conflict resolution processes; The causes, solutions and conclusions of the conflicts in the books were investigated.

Document review, one of the qualitative research methods, was used in the research. Descriptive analysis method was used to analyze the data. At the end of the research, 399 interpersonal conflicts were identified in Şermin Yaşar's 16 children's books. It was observed that the cause of these conflicts mostly stemmed from different values (238), followed by unmet psychological needs (137). It was determined that the most used conflict resolution style was the use of force (149) in resolving conflicts, followed by withdrawal (102), other elements (65), compliance (57), compromise (23), and cooperation (3). It was observed that the most conflicts ended with win-lose (267), followed by other (73), win-win (35) and lose-lose (24).

When the findings obtained from the research were evaluated, it was determined that the conflicts in the books were mostly resolved through conflict resolution methods such as using force, retreating, and complying, and ended in win-lose.

Keywords: Children's Literature, Conflict, Interpersonal Conflict, Şermin Yaşar

İÇİNDEKİLER

BİLDİRİM	i
İTHAF	ii
ÖN SÖZ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
TABLolar LİSTESİ.....	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiv
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	xv
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	2
1.2. Problem Cümlesi.....	4
1.2.1. Alt Problemler	4
1.3. Araştırmanın Amacı ve Önemi	5
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	7
1.5. Tanımlar.....	7
BÖLÜM II	8
KURAMSAL ÇERÇEVE İLE İLGİLİ ÇALIŞMALAR.....	8
2.1. Çocuk Edebiyatı	8
2.1.1. Batı’da Çocuk Edebiyatının Gelişimi.....	12
2.1.2. Ülkemizde Çocuk Edebiyatının Gelişimi	18
2.2. Çocuk Edebiyatında Bulunması Gereken Özellikler	23

2.3. Çocuk Edebiyatı ve Türkçe Öğretimi	24
2.4. Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri	28
2.4.1. Karakter	29
2.4.2. Dil ve Anlatım.....	30
2.4.3. İleti	31
2.4.4. Resim	32
2.4.5. Konu	34
2.5. Çatışma ve Çatışma Türleri	35
2.5.1. Çatışma Türleri	36
2.5.1.1. Kişinin Kendisiyle Olan Çatışması.....	38
2.5.1.2. Kişinin Başkalarıyla Yaşadığı Çatışma:	38
2.5.1.3. Kişinin Doğayla Yaşadığı Çatışma	39
2.5.1.4. Kişinin Toplumla Yaşadığı Çatışma	39
2.6. Çatışmanın Nedenleri	40
2.6.1. Karşılanmayan Psikolojik Gereksinimler.....	40
2.6.2. Kaynakların Kısıtlı Olması.....	41
2.6.3. Değerler	42
2.7. Çatışma Çözme Biçimleri.....	43
2.8. Çatışmanın Sonuçları	48
2.9. Çocuk Kitaplarında Çatışma	49
2.10. Şermin Yaşar'ın Hayatı ve Eserleri	52
2.10.1. Şermin Yaşar'ın Hayatı	52
2.10.2. Şermin Yaşar'ın Eserleri	53
2.10.2.1. Şermin Yaşar'ın Çocuk Kitapları	53
2.10.2.2. Şermin Yaşar'ın Yetişkin Kitapları	54

2.11. Şermin Yaşar ile İlgili Yapılmış Çalışmalar	55
2.12. Çatışma ile İlgili Çalışmalar.....	58
BÖLÜM III	62
YÖNTEM	62
3.1. Araştırmanın Modeli.....	62
3.2. Araştırmanın Çalışma Grubu	62
3.3. Veri Toplama Araçları	64
3.4. Verilerin Analizi	64
BÖLÜM IV.....	66
BULGULAR	66
4.1. Şermin Yaşar'ın Çocuk Kitaplarında Bulunan Kişiler Arası Çatışma Sıklığı	66
4.2. Şermin Yaşar'ın Çocuk Kitaplarında Bulunan Kişiler Arası Çatışma Nedenleri.....	68
4.2.1. Karşılanmayan Psikolojik Gereksinimler.....	72
4.2.2. Farklı Değerler	77
4.2.2.1. Dünyayı Algılama Farklılığı	79
4.2.2.2. Yaşam Şekli	83
4.2.2.3. İnanç Sistemi.....	85
4.2.3. Kıt Kaynaklar	87
4.3. Şermin Yaşar'ın Çocuk Kitaplarındaki Kişiler Arası Çatışmaların Çözüm Yolları.....	90
4.4. Şermin Yaşar'ın Çocuk Kitaplarında Bulunan Kişiler Arası Çatışma Çözüm Sonuçları	106
BÖLÜM V	115
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	115
5.1. Sonuç ve Tartışma.....	115
5.2. Öneriler	122
5.2.1. Araştırma Sonuçlarına Dayalı Öneriler	122

5.2.2. Gelecek Araştırmalara Yönelik Öneriler	122
KAYNAKÇA	124
EKLER.....	134
Çatışma Çözme Süreci Kodlama Çizelgesi	134
Dedemin Bakkalı Kitabının Özeti	135
Dedemin Bakkalı Çırac Kitabının Özeti.....	137
Abartma Tozu Kitabının Özeti	138
Babaannem Geri Döndü Kitabının Özeti.....	140
Cingo: Ben İnsan Değil Miyim? Kitabının Özeti.....	142
Oh Ne Âlâ Memleket Kitabının Özeti	143
Cebimdeki Mandalina Ağaçları Kitabının Özeti.....	145
Bizimki Kitabının Özeti.....	146
Kuş Masalları Kitabının Özeti.....	147
Çok Hayal Kuran Çocuk Kitabının Özeti	152
Uyuyor Musun?/ Tilki Masalları Serisi Kitabının Özeti	153
Cesaret Sandığı/ Tilki Masalları Serisi Kitabının Özeti	154
Garip Bir Kuyruk/ Tilki Masalları Serisi Kitabının Özeti	155
Pekicik Kitabının Özeti.....	156
Dahacık Kitabının Özeti	157
Hıhıcık Kitabının Özeti.....	159

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Çatışma Türleri ve Alt Çatışma Türleri	37
Tablo 2. Çatışmanın Nedenleri, Tepkileri ve Sonuçları	48
Tablo 3. Şermin Yaşar'ın Çocuklar İçin Yazdığı Eserler	53
Tablo 4. Şermin Yaşar'ın Yetişkinler İçin Yazdığı Kitaplar	55
Tablo 5. Çalışmada İncelenen Kitaplar, Yayınevleri, Basım Yılları	63
Tablo 6. Şermin Yaşar'ın Çocuk Kitaplarında Bulunan Kişiler Arası Çatışma Sıklığı	66
Tablo 7. Kişiler Arası Çatışma Nedenleri Sıklık Dağılımı	69
Tablo 8. Karşılanmayan Psikolojik Gereksinimlerden Kaynaklı Kişiler Arası Çatışma Sıklığı	71
Tablo 9. Karşılanmayan Psikolojik Gereksinimlerin Kategorilere Dağılımı	72
Tablo 10. Farklı Değerlerin Temalara Dağılımı	77
Tablo 11. Farklı Değerlerden Kaynaklı Kişiler Arası Çatışmaların Kitaplardaki Sıklığı ...	78
Tablo 12. Dünyayı Algılama Farklılığından Kaynaklı Kişiler Arası Çatışma Sıklığı	79
Tablo 13. Yaşam Şeklinden Kaynaklı Kişiler Arası Çatışma Sıklığı	83
Tablo 14. İnanç Sisteminden Kaynaklı Kişiler Arası Çatışma Sıklığı	85
Tablo 15. Kıt Kaynaklardan Kaynaklı Kişiler Arası Çatışma Sıklığı	87
Tablo 16. Şermin Yaşar'ın Çocuk Kitaplarında Kişiler Arası Çatışma Çözme Biçimi Sıklığı	91
Tablo 17. Güç Kullanma Çatışma Çözme Biçiminin Kitaplardaki Kullanım Sıklığı	92
Tablo 18. Geri Çekilme Çatışma Çözme Biçiminin Kitaplardaki Kullanım Sıklığı	94
Tablo 19. Diğer Unsurlardan Kaynaklanan Çatışma Çözme Biçiminin Kitaplardaki Kullanım Sıklığı	96
Tablo 20. Uyuma Çatışma Çözme Biçiminin Kitaplardaki Kullanım Sıklığı	101
Tablo 21. Uzlaşma Çatışma Biçiminin Kitaplardaki Kullanım Sıklığı	103

Tablo 22. İş birliği Çatışma Çözme Biçiminin Kitaplardaki Kullanım Sıklığı	105
Tablo 23. Şermin Yaşar'ın Çocuk Kitaplarında Kişiler Arası Çatışma Sonuçlarının Sıklığı	106
Tablo 24. Kazan-Kaybet ile Sonuçlanan Çatışmaların Kitaplardaki Kullanım Sıklığı	107
Tablo 25. Diğer Unsurlarla Sonuçlanan Çatışmaların Kitaplardaki Kullanım Sıklığı	109
Tablo 26. Kazan-Kazan ile Sonuçlanan Çatışmaların Kitaplardaki Kullanım Sıklığı	111
Tablo 27. Kaybet-Kaybet ile Sonuçlanan Çatışmaların Kitaplardaki Kullanım Sıklığı	113
Tablo 28. Çatışma Çözme Süreci Kodlama Çizelgesi	134

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Çatışma Çözme Stratejileri	45
Şekil2. Karşılanmayan Psikolojik İhtiyaçlardan Kaynaklı Yaşanan Kişiler Arası Çatışmaların İncelenme Şeması	68
Şekil 3. Farklı Değerlerden Kaynaklı Yaşanan Kişiler Arası Çatışmaların İncelenme Şeması	69
Şekil 4. Kıt Kaynaklardan Dolayı Yaşanan Kişiler Arası Çatışmaların İncelenme Şeması	69
Şekil 5. Şermin Yaşar'ın Çocuk Kitaplarında Kişiler Arası Çatışmaların Çözüm Biçimleri	91

SİMGELER VE KISALTMALAR

Çev. : Çevirmen

Ed. : Editör

vb. : Ve Benzeri

s. : Sayfa

TDK: Türk Dil Kurumu

yy. : Yüzyıl

BÖLÜM I

GİRİŞ

İnsan, yaşamı boyunca güzeli ve güzelliği arama, güzel olanı üretme gayesi içindedir. İnsanın bu estetik kaygısı onu “güzel sanatlar” ile ilgilenmeye sevk etmiştir. Geçmişten günümüze değin kişiler, güzellik arayışlarını ve güzellik yaratma yeteneklerini güzel sanatlara ait dallarda eserler ortaya koyarak tatmin etmeye çalışmışlardır. Güzel sanatların bir dalı olan edebiyat da yine böyle bir gayenin ürünüdür.

Alanyazına bakıldığında edebiyat ile ilgili pek çok tanıma rastlamak mümkündür. Edebiyat, kök itibarıyla edeb sözcüğünden gelmiş ve uzun zamandır damanasına uygun gelişim süreci içinde olmuştur (Bilgegil, 1980). Edeb sözcüğünün sözlük anlamı itibarıyla terbiye, terbiye etmede bulunma gibi anlamlara geldiği bilinmektedir. Nitekim, Babacan (2014) da sanatın, edebiyatın ekseri manada insanı kendi varlığının bilincine vardırarak iyi, güzel ve doğru olana erdiren “Eğitim” ile güçlü bir bağı bulunduğunu, edebiyat kelimesinin kökünü meydana getiren “terbiye-eğitim” manasına gelen “edep” sözcüğünün de durumun açık bir delili olduğunu belirtmektedir. Dursunoğlu (2010), edebiyatı; “düşünce duygu ve hayallerin söz ve yazı halinde etkili bir şekilde anlatılması sanatı ya da diğer bir ifadeyle insanın iç dünyasında, ruhunda, zihninde var olanların söz ve yazı vasıtasıyla aktarılması” olarak tanımlarken, “insanın duygu, düşünce ve toplum yaşamını, doğayla ilişkilerini söz ve yazıyla, etkili bir dil ve güzel bir biçimle anlatmayı amaç edinen bir sanat dalı” (Bezirci ve Göker, 1993, s.13) şeklinde tanımlayarak edebiyatın söz ve yazıyla his ve fikirlerin aktarım vasıtası olduğuna vurgu yapmaktadırlar. Bütün bu tanımlardan hareketle edebiyat; fikirleri, hisleri ve hayalleri sözle ya da yazıyla sanatsal bir biçim kullanarak anlatmaktır diyebiliriz.

Gelişim süreci göz önünde bulundurulduğunda yazarlar, edebiyatın farklı alanlarında verdikleri eserlerle yetişkinlere hitap etmelerinin yanı sıra çocuklar için de ürünler ortaya koymuşlardır. Bu ürünlerin varlığı, edebiyatın içinde ayrı bir çocuk edebiyatı kavramını gerekli kılmıştır. Çocuklar gerek ilgi, ihtiyaç ve tutumları gerekse davranış örüntüleriyle yetişkinlerden farklı bir yapıya sahiptir. Bu yüzden çocuk kitlesine hitap eden bir edebiyat anlayışı zaman içerisinde kaçınılmaz hale gelmiştir. Şimşek ve Bulut (2022)’a göre çocuk

edebiyatı hitap ettiği kitle çocuk olan, onların ilgi ve gereksinimlerini gidermek amacına sahip; çocuğa görelik ilkesinden yola çıkan; çocuksu duyarlığa sahip ve çocuksu heyecanı yakalamaya gayret eden; çocuğun hayallerini zenginleştiren; çocuğun estetik hissini, doğaya bakışını geliştirirken ona iyiyi ve güzeli sezdirebilen bir edebiyattır. Tanımdan da hareketle çocuk edebiyatının çocuklara estetik bir bilinç kazandırarak onların ilgi ve ihtiyaçlarını gidermeye yarayan sanatın bir kolu olduğunu söylemek mümkündür.

Edebiyatın değişmeyen görevlerinden biri de çatışmaları yansıtmaya özelliğidir. Edebiyat, insanlığın farklı hallerini, maceralarını ele alarak insanın tabiatını tanıtır, bu yolla hayatımızı zenginleştirir, güzel olanın lezzetine ve farkına varma gücünü zenginleştirir. Edebiyat; yazılı ve sözlü eserlerle insanların his ve fikir evrenine hitap ederek onları olgunlaştırma, yaşam ve yaşanan olaylar karşısında bakış açısı ve tutum geliştirip doğru kararlar alma, kişiyi duygu, düşünce ve toplumsal manalarda geliştirme gibi birçok önemli görevi yerine getirmektedir. Babacan (2014)'a göre kitaplardaki kahramanlar sayesinde okurlar insan sarrafı olurlar. Roman veya hikâye içinde insanı, insanın davranışlarını tanıyıp öğrenmeleri sağlanır. Yaşamında bir olay veya kişiyle rast gelindiğinde “Bu insan iyidir, bununla dost olunur veya bu insandan uzak durulmalıdır” biçiminde hüküm verme ve ölçme yetkinliği, yaşamın satır araları hakkında bilinç kazanılır. Yapıtlarda sorunlar ortaya konur ve bu sorunların çözölme çareleri sorunun ardından uygulama ve sezinleme biçiminde okuyucuya verilir. Bu şekilde çocuk ve genç, bir sorunla karşı karşıya kaldığında okuduğu eserdeki olayı ve geliştirilen çözüm yolunu anımsar. Bu vasıtaıyla birey, günden güne hayat felsefesi kazanmaya başlar. Bu bağlamda günlük yaşamında edebiyat ve edebi ürünlerle içli dışlı olan kişilerin sanat zevki kazanmasının yanında gerek bireysel gerek kişiler arası gerekse de toplumsal birtakım alanlarda karşılarına çıkan sorun ve çatışmaları çözüme kavuşturma becerisi de kazandığını söylemek mümkündür.

1.1. Problem Durumu

İnsanlar zaman zaman kendisiyle, etrafındaki kişilerle, toplumla veya tabiatla çatışmaya içine girer. Hiç kimse çatışmaya çözme yöntemlerini bilerek dünyaya gelmez, herkes bunları yaşayarak ve çevresindeki insanları gözlemleyerek öğrenir. Gelişen çatışmalara gösterilen tavır ve tutumlar aile bireylerinden, okuldan, kitle iletişim araçlarından, çatışmaya dair

kişinin geliştirdiği değer yargılarından etkilenir (Güner, 2007). Kişiler yaşadıkları bu çatışmaları ortadan kaldıracı için daha önceden öğrenmiş oldukları bilgileri, içinde bulundukları ruhsal ve duygusal durumu veya sahip olduğu değer yargılarını kullanarak uyuşmazlıklara çözüm bulmaya çalışır. Çocuklar da yaşamlarında yetişkinlerde olduğu gibi birtakım çatışmalar yaşar. Çocuk, yaşadığı çatışmalara çözüm bulmak için daha önceden geliştirdiği şemalara göz atar; aile bireyleri, öğretmenleri, arkadaşları gibi yakın temasta olduğu kişilerden destek alarak içinde bulunduğu çatışmadan kurtulmaya çalışır. Çocukların gerçekliğine uygun, onları onların diliyle anlatabilen, kahramanları çocukların yaşamlarından izler taşıyan nitelikli çocuk kitapları da çocukların yaşadıkları çatışmalarda onlara destek olabilmektedir. Melanlıoğlu (2020)'na göre özellikle küçük yaşlardan başlanılarak edindirilecek empati becerisi, sağlıklı etkileşimin anahtarıdır. Buradan bakıldığında çocukların hayatın gerçekliğine dair değerler meydana getirmelerinde çocuk edebiyatının mühim bir görevi olduğu bilinen bir gerçektir. Dolayısıyla çocuk kitaplarında kahramanların başından geçen çatışmalar karşısında takındıkları tutum, çocuğun gerçek hayatta karşılaştığı çatışmaları çözme noktasında ona yeni ipuçları sağlar. Nitelikli olarak hazırlanmış bir çocuk kitabında yer alan çatışmalar, okuyucuyu dikkate alarak, akılcı bir şekilde çözülür. Yazarın eserinde ele aldığı her şey çocuğun hayatında bir anlama sahip olabilecek niteliktedir. Çocuğa vermek istediği iletiyi örtük biçimde aktaran bir çocuk yapıtında okuyucu, yaşananları anlama ve yorumlama kabiliyetini kullanmaya sevk edilir. Aslan (2019)'a göre çocuklar, bu özelliklere sahip olan eserlerde insanların sorunlarına ve bu sorunların çözüm yollarına şahitlik ederek sorun çözme becerilerini geliştirirler. İyi ve doğru kişilikleri görüp bu modellere benzeme gayreti içine girerler. Kendileriyle benzer sorunları yaşayan kişilerin de olduğunun ayırdına vararak özgüven geliştirirler. Düşünsel derinlikteki böylesi eserlerde karakterler vasıtasıyla aynı olaylara farklı açıdan yaklaşıldığını görür, bu yolla kendi bakış açılarını geniş bir çerçeveye taşırlar. Buradan da hareketle çocuklar, kendilerinden bir parça buldukları, yakın hissettikleri kahramanlara öykündükleri için gerçek hayatlarında da karşılırlarına çıkan çatışmalarda, eserdeki kahramanın kullandığı yöntemleri kullanarak veya buna benzer çözüm yöntemlerini kendisi geliştirerek çatışma yaşadığı durumdan çıkabilmeyi, süreci idare edebilmeyi öğrenmektedir. Bu yolla çocuk, eserde meydana gelen çatışmalara ve geliştirilen çözüm yollarına kendi yorumunu katar, sürecin yönetiminde söz sahibi olur.

Kişiler, gelişen çatışma ortamında kendisini ve başkalarını tanıma fırsatı yakalar. Bireyler, çatışmaları çözerken başkalarıyla etkileşimde bulunarak gelişir çünkü insanın karakteri yaşadığı ilişkiler içinde oluşup gelişmektedir. Çatışma hayatın ve toplumsal varlık olmanın tabii sonucuyken yaşanan çatışmalara yapıcı olarak tavır sergilemek, gelişme imkanını elde etmek gerekir. Çatışmaları yapıcı olarak çözmekse yaşanan çatışmanın sebeplerine ve çatışmanın çözüm ilkelerine dair bir anlayışın geliştirilmesiyle mümkündür. Gelişen anlayış, sosyal hayata aktarıldığında barış içeren çözüm yolları kullanılarak, şiddetle baş edilebilir (Taştan, 2010). Demokratik ilkelerin ön planda olduğu toplumlarda, kişilerin çatışmaları akılcı ve yapıcı yollarla çözüme kavuşturmaları beklenir. Çocuklar, kendileri için kaleme alınmış nitelikli çocuk edebiyatı ürünleri vasıtasıyla okudukları kitapların kahramanlarıyla özdeşim kurarak, hayatı yakından tanıma, insanlarla etkili iletişim kurabilme, yaratıcı ve eleştirel düşünebilme, sorunları demokratik yollarla çözebilme yetkinliği kazanabilirler. Bu nedenlerden dolayı Şermin Yaşar'ın çocuklar için yazdığı kitaplardaki kişiler arası çatışmaları çözme süreçlerinin incelenmesi bu tezin problem durumunu oluşturmaktadır. Bu çalışmada yazarın incelenen öykü kitaplarındaki kişilerin aralarında gelişen çatışmalar ve masal kitaplarındaki kahramanların birbirleriyle olan çatışmaları kişi-kişi çatışması kapsamında ele alınarak incelenmiştir.

1.2. Problem Cümlesi

Bu araştırmanın problemini, “Şermin Yaşar'ın çocuk kitaplarındaki kişiler arası çatışmalar, çatışmaların nedenleri, çatışma çözme süreçleri nelerdir ve kişiler arası çatışmalar nasıl sonuçlanmaktadır?” sorusu oluşturmaktadır.

1.2.1. Alt Problemler

Bu çalışmada aşağıda yer alan alt problemlere cevap aranmıştır:

- 1) Şermin Yaşar'ın çocuk kitaplarında kişiler arası çatışmalara hangi sıklıkta yer verilmiştir?

- 2) Şermin Yaşar'ın çocuk kitaplarında kişiler arası çatışmalar hangi nedenlerden kaynaklanmaktadır?
- 3) Şermin Yaşar'ın çocuk kitaplarında yaşanan kişiler arası çatışmalarda çatışmalar hangi yöntemlerle çözüme kavuşmaktadır?
- 4) Şermin Yaşar'ın çocuk kitaplarında yaşanan kişiler arası çatışmalar nasıl sona ermektedir?

1.3. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışmanın amacı, Şermin Yaşar'ın çocuk kitaplarındaki kişiler arası çatışmaların nedenlerinin, çatışma çözme yöntemlerinin ve çatışmaların nasıl sonuçlandığının ortaya koyulmasıdır. Bu amaçla Şermin Yaşar'ın 2016-2021 yılları arasında yazdığı 16 çocuk kitabı incelenmiştir.

İletişim, her canlının kendi yaradılış özelliklerine uygun olarak kullandığı bir etkileşim biçimidir. İnsanlar da dil vasıtasıyla iletmek istedikleri mesajları farklı kanallar aracılığıyla karşısındakine ulaştırır. Ancak bazen alıcıdan, göndericiden, gönderim kanalından veya mesajın anlaşılmasından kaynaklı iletişim sorunları meydana gelmekte, bu da kişiler arasında çatışmalara sebep olabilmektedir. Çocuk edebiyatı, okuyucusu çocuk olan kitleye, onlara göre olan bir dille, çocuk gerçekliğinden uzaklaşmadan, yaşamın gerçek yaşam kesitlerinden örnekler sunarak çocukları hayata hazırlamaya yardımcı olur. Çocuklar küçük yaşlardan itibaren çoğunlukla okudukları kitapların kahramanlarına öykünerek o kahramanlarla özdeşim kurarlar. Çocuk, kendi yaşamından izler bulduğu yapıtlardaki kahramanların yaşadığı çatışmaları ve onların bu çatışmaları çözme biçimlerini kendi sosyal yaşantısında da uygulamaya çalışır. Yapılan bilimsel çalışmalar da çocukların kendi özelliklerine ve duygulanım durumlarına yakın olan kişi veya unsurları rol model aldıklarını göstermektedir. Çocukların gerçek hayatlarında meydana gelen çatışmaların bir benzerini okuduğu kitapta görmesi, onu çatışmanın çözümü esnasında kitaptaki kahramanların çatışmayla baş etme yöntemlerine götürecektir. Dolayısıyla çocuklar için yazılmış nitelikli eserlerde kahramanların yaşadıkları çatışmaların belirlenmesi, çocukların kişilik gelişiminde önemli yer tutmaktadır.

İnsan, yaradılışı itibariyle sosyal bir varlık olduğundan hayatının her döneminde, farklı mecalarda insanlarla temas halinde bulunmak durumundadır. İnsanlarla iletişim kurulurken zaman zaman çatışma yaşamak da yaşamın olmazsa olmazlarından. Kişilerin çatışma yaşamlarının önüne geçmek pek mümkün olmasa da çatışmaların yönetiminde yapıcı çözümler geliştirerek, süreci olumlu olarak yapılandıran bireylerin gelişimlerini sağlamak mümkündür. Çocukları küçük yaşlardan başlanarak çatışmalar konusunda eğitmek onların hayata kazandırılmalarında, sosyalleşmelerinde de büyük rol oynamaktadır. Taştan (2010)'a göre öğrencilerin içinde yer aldıkları yaş dönemlerine has yaşadıkları değişimler okullarda meydana gelen çatışma sebeplerinden birini oluşturmaktadır. Dolayısıyla çatışma sıklığının arttığı ergenlik dönemine öğrencilerin çatışma çözme becerilerini bilerek girmeleri, yaşayacakları olası çatışmaları olumlu şekilde sona erdirmelerine yarar sağlayacaktır. Öğrencilere, yaşadıkları çatışmaları olumlu şekilde çözme becerileri edindirilerek, tarafların çıkarlarının göz önünde bulundurulduğu yapıcı çözüm yollarıyla çatışmaları ortadan kaldırmalarına destek olunursa bu ortamlarda öğrenme ve öğretme yaşantılarının etkili olması sağlanabilir, okul ve sınıf ortamlarında daha sağlıklı bir iklim oluşabilir.

Çatışma; gereksinimler, dürtüler, dilek ve/veya taleplerin uyuşmazlığından meydana gelir. Çatışma tek başına olumlu veya olumsuz sayılmaz. Çatışmayı, rekabetçi yıkıcı bir tecrübe veya onu geliştirmeye olanak tanıyan yapıcı bir güçlük haline getiren, çatışma karşısında gösterilen tepkidir. Çatışma hayatın bir parçası olduğu için çatışma karşısında yapıcı olarak tepki verileceğini öğrenmek oldukça önemlidir. Çatışma için yapıcı bir çözüm geliştirmenin ilk adımı, anlayış geliştirmektir (Crawford ve Bodine, 1996). Çocuk kitapları kurgusuna canlılık kazandıran çatışmalar sayesinde çocuklara gündelik yaşamlarında başlarına gelebilecek çatışmaları çözebilme, süreci sağlıklı olarak yönetebilme becerileri de kazandırmaktadır.

Bu çalışmada Şermin Yaşar'ın çocuk kitaplarının incelenmesinde, çatışma konusunun içinde bulunulan çağa, günün koşullarına göre değişkenlik gösteren sebepleri içinde barındırması, sanatçının da yaşayan, çağdaş bir yazar olması etkili olmuştur. Bu çalışmayla belirtilen çocuk kitaplarındaki kişilerin ve kahramanların çatışma yaşadıkları durumlar, yaşadıkları çatışmaları nasıl çözdükleri ortaya konarak konuya çocuk edebiyatı ürünlerinin nasıl yaklaştığının tespit edilmesi amaçlanmaktadır. Çalışmanın çocuk edebiyatı alanına katkı sağlaması beklenmektedir. Bunların yanı sıra, çocuk kitaplarındaki kahramanların

yaşadıkları çatışma türlerinin, bu çatışmaları çözmek amacıyla kullandıkları yolların belirlenmesinin konuya dair bir farkındalık oluşturabileceği düşünülmektedir.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışma kapsamında Şermin Yaşar'ın 2016-2021 yılları arasında yazdığı Dedemin Bakkalı, Dedemin Bakkalı Çırak, Babaannem Geri Döndü, Cingo Ben İnsan Değil Miyim? Oh Ne Âlâ Memleket, Abartma Tozu, Cebimdeki Mandalina Ağaçları, Kuş Masalları, Bizimki, Pekicik, Dahacık, Hıhıcık, Cesaret Sandığı, Uyuyor Musun?, Garip Bir Kuyruk, Çok Hayal Kuran Çocuk adlı 16 çocuk kitabı incelenmiştir.

1.5. Tanımlar

Çatışma: “Çatışma işi” (TDK, 2011, s. 504).

Çocuk Edebiyatı: “Çocukların hayatı kavramasına yardımcı olacak, hayal gücünü geliştirici, okuma sevgisini aşıl原因, eğitici bir edebiyat türü; çocuk yazını” (TDK, 2011, s. 557).

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE İLE İLGİLİ ÇALIŞMALAR

Bu bölümde araştırmanın konusu ile ilgili alanyazını bilgisi taranarak araştırmanın kuramsal çerçevesi oluşturulmuştur.

2.1. Çocuk Edebiyatı

Çocuk edebiyatının tanımını yapmak için ilk adım olarak çocuk edebiyatının öznesini oluşturan çocuğun ve edebiyat kavramının tanımının yapılması yararlı olacaktır.

Çocuk ve çocukluğa dair yapılmış açıklamalara bakıldığında birden çok tanıma yer verildiği görülmektedir. Çocuk, “küçük yaştaki erkek veya kız, soy bakımından oğul veya kız, evlat” (TDK, 2011, s. 556), doğum ile ergenlik dönemi arasındaki süreci yaşamakta olan 0-15 yaş grubu küçük insanlar(Şimşek, 2002, s. 13) olarak açıklanmaktadır. Okay (1998), çocuğu insanın yeterince olgunluğa ermemiş hali şeklinde ifade ederken (Okay, 1998, s. 24), Oğuzkan (1974) çocuğu, bebeklik dönemiyle ergenlik çağı arasında gelişim gösteren insan olarak tanımlamaktadır. Yapılan tanımlardan hareketle çocuğun 0-15 yaş arasında yer alan küçük kız veya erkek olduğunu söylemek mümkündür. Çocuğun gelişim sağladığı döneme ise çocukluk dönemi denilmektedir. Sarıyüce (2012), çocukluk çağını çocuğun ileriki yaşamında ona şekil verecek birikimlerin kazanıldığı süreç olarak belirtmektedir. Ona göre çocukluk döneminde çocuğun okuduğu kitapların, kazandığı izlenimlerin, ulaştığı sonuçların ve edindiği tecrübelerin çocuğun gelişiminde olumlu veya olumsuz birtakım etkileri olmaktadır. Yapılan tanımlardan hareketle çocukluk; bebeklikten ergenliğe kadar uzanan; bilişsel, fizyolojik, psikolojik ve sosyal açılardan yetişkinlerden farklı olunan bir gelişim ve değişim sürecidir. Çocuğu büyüklerinden ayıran şey, yaşı gibi görünse de tek faktörün bu olmadığı bilinen bir gerçektir. Çocuk; ihtiyaçları, beklentileri, gelişim döneminin getirdiği bütün niteliklerle bir bütün olarak yetişkinlerden farklı bir çizgide, kendi seyrinde değişip gelişen bir varlıktır.

İnsan, düşünebilme ve irade sahibi olma özellikleriyle diğer canlılardan ayrılmaktadır. İnsanı yaratılmış diğer varlıklardan ayıran bir diğer özelliği de dil vasıtasıyla iletişim kurabilmesidir. Cüceloğlu (2021)'na göre, insanların geneli hayatlarını doyum olarak yaşamak gayretindedir. Bunun için senelerce okula giderler, mesleklerinde ilerlemeye çalışırlar, ailelerini refah içinde yaşatmak ve çocuklarını en güzel şekilde yetiştirmek için çaba gösterirler. Doyum alınan bir hayatı sağlama yönünde en mühim araç ise iletişimdir. İletişim kavramı edebiyattan, sosyolojiye, psikolojiden halkla ilişkilere kadar yaşamın pek çok alanında kendine yer bulmaktadır. Dökmen (2021)'e göre iletişim; bilgiyi oluşturma, bilginin ulaştırılması ve bilgiyi anlamlandırmayı içeren bir süreçken; Barlı (2007)'ya göre ise farklı gayeler için kişilerin tutumlarını ve eylemlerini etkilemek ve onları yönlendirmek maksadıyla bilgi, his, fikir ve isteklerin sözlü veya sözsüz biçimde karşıdaki kişi veya kişilere aktarılmasıdır. Bunlardan hareketle iletişimin iki insan arasında belli bir amaç doğrultusunda amaca uygun çeşitli kaynaklar kullanılarak yapılan bir etkileşim kurma faaliyeti olduğunu söyleyebiliriz. İnsanlar duygu ve düşünceleri ifade etme, bilgi edinme, bilgiyi kalıcı hale getirme gibi iletişimsel gereksinimlerini dilin imkanlarını kullanarak sözlü veya yazılı olarak anlatma ihtiyacı duymaktadırlar. Bu ihtiyacın karşılanması bir bakıma sanatın varlığını da gerekli kılmaktadır. Edebiyatın bir sanat dalı olarak ortaya çıkışı da bu gereksinimin bir sonucudur.

TDK edebiyatı; “Olay, düşünce, duygu ve hayallerin dil aracılığıyla sözlü veya yazılı olarak biçimlendirilmesi sanatı, yazın, gökçe yazın” (TDK, 2011, s. 754) olarak tanımlamaktadır. Edebiyat sözcüğünün kökenine bakıldığında Arapça “Edep” sözcüğünden geldiği ve kibarlık, takdir etme, terbiye etme gibi anlamlara geldiği görülmektedir. Baş (2015), edebiyatın terbiye etmek işlevinden hareketle çocuk edebiyatının da belirleyici unsurlarından birinin terbiye olduğunu belirtmektedir.

Edebiyat, anadili öğretip idrak etmeyi sağlamanın yanında, kurguda yer alan karakterler vasıtasıyla bizi eksiklerimiz ve hatalarımızla, çelişkili yanlarımızla karşı karşıya getirerek duyarlı bireyler olmamızın yolunu açarlar (Aslan, 2019; Sarıyüce, 2012). Dolayısıyla edebiyat çatısı altında meydana getirilen edebî eserler, yazıldıkları dilin incelikleriyle okuyucusunda dile karşı duyarlılık ve estetik zevk kazandıran etkili araçlardır.

Edebiyatın dile karşı duyarlılık oluşturma, dil bilinci ve sevgisi kazandırma gibi yararlı işlevlerinden çocukların da kendi gerçekliklerine göre, onların düzeyleri dikkate alınarak yazılmış eserlerle istifade etmeleri gerektiği düşüncesi tarihsel süreçte bir tartışma

konusunu da beraberinde getirmiştir: “Çocuklar için edebiyat var mıdır, yok mudur?” Bu soru etrafında iki farklı görüş ortaya çıkmıştır:

Birinci grupta yer alan Cemal Süreya, Turgut Uyar, Yaşar Kemal, Cemil Meriç, Doğan Hızlan gibi sanatçılar, çocuklar için ayrı bir edebiyat fikrine sıcak bakmamışlar, çocukların da yetişkinler için yazılmış eserleri okuyup anlayabileceklerini dile getirmişlerdir. Cemil Meriç, “Çocuk edebiyatının ne sınırı belli ne mahiyeti. Çocuk edebiyatı, çocuklar için yazılan kitapların bütününe kucaklıyor ama çocuk, büyükler için yazılan kitapları da okur.” (Meriç, 2019, s. 376), görüşünü savunarak çocuklar ve yetişkinler için ayrı edebiyat olmadığını belirtmiştir. Bu konuda Meriç (2019) gibi düşünen Doğan Hızlan ise edebiyat ve çocuk edebiyatı ayrımının kolay olmadığını “Hangisini çocuk edebiyatı deyip ayıracağız veya çocuk edebiyatı içine girmeyenleri çocuklar okumayacaklar mı soruları sorulabilir.” (Hızlan, 2005, s. 458) görüşüyle ifade etmektedir. Edebiyat ve çocuk edebiyatı ayrımını doğru bulmayanlardan diğer bir isim ise Cemal Süreya’dır. Süreya (1987), yapılan bir söyleşide okuma yazmayı yüzmeye benzetmiştir. Çocukların tıpkı yüzmede olduğu gibi okuma ve yazmayı öğrendikten sonra bizlerle aynı denize girmeleri gerektiğini söyleyerek çocukların, yetişkinlerin eserlerinden yararlanabileceğini ifade etmektedir. Çocuk edebiyatının edebiyattan ayrı olmadığını düşünüp bu fikri savunanların kendi açılarından farklı gerekçeleri bulunmaktadır. Şirin (2019)’e göre çocuk edebiyatı olmadığını savunanlar, edebiyatın kendi içinde bir bütünlük oluşturması ve çocuklar için nitelikli ticari yayın yapılamayacağından kaygı duydukları için çocuk edebiyatının bir tür olarak karşısında yer almaktadırlar.

Bu görüşlerin karşı cephesini ise çocukların yetişkinlerden ayrı gelişim, düşünüş, algılayış özelliklerinin olduğunu savunarak, çocuklar için bir edebiyatın olmasının yadsınamaz bir gereklilik olduğunu düşünenler oluşturmaktadır. Çokum (1987), çocuklara zarar verebilecek zararlı düşünce ve eylemlerin artmasının, çocuklar için verilmiş eserlere yıkıcı birtakım ideolojik düşüncelerin girmesinin, ulusal terbiye temeline dayalı çalışmaların yapılmasını zorunlu hale getirdiğini düşünmektedir (Çokum, 1987, s. 316). Ona göre çocuğu muhafaza etmenin, onu yalnızlıktan kurtarmanın en güzel yolu, çocuğun zihnini doğru ve güzel yapıtlarla beslemekten geçmektedir. Çokum’un görüşleri çerçevesinde edebi eserlerin bir ulusun nesillerine şekil veren araçlar olduğunu, dolayısıyla daha çocuk yaştan itibaren nitelikli eserlerle yetişen çocukların yetişkinliğe kendi milli ve ahlaki değerlerini yapılandırarak gireceğini söylemek mümkündür. Sarıyüce (2012) ise bu konuya

dair fikirlerini, çocukların yetişkinler için yazılmış bazı eserleri anlayabileceklerini fakat her kitabı okuyup kavramakta zorlanabileceklerini ifade ederek çocukların dil gelişimlerine, ilgilerine uygun bir edebiyat yapmanın gerekliliğinden dolayı çocuk edebiyatının da gündeme geldiğine dikkat çekerek ifade etmektedir. Sarıyüce'nin görüşlerine dayanarak çocuk ve yetişkinlerin zihinsel olgunluk seviyesinin farklılığından kaynaklı olarak yetişkin ve çocuklar için yazılmış eserlerin ayrı olması gerektiği söylenebilir. Nitekim Dilidüzgün (2018) de çocuğun gerçeği ile yetişkin gerçekliğinin birbirinden çok farklı olduğunu dolayısıyla dünyaya yetişkinlerden farklı değer ve imgelerle bakan çocuğun kendisi için yazılmış kitaplara da ihtiyaç duyduğunu ifade ederek çocuk ve yetişkinler için kaleme alınan ayrı edebi eserlerin olması gerektiğini savunmaktadır. Aslan (2019) ise çocuk edebiyatını “yazınsal nitelik” açısından büyüklerin edebiyatından farklı görmemekte ancak bu ikisi arasındaki esas farkın, hitap ettiği kitlenin gelişimsel özellikleri, olay ve durumları idrak etme seviyeleri, gereksinim, beklenti ve zevkleri, hakikati algılama şekilleri olduğunu dile getirerek çocuk edebiyatının ayrı bir tür olması gerektiğinden yana tavır sergilemektedir.

Günümüzde çocuk üzerine çeşitli alanlarda yapılan çalışmalarla çocuğun yetişkinlerden farklı olduğu ortaya konulduğundan çocuk bir birey olarak değerlendirilmekte, ona yönelik bir edebiyat türü de varlığını sürdürmektedir. Alanyazın incelendiğinde çocuk edebiyatı ile ilgili birçok araştırmacının tanımlarına rastlanmaktadır. Sever (2019) çocuk edebiyatını (yazını), çocukluğun erken döneminde başlayıp ergenlik sürecini de içine alan, çocukların dil gelişimi ve idrak etme seviyelerine uygun olarak his ve fikir dünyalarını; sanatsal özelliği olan, dilsel ve görsel iletilerle çocuğa katkıda bulunan, onların beğeni seviyelerini geliştiren ürünlerin genel adı olarak tanımlarken Selahaddin Dilidüzgün ise “yetişkin yazınına geçişte bir *ara basamak* ya da *geçiş yazını*” (Dilidüzgün, 2018, s. 25) olarak açıklamaktadırlar. Her iki tanıma da bakıldığında çocukluğun yetişkinlerin dünyasına adım atma, kendi gelişimini tamamlama aşamasında bir ara dönem olduğu, bu döneme ait eserlerin de çocuğa özgü olması gerektiği yargısına varılmaktadır. Şirin (1994) çocuk edebiyatını; çocukların büyümelerine, muhayyile, his, fikir ve duyarlılıklarına, beğenilerine destek olan, eğitim alırken eğlenmelerine de katkı sağlamak maksadıyla gerçekleştirilen “çocuksu bir edebiyat” olarak tanımlayarak çocukların edebi zevk kazanmalarına ve gelişim süreçlerinde çocuklara dayanak olunan çocuğa göre bir edebiyat çerçevesine işaret etmektedir. Birinci (1987) ise çocuk edebiyatı denilince, çocuklara aşına

olmadıkları yaşam yolculuğunda onlara ışık tutma, bir parçası oldukları kâinatı tanıtmak, sevginin saygının her türlüünü çocuğa sevdirmek; aile, insan, toprak, doğa, bayrak, vatan sevgisinin edebiyata yansması olarak anladığını ifade etmiştir (Birinci, 1987, s. 341). Yapılan tanımlardan hareketle çocukların gerçeklerinin onlara kendi dillerince anlatıldığı, çocukluktan yetişkinliğe adım adım ilerleyen çocuklara edebi eserlerle milli bilincin, evrensel değerlerin, estetik zevkin kazandırıldığı edebiyatın çocuk edebiyatı olduğunu söylemek mümkündür.

Çocuk edebiyatının bugünkü halini alması Batı’da ve ülkemizde farklı dönemlerde birçok sanatçının katkılarıyla olmuştur. Bunları ayrı başlıklar altında incelemek, çocuk edebiyatı çerçevesinin oluşturulmasına katkı sağlayacaktır.

2.1.1. Batı’da Çocuk Edebiyatının Gelişimi

Batı’da çocuk edebiyatı kavramını incelemekten önce Batı’nın çocuk ve çocukluk çağına nasıl baktığını incelemekte fayda vardır.

Neydim (2019), çocuk ve çocukluk kavramlarının matbaanın insanların yaşamına girmesiyle değiştiğini, bu zamana kadar bu kavramların günümüzdeki anlamı karşılayabilmesi için uzun yılların geçmesi gerektiğini belirtmektedir. Neydim’e göre geçen bu tarihsel süreçte çocuğa yönelik iki bakış açısı göze çarpmaktadır:

- 1) Çocuğu nesne olarak göre yaklaşım
- 2) Çocuğu özne olarak gören yaklaşım

Çocuk, Antik Çağda bir nesne olarak görülmekte, toplumda köle olarak yer alıp kendisine değer verilmemekte hatta 6 yaşına kadar öldürülmektedir. Feodal toplumlarda ise çocuk, özne durumundadır. Onların yetişkinlerden ayrı biyolojik gelişimleri olduğundan hareketle çocuk, kendi doğası içinde değerlendirilir. Bu toplumlarda çocukluk yedi yaşında biter ve çocuk bu yaştan sonra yetişkinlerin dünyasına katılır. Onlar için ayrı bir edebiyat yoktur. Çocuk, yetişkinlerin söylediği/okuduğu masal, destan, öykü, ninni, halk şiirleri, mitolojik eserleri dinler ve sözlü kültür ürünleriyle büyür (Neydim, 2019). Batı toplumunda gündelik hayatta çocuk, yetişkinlerin küçük hali olarak görüldüğünden onlara yönelik hazırlanmış bir edebi eserden bahsetmek de mümkün değildir.

Batı toplumunda çocuklar, giyim kuşamlarıyla dahi bir yetişkin havasında büyütölmekte, minyatör bir yetişkin olarak yetiştirilmektedir. Gündüz (2005) ve Karaca (2013)'ya göre çocuk kavramı Orta çağ Avrupasında bilinmez, çocukluk toplumda bir sınıf olarak görülmez, gençlik ve yetişkinlerle aynı kavram alanında değerlendirilir dolayısıyla çocuğun kendine özgü bir doğası bulunmamaktadır. Bu çağda Avrupa'daki çocuklar, 5-7 yaşlarında büyüklerin dünyasına sokulmuş, "küçük yetişkinler" olarak görölmüşdür hatta çocuklar görünüş itibariyle küçük yetişkinler olacak şekilde betimlenmiştir. Çocuklar daha çocukluk ve gençlik çağını yaşamadan bir yetişkinin yanında meslek hayatının inceliklerini öğrenmek durumunda bırakılmışlardır.

Hristiyanlığa göre çocuklar dünyaya günahkâr olarak gelirler ve günahlarından arınmaları için vaftiz edilmeye ihtiyaç duyarlar. Batı dünyası'nın geçmişte çocuğa ve çocukluk çağına bakışı inançlarının da etkisiyle olumsuz bir seyir izlemiştir. Karaca (2013)'ya göre, Batı'da çocuklar, ilk günahın sorumlusu yani günahkâr olarak görölmekte ve çocuklar için olumlu düşüncelerden uzak durulmaktadır. Bu görüşü, J. J. Rousseau, çocukların eğitimi için yazdığı "Romantik Çocuk Anlayışı" olarak adlandırılan *Emile* adlı eserinde ilk kez eleştirmiştir. John Lock'un 18. yüzyılda kaleme aldığı "*Eğitim Üzerine Düşünceler*" adlı eserinde savunduğu çocukluğa ilişkin görüşler de çocukluk anlayışının değişiminde etkilidir. Lock, bu kitabında çocuğun doğuştan bilgi getirmediğini söyler, çocuğun zihnini boş levha olarak nitelendirir ve onların eğitiminde anne, baba, eğitimciler ve devlete sorumluluk yükler, çocuğu da geleceğin emanetçisi olarak görür.

Batı'daki çocukluğa dair bu görüşlerin değişmesinde J. J. Rousseau'nun *Emile* adlı eserinde ele aldığı görüşler büyük oranda etkili olmuştur. Rousseau, Hristiyanlık inancında çocuğun doğuştan günahkâr olduğu görüşüne *Emile* adlı eserinde "İnsan kalbinde doğuştan bir günah yoktur, her kötölük girişinin nasılı ve nedeni izlenebilir" (Rousseau, 2019, s. 88) görüşüyle karşı çıkmış, nesnelerin sıralamasında insanın kendisine ait bir yeri olduğunu; insanın hayatında çocukluk sürecinin de kendine ait bir yeri olduğunu ifade ederek "Adama adam gibi, çocuğa ise çocuk gibi" davranılması gerektiğini belirtmiştir. Adamı adamın olması gerektiği yerde, çocuğu da çocuğun olması gerektiği yerde tutmak gerektiğini düşüncelerine eklemiştir (Rousseau, 2019, s. 69).

Çocuk ve çocukluk üzerine araştırmalar ve çalışmalar attıkça Batı'da da bu konuya bakış açısının zamanla değişime uğradığı görölmektedir. Gündüz (2005)'e göre çocukluk anlayışı Orta Çağ'ın sonuna doğru değişmiş ve bu değişimde başta Jean Jacques

Rousseau'nun çocuklarla ilgili görüşleri daha sonra da eğitim, ruh bilimi, toplum bilimi, ahlak bilimi, tıp gibi farklı alanlarda çalışanların katkıları etkili olmuştur. Bu dönemden sonra çocuk bir kavram olmanın ötesinde özne konumuna yükselmiş, çocukluk keşfedilmeye başlanmış ve bu alandaki çalışmalara ivme kazandırılmıştır.

Tökel (2005), insanları tanımak için onların çocukluğuna inildiğini aynı şeyin toplumlar için de geçerli olduğunu belirtir. Ona göre toplumların çocukluğuna ulaşabilmek için o toplumun yazılı eserlerine, bundan ziyade sözlü anlatımla meydana getirilmiş eserlerine bakılması gerekmektedir. Tökel, geçmiş dönemlerde kâğıdın bulunması zor bir meta olduğundan ve elle bir eserin yazılarak çoğaltılmasının zorluklarından dolayı geçmiş dönemlerdeki çocuk edebiyatını sözlü anlatımlarda aramanın daha faydalı olduğunu, yazılı ürünlerin de çoğunlukla şifaen çocukların yararına sunulduğunu belirtmektedir. Bunlardan hareketle Batı'nın ilk döneminde çocuk ve çocukluğa bakış açısı bu şekildeyken edebiyatın da sözlü ürünlere dayalı olduğu görülmektedir. Çocuk, bebeklikten çocukluğa uzanan gelişim çizgisinde yetişkinlerin ona anlattığı, söylediği ninni, masal, tekerleme, destan, efsane gibi sözlü edebî eserlerle edebî ihtiyaçlarını karşılamaktadır.

Arıcı (2018)'ya göre, insanlık tarihine göz atıldığında çocukların kendileri için ayrı hazırlanmış eserler yoktur. Çocuklar, yetişkinler için hazırlanmış efsane, türkü, masal, destan gibi halk edebiyatı ürünlerinden yararlanarak yaşadıkları toplumun gelenek ve göreneklerini, değer yargılarını, inançlarını öğrenmişlerdir. Çocukların küçükken faydalandıkları bu edebî türlerin zamanla derlenerek çocuk edebiyatının temellerini meydana getirdiğini belirtmektedir. Arıcı (2018)'nın görüşleri doğrultusunda Batı dünyasına bakıldığında yetişkinler için yazılmış Grimm Masalları ve bunun gibi birçok eserin çocuklar için de bir kaynak olduğu göze çarpmaktadır. Dünya edebiyatının gelişim seyri incelendiğinde 16. yy'a değin çocuklar için kaleme alınmış bir esere rastlanmamaktadır. Çocuklar bu döneme kadar yetişkinler için yazılmış kitaplarla veya halk edebiyatı kültürüyle meydana getirilmiş sözlü edebiyat ürünleriyle yetinmektedirler. Batı'da yavaş yavaş “Çocuklar için kitap olmalı mı?” tartışmaları yapılmaya başlandığı sırada kilise, çocuklara dinî kitapların okutulmasını istiyor, bunun dışındaki kitapları çocuklar için hoş karşılamıyordu. Çocuklar ise dinî içerikli kitapları sıkıcı bulduklarından okumak istemiyorlardı. Bunların konuşulduğu bir dönemde 1637'de Johann Amos Comenius tarafından yayımlanan “Orbis Oicturs (Resimlerle Dünya)” adlı yapıt, ilk resimli çocuk kitabı kabul edilmektedir (Çakmak Güleç, 2020, s. 2; Kıbrıs, 2010, s.11; Şirin, 2019,

s. 9). Matbaanın yaygınlaşması, okur yazar oranındaki artış, iletişim imkanlarının zenginleşmesi Batı'daki kültürel gelişimleri etkilemiş, kitaba duyulan ilgi artmıştır. Çocuğun “çocuk” olarak kabul edilmesiyle birlikte değişen bakış açılarının etkisiyle çocuklar için eserler ortaya konulmaya başlanmıştır. Özellikle matbaanın icadıyla birlikte sözlü kültürden yazılı kültüre geçiş sağlanmış, bu durum da dünyada ve ülkemizde çocuk edebiyatının tarihî bir zeminde yer bulmasına katkı sağlamıştır. Matbaanın yaygınlaşmasıyla kitaplara ve okumaya olan ilgi artmış, okulların açılmasıyla birlikte okuma yazma oranı artış göstermeye, çocuğa karşı bakış açısı da olumlu anlamda değişim göstermeye başlamıştır (Kıbrıs, 2010, s. 12).

Matbaa ve okul, çocukluk sınıfının oluşmasında önemli bir etkidir. Matbaanın icadıyla okuryazarlık artmış, bu durum da bilgi ve kültürel seviye bakımından yetişkinlerle çocuklar arasında farklılık oluşmasına zemin hazırlamıştır. Çocuklar artık yetişkinlerin minyatürü gibi görülmenin dışına çıkmış, çocukluk evrelere ayrılması gereken bir sınıf olarak değerlendirilmeye başlanmıştır. Karaca (2013)'ya göre matbaanın gelişmesiyle birlikte çocuklar, yetişkinlerin dünyasına dahil olmak durumunda kalmışlar, bu da çocukların okuma yazma bilmelerini gerekli kılmıştır. Bunun olması için de çocukların düzenli bir eğitime ihtiyacı gerekmiş, bu ortamda okullar, çocuklara düzenli eğitimi gerçekleştirecek kurumlar olarak gündeme gelmiştir. Okul, bir bakımdan çocukluğa dair bir sınıf oluşumunu zorunlu hale getirmiştir (Aydoğmuş Ördem, 2016, s. 44; Karaca, 2013, s. 17-18). Okul, günümüzde olduğu gibi geçmişte de toplumların değişim ve gelişimlerinde önemli bir yere sahiptir. Neydim (2019)'e göre çocuk ve çocukluk kavramının değişimi ve gelişimine öncülük eden kurum okuldur. Feodal yapıda 7 yaş ile sınırlı olan çocukluk, çocuğun okul hayatına girmesiyle 14 yaşa yükselmiştir. Okul, çocukluk kavramının alanını genişletmiş, 1789 Fransız İhtilali'nden sonra yapısı değişmeye başlayan topluma katkıda bulunmuştur. Bu dönemde başlangıçta yetişkinler için hazırlanmış metinler çocukların seviyesine indirilerek çocukların hizmetine sunulsa da çocuklar için ayrı bir edebiyatın önemi fark edilip bu konuda çaba gösterilmeye başlanmış, çocuk edebiyatının temelleri bu dönemde atılmıştır.

Kaynaklar incelendiğinde Batı toplumunda okullaşmaya olan ilginin artışıyla çocuklar için yazılan edebi eserlerin artışının aynı doğrultuda bir gelişim seyretmediği görülmektedir. Şirin (2019)'e göre, okullaşmanın yaygınlık kazandığı ilk dönemde çocukların gereksinimini giderecek eser oldukça sınırlıydı. Matbaanın bulunması, okur-yazar oranının

artışı, haberleşme olanaklarının yaygınlaşması kitaplara olan alakayı arttırmış, büyüklerinden masal dinleyerek büyüyen çocuklar, büyüklerinin kitaplarını okumaya yönelmişlerdir. Şirin (2019), yazılı çocuk edebiyatının dünya edebiyatı kısmını iki döneme ayırarak incelemektedir. Birinci evreyi 18, 19 ve 20. yüzyılın ortalarına dek süren erken evre olarak nitelendirir. Bu dönemde çocuklar “Masum bağımlı” varlıklar olarak görülmektedir. Dogmatik bir anlayışın hâkim olduğu bu süreçte çocukların kendi yükümlülüklerini üstlenebileceğine inanılmamakta, kız ve erkek çocuklar idealize edilmekte, her bir çocuğun birbirine benzediğine inanılmaktadır. İkinci dönem ise çocuk haklarının, çocuk gerçekliğinin, çocuk ihmal ve istismarının, otoriter anlayışın dışlandığı, çocuk edebiyatına sorun odaklı yaklaşıldığı dönemdir. Yirminci yüzyılın ikinci yarısında görülmeye başlanan çocuk edebiyatının bu evresinde çocuğa çağdaş bir anlayışla bakışın ve medyanın etkisi vardır. Şirin (2019)’in yaptığı sınıflamadan da anlaşılacağı üzere Avrupa kültüründe çocuk, çocuğa bakış ve çocuk edebiyatının seyri adım adım değişim ve gelişime uğramış; diğer pek çok toplumun yapısında olduğu gibi sözlü kültürden yazılı kültüre geçiş, uzun bir zaman ve emek sonucunda ortaya çıkmıştır.

Batı’da yazılı çocuk edebiyatının gelişimi incelendiğinde pek çok ülkenin bu gelişime destek olduğu görülmektedir. Bunları şu şekilde özetmek mümkündür:

17. yy’da İngiltere’de *chapbooks* ismiyle bilinen ilk çocuk kitapları ortaya çıkar ve bu kitaplar ülkede 18. yy’da yayılır. Bu dönemde John Locke ve Rousseau gibi düşünürlerin çocuklarla ilgili ortaya koydukları yeni düşüncelerle çocuklar için hazırlanan eserlerin niteliklerinde değişimler olmaya başlar. Çocukların yetişkinlerden ayrılan yönlerinin farkına varıldığı bu dönemde çocuklara pratik bilgi edindirmenin çocuk kitaplarına yansıdığı görülür. John Newbery’nin yayınladığı *A Little Pretty Pocket Book* adlı yapıt biçimsel olarak ilk çocuk kitabı kabul edilmektedir. 17. yy’da Fransa’da Charles Perrault’un kaleme aldığı *Kül Kedisi*, *Parmak Çocuk*, *Kırmızı Başlıklı Kız* masallarıyla aynı asırda yaşayan Fransız yazar La Fontaine de yazmış olduğu hayvan masallarıyla dikkat çekmektedir. 18. yy’da çocuklar tarafından en sevilerek okunan kitaplar, serüven ve seyahat ağırlıklı kitaplardır. Bu dönemde Daniel Defoe *Robinson Crusoe* eseriyle sevilerek okunan yazarlar arasında yerini alır. Yine aynı asırda Jonathan Swift, fantastik edebiyatın temellerini atar. *Gulliver’in Gezileri* de çocukların severek okudukları eserlerden biri haline gelir. 19. yy’da yazılan çocuk edebiyatı eserlerine bakıldığında macera içerikli öykü ve romanların gelişimine verilen önemin yanına dinî-ahlakî hislerin gelişiminin de

desteklenmesi eklenir. 19. asrın ikinci yarısından sonra İngiltere, çocuk kitaplarında gelişim göstermiş, çocuk kitaplarının türlerinde artış olmuştur. Lewis Carroll'un yazdığı *Alice Harikalar Diyarında*, Charles Dickens'ın *David Copperfield* ve Rudyard Kipling'in *Ormanların Çocuğu* isimli yapıtları bu döneme aittir. Aynı yüzyılda Fransız çocuk edebiyatında Madame De Segur'un *Sophie* adlı eseriyle; Sanayi Devrimi'nin etkisinde kalınarak ortaya çıkan yeni bakış açısıyla Jules Verne bilim kurgu türündeki kitaplarıyla çocuk edebiyatının öncülerinden olur. *Aya Sayahat*, *Denizler Altında Yirmi Bin Fersah*, *Seksen Günde Devriale*, *Kaptan Grant'ın Çocukları* yazarın çocuklar tarafından beğeniyle okunan kitapları olurlar. Yine bu dönemde İtalyan çocuk edebiyatında Carlo Collodi'nin *Pinokyo*; İsveçli Selma Lagerlöf'un *Nils Holgersson'un İlginç Seyahati* dikkat çeker. Amerika'da Loise May Alcott, *Küçük Kadınlar*; Mark Twain, *Huckelberry* ve *Tom Sawyer'ın Maceraları*; Robert Louis Stevenson, *Defne Adası*; Anna Swell, *Siyah İnci*; Eleanor Porter, *Pollyanna* adlı çok okunan eserleri kaleme almışlardır. Bunlar dışında Johanna Spyri'nin *Heidi*; Ferenc Molnar'ın *Pal Sokağı Çocukları*, George Sand'ın *Köyün İkizleri* adlı eserleri çocuklar tarafından sevilerek okunan eserler arasında yerlerini almışlardır. (Arslan, Şimşek ve Yakar, 2018; Temizyürek, Şahbaz ve Gürel, 2007, s. 235; Yalçınve Aytaş, 2005, s. 21).

20. yüzyıla gelindiğinde Birinci Dünya Savaşı'nın etkisiyle birçok alanda olduğu gibi çocuk edebiyatı alanında da bir duraklama görülmektedir. Bu dönemde yazılan sınırlı sayıdaki eserin konuları incelendiğinde savaş ve savaşın etkilerinin kitaplara yansıdığı tespit edilmektedir.

20. yy'da çocuk edebiyatı sahasında Antoine de Saint- Exupéry'nin *Küçük Pren*s adlı eseri en dikkat çeken yapıt olur, çocuk edebiyatında zirve konumunda addedilir. 20. yy'da İngiltere'de James M. Barrie, Edith Nesbit, Pamale L. Travers; ABD'de Will James, Eric Knight; Fransa'da Paul Berna Tete; Belçika'da Hergé, çocuk edebiyatı alanında eserler veren sanatçılar arasında yer alırlar. Bunların dışında Jose Mauro Vasconcelos, Michael Ende, Christine Nöstlinger de çağdaş dünya edebiyatında tanınan ve isimleri sıkça duyulan yazarlar arasında bulunurlar (Arslan ve diğerleri, 2018).

Günümüzde Batı toplumunun, çocuk edebiyatı kültürünü zenginleştirip çocuk kitapları bakımından dünya pazarında önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir.

2.1.2. Ülkemizde Çocuk Edebiyatının Gelişimi

Türk toplumu incelendiğinde İslamiyet öncesindeki destanlarda kadın ve çocukların yerinin ayrı olduğu görülür. Çocuklar kendilerine destanlarda yer bulabilmekte ancak yetişkinden sayılana kadar çocuklara isim verilmemektedir (Karaca, 2013, s. 27). Bu konuya örnek olarak Dede Korkut Hikayeleri gösterilebilir. Bu metinlerde çocuk, dünyaya gelir lakin uzun bir süre isimlidir. Çocuk büyür, ne zaman ki büyük bir kahramanlık gösterir kendisine ondan sonra Dede Korkut adlı bir Türk büyüğü, gösterdiği kahramanlığa yaraşır bir isim koyar. Bu metinlerde Türklerin isim koyma geleneğine şahit olurken aynı zamanda toplumun çocuğa bakışının yansımaları da öğrenmekteyiz. Çocuğun yaşadığı toplumda bir kimlik kazanabilmesi ancak yetişkin gibi davranabilmesinden sonra gerçekleşmektedir.

Ülkemizde çocuk edebiyatının gelişim süreci incelendiğinde bu sürecin bizde Batı'ya nazaran geç başladığı bilinmektedir. Türk toplumunda yazılı kültür gelişinceye kadar çocuklar sözlü ve seyirlik verimlerle çocukluk evresini yaşamaktadırlar. Bu dönemde çocuklar, dünyada olduğu gibi doğrudan veya dolaylı olarak halk edebiyatı ürünlerinden yararlanmışlardır. Yalçın ve Aytaş (2002)'a göre bizim toplumumuzda sözlü gelenek unsurlarından malzemesini alan çocuk edebiyatı evlerde masal, Nasreddin Hoca fıkraları, tekerleme, atasözleri, bilmecelerle; kahvehane ve çeşitli toplantı mahallerinde Karagöz oyunları ile çocukların önüne çıkartılıyordu.

Yurdumuzda Tanzimat Dönemine kadar çocukların eğitimi üzerine ortaya konulmuş bir çalışma ya da ayrı bir disiplin olarak değerlendirilip hazırlanmış bir program yoktur. Çocuklar uzun yıllar efsane, ninni, tekerleme, masal, bilmece, destan gibi sözlü veya yazılı geleneksel edebiyat ürünleriyle edebî gereksinimlerini zevkle karşılamış; bunların yanı sıra halk edebiyatı ürünlerinden olan Ferhat ile Şirin, Aslı ile Kerem, Köroğlu, Dede Korkut Hikayeleri, Battal Gazi gibi yetişkinlerin okudukları eserleri de okumuşlardır. Çocuk edebiyatı kavramı bizim yaşantımıza Tanzimat Dönemiyle girmiştir (Arıcı, 2018; Baş, 2015). Yazılı kültürün gelişimi ise Tanzimat dönemiyle birlikte meydana gelmiştir. Çocuk edebiyatı çatısı altında değerlendirilebilecek çalışmaların Tanzimat Dönemiyle birlikte başladığı araştırmalara konu olmuştur (Şimşek ve Yakar, 2018). Ülkemizde çocuğa bakışın değişimi Tanzimat dönemiyle yakından bağlantılıdır. Bu dönemde Batı'daki gelişmelerin tercüme edilen eserlerle izlenmesi, Avrupa'ya giden aydınların Batılı ülkelerdeki

uygulamaları yakından takip edip bunları ÷lkemize getirme abaları, Batı medeniyetine yaklaşma fikirlerine sahip olan aydınların çocuğa farklı bakış açılarıyla yaklaşmalarını sağlamıştır.

Edebiyat kavramının yurdumuzdaki gelişim seyri bazı dönem sınıflamalarına tabi tutularak ele alınmaktadır. Türk Edebiyatı kendi içerisinde İslamiyet Öncesi Türk Edebiyatı, İslamiyet etkisinde gelişen Türk Edebiyatı, Batı etkisinde gelişen Türk Edebiyatı başlıkları altında incelenmektedir. Çocuk edebiyatının gelişim seyrini de yine bu başlıklar altında değerlendirilmek mümkündür. İslamiyet öncesinde çocuklar için ayrı bir edebiyatın olmadığı; çocukların ninni, masal, destan, efsane gibi sözlü edebî ürünlerden yararlandıkları bilinmektedir. Klasik dönemde de çocuklar birkaç esere konu olsalar da çocuklar için ayrı bir edebiyata rastlanmamaktadır.

Edebiyatımız klasik dönem olarak incelendiğinde 17. ve 18. asırlarda kaleme alınmış Nabi'nin *Hayriyye* ve Sümbülzade Vehbi'nin *Lütfiye* adlı eserleri karşımıza çıkmaktadır. Biçim ve muhteva bakımından birbirlerine benzeyen bu eserlerde şairler, çocuklarına manzum ve mensur birtakım nasihatler vererek onların zihinlerine ve gönüllerine ışıık tutmayı amaçlamaktadır (Arslan ve diğerleri, 2018, s. 48-49). Osmanlı Devleti döneminde Nâbî ve Sümbülzade Vehbi gibi bazı yazar ve şairler çocuklara öğüt verici muhtevaya sahip eserler kaleme almış olsalar da günümüzdeki anlayışa uygun çocuk edebiyatı ürünleri Tanzimat Dönemiyle verilmeye başlar, bu dönemde Batı'dan bazı edebi türdeki eserler alınarak bunların ÷lkemizde tanınmasının ve bu yapıtlar üzerinde birtakım çalışmaların yapılmasının yolu açılır. Kayserili Doktor Rüştü, *Nuhbetü'l Etfal* (1958) isimli Arapça alfabe özelliği taşıyan eserinin sonuna çocukları eğlendirmek maksadıyla çocuk öyküleri ve fabllar koyar. 1869'da renkli kâğıda basılan ve bütün sayılarda çocuklar adına bilmece ve roman tefrikalarının bulunduğu *Mümeyyiz* dergisi bu dönemde dikkate değerdir (Tunagör, 2021; Yalçın ve Aytaş, 2002).

Batılı anlamda çocuk edebiyatı ürünlerinin Tanzimat Dönemiyle birlikte edebî hayatımıza girdiği bilinmektedir. Bu dönemde ürünlerin geneline bakıldığında eserlerin çoğunun Batılı sanatçıların eserlerinden tercüme yoluyla meydana getirildiği gör÷lmektedir.

Tanzimat dönemindeki çocuk edebiyatı eserleri incelendiğinde yurdumuzda Batılılaşmanın da etkisiyle çeviri yapıtların ön planda olduğu söylenebilir. Az da olsa telif eserlerin verilmeye çalışıldığı bu dönem İkinci Meşrutiyet'in ilanından sonra daha belirgin bir gelişme gösterir. Çeviri eserlerin ağırlıklı olduğu bu dönemde şinasi (1826-1871) La

Fontaine'den ilk çeviriyi yapar. Şinasi'den sonra Recaizade Mahmut Ekrem 1885 yılında *Naçiz* isimli eserinde La Fontaine'den yaptığı çevirileri yayımlar. Bunların yanı sıra Ahmet Lütfi, Şemseddin Sami, Şükrü Kaya gibi sanatçılar Daniel Defoe'nun *Robenson* adlı yapıtını; Mahmut Nedim 1872'de *Güiver'in Gezileri'ni* tercüme ederek dilimize kazandırır. Tercümelerin yoğunlukta olduğu Tanzimat döneminde 1886'dan 1907'ye değin *Merkez-i Arza Seyahat, Beş Hafta Balonla Seyahat, Seksen Günde Devrâlem, Kaptan Grant'ın Çocukları, Deniz Feneri* gibi eserleriyle çocukların dünyaca tanındıkları Jules Verne'nin kitapları dilimize çevrilir, bazıları resimli olarak yayın hayatına sokulur. Tercüme eserlerin dışında bu dönemde az da olsa telif eserlere de rastlamak mümkündür. Ahmet Mithat Efendi'nin *Hâce-i Evvel* (1870), *Kıssadan Hisse* (1871); Çaylak Tevfik'in *Letâif-i Nasreddin* (1880); Recaizade Mahmut Ekrem'in *Tefekkür* (1886); Muallim Naci'nin *Ömer'in Çocukluğu* (1890) bu eserlerdendir (Arslan ve diğerleri, 2018, s. 52-53; Karaca, 2013, s. 32).

Tanzimat Dönemiyle çocuk yazınına katkı sunan türlerden biri de çocuk gazetesi ve dergileridir. Yayımlanan farklı tür ve sayıda pek çok çocuk dergisi ve gazetesi çocuk edebiyatı alanına farklı bir soluk getirilmiştir. Okay (1998)'a göre çocuk edebiyatının gelişim sürecinde şüphesiz çocuk dergi ve gazetelerinin de yeri oldukça önemlidir. Osmanlı devleti döneminde 1869'da yayımlanan "*Mümeyyiz*" ilk çocuk dergisi olarak kabul edilir. Karaca (2013)'ya göre çocuk dergileri, Tanzimat dönemiyle birlikte çocuklara duyulan alakanın artışıyla gündeme gelmiş, çıkartılmıştır. 1869'da basımı yapılan ve kırk dokuz sayı basılan *Mümeyyiz*, bilinen ilk çocuk dergisidir. Bundan sonra '*Sadakat, Eftal, Arkadaş, Ayine, Bahçe, Çocuklara Mahsus Gazete*' gibi pek çok çocuk dergisi ve gazetesi yayımlanmıştır.

Tanzimat Döneminden sonra 1876'da Meşrutiyet'in ilan edilmesiyle toplumsal alanda olduğu gibi çocuk edebiyatı alanında da birtakım değişim ve gelişmeler meydana gelmiştir. Bu dönemde çocuklar için yazılan eserlerde milliyetçi değerler, millî kimlik bilinci gibi konular üzerinde sıklıkla durulmuş, çocukların eğitime önem verilmiştir. Çakmak Güleç (2020)'e göre, Türkiye'de çocuk edebiyatı bünyesinde sayılabilecek eserler Cumhuriyet dönemine kadar oldukça azdır. Çocuk edebiyatı sahasındaki çalışmalar Tanzimat döneminde çeviri eserlerle yapılmıştır. Öğretmen okullarının Meşrutiyet'in ilanından sonra açılmasıyla daha çok çocukların şivelerine çekidüzen vermek ve onların eğitiminde fayda

sağlayabilecek manzumeler ortaya koymak maksadıyla çocuk yapıtları verilmeye başlanmıştır.

Meşrutiyet Dönemi incelendiğinde muallim yetiştirme ve çocuk edebiyatının temellerinin atılması sürecinde Satı Bey çalışmalarıyla döneme öncülük etmiştir. Satı Bey'in çalışmalarını örnek alarak kendi çalışmalarını sürdüren İbrahim Alâettin Gövsa'yı da bu dönemin aydınları arasında göstermek mümkündür (Arslan ve diğerleri, 2018). Meşrutiyet Döneminde Emrullah Efendi, Mehmet Akif, Satı Bey, Prens Sabahattin, Tevfik Fikret, Ziya Gökalp, Ethem Nejat, Halide Edip Adıvar gibi fikir insanlarının yeni kuşak için çocukların eğitilmesine vurgu yapmışlarsa da geçmişte temel eğitimle ilgili aksaklıklar olduğundan uygulama aşamasında güçlüklerle karşılaşmışlardır (Aydoğmuş Örtüm, 2016, s. 67).

I. ve II. Meşrutiyet Dönemlerinde çocukların eğitime ve çocuklar için eserler verilmesine dair farklı kişiler tarafından atılan adımlar olmuşsa da bunların yeterli olmadığı görülmektedir. Çocuk edebiyatı ile ilgili adımların Milli Edebiyat döneminde de birçok yazar ve şair tarafından ele alındığı ve bu alanda çalışmalar yapıldığı bilinmektedir.

Milli Edebiyat Dönemi olarak da adlandırılan bu dönemde ulusal ve manevi birtakım değerleri kazandırma hedeflenmiş özellikle şiir türünde gelişmeler yaşanmıştır. Tevfik Fikret, *Şermin* (1914) adlı çocuklar için yazdığı şiir kitabıyla dikkat çekmiştir. Türklük değerlerini eserlerine yansıtan Ziya Gökalp, *Kızıl Elma*; Ali Ekrem Bolayır, *Çocuk Şiirleri*; Fuat Köprülü, *Mektup Şiirleri*; Siracettin Hancıoğlu, *Çocuk Şiirleri* adlı eserleri vermişlerdir. Nesirde ise *Kaşığı, And ve Bomba* adlı eserleriyle Ömer Seyfettin; *Falaka* adlı eseriyle Ahmet Rasim ön plana çıkmıştır. Mehmet Emin Yurdakul da yurt ve millet sevgisi konulu çocuk şiirleriyle bu dönemin tanınan isimlerinden biri olmuştur. Karaca (2013) da İkinci Meşrutiyet döneminde çocuklar adına yazılan eserlerde artış meydana geldiğini belirterek yukarıdaki sanatçıların yanı sıra Ali Ulvi Elöve, Aka Gündüz, İsmet Hikmet Ertaylan'ın da bu dönemde çocuklar için yapıtlar verdiğini ifade eder. (Arıcı, 2018, s. 12; Arslan ve diğerleri, 2018, s. 54-59; Karaca, 2013, s. 33; Şirin, 1994, s. 84).

1928 yılında Latin Harflerinin kabulüyle birlikte yayın hayatımızda hareketlilik yaşanmaya, yeni Türk harfleriyle eski çocuk kitaplarının basımı yapılmaya başlanmıştır. Cumhuriyet Dönemi itibarıyla çocuk ve çocuk edebiyatı kavramlarının daha da önemsendiği görülmektedir. Bu dönemde özellikle vatan, yurttaşlık, insanlık sevgisi gibi konuların çocuk kitaplarında yer aldığı bilinmektedir. "Cumhuriyet'in kuruluşundan sonra

ulusal egemenlik kavramının çocukların bilincine yerleşmesi, yeni toplum anlayışının gelişmesi için 23 Nisan 1920 Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açılış günü Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı olarak planlanmıştır. Çocuk ve çocuk eğitiminin ulusal bir politika olarak düşünülmesi sebebiyle çocuk edebiyatının da çeşitlenerek geliştiğini görürüz.” (Yalçın ve Aytaş, 2002, s. 13).

Cumhuriyet Dönemi ile çocuk edebiyatına verilen önem gerek toplumsal bağlamda gerekse bireysel manada artmış, bu dönemde çocuk ve gençlere yönelik yazılan ve basılan eserlerin sayısında belirgin bir artış meydana gelmiştir. Neydim (2019), çocuk edebiyatının Cumhuriyet döneminde devlet ideolojisine dönüştüğünü, bu dönemde Tanzimat döneminde başlatılan çalışmaların hayata geçirildiğini, 90'lı yıllardan günümüze kadar olan zamanda ise çocuk ve gençlik edebiyatının gelişimine ek olarak bu alanda bilimsel çalışmaların da ivme kazandığını belirtmektedir.

Cumhuriyet dönemi ile farklı edebi türlerde çalışmalar yapılmış, eserler verilmiştir. Cumhuriyet Döneminde gerek şiir gerekse nesirde hareketlilik 1940'lı yıllardan sonra meydana gelmiştir. Bu dönemde Fazıl Hüsnü Dağlarca ve Ülkü Tamer şiir alanında, Kemalettin Tuğcu ise nesir alanında ön plana çıkmışlardır. 1950'li yıllarda Çocuk Esirgeme Kurumu'nun yayın kurulunun başkanlığını yapmakta olan Ahmet Muhip Dıranas, ucuz baskılarla dizi eserler yayımlayarak çocuk edebiyatına önemli katkılarda bulunmuştur (Arıcı, 2018, s. 12). Cumhuriyet döneminin başlarında çocuk edebiyatı sahasında dikkat çeken bir gelişmenin olmadığı görülmektedir. Çocuklar bu zaman diliminde de yetişkinler için kaleme alınmış yapıtlardan faydalanmak durumunda kalmışlardır. Bu dönemde şiir alanında Faruk Nafiz Çamlıbel, Yusuf Ziya Ortaç, Enis Behiç Koryürek, Orhan Seyfi Orhon gibi sanatçılar; nesir alanında ise Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Reşat Nuri Güntekin, Halide Edip Adıvar, Falih Rıfkı Atay gibi isimler eserler vermişler ve çocuklar bu eserleri okuyarak okuma gereksinimlerini karşılamışlardır. Bu dönemde hedef kitlesi doğrudan çocuklar olan ve çocuklara yönelik eserler veren sanatçılar da vardır. Abdullah Ziya Kozanoğlu; *Kızıltuğ* (1923), *Atlı Han* (1924), *Türk Korsanları* (1926), *Gültekin* (1928) isimli tarihî romanları yazarak çocukların severek okuduğu eserlerini vermiştir (Şirin, 1994, s. 85-86).

Roman türüne de Cumhuriyet dönemiyle birlikte ilginin arttığı görülmektedir. Şirin (1994)'e göre 1930'lu yıllarda çocuklar için roman yazmaya karşı bir ilgi uyanmıştır. Bu alanda Mahmut Yesari, *Bağrı Yanık Ömer* (1930); N. Rakım Çalapala, *87 Oğuz* (1933);

Huriye Öniz, *Köprüaltı Çocukları* (1936); İ. Fahrettin Sertelli, *Tahtları Deviren Çocuk*; Cahit Uçuk, *Türk İkizleri* (1937) adlı eserleri yazmışlardır. 1940'lı yıllarda ise Kemalettin Tuğcu yazdığı çocuk romanlarıyla tanınmış, üç yüzün üzerinde kitap yazmıştır.

İçinde yaşadığımız dönem göz önünde bulundurulduğunda ise Türkiye'de çocuk edebiyatı ürünlerinin her geçen gün arttığı, yazarların gerek okulların daveti gerekse kitap fuarı gibi etkinliklerle çocuklarla buluşup kitaplarını tanıttıkları, çocuklarla kitaplar üzerine söyleşiler yaptıkları görülmektedir. Çocuk edebiyatı sahasında Türkiye'de ve Dünya'da adını duyuran pek çok sanatçımız bulunmaktadır.

Günümüzde Gülten Dayıoğlu, Yalvaç Ural, Ali Akbaş, Çetin Öner, Bilgin Adalı, Ayla Çınaroğlu, Mehmet Güler, İpek Ongun, Necati Tosuner, Hasan Latif Sarıyüce, Hakkı Özkan, Gökhan Özcan, Sadık Yalsızuçanlar, Necati Mert, Hüseyin Yurttaş, Elvan Paktaş Deniz, Mustafa Ruhi Şirin, Niyazi Birinci, Aytül Akal, Aysel Gürmen, Muzafer İzgü, Yücel Feyzioğlu, Turan Yüksel, Cafer Özgül, Sevim Ak, Behiç Ak, Yusuf Çağlar, Nur İçözü, Mümtaz Zeki Taşkın, Ahmet Efe, Hasan Demir, Üzeyir Gündüz, Hüseyin Emin Öztürk, Melda Özata, H. Salih Zengin, Abbas Cılga, Adnan Çakmakçıoğlu, Ayla Kutlu, Ayşe Kilimci, Fahrettin Bozdağ, Tacettin Şimşek, Gülsüm Akyüz, Nezihe Meriç, Mehmet Seyda, Cahit Zarifoğlu, Kemal Özer, Gülsüm Cengiz, Tarık Dursun K., Miyase Sertbarut, Aysel Korkut, Adnan Özer, Ülkü Tamer, Erol Toy, Filiz Ördem, Müge İplikçi, Gülsevin Kırıl, Vural Kaya, Melek Özlem Sezer gibi isimler çocuk edebiyatı alanında ürünler vermiş ve vermeye devam etmektedir (Arslan ve diğerleri, 2018, s. 66-68; Çakmak Güleç, 2020, s. 9; Şirin, 1994, s. 133).

2.2.Çocuk Edebiyatında Bulunması Gereken Özellikler

Çocuk edebiyatına dair yapılan tanımlardan; çocukların içinde bulundukları gelişim süreci göz önünde bulundurularak, onların ilgileri, istekleri ve gereksinimlerine uygun, çocuğa eğitsel, toplumsal, sanatsal bakımdan katkılar sunan bir sanat dalı olduğuna varılmaktadır. Bu tanımların ortak özelliği “çocuk gerçekliği” ve “çocuğa göre bir dil” unsurlarına vurgu yapılmasıdır. Çocuklar, yetişkinlerden farklı fiziksel, zihinsel, dilsel bir gelişim göstermektedirler. Onların gerçekliği ile büyüklerin gerçekliği birbirinden oldukça farklıdır. Dolayısıyla çocuklara, çocuk gerçeklerinden hareketle, anlayabilecekleri bir dil

ve üslupla edebiyat ürünleri ortaya koyulmalıdır. Bu durum çocukların gerek bilişsel gerekse dilsel gelişimleri bakımından önem arz etmektedir.

Şirin (2016)'e göre çocuk edebiyatının başat niteliği, kaynağını çocuk ve çocukluktan alan “çocuğa görelik” ve “çocuk gerçekliği” ilkelerine göre meydana getirilmiş bir edebiyat olmasıdır. Şirin, “çocuk gerçekliğinin” çocuğun yetişkinlerden farklı algılamasından kaynaklandığını, bu kavramın çocuğun dünyasına uygun konu, davranış ve duyarlılıkları içine aldığını belirtmekte; “çocuğa görelik” ilkesini ise çocuğun gelişimine uygun ilgi, dil ve anlatım tarzı olarak ifade etmektedir. Sever (2019)'e göre çocuğa görelik ilkesi çocuğun ilgilerini, ihtiyaçlarını, dil gelişimini dikkate alarak meydana getirilecek okuma metinlerini bu özelliklerle bir bütün olmaya zorlar. Dolayısıyla bir metnin çocuklar için olup olmadığının anlaşılması için öncelikli koşul, eserin çocuğa göre yazılıp yazılmadığının dikkate alınmasıdır denilebilir.

Bir yetişkinin çocuklar için eser kaleme alabilmesi, anlatacağı konuyu çocuğun gözünden ele alabilmesiyle mümkündür. Taşdelen (2005), bir eserde tabiiliği, samimiyeti, sadeliği yakalamanın yolunun çocuğa kendi dünyasının onun diliyle anlatılmasıyla mümkün olabileceğini belirtmekte; çocuk gibi düşünebilen, onun bakışıyla algılayıp, mantığıyla sorgulayabilenlerin çocuğa çocuk diliyle hitap edebilmekte başarılı olabileceklerine değinmektedir.

2.3. Çocuk Edebiyatı ve Türkçe Öğretimi

İnsanın gelişim süreci bedensel, bilişsel, psikomotor, dil, ahlâk, sosyal gelişme gibi pek çok sınıflandırma içerisinde ele alınmaktadır. Bireyin bebeklikten erişkinliğe kadar kendisini, içinde bulunduğu dünyayı, etrafındaki kişileri anlama, düşünme biçiminin gelişim sürecine paralel olarak karmaşık ve çok yönlü bir hâl aldığı döneme bilişsel gelişim denilmektedir. Bilişsel olarak adım adım değişme ve gelişme gösteren çocuğun dil gelişimi de bu doğrultuda ilerlemektedir. Yavuzer (2020)'e göre diğer gelişim türlerinde olduğu gibi dil gelişimi de bir sıra izlemektedir. Çocuklar üzerinde dil gelişimi alanında yapılan çalışmalarda konuşma becerisinin öğrenildiği ilk evrelerde hemen hemen dünyadaki bütün çocukların temelde benzer dilbilgisi kurallarını kullandıkları tespit edilmiştir.

Her yaşın kendine özgü nitelikleri bulunmaktadır. Çocuklarda bedensel ve sosyal gelişim farklı seyrettiğı gibi dil gelişimi de aynı seyirde olmamakta, farklılık göstermektedir. Dil gelişiminin adımı, doğumda atılan ilk ıgılık olarak kabul edilmektedir. Bunları sırasıyla “Ağulama, agulama, cıvıldaama” dönemleri izlemektedir. Bir çocuk vasatı olarak 9-12 aylıkken ilk sözcüğünü söylemektedir. Çocuk, bir yaşla birlikte her şeyin bir ismi olduğunu bilmekte, bir buçuk yaşından itibaren sözcükleri birleştirebilmektedir. İki yaşından sonra ise konuşma evresine başlamaktadır. Başlangıçta iki üç kelimeden oluşan cümleler daha sonra çocuğun kendisini anlattığı uzun tümcelere dönüşmekte ve çocukta ana dili becerisinde gelişme görölmektedir (Temizyürek, 2003).

Türkçenin kazanımları incelendiğinde anlama becerisi içerisinde okuma ve dinleme becerilerinin, anlatma becerileri içinde ise konuşma ve yazma becerilerinin olduğu görölmektedir. Çocuk, öncelikle etrafında olan bitenleri gözlemleyerek, dinleyerek anlam evrenini oluştururken konuşma becerisinin gelişimiyle anladıklarını anlatmaya ve yeni öğrenmeler için sorular sormaya başlar. Bu dönemdeki çocukların gelişiminde çocuk edebiyatı ürünlerinden özellikle de masallardan yararlanılmaktadır. Temizyürek (2003), çocukların eğitiminde öykü ve masal dinlemenin önemli bir faaliyet olduğunu, bunun özellikle okul öncesi dönemde ebeveynler veya çocuğun bakımını üstlenen kişiler tarafından yapılması gerektiğine dikkat çekmektedir. Ona göre öyküler ve masallar “çocuğun dış dünyaya açılan penceresi” konumundadır.

Çocuğun okul öncesi döneminden sonra gelen okul dönemiyle birlikte çocukta okuma yazma öğrenme süreci de başlamaktadır. Okuma yazmayı öğrenen çocukta okumaya karşı bir ilgi ve okuma kültürü oluştuğı görölmektedir. Sever (2019), çocuğun okuma kültürü kazanma sürecini birbiri ardınca süren bir dönem olarak görmekte, bu aşamalı sürecin ilk basamağını dinleme alışkanlığı kazanma olarak belirtmekte bunu okuma-yazma becerisi, okuma alışkanlığı kazanma, eleştirel okuma becerisi ve evrensel okur yazarlık becerisi edinme süreci olarak basamaklandırmaktadır. Bu süreçte çocuğun nitelikli eserlerle tanışması, çocukta okuma ikliminin sağlıklı sürdürülebilmesi bakımından mühimdir. Bu noktada anne ve babalara, eğitimcilere büyük görevler düşmektedir. Çocuk, kendi seviyesine uygun eserlerle bir araya getirilmeli ve çocuğun okuma becerisi farklı türden yapıtlarla desteklenmelidir. Aytaş (2003), çocuklarda okuma gelişiminin sağlanmasında malzemenin çeşitli olmasının okumaya ilginin artmasında önem teşkil ettiğini belirtmekte; hikâye, roman gibi türlerin yanında çocuğun yaşamda karşısına çıkan konulardan ve

edebiyatın içerisinde bulunan diğer bütün türlerden de faydalanmak gerektiğine dikkat çekmektedir.

Bireyin kendisine aktarılanları eksiksiz ve doğru olarak anlayabilmesi, kendi hislerini ve fikirlerini karşı tarafa açık ve etkili şekilde ifade edebilmesi, kişinin anadilinde düşünebilme ve duygu üretme becerisindeki yetkinliğiyle alakalıdır (Sever, 2019). Çocuğun dil gelişiminde de çocuk edebiyatı ürünlerinin önemi yadsınamaz bir gerçekliktir. Fırat (2013), Türkçe eğitiminde çocukların okuduklarını, dinlediklerini idrak etmeleri ve fikirlerini sözlü veya yazılı şekilde anlatabilmeleri hedeflendiğinden okuma, anlama ve anlatma becerilerini geliştirici etkinliklere ders kitaplarındaki metinler aracılığıyla yer verildiğini ifade etmektedir. Türkçe dersi, çocukların dört temel dil becerisini öğrenmenin yanı sıra, bunları nasıl kullanacaklarını kavradıkları bir uygulama alanıdır. Tunagör (2021), Türkçe dersinin metinler vasıtasıyla öğrencilerde dile karşı farkındalık ve güzelduyu geliştirme, okumaya karşı sevgi ve alışkanlık oluşturma gibi görevleri yerine getirdiğini dolayısıyla bu dersin sadece bilgi aktarma üzerine bir ders olmadığını, bilgi aktarımının yanında öğrencilerin sahip olduğu becerilerin gelişimine destek olduğunu belirtmektedir. Türkçe dersinde çocukların ders kitaplarında yer alan metinlerin dışında kendileri için yazılmış nitelikli eserlerle de buluşturulmaları dil bilincinin ve kitap okuma kültürünün çocuklara kazandırılması açısından önem arz etmektedir.

Çocukların anadili gelişiminde ders kitaplarında yer alan metinlerle yetinilmemeli, çocuklara okuma alışkanlığı kazandırma ve bunun gelişimini desteklemek için çeşitli yazarların farklı türlerdeki eserleri de okutulmalıdır. Çocuk edebiyatı adı altında basılan pek çok eserin varlığı düşünüldüğünde bu kitapların nitelik sorunları da gündeme gelmektedir. Her kitap, çocuklara göre değildir. Bu alanda yapılan çalışmalar incelendiğinde çocuk edebiyatı ürünlerinde olması gereken eğitsel niteliklere dair bir çerçeve oluşmaktadır. Bunları şu şekilde özetlemek mümkündür (Arıcı, 2018; Demirel, 2021; Sever, 2019a, 2019b; Şirin, 1994; Uçan, 2005):

- Çocuk kitapları, çocuğun sevme ve sevilme, değer görme, güven duyma, bir grubun üyesi olma, oyun, öğrenme, sanatsal değer edinme gibi ruhsal ihtiyaçlarına cevap vermelidir.
- Çocuk kitapları, çocuğun yaşına ve olgunluk seviyesine uygun, ilgi ve beklentilerini karşılamalıdır.

- Çocuk kitapları kurgulanırken çocuğun gerçeklerinden uzak, gerçek yaşamdan kopuk tasarlanmamalı, buna özen gösterilmiş olmalıdır.
- Çocuk kitapları, çocukların gelişim dönemlerine destek olmasının yanında çocuğun fiziksel, bilişsel, duyuşsal ve sosyal yanlarını da geliştirici özelliklere sahip olmalıdır.
- Çocuğun kişilik gelişimini olumlu açıdan desteklemelidir.
- Çocuğun farklı açılardan bakmasını sağlamalı ve bunu geliştirmelidir.
- Çocuğun merak hissiyatını diri tutmalıdır.
- Yakından uzağa, bilinenden bilinmeyene gibi eğitimin dayandığı esaslardan hareketle çocuğun yakınından başlayarak öncelikle içinde yaşadığı çevreyi, kenti, vatani, evreni ve bunların bir parçası olduğunu sezinlemesine destek olmalıdır.
- Çocuğun içinde bulunduğu kâinatı tanımasına ve dünyayı sevmesine, yaşama ve insanlığa dair sevgi duymasına yardımcı olmalıdır.
- Çocukların kendine, tabiata, içinde yaşayıp etkileşimde bulunduğu toplumdaki insanlara karşı sevgi, hürmet, hoşgörüyle davranmasına katkı sağlayarak kendisiyle, etrafındakilerle uyum içinde, demokratik değerleri içselleştiren, sağlıklı bir kişilik yapısının oluşumuna destek olmalıdır.
- Çocuğun içine doğduğu kültürün ve uygarlığın değerleriyle bütün oluşturabilmelidir.
- İşlenen konularla çocuğun yaşama dair deneyimlerini zenginleştirebilmelidir.
- Çocukta estetik zevk/güzellik uyandıracak nitelikte olmalıdır.
- Çocuğun kendine özgü bir kişilik geliştirmesine destek sağlamalıdır.
- Çocuğun sorgulayıcı düşünmesine olanak tanınmalıdır.
- Dört temel dil becerisinin gelişimine katkı sunmalıdır.
- Ana dil ve sözcük dağarcığının gelişimine yardımcı olmalıdır.
- Çocukta anadilini doğru kullanma, kendini anlatabilme, tasvir yapabilme, farklı bakış açıları kazanabilme gibi olumlu birtakım değişiklikleri meydana getirebilmelidir.
- Çocuklar için yazılan eserlerde basit, sıralı, devrik, girişik, olumlu, olumsuz türlerde farklı tümce yapıları kullanılmalı, ifadeler sıradanlıktan uzak olmalıdır.
- Çocukların seviyesine uygun farklı türlerden söz sanatlarıyla esere edebî nitelik kazandırılmış olmalıdır.

- Kullanılan sözcükler, tümceler ve paragraflar çocuğun seviyesine göre olmalı, yapıtlarda çeşitli sözcük türleri, tamlamalar ve tümceler yer almalıdır.
- Bilhassa roman ve öykülerde betimleme ve tahlillerde abartıdan kaçınılmalı, doğru şekilde yapılan betimleme ve tahlillerle çocuklarda dile dair estetik zevk uyandırılmalıdır.
- Kötü söz, argo ve küfürli ifadeler ile yerel ağızlı anlatımlardan uzak durulmalıdır.
- Yaşamın gerçeklerinden biri olan şiddet ögesi çocuklara doğru şekilde verilmeli, çocukta şiddete başvurma isteği uyandırmanın aksine çocukta şiddete karşı duyarlılık kazandıran nitelikte olmalıdır.
- Çocuğa iletileri doğrudan değil, sezdirerek verebilen bir yapıya sahip olmalı, “işaret parmağıyla” doğruyu, olması gerekeni göstermekten kaçınılmalıdır.
- Siyasi açıdan güdümlü sözler ve davranış kalıplarından uzak durulmalıdır.
- Çocukta okuma kültürü ve okuma alışkanlığı edindirmeyi sağlamalıdır.
- Çocuğu eğlendirirken düşündüren aynı zamanda onun öğrendiklerini uygulamasına imkân sağlayan nitelikleri taşımalıdır.

2.4. Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri

Çağımızda teknoloji çok hızlı gelişmekte ve bu gelişim beraberinde farklı iletişim araçlarının gelişimini de desteklemektedir. İletişim araçlarındaki çeşitlilikle birlikte bilgiye ulaşmak artık çok daha kolaydır. Teknolojinin yaygınlaşmasıyla hayatımıza giren internet, tablet, telefon, bilgisayar, elektronik kitap gibi etkileşimli modern araçlara rağmen kitaplar hala bilgiye erişimde sıklıkla kullanılan basılı, yazılı materyaller olarak varlığını sürdürmektedir. Kitaplar bilgi edinmeyi sağlamanın dışında estetik zevk uyandırma, keyifli zaman geçirme, dil duyarlığı kazandırma gibi pek çok faydalı işlevi de içinde barındırmaktadır. Hâl böyleyken hayatın başındaki çocukların da erken yaşlardan itibaren muhteva ve biçim bakımından kaliteli eserlerle tanışmaları önem teşkil etmektedir. Şahin ve Özçelik (2021), çocuk kitaplarını, erken çocukluk döneminden itibaren ana dil eğitimi öncelikli olarak, farklı olaylara ve durumlara adapte olma, çeşitli konularda bilgi edinme, iletişim becerilerinin geliştirilmesi gibi birçok yönden eğitim sürecine destek olan materyaller olarak görmektedirler.

Çocukların okuyacakları kitapları yazarken özenli olunması gerektiği gibi çocuklar için kitap seçerken de aynı derecede itinalı olmak gerekmektedir. Zengin (2005), çocuklar için uygun olmayan bir görselin, gerçeği yansıtmayan bazı fikirlerin çocukların zihnine yerleşip bir travma niteliği kazanabileceğinden çocuklar için itina ile kitap seçmenin önemine değinmektedir.

Çocukları küçük yaşlardan itibaren kitaplarla tanıştırmak ne kadar önemliyse onları nitelikli eserlerle bir araya getirmek de bir o kadar önemlidir. Bu yüzden nitelikli sayılabilecek eserlerde aranması gereken bazı ölçütler vardır. Bunları eserin dış yapı ve iç yapı özellikleri olarak incelemek mümkündür. Nitelikli çocuk edebiyatı ürünlerinde bulunması gereken özellikleri Sever (2019); karakter, dil ve anlatım, ileti, resim ve konu olmak üzere beş grupta incelemektedir.

2.4.1. Karakter

Sever (2019), kahramanı, eserlerde vakayı yaşayan ve sürükleyen en mühim kişi veya yapıtta anlatılanlarla birebir muhatap olan, anlatımın akışını yönlendiren kişi olarak tanımlamaktadır. Bir eserde kahraman, olayların başından geçtiği, eserde gelişen olayların etkisini bizzat kendisi yaşayan konumunda yer almaktadır.

Çocuk yapıtlarındaki kahramanlar, çocukların hayali arkadaşları konumundadır. Çocuk bu kahramanlar vasıtasıyla farklı problemleri görür ve tanır, onların çözülmesine dair düşünceler kazanır. Çocuk, toplumun kuralları ve değerlerini bu şekilde farkına varmadan öğrenir ve kendisiyle bütünleştirir (Karatay, 2018). Dolayısıyla çocuklar için yazılmış edebi eserlerde çocuğun kendisine düşünüş ve davranışlarıyla örnek alabileceği karakterleri yaratabilmek için çocuk edebiyatı yazarlarına önemli görevler düşmektedir.

Çocuk kitaplarında eserin tür özelliklerine göre canlı veya cansız, insan ya da hayvan gibi farklı kahramanlar kullanılabilir. Demirel (2021), anlatmaya dayalı masal, fabl, öykü, roman, tiyatro gibi yapıtlarda olay örgüsünün merkezinde kişi veya varlık kadrosunun olduğunu belirterek kimi yapıtların varlık kadrosunu insanların oluşturduğunu; masal ve fabl gibi türlerde ise kadronun hayvan, bitki, nesne gibi unsurlardan oluştuğunu ifade etmektedir.

Çocuklar, kendileri için yazılmış eserlerin kahramanlarına öykündüklerinden bu kitaplardaki kahramanların gerçek yaşamdan uzak özelliklere büründürülmemiş, olağanüstü niteliklerle abartılı biçimde süslenmemiş, olması gerekenden çok daha fazla olumlu imaj çizilerek idealize edilmemiş olması oldukça önemlidir. Pilten (2021), çocuk kitaplarındaki karakterlerin “fiziksel ve ruhsal özelliklerinin abartılı olmaması yani idealize edilmeden gerçek insan örneği oluşturması, karakterlerin hikayedeki olaylara yön veren etkin bir kişilik profili çizmesi, hikâye kurgusu gereği, olay akışına göre değişim geçirebilmeleri ya da geçirmemeleri ve bu değişim ya da değişmezliğin abartılı ve gerçek dışı tasarlanmaması, çocukların bu karakterlerle özdeşim kurmasını sağlayacak” niteliklere sahip olması gerektiğini belirtmektedir (Pilten, 2021, s. 120).

Bir çocuk kitabında seçilen kahraman ve karakterler çocuğun zihinsel gelişimine katkılar sağlamalı, hayal gücünü geliştirmelidir. Kitaplar, çocuğun ruhsal gelişimini destekleyici niteliklere sahip olmalı, çocuğun kendisinden bir parça bulacağı özellikleri bünyesinde barındırmalıdır. Edebi metinlerde yazarın ustalıkla oluşturduğu güzel-çirkin, iyi-kötü, zengin-fakir, cimri-cömert, cesur-korkak, sabırlı-aceleci, diğerkâm-bencil gibi insan tipleriyle çocuğun kendisinden de izler bulabileceği modeller yaratılır. Bu tipler bir kahraman üzerinden aktarılmış olsalar da evrensel özellikler taşır. Bunun farkına varan çocuk, insana dair genel zihinsel şemalar içinde kendi özel şemalarını da oluşturmaya, insanları ve hayatı tanımaya başlar. Ayrıca günümüzde okullarda da ayrı bir önem verilen “Değerler Eğitimi”nin çocuk kitaplarında oluşturulan kahramanlarla verildiği bilinmektedir. Çocuk, içinde bulunduğu gelişim dönemi itibarıyla soyut olan şeyler somutlaştırıldığında daha iyi idrak edebilmektedir. Ustalıkla yazılmış bir çocuk kitabında çeşitli değerler farklı tipler üzerinden kahramanlara giydirilerek somutlaştırılır. Çocuk, bu tipler ve onların olaylar karşısındaki tutumları vasıtasıyla nerede, nasıl davranması gerektiğini sezer. Varlık ve şahıs kadrosunu kendisine yakın bulan çocuk, onlarla özdeşim kurar ve bu durum çocuğun okuma eyleminden keyif almasını da sağlar.

2.4.2. Dil ve Anlatım

Çocuk kitapları hedef kitlesi olan çocuklarının dil gelişimini, kelime dağarcıklarını geliştirecek niteliğe sahip olmalıdır. Bunları eserlerde sağlayacak olanlar yazarlardır.

Çocuklar için yazan yazarların anlatacakları olayları, durumları çocuğun düzeyine uygun olarak anlatması ancak bunu yaparken çocuksu bir dil kullanmaktan uzak kalması gerekmektedir.

Yazarın kaleme aldığı eserin tür özellikleri, yazarın dünya görüşü, hayatını sürdürme şekli, büyüdüğü çevre gibi faktörler onun biçimini belirler. Kimi yazarlar eserini vücuda getirirken şiirsel bir üslûpla, kimisi masal dilini kullanmayı tercih ederken, kimisi eleştirel bir biçimle bazısı ise kendisiyle sohbet eder gibi yazmaktan hoşlanır. Bazı yazarlar hikâyeyi kahramanın ağzından, bazıları da kendi ağzından anlatırmış gibi yazarlar. Bütün bu çeşitlilik her yazarın özgün bir üslûba ve anlatım tarzına sahip olmasından kaynaklanmaktadır (Karatay, 2018).

Üslûp (Biçem) her yazarın yaşama dair görüşü, almış olduğu eğitimler, yazı yazmaya olan kabiliyeti gibi bazı özelliklerden etkilenerek oluşturduğu anlatım tarzıdır. Çocuklar, içinde bulundukları gelişim döneminin de gerektirdiği üzere hareketli olan her şeye ilgi duyarlar. Çocukları iyi tanıyan bir çocuk yazarının da yazacaklarını durağanlıktan uzak, dinamik anlatım öğeleriyle aktarması önem taşımaktadır. Yine bu dönemdeki çocukların dikkat seviyeleri göz önünde bulundurularak eserlerde kısa cümle yapılarına yer verilmesi gerekmektedir. Bunlar dışında, çocuklar kitaplar vasıtasıyla içinde bulundukları kültürün dilini, incelikleriyle öğrenirler. Yazarların bu hassasiyetle kitaplarını kaleme almaları, eserlerde söz sanatlarına, zengin kelime kullanımına, deyim ve atasözlerine yer vermeleri çocukların dil gelişimine destek olacaktır.

Çocuk kitaplarında konuların anlatımında “yakından uzağa, somuttan soyuta ilkeleri” doğrultusunda yazım ve imla kurallarına uygun hareket edilmesi, bunun yanında çocukların idrak etmekte güçlük çekecekleri eski kelimelerin kullanılmasından uzak durulması ve dilimizde karşılığı olan yabancı kelimelerin yerine Türkçelerinin tercih edilmesi gerekmektedir (Arıcı, 2018, s. 48).

2.4.3. İleti

Çocuk kitaplarında çocuğa verilen iletilerin çocuğun içinde bulunduğu gelişim dönemine uygun, basit ve sade bir dille verilmiş olması gerekmektedir. Bunun yanı sıra çocuklara ulaştırılması gereken iletiler, parmak sallayan bir öğretmen edasından uzak olarak,

çocuğun eleştirel düşünme, muhakeme ve analiz etme becerilerini işe koşarak, iletiye okurun kendisinin ulaşmasını sağlayacak biçimde verilmelidir. Bir edebî eserdeki iletilerin ne olduğu kadar bu iletilerin okuyucuya nasıl aktarıldığı da oldukça önemlidir. Çokum (1988)’a göre çocuk kitabı yazarlarının iletilerini esere özenle yerleştirmeleri gerekir yoksa kaba öğütlerden öteye geçemeyen iletiler, çocuğa yarar sağlamak bir yana zarar verebilir.

Çocuk kitaplarında doğrudan bir ileti vermek yerine çocukların yazarın konuyu anlatma biçiminden yararlanarak mesajı, kendilerinin çıkarmaları yani iletinin örtük olması beklenir. Örtük ileti vasıtasıyla çocuk okuyucu, anlam ve algılama evrenini devreye sokar, bazı stratejileri de kullanarak verilmek istenilen iletiye kendiliğinden ulaşır. Örtük iletilerin olduğu eserde çocuk; ortaya konulan iletiyi sezmek, anlamak, bulmak için bir arayış içerisinde olacağından bu durum çocuğun bilişsel açıdan gelişimine de destek sağlayacaktır. Şimşek ve Yakar (2018)’a göre, öznesi çocuk olan çocuk edebiyatının poetik bir yanı da bulunmaktadır. Edebiyat vasıtasıyla çocuğu eğitmek, ona davranış kazandırmak, bir konuda bilgi vermek, herhangi bir kavramı öğretmek mümkündür. Bunlar yapılırken didaktik bir tavırda bulunmak eserin edebî yanından uzaklaşılmasına sebep olur. Bu yüzden çocuklar için oluşturulmuş metinlerdeki iletilerin örtük olmasına özen gösterilmelidir.

2.4.4. Resim

İyi bir okuyucu yetiştirme ve okuma kültürünü geliştirmede yazarlar ne kadar önemli bir role sahipse çizerlerin de bir o kadar bu öneme sahip olduğu söylenebilir. “Çocuk resmi” ile “çocuklara resim” kavramı birbirlerinden farklıdır. Çocuklara resim çizenler, boş zamanlarını doldurmanın ve keyifle zaman geçirmenin ötesinde çizgileriyle çocuklara yararlı olacak çizimler yapmalıdır. Çizerler, çizginin bir silah niteliğinde olduğunu bilmelidir. Öyle ki çocukların duygu ve düşünce evrenine hitap eden, düş gücünü geliştirici çizimler, çocuğun estetik yanını geliştirir. Bu çizimlerin bulunduğu kitaplarla muhatap olan çocukların okuma isteğinin artması ve böylesi nitelikli eserlerle karşılaşmaya devam eden çocuğun okumayı alışkanlık haline getirmesi tesadüf olmayacaktır (Erkul, 1988, s. 71).

Çocuk kitaplarındaki resimler, çocuklar için anlatılanları somutlaştırıp anlaşılır kılmakta etkili unsurlardır. Baş (2015), okul öncesinde bulunan çocuklar için hazırlanan kitaplardaki

en önemli ögenin resim olduğunu çünkü resmin çocuk için mana unsuru olduğunu belirtmektedir. Ona göre çocuklar algılamakta güçlük yaşadıkları pek çok şeyi resim sayesinde daha kolay öğrenirken, kullanılan resimler çocukların hafızasında anımsanması kolay görüntüler oluştururlar. Çocuklar bir eserle karşı karşıya geldiklerinde anlamlandırmadıkları durumlarda kitaptaki çizilen resimlerden destek alırlar.

Çocuk kitaplarında yer alan resimlerin de bazı ölçütlere uygun olması gerekmektedir. Temizyürek ve diğerleri (2016), çocuk yapıtlarında kullanılan resimlerin “tamamlayıcı, süsleyici ve yorumlayıcı” olarak üç kategoride incelendiğini bildirmekte, bu kitaplarda kullanılan resimlerin kitabın konusuyla uygun, anlamı tamamlayan, açık ve anlaşılır, okur kitlesinin hayal gücünü geliştiren, sanatsal değeri de içinde barındıran özelliklere sahip olması gerektiğini vurgularlar.

Okul öncesi, ilkököl ve ortaokul seviyesinde hazırlanan her bir çocuk kitabında yer alan çizimlerin o yaş grubunun niteliklerine göre tasarlanması gerekmektedir. Karatay (2018)’a göre çocuklar için hazırlanmış kitaplardaki resimlerin de çocukların seviyesine uygun olması gerekir. 2-7 ve 7-9 yaş aralığında olanlar için olan kitaplarda canlı, parlak, renkler tercih edilmeli, çizimler gerçekleri ile aynı olmanın ötesinde daha esnek ve yuvarlak çizgilerle meydana getirilmelidir. 10 yaş ve üzerinde olan çocuklar için hazırlanan görsellerde gerçekçi resimler kullanılmalıdır.

Resimler; “renkli, canlı, sevimli, neşeli, mizahî unsurlar barındıran ve olaylar arasında bağı aktaran nitelikte olmalı; keskin ve sivri hatlı resimler yerine yuvarlak ve yumuşak formdaki çizimlerin” çocuk kitaplarında yer bulması gerekir (Pilten, 2021, s. 114).

Kitaplarda bulunan çizimler, çocuklarda estetik bilinç ve zevk gelişimine de destek olmaktadır. Arıcı (2018), sanatçı duyarlılığı ile oluşturulmuş çizimlerin çocuklarda resim yapma, resmin lisaniyla iletişime geçme heveslerini karşıladığını bu yönleriyle çocuk-eser ilişkisinin kurulmasını sağladığını ifade etmektedir.

Çocuk kitaplarında yer alan her bir çizimin çocuk için bir anlam taşımasına dikkat edilmelidir. Çizimlerin tasarımları kadar onların eserde nerede konumlandırılacağı da eserin anlamlandırılmasında önem taşımaktadır. Demirel (2021), çocuk kitaplarında kitap kapağı dahil olmak üzere eserin içindeki her bir resmin çocuğa bir iletisinin olması gerektiğini, ayrıyeten kitabın kapağındaki resim ile eserin içerisinde anlatılanların birbiriyle ilgili olması gerektiğini belirtir. Bununla birlikte çocuk kitaplarında görsellerle

metnin aynı sayfada veya karşılıklı sayfalarda olmalarının çocuğun resimle anlatılanlar arasında bağlantıyı kurması açısından mühim olduğuna dikkat çekmektedir.

2.4.5. Konu

Çocuk kitaplarında konu, çocuğun kitabı okuyup okumamasına karar vermesini sağlayan en önemli yapıtaşlarından biridir. Sever (2019)'e göre çocuk kitaplarında konu, çocuğu metnin mana dünyasına çeken, kitapla bağlantı kurmasına yarayan bir unsurdur.

Kaynaklara bakıldığında tema ve konunun zaman zaman birbiriyle karıştırıldığı görülmektedir. Pilten (2021), konu ve temanın birbiriyle ilişkili, birbirini bütünleyen kavramlar olduğunu ancak temanın konuya nazaran soyut ve daha geniş bir görüşü yansıttığını belirterek konunun bir yapıt meydana getirilmeden öncesinde var olduğunu, izleğin ise metnin yazılması sırasında ortaya çıktığını görüşlerine eklemektedir.

Çocuklar için hazırlanmış olan eserlerde tema ve konunun arasında bağın güçlü olması sanatçı tarafından sağlanmalıdır. Çocuklar için hazırlanan kitaplarda konu ile tema güçlü bir ilişkiye dayandırılmalıdır. Eserde işlenen konu ve kurgunun birbiriyle çelişmemesi ve bunların ele alınışında aşırıya kaçılmış tesadüfiliklerden, duygusallık ve melankoliden kaçınılması gerekir. Onlara göre çocuk kitaplarına seçilen konuların çocuğu dil, din ve cinsiyet ayrımcılığına yönelten, peşin hüküm verdimeye meyilli, gerçek yaşamdan uzak, her haliyle düş ürünü bir vakayı, hissi, fikri ya da hayatı çocuklara sunmayacak nitelikte olması lazımdır yoksa yaşamın gerçekleriyle kendi gerçeklerinin örtüşmediğini gören çocuğun hayal kırıklığına uğraması muhtemeldir (Demirel, 2021; Karatay, 2018; Kaya, 2021).

Çocuklar yaşları itibariyle okudukları kitabın konusu ve kahramanların özelliklerinden önemli düzeyde etkilenirler. Bu yüzden bu kitaplar yazılırken çocukların dönemsel özellikleri göz ardı edilmemelidir. Pilten (2021), kitaplarda çocuğu ideolojik olarak yönlendirecek, kalıp yargıları benimsetecek, karamsar duyguların etkisi altına alacak, çocuğun dünyasında gerçekliği kabul görmeyecek, çocukta korkma, içine kapanma, kaçma ve kaçınma gibi davranışlara sebep olacak konuların seçilmesinden uzak durulması gerektiğini belirtmektedir. Demirel (2021) de bu konuda, çocukların ilgisini çeken masal, öykü, roman gibi metin türlerinde ele alınan konuların çocuğun yaşama ümitle, etrafındaki

yaratılmış her şeye hassasiyetle yaklaşmasını sağlayacak, çocuğun bilinçaltını olması gereken doğru, güzel ve iyi kazanımlarla destekleyecek özelliklere sahip olması gerektiğini dile getirir. Bunun yanında, çocuk kitaplarında bulunan güldürü unsurlarının çocuğun eğlenme ve güzel vakit geçirme ihtiyaçlarını karşılayan önemli unsurlar olduğuna ancak bu öğelerle kişi ve kişilerin bazı kusurlarını alaya almaktan ve küçük düşürücü mahiyetteki sözlerden uzak durulması gerektiğine işaret eder. Çocuklar, geleceğin yetişkinleridir. Onlar için hazırlanmış olan yapıtların, çocuklarda olumlu özellikleri geliştirecek, çocukları geleceğe donanımlı hale getirecek niteliklere sahip olması gereklidir.

2.5. Çatışma ve Çatışma Türleri

Çatışma gerek kişinin kendisiyle gerek iletişim halinde bulunduğu kişilerle gerekse de içinde yer aldığı toplum ve doğayla etkileşiminde yaşadığı birtakım sürtüşmelerdir. Çatışma; psikoloji, sosyoloji, ekonomi, eğitim ve eğitim bilimleri gibi pek çok alanda ele alınan bir kavramdır. Bu disiplinlerin her biri bu kavramı kendi çalışma alanları kapsamında incelediklerinden çatışma ile ilgili yapılan alan taramasında birden çok tanıma ve açıklamaya rastlanmaktadır. Karagöz (2014)'e göre de günümüzde sosyoloji, ekonomi, yönetim bilimleri, eğitim bilimleri, antropoloji, psikoloji gibi alanlarda çatışma konusu incelenmektedir. Psikologlar ve psikanalizciler çatışmanın kişinin kendisiyle yaşadığı kısmına yoğunlaşırken sosyal psikologlar ise kişi-kişi arasında olan yanına odaklanmıştır. Bu konunun bilim insanlarınca farklı perspektiflerden incelenmesinden ötürü çatışma kavramına ortak bir tanım bulmak zorlaşmaktadır.

Çatışma; “bir çıkar, güç ve statü” çekişmesi (Karip, 2021, s. 1); “örgüt içinde iki veya daha fazla kişi ya da grup arasında kıt kaynakların paylaşılması veya görevlerin dağıtımı ile yine bu kişi veya gruplar arasındaki statü, amaç, değer ya da algı farklılıklarından kaynaklanan anlaşmazlık veya uyuşmazlık” (Şimşek, 2002, s. 288), “kişiler arasında anlaşmazlık” (Özalp, 1989, s. 81) olarak tanımlanmaktadır. Akkırman (2016)'a göre ise çatışma; bireyler veya gruplar arasında hedeflerin, ilgilerin, seçimlerin, değer yargılarının veya algıların farklılığından kaynaklı meydana gelen, çatışmanın taraflarından birinin galip diğerinin mağlup olduğu, stres, huzur kaybı, kavga, düşmanlık gibi olumsuz birtakım eylemlere sebep olan bir olgudur. Yapılan tanımlardan hareketle çatışmanın en az iki kişi arasındaki

kaynağı farklı bir uyuşmazlıktan meydana geldiği ve kişilerde çoğunlukla olumsuz birtakım duygulara yol açtığını söylemek mümkündür.

Çatışma denildiğinde kişilerin aklına çoğunlukla olumsuz bir ortam gelmektedir. Halbuki çatışmayı olumsuz bir ortama çeviren, çatışma içinde bulunan kişilerin yaşadıkları sürtüşmeye yükledikleri anlamdır. Geçtan (2021), herkesin bağımlılık ve hürriyet veya itaat etme ve kendine yön verme yönelimlerinin ortaya çıkardığı çatışma ile dünyaya geldiğini belirtir. Buradan hareketle çatışmanın gözümüzü dünyaya açtığımız andan itibaren hayatımızda var olan bir olgu olduğunu söylememiz mümkündür. Her dönemde niteliği, güçlük düzeyi değişse de çatışma, farklı biçimlerde karşımıza çıkmaya devam etmektedir. Gündelik yaşamda çatışma yaşamak kaçınılmaz olsa da bu durum, yaşanan her çatışmanın olumsuz nitelikte olacağı anlamına gelmez. Meydana gelen çatışmaların sonuçlarını olumlu hale getirmek için çatışmanın ne olduğunu ve kaynağını iyi tespit etmek gerekir.

2.5.1. Çatışma Türleri

Çatışmanın temelinde engellenme vardır. Kişinin kendisiyle olan çatışmasında ruh durumu, beden sağlığından kaynaklanan durumlar etkiliyken; diğer çatışma türlerinde kişilerden, doğadan ya da toplumdan kaynaklanan engellenmeler söz konusudur. Kişi, kendisinden kaynaklı çatışmalar yaşadığı durumlarda iç çatışma, kendisinin dışındaki faktörlerden kaynaklı engellenmeler yaşadığında dış çatışma meydana gelmektedir. Kişinin kendisiyle veya başkalarıyla yaşadığı çatışmalarda çatışmanın doğası gereği uyumsuzluktan kaynaklı gergin bir iklim vardır. Sever (2019), çatışmayı kişinin kendisiyle, başkalarıyla, tabiatla ve toplumla yaşadığı çatışmalar olmak üzere dört grupta tasnif etmektedir. Bu doğrultuda bu konuda çalışma yapan araştırmacıların (Alamdar ve Söngü, 2017; Aslan, 2006; Büyükişık, 2019; Karagöz, 2014; Samur ve Arıkan, 2018; Solak, 2012) da çalışmalarında söz konusu sınıflamadan yararlandığı görülmektedir. Karagöz (2014), yaptığı doktora çalışmasında çatışmanın türlerini ve alt türlerini Tablo 1'deki şekilde sıralamaktadır:

Tablo 1

Çatışma Türleri ve Alt Çatışma Türleri (Karagöz, 2014, s. 36)

Çatışma Türleri	Alt Çatışma Türleri
Kişinin kendisiyle çatışması	1. Bir gizemi çözme/ gerçeği ortaya çıkarma çabası 2. Bir hayali/ isteği gerçekleştirme çabası 3. Duygularının çatışması 4. Değer verdiği bir şey / biri için yaşadığı çaresizlik
Kişi-kşi çatışması	1. Anne-babayla çatışma 2. Arkadaşıyla çatışma 3. Yabancı biriyle çatışma 4. Kötü kişi ya da kişiler ile çatışma
Kişi-Doğa çatışması	1. Doğal çevre ile çatışma 2. Bir hayvanla çatışma 3. Doğa felaketiyle çatışma 4. Eve dönme çabası 5. Tehlikeyi engelleme/ tehlikeden korunma çabası 6. Doğayı koruma çabası
Kişi-Toplum çatışması	1. Başka bir toplumla çatışma 2. Yetkili kurumlarla çatışma 3. Töre ile çatışma 4. Yasalarla çatışma

2.5.1.1. Kişinin Kendisiyle Olan Çatışması

Bu çatışma türünde kişiden yetkinlik alanının, ilgilerinin, çıkar gözettiği unsurların, gayesinin ve değerlerinin ötesinde, bunlarla uyuşmayan vazifeler, uygulamalar talep edildiğinde veya kişinin kendi içinde çelişkiye düştüğü roller üstlendiğinde kişi, kendisiyle çatışma yaşar (Karip, 2021). Bu çatışma türünde kişi kendisiyle bir uyuşmazlık içine girmekte, uyuşmazlığa çözüm bulamadığında da kendi benliğinde bir çatışma yaşamaya başlamaktadır. Çetin (2009), kişinin kendi içinde olumlu ve olumsuz birçok farklı duyguyu barındırmasından kaynaklı olarak iç aleminde sürekli bir çatışma yaşamasının mümkün olduğunu, kişinin kendisiyle yaşadığı çatışmaların sadece duygularından kaynaklı olmayabileceğini, bu çatışmanın aynı zamanda bireyin düşüncelerinden, gerçekte yaşanan durumlarla kişinin yaşantılarının, ideallerinin, olanaklarının, beklentilerinin uyuşmamasından da kaynaklanabileceğinin altını çizmektedir.

2.5.1.2. Kişinin Başkalarıyla Yaşadığı Çatışma:

Bu çatışma türünde en az iki kişinin farklı sebeplerden birbiri ile çatışmaya girdiği görülmektedir. Güner (2007), çatışma için yapılan tanımlara bakıldığında kişiler arasında yaşanan çatışmaların, en az iki kişi arasında meydana gelen değer, fikir, ilgi, kültürel etkenler, ihtiyaçlar, algılayış ve iletişim farklılıklarının kişiler arasındaki uyumsuzlukların ortak noktasını oluşturduğunu belirtir. Kişiler bir iletişim sürecine girdiklerinde alıcı ve verici konumunda bulunurlar. Karşılıklı etkileşimin olduğu bu süreçte bazen alıcıdan bazen vericiden kaynaklı gelişen anlaşmazlıklar, kişiler arasında bir çatışmaya sebep olabilir. Cüceloğlu (2021), etkileşimde bulunan kişilerin durumlarını iletişim yoluyla karşısındakine tanımladığını, bu süreçte bireylerin aynı fikirde olduklarında iletişimde bir aksaklık meydana gelmediğini ancak iletişim halindeki kişilerin birbirlerini tanımlamalarında başkalık görüldüğü anda iletişimde aksaklıklar başladığını belirtir. Günlük yaşamda sıklıkla karşı karşıya kalınan çatışma durumu edebi eserlerde de kendisine yer bulmaktadır. Aslan (2006), edebî eserlerde kişi-kişi çatışmasını, bir ana kahramanın yardımcı kahramanlardan biri veya birkaçıyla bir konuda yaşadığı

uzlaşmazlık, sorun, anlaşmazlık ve sıkıntı şeklinde açıklayarak, bunların da diğer çatışma çeşitlerinde olduğu gibi eserin konusunu oluşturduğunu ifade eder.

2.5.1.3. Kişinin Doğayla Yaşadığı Çatışma

Yazarlar, tabiat ve tabiata dair öğeleri zaman zaman anlatılarda farklı amaçlarla ele alırlar. Bu tür anlatılarda kişi, içinde yaşadığı tabiat içinde değerlendirilerek bazen yaşamak için doğayla mücadele etmek zorunda kalır. Bazen de doğa, estetik değer verilmiş unsurlar olarak karşımıza çıkar.

2.5.1.4. Kişinin Toplumla Yaşadığı Çatışma

Kişinin toplumla yaşadığı çatışmalar birden çok kişi arasındaki farklılıklardan, zıtlıklardan kaynaklıdır. Farklı niteliklere sahip olan bireyler, birbiriyle uyumsuz olan sosyal gruplar, fıkırsel durumlarda veya eylem planında birtakım çatışmalar yaşarlar (Çetin, 2009). Çocuklar da içinde yaşadıkları toplumun bir bireyi olarak toplumsal olaylardan etkilenmekte ve yaşanan durumlar karşısında düşünce ve davranış kalıpları geliştirmektedir. Ancak henüz küçük yaşlarda karşılarına çıkan toplumsal olay ve durumlar, çocukların seviyesine uygun olarak kullanılmalı, bütün bunlar belli ideolojileri aşlamaktan uzak durularak eserlerde yerini almalıdır. Sever (2008), yazarların dilin ve edebiyatın imkanları çerçevesinde kişinin toplumla yaşadığı çatışmaları anlatabileceğine lakin belli bir fikri veya inancı ön plana çıkararak anlatan edebi ürünlerin çocukların edebiyat kültürü kazanmalarının önünde bir engel oluşturacağına dikkat çekmektedir. Melanlıoğlu (2020) da bu konuda kişi-toplum çatışmasının özellikle Türk edebiyatında sıkça kullanılan bir çatışma çeşidi olduğunu fakat çocuk edebiyatı bakımından incelendiğinde konunun hasssiyetle karşılanarak çocuğa görelilik ilkesi doğrultusunda kişi-toplum çatışmasının sınırlarının çizildiğini belirtmektedir.

2.6. Çatışmanın Nedenleri

İnsan, doğduğu andan itibaren başkalarıyla temas haline geçerek yaşamını sürdürmeye başlar. Kişi gerek kendini tanımak gerekse davranışlarının diğer insanlar ve toplum nazarında geçerli olup olmadığını denetlemek için başkalarına ihtiyaç duyar. Sebep ne olursa olsun, kişinin başkalarıyla bir araya gelmesiyle bir etkileşim süreci meydana gelir. Bu süreçte tarafların gösterdikleri her türlü davranış birer uyarandır. Kişiler, etkileşim içindeyken maruz kaldıkları uyaranlara olumlu veya olumsuz tepkiler geliştirirler. Bazen ise uyarana karşı tepkisiz kalarak nötr bir davranış sergilerler. Bu davranış biçimleri etkileşim içerisindeki diğer kişinin de davranışlarını belirler ve süreç karşılıklı bir duygu, davranış ve fikir alışverişine dönüşür. Bu süreçte iletişimde bulunanlar bundan hoşnut olabilirler veya olmayabilirler. Kurulan etkileşimde olumlu bir etki söz konusuysa çatışma olmaz ancak etkileşimde taraflardan biri veya her ikisi süreçten memnun kalmazsa çatışma kaçınılmazdır. Deutsch (1973)' e göre çıkar çatışmaları, bireyin kendi istek ve çıkarlarını en üst seviyeye çıkarmaya gayret eden davranışlarının, diğer bir kişinin istek ve çıkarlarını en üst seviyeye çıkarmasını engellemesi ya da buna müdahale etmesi durumunda meydana gelir. Cüceloğlu (2011) ise çatışma halinin, aynı zamanda erişimi imkansız birden çok güdünün devreye girdiğinde meydana çıktığını “Yaklaşma-yaklaşma, kaçınma-kaçınma ve yaklaşma-kaçınma çatışmaları” olmak üzere üç çeşidinin olduğunu aktarır.

Çatışmalar, çok farklı sebeplerden, değişik kaynaklardan ortaya çıkabilir. Öner (2011), Schrump, Crawford ve Bodine (2007) ve Taştan (2010)'a göre “karşılanmayan gereksinimler, kaynakların sınırlı olması, farklı değerler” kişilerin başlıca çatışma kaynaklarını oluşturmaktadır.

2.6.1. Karşılanmayan Psikolojik Gereksinimler

Karşılanmayan psikolojik gereksinimler bağlamında; Öner (2011), Öğülmüş (2006), Schrumpf ve diğerleri (2007)'ne göre kişiler arasında meydana gelen çatışmaların pek çoğunda “ait olma, sevmek, sevilme, özgür olma, eğlenme” gibi birtakım temel psikolojik ihtiyaçları giderme çabası bulunmaktadır.

İnsanlar yaradılışları itibariyle fizyolojik, psikolojik, duygusal olarak birtakım donanımlara ve gereksinimlere sahiptirler. İnsanlar farklı ihtiyaçları tarafından güdülenirler. “Ait olma, güç, özgürlük ve eğlence” kişilerin davranışlarına şekil veren dört temel gereksinimdir. Güç duyma gereksinimi bir şeyi başarma, yerine getirme, takdir ve saygı görme ile giderilir. Özgürlük gereksinimi kişinin kendi seçimlerini kendisinin yapmasıyla, eğlence ihtiyacı ise “gülme, eğlenme ve oyun oynama” şeklinde karşılanır (Taştan, 2010, s. 2). Kişiler bu gereksinimlerini karşılamak için günlük yaşamlarında farklı yollara başvururlar. Kullanılan yöntemler ihtiyacı karşılıyorsa kişi, başka bir arayış içine girmez ancak yöntemler işe yaramadığında kişi, kendini bir çatışma içinde bulur. Böyle bir durumda Öğülmüş (2006)’e göre kişiler güç elde etme ihtiyacını fiziksel olarak, psikolojik olarak, siyasî açıdan ya da bilgi edinerek gidermeye çalışabilirler. Bir bireyin bu ihtiyaçlarını karşılaması engellendiği durumda kişiler arası birtakım çatışmalar yaşanabilir. Kişiler, ait olma ihtiyacını farklı gruplara katılarak ya da bu gruplarda kendini önemli bir üye konumunda görerek karşılamaya çalışabilirler. Kişi, ait olmayı arzuladığı grubun dışında kaldığını hissettiğinde içinde bulunduğu gruplarla sorun yaşamaya başlayabilir. Kişilerin özgürlük ihtiyacının karşılanabilmesi ise alternatiflere sahip olmak ve seçimlerde bulunabilmekle ilişkilidir. Birinin seçeneklerini kısıtlamak veya kişiye seçim hakkı vermemek, kişinin özgür olma ihtiyacının engellenmesine dolayısıyla kişiler arasında bir çatışma yaşanmasına sebep olur.

2.6.2. Kaynakların Kısıtlı Olması

Kaynakların sınırlı olmasından kaynaklı yaşanan çatışmaların sebebi genellikle para, mal ve zaman kaybından meydana gelmektedir (Öner, 2011; Schrumpf ve diğerleri, 2007; Taştan, 2010). Kısıtlı olan kaynakların kullanımı konusunda taraflar anlaşamadıklarında bu nedenden kaynaklı bir çatışma ortamı meydana gelir.

Kaynakların kısıtlı olduğu çatışmalarda taraflar kaynakların miktarını, tutarını şeffaf bir şekilde belirler ve kendi çıkarları ile karşı tarafın çıkarlarını ortak paydada buluşturabilirlerse çatışmanın önüne geçilmiş olur. Öner (2011)’e göre kaynakların sınırlılığından dolayı yaşanan çatışmalarda taraflar yarışmacı bir tutum yerine iş birlikçi bir yaklaşım içinde bulunurlarsa bu, onların çıkarlarına yarar. Çünkü kısıtlı olan kaynaklar adil

olarak paylaşıldığında kişilerin ait olma, eğlenme, güç ve hürriyet gibi psikolojik ihtiyaçları doyuma ulaşır. Öğülmüş (2006) de sınırlı kaynaklar sebebiyle meydana gelen bir sorunda tarafların rekabetçi olmak yerine iş birliği içinde olmasıyla çatışmanın en uygun biçimde çözülebileceğini ifade etmektedir.

2.6.3. Değerler

Değerler; kişilerin inançları, kuralları ve öncelikleridir. Değer farklılığından dolayı çatışan taraflar çatışmayı kişiselleştirir ya içine atar veya saldırma yoluna gider (Schrumpf ve diğerleri, 2007). Çünkü her kişi inandığı değerleri başkalarına karşı müdafaa etme eğilimindedir. Dolayısıyla çatışma esnasında taraflar kendi değerlerinden vazgeçmek istemezler ve bunları sonuna kadar savunma yöneliminde olurlar. Değerlerden kaynaklı çatışmalar çözülmesi en zor çatışma türleri arasında bulunmaktadır. Taraflar kendi değerlerinden taviz vermekten uzak durdukları için, çatışmayı sonlandırmak uzun zaman ve emek harcamayı gerektirebilmektedir. Öner (2011) ve Öğülmüş (2006)'e göre “inançlar, öncelikler, ilkeler” gibi farklı değerlerin benimsenmesinden kaynaklı çatışmalar, çözümü en zor olan çatışmalardır. İnsanlar, hayatları boyunca sahip oldukları değerleri başkalarının karşısında korumaya eğilim gösterir. İnsanların hayatları boyunca edindikleri bu değerler, kişilerin tutumlarına etki eder, davranışları için de bir kriter oluştururlar.

Farklı değerlerden kaynaklı çatışmaların çözümü daha güç olma eğilimindedir. Bir değere sahip olan kişi, belli bir edimin ya da özelliğin başka bir edime ya da özelliğe tercih edildiğine yönelik kalıcı bir inanca sahiptir. Çatışma yaşayanlar çoğu kez değerler zıt olduğunda “iyi/kötü” ya da “doğru/yanlış” algısıyla düşünürler. Değerlerden kaynaklı çatışmaları çözerken tartışma içindeki kişilerin sahip oldukları değerleri değiştirmesi ya da bunlar üzerinde uzlaşmaya varmaları gerekmez. Genellikle herkesin yaşanan durumu farklı açılardan değerlendirdiği taraflar tarafından kabul edilirse çözüme giden ilk adım atılmış olur (Crawford ve Bodine, 1996). Değer kavramı, kişinin içine doğup büyüdüğü toplum tarafından belirlenir. Irk, cinsiyet, sosyal roller ve kimlikler, kültürel değerler her toplumda farklılık gösterir. Dolayısıyla değerlerden kaynaklı çatışmalarda kişiler veya gruplar karşısındaki kişi veya grubun değer normlarını kabul etmek istemez. Bu durum çatışmayı beraberinde getirir. Bu tür çatışmaların olumlu olarak sonuçlanmasını sağlamak, çatışma

yaşayanların birbirlerinin değerlerini değiştirmeye çalışma girişimine girmeden saygı duymalarını ve empati kurmalarını, konuya farklı açılardan bakmalarını desteklemek ile mümkün olabilir.

2.7. Çatışma Çözme Biçimleri

Sosyal varlık olan ve başka canlılarla etkileşim kurmak durumunda olan insan, zaman zaman kendisiyle, içinde bulunduğu toplumla ve toplumun normlarıyla, doğayla ya da kişilerle çatışma içine girebilmekte, yaşanan çatışmaları çözmek için çatışmanın düzeyi ve tarafların çatışmadaki konumlarına göre farklı çözüm yolları benimseyebilmektedir. Rubin (1994)'e göre çatışma; kişiler, gruplar, kurum kuruluşlar uluslararası ya da kendi bünyesinde olsun, çoğunlukla her sosyal mecrada meydana gelebilir. Bu yollardan gelişen çatışmalar, farklı yollardan biriyle idare edilebilir. Bunlar, fiziksel ya da psikolojik yollarla hakimiyet kurma, teslim olma, harekete geçmeme, geri çekilme, müzakere ya da üçüncü bir tarafın müdahalesi ile çözümlenebilir.

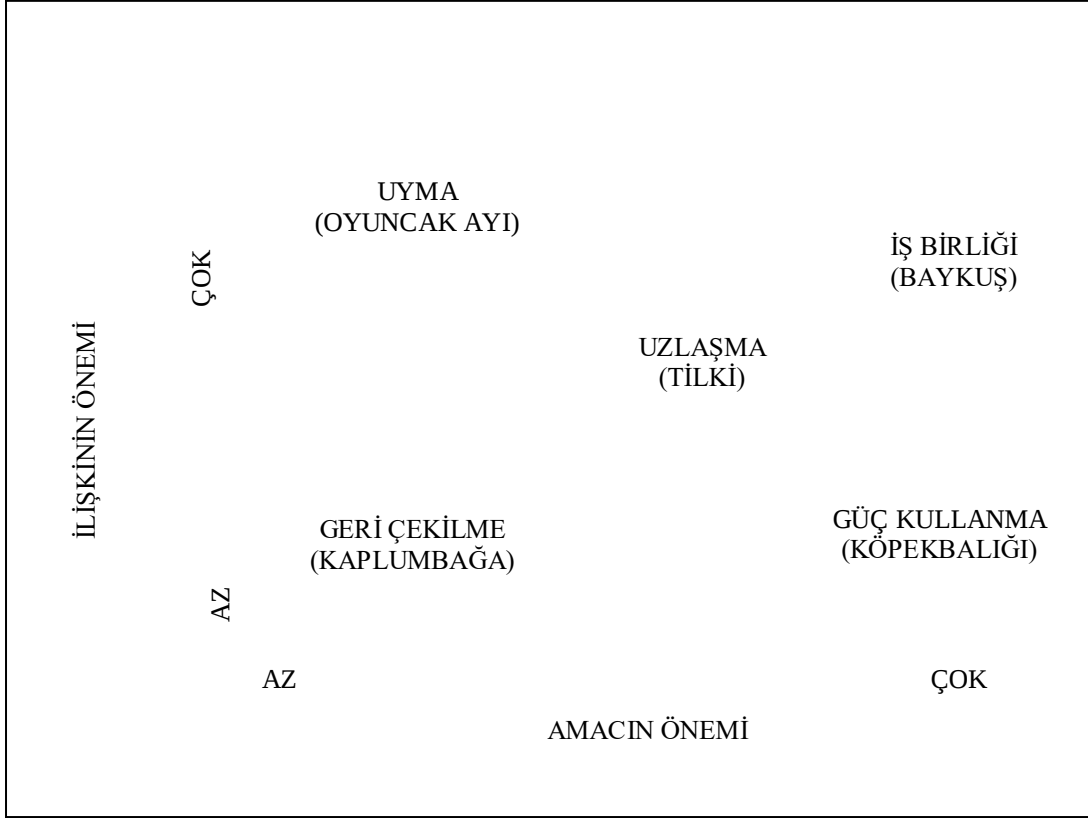
Çatışma; hayatın, toplumda bir birey olmanın tabi ve kaçınılmaz bir sonucudur. Kişiler yaşadıkları çatışmalar sırasında hem kendilerini hem de çevresindekileri tanıma fırsatı bulur. Yaşadıkları çatışmaları çözerken de etraflarındaki insanlarla etkileşime girerek bir değişim ve gelişim yaşar, kendi kişilik özelliklerini yapılandırırlar. Bu açılardan bakıldığında çatışmanın çoğu zaman akla geldiği gibi olumsuz bir yönü olmadığı görülür. Çatışmaların olumlu şekilde çözüme kavuşması kişinin gelişimine destek sağlar. Johnson ve Johnson (2004)'a göre de çatışmaların faydalı birtakım sonuçları bulunmaktadır. Çatışmalar; dikkati, çözülmesi lazım olan problemlere odaklar, tartışan kişilerin kimlik ve değerlerini belirginleştirir, üst düzey bilişsel ve ahlaki muhakemeyi, öğrenme isteğini artırır. Çatışmalar, başka bakış açılarına ve hayat tecrübelerine yönelik kişide içgörü sağlar, ilişkileri kuvvetlendirir, yaşama eğlence ve dram katar, tartışma yaşayan kişilerin stresle baş edebilme ve zorluklar karşısında dayanıklı olma becerilerini ve psikolojik sağlığını geliştirir.

Kişiler farklı sebeplerden kaynaklanan bu çatışmalardan kurtulabilmek, çatışmaya son vermek amacıyla bazı yöntemleri kullanmak durumunda kalırlar. Bu yollar uygulanırken tarafların süreçte pasif veya etkin rol almaları çatışma sürecinin de seyri üzerinde etkili

olmaktadır. Crawford ve Bodine (1996)'e göre çatışmada gösterilen tepkiler yumuşak, sert ve ilkeli olmak üzere üç grupta ele alınabilir. Yumuşak ve sert tepkilerde, çatışma yaşayanlar soruna göre tavır alır veya durur. Yaşanan çatışmaları irade mücadelesinden uzak durarak veya kazanmaya çalışarak müzakere içine girerler. Yumuşak ve sert müzakerelerde tek taraflı kayıp veya tek taraflı kazanç durumu ortaya çıkar. İlkeli müzakerede ise çatışma yaşayanlar, tarafların haklı çıkarlarına hitap eden kalıcı “mantıklı anlaşmalar” üretmek amacıyla çatışma çözüm stratejilerinden yararlanırlar.

Çatışmaların çözülmesinden önce ilk adım meydana gelen çatışmanın sebebinin iyi anlaşılması ve çözüme yönelik doğru bir strateji izlenmesi olmalıdır. Çatışmanın sebebinin iyi anlaşıldığı durumlarda çatışmanın çözümüne yönelik izlenecek yol/yollar çatışmanın yapıcı yollarla çözümüne destek sağlayabilecektir. Johnson ve Johnson (1989)'a göre yaşanan çatışmaların yapıcı olarak çözümlenmesi çatışmaların sebeplerinin iyi anlaşılması ve çatışmayı iyi yönetmeye bağlıdır. Yaşanan çatışmaların bağlamı çatışmaların sonucunun da yapıcı mı veya yıkıcı mı olacağını büyük oranda belirler. Rekabetin olduğu bir çatışmada kişiler; kısa vadeli, kendi çıkarlarını gözetten bir etki altındadır ve çatışmada, karşı tarafın zararına olacak şekilde kişinin kendi sonuçlarını en üst seviyeye çıkarabilmek için kazan-kaybet müzakeresine girilir. İş birlikçi bir bağlamda ise kişiler uzun süreli, tarafların ortak çıkarlarını gözetirler ve ortak sonuçları en üst seviyeye çıkarmak amacıyla müzakere biçimlerinden problem çözmeye katılırlar.

Kişiler başkalarıyla çatışmaya girerken çatışmayı amaca ve ilişkinin önemine göre çözme girişiminde bulunurlar. Meydana gelen çatışmada, çatışmanın tarafı konumunda yer alan kişiler, çatışmaya dair farklı çözüm yolları kullanabilir. Dolayısıyla çatışmalarda kullanılan yöntem farklılıklarından ötürü tek bir çatışma çözme biçiminden de bahsetmek mümkün değildir. Alanyazın incelendiğinde çatışma çözme biçimleri ile ilgili pek çok araştırmacının farklı strateji geliştirdiği görülmektedir. Johnson ve Johnson'un (1997) ortaya koyduğu çatışma çözme stratejisinde çatışmada ilişkinin ve amacın önem düzeyine göre farklı çözüm yolları kullanıldığı, bu çözüm yollarının bazı hayvan isimleriyle ilişkilendirildiği göze çarpmaktadır. Johnson ve Johnson'un (1997) ortaya koyduğu çatışma çözme stratejisine Şekil 1'de yer verilmiştir.

Şekil 1. Çatışma çözme stratejileri

Şekil 1 incelendiğinde çatışma çözme esnasında ilişkiye ve amaca verilen önemin derecesi etken konumundadır.

Johnson ve Johnson (2006)'a göre amaçların ve ilişkinin önemi, bireyin geri çekilmesi (amaçlarından ve ilişkiden vazgeçmesi), zorlaması (karşı tarafın ne pahasına olursa olsun amacına ermesi ve bu şekilde ilişkiden vazgeçmesigerekip gerekmediğini belirler. Yumuşatma (ilişkiyi geliştirmek amacıyla hedeften vazgeçmek), uzlaşmak (ilişkiye bir miktar zarar verse de amacın bir kısmından vazgeçmek) gerekebilir.

Alanyazın incelendiğinde çatışma çözmenin farklı adlar altında ancak benzer tanımlamalarla beş davranış biçiminde ele alındığı görülmektedir. (Karip, 2021; Kırıl, 2016)'a göre bunlar:

Kaçınma, geri çekilme; çatışma çözmede bu yolu tercih edenler sorunları gündeme getirip çözmekten uzak dururlar. Çatışmalardan da çatışmaları ortaya çıkaranlardan da uzak kalır, çatışmaları çözmeye çalışmayı gereksiz bir çabanın ürünü olarak görürler. Öner (2011), bu stratejiyi kullanan kişilerin boyun eğme davranışı sergileyerek kendi ihtiyaçlarını

karşılamaya çabalamaktan uzak durduklarını, kimi zaman da çatışmayı bitirmek amacıyla çıkarlarına ters olan çözümleri onayladıklarını belirterek çatışmanın bu yönüyle kazan-kaybet yaklaşımıyla sona erdiğini belirtir. Bunun yanı sıra çatışmanın taraflarından her ikisinin de yaşanan çatışmayı geçiştirip inkâr ettikleri durumda kaybet-kaybet yaklaşımının ortaya çıkabileceğini görüşlerine ekler. Kaçınma yaşayan kişilerin hissettikleri duygu, çaresizliktir. Yaşadıkları çatışmalarla yüzleşmek yerine fiziksel veya psikolojik olarak geri çekilmeyi seçerler. Bu kişiler hem kendilerinin hem de diğerlerinin ihtiyaçlarını görmezden gelip kendi kabuğuna çekilme eğilimi gösterirler. Kaçınma stratejisi için “Rafa kaldırma” ifadesi kullanılabilir. Çatışmada zaman kazanılması gereken durumlarda etkili olabilen bu strateji, sorumluluktan kaçmayı da içerdiğinden çok sık kullanıldığında çözüme ulaşmayı yavaşlattığı için taraflar arasında gerginliğin artmasına neden olabilir. Bu çatışma çözme yolunu Johnson ve Johnson (1997), kaplumbağa ile sembolize etmektedir.

Uyma, yatıştırma; Kırıl (2016)’ın “Yumuşatma Yöntemi” olarak çevirdiği bu stratejide çatışma yaşayan taraflardan biri, diğerinin ilgi ve ihtiyaçlarını karşılayarak kendi isteklerinden vazgeçer, boyun eğer. Bu yöntemde orta yol bulmak için çatışma esnasında taraflardan biri bazı isteklerinden feragat ederek, karşı tarafın dediklerini yerine getirir. “Sen nasıl istersen” cümle kalıbı bu yöntemde sıkça kullanılır. Çatışma çözmede bu yolu kullanan kişiler kendi ihtiyaç ve isteklerini görmezden gelerek, çatışma içindeki diğer kişilerin ihtiyaç ve arzularını gidermeye çalışırlar. Bu kişiler için insanlarla kurdukları ilişkiler mühimdir. Diğerleri tarafından sevilmeyi, kabul görmeyi çok önemserler. Çatışmalarda kişiler birbirlerine zarar vereceklerinden çatışmalardan olabildiğince uzak dururlar. Yaşanabilecek olası çatışmalarda diğerleriyle ilişkisini devam ettirebilmek adına çatışmada ortalığı yatıştıran rolündedirler. Bu çatışma çözme yolunu Johnson ve Johnson (1997), oyuncak ayı ile sembolize etmektedir.

Güç kullanma; bu davranış biçimi çoğunlukla çatışmanın taraflarının yaşanan sorunu konuşmak istemedikleri veya birbirlerinin gereksinimlerini önemsemedikleri zaman meydana gelir. Kazan-kaybet yaklaşımı söz konusudur (Öner, 2011). Öğülmüş (2006) ise çatışmanın çözümü boyutunda Öner (2011)’in “Kaçma” kavramına denk gelen “sert tepki verme” kavramını kullanmaktadır. Öğülmüş (2006), kimi insanların başkalarıyla sorun yaşadıklarında veya aralarında çatışma yaşandığında güç kullanmaya başvurduklarını; vurma, dövme, tehdit etme gibi çözümlerle çatışmaya son vermeye çalıştıklarını belirtmektedir. Çatışmada bu yolu benimseyenler her koşulda kendi ihtiyaçlarını gidermeyi

amaçlarlar. Bu kişiler çatışmalarda çatışma yaşadıkları kişiyi zorlarlar, ona kendi çözüm yöntemlerini dayatma eğilimi gösterirler, gerektiğinde zor kullanmaya geçebilirler. Güç kullanma stratejisini kullananlar için ilişkiler değil; kendi istekleri, amaçları önemlidir. İnsanların onları sevmelerine aldırış etmezler, tek hedefleri çatışmanın kazanan tarafı olmaktır. Onlar için kaybetmek güçsüzlük, başarısızlık; kazanmak ise güçlü ve başarılı olmanın göstergesidir. Emir-komuta zincirinin olduğu üst-ast ilişkilerinde sıklıkla kullanıldığı görülen bu stratejide üst konumda olan kişinin sözleri emir niteliğindedir ve sözlerin yerine getirilmesi beklenir. “Senin görüşlerini önemsemiyorum, senden istenileni yerine getirmeni bekliyorum.” anlayışı bu stratejinin hâkim anlayışı olarak değerlendirilebilir. Bu yöntemin insan ilişkilerindeki kullanım sıklığı baskılayıcı ortamın oluşmasına sebep olabilir. Böyle bir atmosferde duygusal bağıllık ve ilişkiyi sürdürme motivasyonu ciddi anlamda zarar görür. Bu çatışma çözme yolunu Johnson ve Johnson (1997), köpekbalığı ile sembolize etmektedir.

Uzlaşma, problem çözme; bu çatışma çözme stratejisinde amaçlar kadar insan ilişkileri de önemlidir. Bu yolu benimseyenler, çatışmada uzlaşmacı tutum sergilerler. Yeri geldiğinde kendi çıkarlarından vazgeçer ve karşıdaki kişiyi de çıkarlarının bazılarını vazgeçirmeye çalışarak orta yolu bulmaya gayret gösterirler. Uzlaşma stratejisinde çatışmanın taraflarının kazanabileceği çözümler aranır, kazan-kazan yaklaşımı benimsenir. Bu çatışma çözme yolunu Johnson ve Johnson (1997), tilki ile sembolize etmektedir.

İş birliği, yüzleşebilme; “kartların ortaya konması” (Karip, 2021, s. 64)’dır. Karip (2021)’e göre bu stratejiyi kullananlar gerçek problemin ne olduğunu ve buna dair çözümleri karşılıklı olarak müzakere ederler. Kırıl (2016)’nın “İşbirliği Yönetim” olarak çevirdiği bu strateji, karmaşık konularda bireylerin çözüm üretmelerini sağlamaya yönelik bir yöntemdir. Bu çatışma çözme yolunda çatışma yaşayan kişiler için amaçlar ve ilişkiler önemlidir. Kişiler, ihtiyaçlarının giderilmesi için çözüm yollarını birlikte ararlar. Çatışma esnasında kişilerin görüşlerini ifade ederek uzlaşmaya varmaları önemlidir. İş birliğini benimseyen bireyler, çatışmaları insanların ve insan ilişkilerinin gelişimine katkı sağlayan amaçlar olarak görürler. Taraflar ihtiyaçlarını karşılayan, adil ve akla uygun çözümlere ulaşıncaya kadar çözüm aramayı sürdürler. Kazan-kazan yaklaşımı benimsenir. İş birliği stratejisi beyin fırtınası gibi tekniklerle yaratıcı düşünmeyi harekete geçirerek sorun çözmeye yöneliktir. Bu yöntemde çatışma halindeki iki tarafın da sorunu çözmeye istekli olması ve fikirleriyle çözüm sürecine katkı sağlaması beklenir. İş birliği yöntemi zaman

gerektiren bir süreci içerdiğinden vaktin kısıtlı olduğu durumlarda ve yüksek düzeyli gerginliğin hâkim olduğu çatışma ortamlarında işe yaramayabilir. Bu çatışma çözme yolunu Johnson ve Johnson (1997), baykuş ile sembolize etmektedir.

2.8. Çatışmanın Sonuçları

Gerek gündelik hayatta insan ilişkilerinde gerekse edebî eserlerin kurgusunda yaşanan çatışmalar, tarafların lehine ya da aleyhine sonuçlanır.

Olası bir çatışmanın sebepleri, çatışmanın taraflarının verebilecekleri tepkiler ve çatışmanın nasıl sonuçlanabileceği Tablo 2’de özetlenmiştir (Öğülmüş, 2006, s. 19):

Tablo 2

Çatışmanın Nedenleri, Tepkileri ve Sonuçları

Kıt Kaynaklar	Karşılanmayan Psikolojik Gereksinimler	Farklı Değerler
Zaman	Güç Elde Etme	İnançlar
Para	Ait Olma	Öncelikler
Mal	Özgür Olma	Değerler
	Zevk Alma	
SORUN		
↓		
GÖSTERİLECEK TEPKİLER		
↓		
Yumuşak	Sert	İlkeli
Geri çekilme	Tehdit Etme	Dinleme
Önem Verme	İtme	Anlama
İnkâr Etme	Yumruklama	Saygı Duyma

Pes Etme	Bağırıp Çağırma	Sorun Çözme
SONUÇ ↓		
Kazan-Kaybet	Kaybet-Kaybet	Kazan-Kazan
Kaybet-Kazan	Kaybet-Kazan	

Çatışmaların sebepleri iyi belirlendikten sonra taraflar çatışmayı çözme aşamasına gelirler. Çatışma çözme yöntemleri uygulandıktan sonra çatışma, taraflar açısından bir sonuca bağlanır. Çatışma, tarafların her ikisinin de kazandığı şekilde sonuçlanabilirken, taraflardan birinin kazanıp diğerinin kayba uğradığı veya tarafların her ikisinin de isteklerinin yerine gelmeyerek kaybettikleri biçimde de sona erebilir. Crawford ve Bodine (1996)'e göre de çatışmaya verilen tepkiler 3 çeşit sonuç meydana getirir:

Tarafların çıkarlarının karşılanmadığı, kişilerin ilişkiyi sürdürmek adına isteklerinden vazgeçtiği durumlarda çatışma kazan-kaybet ile sonuçlanır. Çatışmanın taraflarından birinin diğerine uyum sağladığı çatışma, kazan-kaybet ile sonuçlanır. Diğerine uyum sağlayarak çatışmaya girmekten uzak duran kişiler, temel gereksinimlerinin kabul edilmemesi yada karşılanmaması anlamında çatışmayı kaybederler. Sert tepkiler genellikle iki tür sonuçlanır. Çatışmanın agresif tarafı, çatışmayı kazandığında ve rakip konumundaki kişi kaybettiğinde çatışma, kazan-kaybet ile sonuçlanır. Çatışmaya gösterilen sert tepkiler cezalandırma ya da alma isteği, tarafları hem kendilerine hem de rakiplerine karşı kıskırtarak zarar veren intikamcı eylemlerde bulunmaya sebep olabilir. Bu durumda ise çatışma, kaybet-kaybet ile sonuçlanır. Çatışmada gösterilen ilkeli tepkiler ise çoğunlukla kazan-kazan ile sonuçlanır. Bu çözüm yoluna başvuran bireyler, isteklerine şartlanmadan ya da ilişkilerini bozmadan ortak bir çözüm üretme üzerinde fikir birliği sağlarlar. Çatışmadaki tarafların çıkarları ve gereksinimleri karşılanır.

2.9. Çocuk Kitaplarında Çatışma

Yetişkinler gibi çocuklar da kendilerini, çevrelerini, hayatı tanıma yolculuğunda zaman zaman çatışmalar yaşar ve bu çatışmaları çözmek için kendilerince yöntemler geliştirirler.

Bu yöntemler arasında ebeveynlerinden, arkadaşlarından, öğretmenlerinden yardım istemek, okulda öğrendiklerinden yararlanmak, bunun yanında kendi seviyesine uygun olarak yazılmış kitaplardan faydalanmak bulunabilmektedir. Çocuklar olay örgüsüne dayalı metinleri okumaktan zevk almaktadırlar. Kardaş ve Kardaş (2021), çocukların kurguya dayalı metinleri okuyup dinlemeyi sevdiklerini, bu metinlerin olay, zaman, yer ve kahramanlar olarak dört unsurdan meydana geldiğini dile getirmektedir.

Sever (2019)'e göre çocuklar için yazılmış edebî eserlerde yazarlar, anlatacaklarını şekillendirebilmek amacıyla yaratıcılıklarından yararlanarak bir olay kurgularlar ve bu kurgulanmış olayda mutlaka bir çatışma yaşanır. Çocuk edebiyatında, okuyucunun kendini anlatılanların içinde bulmasında, kurgulanan olay ve bu olaylara kapı aralayan çatışmaların niteliği belirleyici faktör durumundadır.

Olay örgüsüne dayalı olan metin türlerinin kurgusunda yer alan çatışmalar, kitaba bir hareket kazandırır. Bu tür eserlerde çatışmalar, okuyucunun farklı duygular yaşamasına sebep olur. Çetin (2013)'e göre roman yazarı, olay örgüsüne canlılık kazandırmak ve gerilim sağlamak amacıyla birtakım yollara başvurur. Gerilim, olayların nereye gideceği, nasıl neticeleneceği, ne tür yenilik ve değişiklikler meydana geleceği gibi konularda okuru merak, kaygı, korku, heyecan, sıkıntı gibi duygulara sokarak romanın sürükleyici olarak okunmasına neden olan ruhsal gerginlik durumudur. Bunların başında çatışma ve düğümler gelir. Çetin (2013)'in roman türünde ele aldığı gibi öykü, masal, fabl, destan gibi en az bir olayın konu edildiği metin türlerinde de çatışmalar, kitabın olmazsa olmaz bir ögesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Günlük hayattan kesitler sunan çocuk kitaplarında kurgulanan çatışmalar yaşamın gerçeklerinden biridir. Hikâye, roman, masal, destan gibi olay örgüsüne sahip olan anlatılarda çatışma yaşanan alanlar okuyucunun dikkatinin cezbedildiği yerlerdir. Çatışmanın meydana getirdiği ilgi duyma, heyecan, tercihte bulunma gibi seçenekler okuyucuyu etkin duruma getirerek yazarla arasında bağ kurulmasını sağlamaktadır. Metinde yaşanan çatışma durumlarına kendini kaptıran okuyucu, zamanın nasıl geçtiğini fark etmez. Çatışmaların birbirini takip etmesiyle heyecanı doruk noktada yaşayan okur, kendisini eserin kahramanlarından birinin yerine koyarak çatışmaların çözümünde aktif bir rol almaya başlar. Bütün bunlardan hareketle yapıtta bulunan çatışmalar, metnin başlangıç noktasını meydana getirerek okuyucuyu harekete geçirir. Okuyucunun merak duygusunu tetikleyerek okuma faaliyetini dinamik bir süreç haline getirir. Özdemir (2002), yazılmış

her romanda bir olay ve olgunun bulunduğunu; olay ve olgunun ise meydana gelen her şey, kişinin kişiyle, kişinin kendisiyle, kişinin tabiat ve toplumsal çevresiyle olan çatışmalarının tamamı olduğu belirtmektedir.

Çocuk kitaplarında yazar, ele aldığı konuya göre kişi-kişi, kişi-doğa, kişi-benlik veya kişi-toplum çatışma biçimlerinden yararlanır. Çocuğun bilişsel olgunluk düzeyi göz önünde bulundurularak yazılmış nitelikli çocuk kitaplarında çatışma, çocuk okurların yapıttaki olaylara karşı merak duygusunu harekete geçirirken bir yandan da çocuk, kahramanlar aracılığıyla kendisini çatışma konusunun tam ortasında bulur. Kitap kahramanıyla özdeşim kuran çocuk okuyucu, çatışmanın taraflarından biri rolünü üstlenerek yaşanan duruma çözümler bulmaya çalışır. Çocuk kitaplarında çatışmalar farklı biçimlerde çözüme kavuşturulabilir. Çatışmaları yaşayan kişiler sorunların çözümünde etkin rol alarak akılcı, demokratik, yapıcı bir yol izleyebilirken, edilgin konumda kalarak olayların rastlantısal olarak gelişen olağanüstü güçler vasıtasıyla çözüme kavuşmasını da bekleyebilir. Nitelikli sayılan çocuk eserlerinde çatışmalar okurun da işin içine girmesini, akıl yürütmesini, aktif konumda olmasını sağlayacak şekilde çözülür. Çocuk okur, bu yapıtları okurken kendi hayatından izler bularak çözüm için fikirler yürütür. Nitelikli kitaplar vasıtasıyla çocuklardan yaşanan çatışmaları kendi penceresinden bakarak yorumlaması, bu çatışmalara akılcı, yapıcı çözümler bulması beklenir. Çocukların henüz erken yaşta okumaya başladıkları eserlerdeki kahramanlarla özdeşim kurdukları düşünüldüğünde onlar için yazılmış eserlerde yaşanan çatışma durumlarında kahramanın tepkileri, çatışmayı nasıl çözdüğü önem taşımaktadır. Karatay (2018)'a göre çocuklar için kaleme alınmış nitelikli eserlerde çatışmalar, heyecan unsuruyla dengeli biçimde gelişir ve nihayete erer. Lakin aktarılan olayların tamamı çözülmez, bu çözülmeyen çatışmalar başka çatışmaları doğurur. Okuyucuya yeni kapılar aralayan bu çatışmalar, okurun bir taraf seçmesini sağlayana dek devam etmelidir. Bu, çocukların hikâyede sunulan olay ve problem hakkında odaklanmalarını sağlarken bir yandan da bunlara dair duygu ve fikir geliştirmelerine olanak sağlar, onların okuma esnasında dikkatlerini diri tutmayı sağlar. Bütün bunlardan dolayı çocuklar için yazılmış edebî eserlerde olaylar iyi kurgulanmalı, çatışma öğeleri adım adım tırmanışa geçirilmeli ve bunların çözümü için çocukların merak duygusu işe koşulmalıdır. Hikâyenin okuyucudaki inandırıcılığının zedelenmemesi için eser kurgulanırken mübalağalı çatışmalardan uzak durulmalıdır.

2.10. Şermin Yaşar'ın Hayatı ve Eserleri

Bu bölümde çalışmaya konu edilen eserlerin yazarı Şermin Yaşar'ın hayatı ve eserlerine yer verilmiştir.

2.10.1. Şermin Yaşar'ın Hayatı

1982 senesinde Almanya'nın başkenti Berlin'de dünyaya gelen Şermin Yaşar, çocukluk yıllarında ailesiyle birlikte Türkiye'ye dönerek eğitimini buradaalmaya başlar. Lisans eğitimini Süleyman Demirel Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde alan yazar, aynı alandaki lisansüstü eğitimini Gazi Üniversitesi'nde tamamlar. Bir süre reklam yazarlığı, metin yazarlığı, kreatif direktörlük yapar. Ankara'da 3 çocuğu ile yaşayan yazar, çocuklarının doğumu ile annelik deneyimlerini, çocukların hem kendi akranları hem de yetişkinlerle oynayabilecekleri aktivite örneklerini “Oyuncu Anne” lakabıyla bir sosyal medya hesabında paylaşarak tanınmaya başlar. 2014 yılında bu deneyimlerini kaleme aldığı “Başlarım Şimdi Anneliğe” kitabı, ardından yazdığı “Oyuncu Anne” adlı eseriyle adını toplumda duyurur. Şermin Yaşar, kitap piyasasında çocuklar için hazırlanmış oyun önerisi içeren eserlerin az olduğunu görerek bu alandaki eksikliği gidermek için çeşitli etkinlikler yaparak çocuk edebiyatı dünyasına daadım atmış olur.

Yazar, eserlerinde günlük yaşamda karşımıza sıklıkla çıkan, kendi hayat mücadelesinin peşindeki orta halli insanları kahraman olarak kullanır. Hikâye, masal, roman gibi farklı edebi türlerde eserler veren Yaşar, kitaplarında halk bilimi öğelerine ve ağız özelliklerine de yer vermektedir. Yazarın yapıtlarında çoğunlukla empati kurmak, yaratıcı olmak, hayal kurmak, çevremize ve sevdiklerimize vakit ayırmak, aile bağlarını güçlendirecek adımlar atmak gibi iletiler öne çıkmaktadır. Şermin Yaşar, realist anlayışını samimi üslubuyla harmanlayarak eserlerinde sohbet havasını yakalamakta, yapıtlarında sade, anlaşılır, akıcı bir dil kullanmayı tercih etmektedir. Yazarın çocuklara hitap ettiği kitaplarında eğitsel mesajlar ve değer kavramları öne çıkmaktadır. Yaşar' ın yazdığı kitapları haricinde; Bavlul, Duvar Kitap, Kafa ve Yedi Yetmiş dergilerinde yazıları yayımlanmıştır. Ayrıca yazarın, 3 Taş Çocuk Dergisi'nde çocuklar için hazırladığı oyunlar da bulunmaktadır. “Deli Tarla” adlı eseriyle 2021 Sait Faik Hikâye Armağanı'na layık görülmüştür. Şermin Yaşar,

Türkiye’de bir ilk olma özelliğine sahip olan Kelime Müzesi’ni Ankara’da açmıştır. Türkçe sözcüklerin, atasözleri ve deyimlerin anlamını çocuklara ve gençlere öğretmek amacıyla kurulan Kelime Müzesi 26 Eylül 2022 Dil Bayramı’nda kapısını ziyaretçilerine açmıştır (Web1: TDK)

Şermin Yaşar, günümüzde çocuklar ve yetişkinler için yazdığı kitaplar, açmış olduğu Kelime Müzesi ve sosyal mecralardaki paylaşımlarıyla ünlü olmuş yazarlar arasında yerini almıştır. Biricik (2022)’in yaptığı mikro şöhret olarak bilinen sıradan kişilerin Instagram adlı sosyal medya uygulaması ile edindikleri şöhreti araştırdığı çalışmada araştırmacı, Şermin Yaşar’ın 6-12 Aralık 2021 tarihleri arasında Instagram hesabında 1.545.871 takipçi sayısı ile bugün mikro şöhret ölçeğine ulaştığını tespit etmiştir. Yine aynı çalışmada Yaşar’ın haftalık olarak 1.036 artışla takipçilerini çoğalttığı, %4.35 ile takipçileri etkileşim içinde bulunduğu sonucuna varmıştır. Araştırmadan da hareketle Şermin Yaşar’ın sevilen ve tanınan çağdaş bir yazar olarak eser vermeye devam ettiğini söylemek mümkündür.

2.10.2. Şermin Yaşar’ın Eserleri

Yapıtlarında kullandığı eğlenceli dil, ele aldığı konulardaki seçiciliği ve eserlerinde verdiği iletileriyle günümüzde sevilen yazarlar arasında yer alan Şermin Yaşar’ın eserleri şunlardır:

2.10.2.1. Şermin Yaşar’ın Çocuk Kitapları

Şermin Yaşar’ın yazdığı çocuk kitaplarına Tablo 3’te yer verilmiştir.

Tablo 3

Şermin Yaşar’ın Çocuklar İçin Yazdığı Eserler

Dedemin Bakkalı	Taze Kitap	2016
Çok Hayal Kuran Çocuk	Elma Çocuk	2016

Uyuyor Musun? /Tilki Masalları Serisi	Elma Çocuk	2016
Dedemin Bakkalı- Çırak	Taze Kitap	2018
Cingo: Ben İnsan Değil Miyim?	Doğan Egmont	2018
Kuş Masalları	Doğan Egmont	2018
Bizimki	Doğan Egmont	2019
Abartma Tozu	Taze Kitap	2019
Oh Ne Âlâ Memleket	Doğan Egmont	2020
Cesaret Sandığı/ Tilki Masalları	Elma Çocuk	2020
Garip Bir Kuyruk / Tilki Masalları Serisi	Elma Çocuk	2020
Cebimdeki Mandalina Ağaçları	Doğan Egmont	2020
Babaannem Geri Döndü	Taze Kitap	2021
Dahacık	Doğan Çocuk	2021
Hıhıcık	Doğan Çocuk	2021
Pekicik	Doğan Çocuk	2021
Lo	Doğan Çocuk	2022
Para Ağacı	Taze Kitap	2022
Cumhuriyet'in İlk Sabahı	Kronik Kitap	2023

2.10.2.2. Şermin Yaşar'ın Yetişkin Kitapları

Şermin Yaşar'ın yetişkinler için yazdığı eserler ise şunlardır:

Tablo 4

Şermin Yaşar'ın Yetişkinler İçin Yazdığı Kitaplar

Başlarım Şimdi Anneliğe	Elma Yayınevi	2014
Oyuncu Anne	Elma Yayınevi	2015
Ev Yapımı-Sihirli Değnek: Denenmemiş Mutluluk Tarifleri	Elma Yayınevi	2016
Kötü Alışkanlıklara İyi Öneriler	Elma Yayınevi	2016
Oyun Takvimi	Elma Yayınevi	2017
Tarihi Hoşça Kal Lokantası	Doğan Kitap	2017
Gelirken Ekmek Al	Doğan Kitap	2019
Göçüp Gidenler Koleksiyoncusu	Doğan Kitap	2019
Deli Tarla	Doğan Kitap	2020
Kalk Yerine Yat	Doğan Kitap	2021
Söyleme Bilmesinler	Doğan Kitap	2023

2.11. Şermin Yaşar ile İlgili Yapılmış Çalışmalar

Alanyazında Şermin Yaşar'ın çocuk kitapları ile ilgili üç yüksek lisans tezi tespit edilmiştir. Araştırmacıların çalışmaları incelendiğinde aşağıdaki verilere ulaşılmıştır:

Başar (2021)'ın yüksek lisans tezinde araştırmacı, Şermin Yaşar'ın 13 eserini çocuk edebiyatı ve çocuk eğitimi çerçevesinde incelemiştir. Eserin iç ve dış yapı özelliklerine göre araştırmaya alındığı çalışmanın sonunda yazarın kitaplarının hitap ettiği çocuk kitleye genel olarak uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

Dağ (2021)'ın Şermin Yaşar'ın çocuk kitaplarını çocuğa görelilik ilkesi ve eğitsel iletiler açısından incelediği yüksek lisans tezinde yazarın 9 çocuk kitabı çalışmada ele alınmıştır.

İç ve dış yapı özelliklerinin çocuğa görelik ilkesi ve eserlerde yer alan eğitsel ilkeler bakımından incelendiği çalışmada kitapların genel olarak çocuklar için uygun olduğu saptanmıştır.

Cebecioğlu (2023), yüksek lisans tezinde Şermin Yaşar'ın çocuk kitaplarını estetik ölçütler bağlamında incelemiştir. Yazarın 18 kitabının incelendiği çalışmada, araştırmaya konu edilen kitapların genel olarak estetik ölçütler bakımından çocuklara uygun olduğu tespit edilmiştir.

Alanyazın incelemesinde Şermin Yaşar'ın çocuk kitaplarıyla ilgili aşağıda yer alan makaleler tespit edilmiştir.

Yazıcıoğlu ve Karakuş (2021)'in yaptıkları çalışmada Şermin Yaşar'ın ortaokul öğrencilerinin yaygın olarak okudukları Abartma Tozu ve Dedemin Bakkalı kitapları MEB Türkçe Müfredatında yer alan 10 değer (Adalet, dostluk, dürüstlük, özdenetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik) açısından incelenmiştir. Çalışmanın sonunda Dedemin Bakkalı kitabında en sık kullanılan değerler olarak saygı (%26), yardımseverlik (%17), dürüstlük (%14) olduğu; Abartma Tozu kitabında en sık kullanılan değerler olarak ise sevgi (%23), sorumluluk (%20) yardımseverlik (%18) tespit edilmiştir. Dedemin Bakkalı kitabında en az kullanılan değer olarak vatanseverlik (%0), sabır (%1); Abartma Tozu kitabında ise en az kullanılan değer olarak vatanseverlik (%1), dürüstlük (%2) olduğu tespit edilmiştir.

Cavga ve Eyüp (2021)'ün yaptıkları çalışmada Şermin Yaşar'ın çocuk kitaplarındaki eğitsel iletilerin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda yazarın “Dedemin Bakkalı”, “Abartma Tozu”, “Oh Ne Ala Memleket”, “Babaannem Geri Döndü” kitaplarındaki iletiler incelenmiştir. Araştırmanın sonunda “Dedemin Bakkalı” adlı eserde 91, “Abartma Tozu” adlı kitapta 77, “Oh Ne Ala Memleket” adlı eserde 72, “Babaannem Geri Döndü” adlı kitapta 65 farklı ileti bulunmuştur. Araştırmanın sonuçlarına göre eserler içinde iletileri en fazla olan kitap “Dedemin Bakkalı” olurken, en az iletiye sahip olan eser ise “Abartma Tozu” olarak belirlenmiştir. “Babaannem Geri Döndü” adlı eserde toplumsal, diğer kitaplarda ise kişisel gelişime destek olacak iletilerin fazla olduğu görülmüştür.

Şimşek ve Kaya (2021)'nin yaptıkları çalışmada Şermin Yaşar'ın “Dedemin Bakkalı, Dedemin Bakkalı Çıracık, Abartma Tozu, Cingo” adlı eserleri barındırdıkları mizah öğeleri bakımından incelenmiştir. Çalışma sonunda Yaşar'ın eserlerinde en çok katılımcı mizah

öğelerini kullandığı, bunları sırasıyla saldırgan mizah, kendini geliştirici mizah ve kendini yıkıcı mizah öğelerinin izlediği belirlenmiştir. Yazarın kendini geliştirici mizah ögesine daha sık yer vermesi gerektiğine ulaşılmıştır.

Başar ve Akın (2022)'ın yaptıkları çalışmada Şermin Yaşar'ın 13 çocuk kitabı eğitsel iletiler ve değerler kavramları bakımından incelenmiştir. Araştırmanın sonunda yazarın kitaplarındaki iletilerin ve değerlerin hitap ettikleri çocuk kitleye uygun olduğu tespit edilmiştir.

Onur ve Topçuoğlu Ünal (2022)'ın yaptıkları çalışmada araştırmacılar, Türkiye'nin 63 ilinde çalışan 453 Türkçe öğretmeninin öğrencilere tavsiye ettikleri kitaplar, tavsiye eden öğretmenlerin eğitim düzeyi ve kitapları tavsiye etme sebeplerini incelemişlerdir. Çalışmada, Şermin Yaşar'ın kitabı “Dedemin Bakkalı”nın 5, 6, 7 ve 8. sınıf düzeylerinin tamamına önerilen kitaplar arasında yer aldığı tespit edilmiştir. Özellikle lisans düzeyindeki öğretmenlerin kitabı okuyup beğendikleri ve eserdeki dil ve üslubu sevdikleri için kitabı 5, 6. ve 7. sınıf düzeyindeki öğrencilere önerdikleri saptanmıştır.

Gençer ve Doğan Kahtalı (2022)'nın yaptıkları çalışmada Şermin Yaşar'ın altı çocuk kitabı (Dedemin Bakkalı, Dedemin Bakkalı Çırak, Oh Ne Âlâ Memleket, Babaannem Geri Döndü, Cingo, Abartma Tozu) Talim Terbiye Kurulu tarafından belirlenen ve Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda bulunan “adalet, dostluk, dürüstlük, özdenetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik” kök değerleri bakımından incelenmiştir. Araştırmanın sonunda adalet değerinin 13, dostluk değerinin 17, dürüstlük değerinin 17, özdenetim değerinin 10, sabır değerinin 11, saygı değerinin 26, sevgi değerinin 76, sorumluluk değerinin 38, vatanseverlik değerinin 1, yardımseverlik değerinin 25 kez ele alındığı tespit edilmiştir. Kitaplarda toplam 234 değer saptanmıştır. Yazarın araştırmaya konu edilen 6 kitabında en fazla işlenen değer sevgi olduğu bunları sırasıyla sorumluluk, saygı, yardımseverlik, dostluk, dürüstlük, adalet, sabır, özdenetim değerlerinin takip ettiğine ulaşılmıştır. İncelenen eserlerde en az yer bulan değer ise vatanseverlik olduğu tespit edilmiştir.

Güven ve Aytaş (2023)'ın yaptıkları ortaokul öğrencileri için Türkçe derslerinde tavsiye edilen okuma kitaplarında yer alan aforizmaların incelendiği çalışmada Şermin Yaşar'ın “Dedemin Bakkalı” isimli eseri de araştırma kapsamına alınmıştır. Araştırmanın sonunda eserde yetişkinlere dair olumsuz içerikli aforizmaların yoğun şekilde kullanıldığı bulunmuştur.

Alptekin ve Alptekin (2023)'in yaptıkları çalışmada Şermin Yaşar ve İlber Ortaylı'nın birlikte yazdıkları şerbetçi bir çocuğun gözünden Kurtuluş Savaşı yıllarını ele alan “Cumhuriyet’in İlk Sabahı” kitabı, içerdiği Cumhuriyet ve Atatürk iletileri kapsamında incelenmiştir. Çalışmanın sonunda eserde Cumhuriyet ve Atatürk değerlerine yeterince yer verildiğini saptanmış, kitabın hedef kitlesi olan çocuklarda ulusal bir bilinç oluşturma ve memleket sevgisi aşılayacak özelliklere sahip olduğu kanısına varılmıştır.

2.12. Çatışma ile İlgili Çalışmalar

Alanyazın incelendiğinde çocuk kitaplarında çatışma çözme ile ilgili 2 yüksek lisans ve 1 doktora tezi tespit edilmiştir.

Ozan Demir (2009)'in çocuk masallarında kişilerarası çatışma sürecini araştırdığı yüksek lisans tezinde araştırmacı tarafından 497 masal incelenmiş, bunların 126 tanesinde kişiler arasında gelişen çatışma tespit edilmiştir. Bu çatışmaların en fazla karşılanmayan psikolojik gereksinimlerden kaynaklandığı, çatışmaların çözümünde en sık güç kullanma çatışma çözme biçiminden yararlanıldığı, çatışmaların en çok kazan-kaybet ile sona erdiği saptanmıştır.

Karagöz (2014)'ün yaptığı doktora tezinde 2000-2010 seneleri arasında çıkarılan 9-12 yaş çocuklarına hitap eden 34 farklı yazarın, 42 çocuk romanı, başkişilerin yaşadıkları çatışmaları çözüm yöntemleri bakımından incelenmiştir. Çalışmanın sonunda kitaplardaki başkişilerin çoğunlukla açık ve durağan kişilik tiplerinden seçildiği, en çok kişi-kişi çatışmasının yaşandığı, bunu kişinin kendisiyle yaşadığı çatışmaların izlediği, en az ise kişi-toplum çatışmasına yer verildiği tespit edilmiştir. Çatışmaların çözüme kavuşmasında sıklıkla akıl yürütme ve iş birliğinin kullanıldığı saptanmıştır.

Büyükkışık (2019), yaptığı araştırmada çocuk edebiyatı yazarlarından Nur İçözü'nün çocuklar için kaleme aldığı eserlerindeki kişiler arasında yaşanan çatışmalar ve bunların çözüm süreçleri incelenmiştir. Çalışmanın sonunda kitaplardaki çatışmaların en sık “karşılanmayan psikolojik gereksinimler”den kaynaklı olduğu, çatışmaların çözümünde en çok güç kullanmaya başvurulduğu, çatışmaların çoğunlukla kazan-kazan şeklinde sonuçlandığını tespit edilmiştir.

Alanyazın incelendiğinde çocuk kitaplarında çatışma ve çatışma çözme sürecine dair aşağıdaki çalışmalar tespit edilmiştir:

Aslan (2006)'ın yaptığı çalışmada araştırmacı tarafından 8 yazara ait farklı edebi türlerdeki metinler, çocuğa görelilik ilkesi kapsamında çocuk-yetişkin çatışması üzerinden incelenmiş, bunlardan Dede Korkut Hikayeleri'ne ait 2 metnin çocuğa görelilik ilkesi bakımından uygun olmadığı, diğer metinlerin ise çocuğa göre ve çocuk gerçekliği ilkelerine uygun olarak yazıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Kitaplardaki çatışmaların yetişkinlerin lehine sonuçlandığı, çocukların çatışmalardan başarısızlıkla çıktığı görülmüştür. Bu eserlerin geneline bakıldığında eserlerin yazarlarının, yetişkinlere dair eleştiriler getirdiği, derin yapıda çocuklardan yana bir tavır sergilendiği tespit edilmiştir.

Yakar ve Yılmaz (2015)'in yaptıkları araştırmada, Beyazbulut Dergisi'nde bulunan kurguya dayalı metinlerdeki çatışmaların çözülme biçimleri incelenmiştir. Çalışmanın sonunda yaşanan çatışmalarda karakterlerin çatışmaları kendi çabalarıyla çözme, çatışmanın çözümünde başkasından yardım alma, şiddete başvurma, dini motiflerden yararlanma, tesadüfi öğelerin işe girmesi, taraflardan birinin geri çekilmesi gibi bazı yöntemlerle çözümlendiği görülmüştür. Çocuk kitaplarında yapıcı çatışma çözme yöntemlerine daha sıklıkla başvurulması gerektiğine vurgu yapılmıştır.

Kaya ve Erkmen (2017), çalışmalarında çocuk edebiyatının tanınmış yazarlarından Aytül Akal'ın “Kızım Ben Çocukken” ve “Oğlum Ben Çocukken” adlı yapıtlarındaki aile içi çatışmaları incelemiştir. Çalışmanın sonunda araştırmacılar, çocuklar ve anne arasındaki gelişen çatışmalarda annenin geri çekildiği, çatışmaların çoğunlukla “karşılanmayan psikolojik gereksinimler”den kaynaklı olduğunu tespit etmiştir.

Samur ve Arıkan (2018)'in yaptığı çalışmada çocuk edebiyatı yazarlarından Behiç Ak'a ait “Gülümseten Öyküler” dizisinde yer alan “Geçmişe Tırmanan Merdiven, Güneşi Bile Tamir Eden Adam, Akvaryumdaki Tiyatro, Havva ile Kaplumbağa, Vapurları Seven Çocuk” kitapları, içlerinde yaşanan çatışmaların mizahî açıdan incelenmiştir. Araştırma sonunda Ak'ın, yaşanan çatışmaları mizahî anlatımlarla çözüme bağladığı tespit edilmiştir.

Şener (2018)'in yaptığı çalışmada 9-12 yaş grubuna hitap eden, 12 yazarın kaleme aldığı ödüllü 13 yerli roman, başkahramanlarının yaşadıkları çatışmaları çözme yöntemleri bakımından incelenmiştir. Çalışmanın sonunda başkahramanların çatışmaların çözümünde inandırıcı olduğu, kitaplardaki başkahramanların daha çok açık ve devingen karakterlerden

seçildiği, başkahramanların en çok kendi kendisiyle çatışma içinde bulunduğu ve bu çatışmaların da bir gizemi çözme/gerçeği ortaya çıkarma çabasında meydana geldiği saptanmıştır. Çatışmaların çözümünde başkahramanların daha çok etkin konumda bulundukları, çatışmaları genellikle akıl yürüterek çözdükleri tespit edilmiştir.

Çalışkan (2019)'ın yaptığı çalışmada Nasreddin Hoca'ya ait 100 fıkra çatışma çözme yöntemleri bakımından incelenmiştir. Araştırmanın sonunda incelenen fıkralarda en fazla kişi-kişi ile kişi-toplum çatışması; en az çatışma türünün ise kişinin kendisiyle yaşadığı çatışma olduğu tespit edilmiştir. Araştırmada kişi-doğa çatışması tespit edilememiştir. Çatışmaların çözümünde Nasreddin Hoca'nın aktif olduğu, çatışmaların akıl yürütme şeklinde çözüme kavuştuğu sonucuna ulaşılmıştır.

Aksoy (2020)'un yaptığı çalışmada Aytül Akal'ın okul öncesi masal dizisindeki 20 masal kitabı incelenmiş, masallardaki çatışma sebeplerinin en sık “değer algısı, ardından eğlenme isteği ile güç gereksinimi ve sonrasında özgür olma ve kaynak kısıtlılığı” olduğu tespit edilmiştir. Masallardaki çatışmaların yüzleşme, uzlaşma, iş birliği yapma, uyum sağlama şeklinde çözüme kavuştuğu tespit edilmiştir.

Melanlıoğlu (2020)'nin yaptığı çalışmada göç ve mültecilik temalı çocuk yapıtlarında ele alınan çatışmalar, kahramanların bu eserlerdeki konumları ve çatışmaları çözme metotlarının tespit edilmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın sonunda incelenen eserlerde en sık kişi-kişi çatışması bulunmuş, çatışma yaşayan kahramanların çatışmaları gerçeğe uygun biçimde çözüme kavuşturduğu ancak uygulanan bu yöntemlerin çoğunluğunun onaylanan yöntemler olmadığı tespit edilmiştir.

Ak Başoğlu (2021)'un yaptığı çalışmada Dursun Ege Göçmen'in “Alacağınız Olsun” adlı eseri, söylem çözümlemesi kullanılarak incelenmiştir. Araştırma kapsamında hikayelerdeki çatışma içeren karşılıklı konuşmalar ele alınmış, söz konusu çatışma ile çocuk kitaplarında yer alan çatışma söylemlerinin oluşturulma biçiminin saptanması amaçlanmıştır. Çalışmanın sonucunda incelenen hikayelerde çatışmaların çoğunlukla fikir uyuşmazlığından ortaya çıktığı; çatışmaların çocuk-çocuk, çocuk-yetişkin, yetişkin-yetişkin gibi farklı yönde gerçekleştiği; çatışma içeren söylemlerde inkâr etme, iddia-suçlama, karşı iddia-suçlama, savunmaya geçme, sık olmamakla birlikte hakarete başvurulduğu da görülmüştür. Ele alınan eserlerdeki hikayelerde çatışma içeren bazı konuşmaların bir sonuca bağlanmadığı, üzeri kapatılarak sona erdirilse de genellikle

hikayelerin sonunda dinleme ve yansıtma yoluyla çatışma yaşayan kişiler arasında empati kurdurularak çatışmaların çözüldüğü, barış ikliminin oluşturulduğu tespit edilmiştir.

Çevik ve Müldür (2021)'ün yaptığı çalışmada Sevim Ak'a ait “Uçurtmam Bulut Şimdi” adlı eser ile Aytül Akal'a ait “Gökyüzünde Balonlar” adlı eser, kitaplardaki başkahramanın yaşadığı çatışma türleri, ait çatışma birimleri ve kuşak çatışmaları açısından incelenmiştir. En sık yaşanan çatışma türünün kişinin kendisiyle yaşadığı çatışma, diğer çatışma türünün ise kişiler arası (Aile bireyleri ile) yaşanan çatışma olduğu tespit edilmiştir. En çok kullanılan çatışma alt biriminin ise “Kahramanın değer verdiği bir şey/biri için yaşadığı çaresizlik” olduğu tespit edilmiştir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeline, çalışma grubuna, çalışmada kullanılan veri toplama aracına, verilerin toplanmasına ve verilerin analizine ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

“Şermin Yaşar’ın çocuk kitaplarındaki kişiler arası çatışmalar ve çatışma çözme süreci” konulu bu araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesine dayanan betimleme çalışmasıdır. Yıldırım ve Şimşek (2008)’e göre doküman incelemesi, araştırılması amaçlanan olgu ya da olgulara ilişkin bilgiye yer verilen yazılı materyallerin analizinden oluşur. Doküman incelemesi geleneksel çerçevede tarihçilerin, antropologların, dilbilimcilerin yararlandığı bir metot olarak bilinmektedir. Karasar (2013)’a göre belgesel tarama, belirli bir amaca yönelik olarak, kaynak bulma, bulunan kaynakları okuma, kaynaklardan not alma ve bunları değerlendirme sürecini kapsar.

3.2. Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, Şermin Yaşar’ın 2016-2021 yılları arasında çocuklar içinyazdığı Dedemin Bakkalı, Dedemin Bakkalı Çırak, Babaannem Geri Döndü, Cingo Ben İnsan Değil Miyim? Oh Ne Âlâ Memleket, Abartma Tozu, Cebimdeki Mandalina Ağaçları, Kuş Masalları, Bizimki, Pekicik, Dahacık, Hıhıcık, Cesaret Sandığı, Uyuyor Musun?, Garip Bir Kuyruk, Çok Hayal Kuran Çocuk kitapları oluşturmaktadır.

Araştırma kapsamında incelenen kitapların isimleri, yayınevleri, türleri ve basım yılları Tablo 5’te belirtilmiştir.

Tablo 5

Çalışmada İncelenen Kitaplar, Yayınevleri, Basım Yılları

Kitabın Adı	Kitabın Yayınevi	Kitabın Türü	Kitabın Basım Yılı
Dedemin Bakkalı	Taze Kitap	Hikâye	2016
Çok Hayal Kuran Çocuk	Elma Çocuk	Hikâye	2016
Uyuyor Musun? / Tilki Masalları Serisi	Elma Çocuk	Masal	2017
Dedemin Bakkalı-Çıracı	Taze Kitap	Hikâye	2018
Cingo: Ben İnsan Değil Miyim?	Doğan Egmont	Hikâye	2018
Kuş Masalları	Doğan Egmont	Masal	2018
Bizimki	Doğan Egmont	Hikâye	2019
Abartma Tozu	Taze Kitap	Hikâye	2019
Oh Ne Âlâ Memleket	Doğan Egmont	Hikâye	2020
Cesaret Sandığı/ Tilki Masalları Serisi	Elma Çocuk	Masal	2020
Garip Bir Kuyruk/ Tilki Masalları Serisi	Elma Çocuk	Masal	2020
Cebimdeki Mandalina Ağaçları	Doğan Egmont	Hikâye	2020
Babaannem Geri Döndü	Taze Kitap	Hikâye	2021
Pekicik	Doğan Çocuk	Hikâye	2021
Dahacık	Doğan Çocuk	Hikâye	2021
Hihicık	Doğan Çocuk	Hikâye	2021

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada veri toplama aracı olarak Büyükişık (2019) tarafından oluşturan “Çatışma Çözme Kodlama Çizelgesi” isimli formdan yararlanılmıştır. Forma araştırmanın amacına uygun temalar, kodlar ve kategoriler de eklenmiştir. Elde edilen form, araştırmacı dışında Türkçe eğitimi alanında iki uzman tarafından daha incelenmiş, uzmanların görüşleri doğrultusunda formun son hali (Tablo 28) elde edilmiş ve yazarın kitaplarında yer alan çatışmalar, bu form aracılığı ile tespit edilmiştir. Form, Ek 1’de yer almaktadır.

3.4. Verilerin Analizi

Bu araştırmanın verilerinin çözümlenmesinde betimsel analizden faydalanılmıştır. Betimsel analize dayalı yaklaşımda belirlenen veriler, daha önceden oluşturulmuş temalar çerçevesinde özetlenerek yorumlanır. Bu analiz yöntemindeki maksat, tespit edilen verileri, düzenlenmiş ve yorumlanmış biçimde okura takdim etmektir. Bu yüzden ulaşılan bulgular, belli bir düzene koyularak, açık şekilde betimlenir. Bu aşamadan açıklanır ve yorumlanır, sebep-sonuç bağıntıları incelenir, bazı sonuçlara varılır. Bunların yanı sıra araştırmacı betimsel analizle ortaya çıkan verileri temalarla ilişkilendirebilir, anlamlandırabilir ve geleceğe yönelik bazı çıkarımlara dair yorumlarda bulunabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

Şermin Yaşar’ın çocuk kitaplarının kişiler arası çatışma ve çatışma çözme süreci bakımından incelendiği bu çalışmada Johnson ve Johnson (1997)’in çatışma çözme yöntemleriyle ilgili meydana getirdiği model kullanılmıştır. Araştırmada kuramsal çalışmalarda kullanılan temalardan faydalanılmıştır. Çatışma sebepleri (Kıt kaynaklar, karşılanmayan psikolojik ihtiyaçlar, farklı değerler) tespit edilirken Büyükişık (2019), Öğülmüş (2006), Öner (2011), Schrump ve diğerleri (2007), Türkünlü (2006)’nın araştırmalarında kullandıkları çatışma sebepleri başlıkları kullanılmıştır. Veriler; karşılanmayan psikolojik ihtiyaçlar, kıt kaynaklar, farklı değerler başlıkları altında ele alınarak incelenmiştir.

Çatışma çözme sürecine dair temalar belirlenirken Karip (2021), Kırıl (2016)’ın çalışmalarında yer verdikleri temelini Johnson ve Johnson (1997)’in çalışmasını oluşturan

(geri çekilme, güç kullanma, uyma, iş birliği, uzlaşma) beşli kategoriden yararlanılmıştır. Çatışmaların çözümlerinin bu kategorilerin dışında kaldığı durumlar için “Diğer” başlığı altında (Araya başkalarının girmesi, kendi yöntemini geliştirme, tesadüfi unsurlar, konuyu geçiştirme/konuyu farklı yere getirme) alt başlıkları geliştirilmiş, verilerin analizinde bu kategorilendirilmeden yararlanılmıştır.

Çatışmaların çözüme nasıl kavuştuğu ile ilgili temalandırma yapılırken, Crawford ve Bodine (1996) ve Öğülmüş (2006)’ün çalışmalarında kullandıkları (Kazan-kazan, kazan-kaybet, kaybet-kaybet) kategorilerden faydalanılmıştır. İncelenen eserlerde yaşanan çatışmaların taraflardan biri tarafından nasıl sonuçlandırıldığının bilindiği ancak diğer taraf açısından bilinmediği durumlarda ve çatışmanın hiçbir şekilde sonuca bağlanmadığı durumlar için “Diğer” teması yukarıda belirtilen üç temanın altına eklenmiştir.

Araştırmada analiz birimi olarak bağlam biriminden yararlanılmış, bağlamın azami ölçüde anlamsal bütünlüğünü verecek tümcelerden, paragraflardan kodun açıklanmasında faydalanılmıştır. Alıntı yapılan bölümlerdeki çatışma unsurlarında esas alınan kitabın kurgusu ile kurulan bağlantı, özetlenerek bulgular kısmına eklenmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde araştırmaya dair bulgulara ve bulguların yorumlanmasına yer verilmiştir.

4.1. Şermin Yaşar'ın Çocuk Kitaplarında Bulunan Kişiler Arası Çatışma Sıklığı

İnsanlar günlük yaşamda bir arada bulunduğu kişilerle iletişim kurarken karşılanmayan psikolojik gereksinimler, farklı değerler, kıt kaynaklar gibi birçok değişik konuda anlaşmazlık yaşayabilirler; kendi görüşlerini, değerlerini, yaşam biçimlerini vb. unsurları karşısındakine kabul ettirme gereksinimi duyup diğer tarafla çatışma içine girebilirler. Böyle bir durumda en az iki kişi arasında meydana gelen uyuşmazlıklara kişiler arası çatışma adı verilmektedir.

Tablo 6'da Şermin Yaşar'ın çocuk kitaplarında yaşanan kişiler arası çatışmaların eserlerdeki sıklık oranlarına yer verilmiştir.

Tablo 6

Şermin Yaşar'ın Çocuk Kitaplarında Bulunan Kişiler Arası Çatışma Sıklığı

Kitap Adı	Sıklık
Dedemin Bakkalı	87
Babaannem Geri Döndü	74
Abartma Tozu	60
Oh Ne Âlâ Memleket	56
Dedemin Bakkalı Çıracık	50

Cingo Ben İnsan Değil Miyim?	35
Kuş Masalları	12
Pekicik	7
Dahacık	6
Cebimdeki Mandalina Ağaçları	4
Hıhıcık	3
Cesaret Sandığı	2
Çok Hayal Kuran Çocuk	1
Garip Bir Kuyruk	1
Uyuyor Musun?	1
Bizimki	-
TOPLAM	399

Tablo 6’da Şermin Yaşar’ın araştırma kapsamında incelenen çocuk kitaplarındaki kişiler arası çatışma sıklığına yer verilmiştir. Elde edilen verilere göre; kişiler arası çatışma ifadelerine en fazla Dedemin Bakkalı (87) eserinde yer verilmiştir. Ardından sırasıyla Babaannem Geri Döndü (74), Abartma Tozu (60), Oh Ne Âlâ Memleket (56), Dedemin Bakkalı Çıracık (50), Cingo Ben İnsan Değil Miyim? (35), Kuş Masalları (12), Pekicik (7), Dahacık (6), Cebimdeki Mandalina Ağaçları (4), Hıhıcık (3), Cesaret Sandığı (2), Çok Hayal Kuran Çocuk (1), Garip Bir Kuyruk (1), Uyuyor Musun? (1) sıklığında kişiler arası çatışma elde edilmiştir. Elde edilen verilerden hareketle incelenen eserler arasında en yüksek çatışma sıklığı 87 çatışma ile “Dedemin Bakkalı” adlı eserde tespit edilmiştir. En düşük çatışma sıklığına 1 çatışma ile “Çok Hayal Kuran Çocuk”, “Garip Bir Kuyruk” ve “Uyuyor Musun?” adlı eserlerin sahip olduğu saptanmıştır. Yapılan incelemede “Bizimki” adlı çocuk kitabında ise kişiler arası çatışma bulunamamıştır. Tablodaki verilerden hareketle yazarın incelenen eserlerinde kişiler arası çatışma unsurlarından sıklıkla

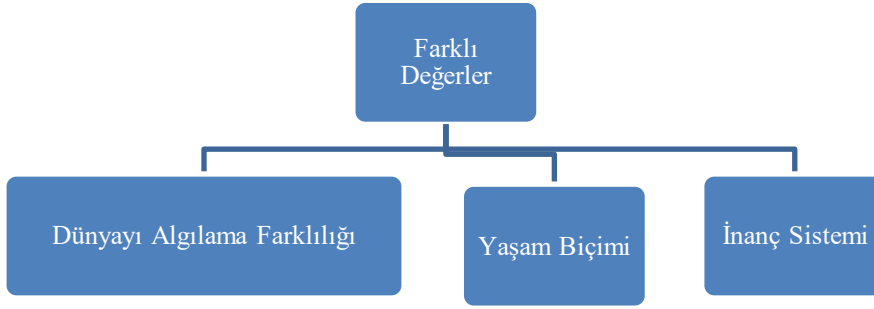
yararlandığı, bu çatışmaların ise çoğunlukla çocuklar ve yetişkinler arasında yaşandığı tespit edilmiştir.

4.2. Şermin Yaşar'ın Çocuk Kitaplarında Bulunan Kişiler Arası Çatışma Nedenleri

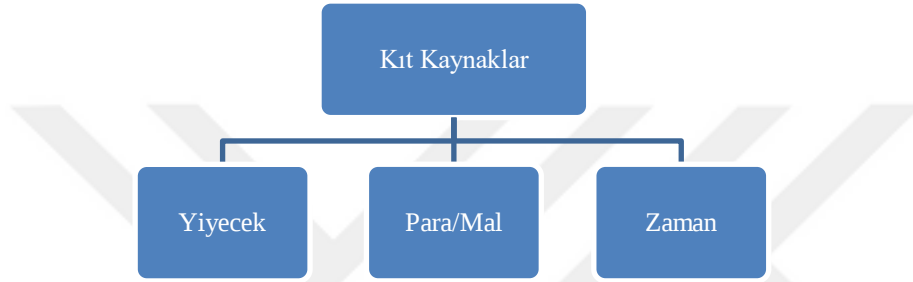
Araştırmada yer alan çatışma sebepleri, karşılanmayan psikolojik ihtiyaçlar, farklı değerler, kıt kaynaklar temaları altında incelenmiştir. Karşılanmayan psikolojik ihtiyaçlar teması kendi içerisinde; “Sevgi/Ait Olma Gereksinimi, Temel Yaşam Gereksinimi, Güç ve Güven Gereksinimi, Özgürlük Gereksinimi” olmak üzere 4 alt temaya ayrılmıştır. Bunlar arasında temel yaşam gereksinimi teması “Konuşma, Dinleme ve Duygular” alt temalarına ayrılarak incelemeye tabi tutulmuştur. Kıt kaynaklar başlığı “Yiyecek, Mal/Para, Zaman” alt temalarından oluşmaktadır. Farklı Değerler başlığı ise “Dünyayı Algılama Farklılığı, Yaşam Biçimi, İnanç Sistemi” alt temaları ele alınarak incelenmiştir. Bu temalar ve alt temalara ilişkin şekiller aşağıda yer almaktadır.

Şekil 2. Karşılanmayan psikolojik ihtiyaçlardan kaynaklı yaşanan kişiler arası çatışmaların incelenme şeması

Şekil 3. Farklı değerlerden kaynaklı yaşanan kişiler arası çatışmaların incelenme şeması

Şekil 4. Kıt kaynaklardan dolayı yaşanan kişiler arası çatışmaların incelenme şeması

Araştırmada incelen eserlerde yer alan kişiler arası çatışmaların nedenlerine ait tablo aşağıda yer almaktadır.

Tablo 7

Kişiler Arası Çatışma Nedenleri Sıklık Dağılımı

Kişilerarası Çatışmaların Nedenleri	Sıklık
Farklı Değerler	238
Karşılanmayan Psikolojik Gereksinimler	137
Kıt Kaynaklar	24
Toplam	399

Tablodaki veriler incelendiğinde, kitaplarda yer alan çatışmaların nedenlerinin çoğunlukla farklı değerlerden kaynaklandığı tespit edilmiştir. Ardından, karşılanmayan psikolojik gereksinimlerden kaynaklanan çatışmaların bu sıklığı takip ettiği görülmektedir. Kıt kaynaklardan meydana gelen çatışmaların eserlerde en az kullanılan çatışma sebebi olduğu sonucuna varılmıştır.

Farklı değerler, kişilerin sahip olduğu yaşam biçimi, inanç sistemi, dünyaya, olaylara, kişilere, hayata karşı geliştirdiği değer yargılarının bütünüdür. Kişiler, diğer insanlarla ilişkilerinde kendi değer yargılarına aykırı durumlar içinde kaldıklarında karşılarındaki kişi veya kişilerle çatışma yaşarlar. Tablo 7'deki verilerden hareketle yazarın incelenen eserlerinde kişiler arasında gelişen çatışmaların büyük bölümünün farklı değerlerden kaynaklandığı tespit edilmiştir. Somut işlemler döneminden soyut işlemler dönemine girmiş veya girmek üzere olan çocukların kendilerince değerler geliştirdiği bilinen bir gerçektir. Şermin Yaşar, kaleme aldığı kitapların kurgusunda çoğunlukla yetişkin-çocuk çatışmalarına yer vermiştir. İncelenen eserlerden bazılarının 10 yaş ve üzeri ilköğretim ikinci kademe çocuklara hitap ettiği göz önünde bulundurulduğunda kitaplarda özellikle dünyayı algılama farklılığı, yaşam biçimi farklılığı gibi farklı değerlerden kaynaklanan çatışmalar yaşanması, kurgu ile çatışmalar arasındaki bağın güçlü olduğunu göstermektedir.

Kişiler hayat içerisinde sevme, arkadaşlık kurma, ait hissetme, eğlenme, özgür olma, kendini güçlü ve güvende hissetme gibi birtakım psikolojik donanımlara gereksinim duymaktadırlar. Bu ihtiyaçların karşılanmadığı insan ilişkilerinde çatışmaların yaşanması da kaçınılmaz hale gelmektedir. Bu çalışmada incelenen eserlerde farklı değerlerden sonra en sık yaşanan çatışmaların karşılanmayan psikolojik gereksinimlerden kaynaklanması dile getirilen düşünceyi doğrular niteliktedir.

İnsanlar sağlıklı bir biçimde yaşamlarını sürdürebilmek için temel gereksinimler içinde yer alan yiyecek, içecek, para, mal gibi unsurlara ihtiyaç duymaktadırlar. Bunların karşılanmadığı veya karşılanması ihmal edildiği hallerde kişiler arasında kıt kaynakların paylaşımından kaynaklanan çatışmalar yaşanabilmektedir. İncelenen eserlerde çatışmaların en az yaşandığı temanın kıt kaynaklardan meydana geldiği tespit edilmiştir.

Tablo 8'de Şermin Yaşar'ın çocuk kitaplarında karşılanmayan psikolojik gereksinimlerden kaynaklı kişiler arası çatışma sıklığına yer verilmiştir.

Tablo 8

Karşılanmayan Psikolojik Gereksinimlerden Kaynaklı Kişiler Arası Çatışma Sıklığı

Kitabın Adı	Karşılanmayan Psikolojik Gereksinimler	Sıklık
Babaannem Geri Döndü		36
Dedemin Bakkalı		27
Oh Ne Âlâ Memleket		23
Cingo Ben İnsan Değil Miyim?		14
Abartma Tozu		13
Dedemin Bakkalı Çırak		9
Kuş Masalları		8
Cebimdeki Mandalina Ağaçları		4
Cesaret Sandığı		1
Çok Hayal Kuran Çocuk		1
Dahacık		1
TOPLAM		137

Elde edilen verilere göre; karşılanmayan psikolojik gereksinimlerden kaynaklanan çatışmalara en sık, Babaannem Geri Döndü (36) eserinde yer verilmiştir. Ardından sırasıyla Dedemin Bakkalı (27), Oh Ne Âlâ Memleket (23), Cingo Ben İnsan Değil Miyim? (14), Abartma Tozu (13), Dedemin Bakkalı Çırak (9), Kuş Masalları (8), Cebimdeki Mandalina Ağaçları (4), Cesaret Sandığı (1), Çok Hayal Kuran Çocuk (1), Dahacık (1) adlı eserlerin geldiği görülmüştür. Elde edilen verilerden hareketle incelenen eserler arasında karşılanmayan psikolojik gereksinimlerden kaynaklı en fazla çatışmanın 36 çatışma ile “Bababannem Geri Döndü” eserinde olduğu görülürken, en düşük çatışmanın “Çok Hayal Kuran Çocuk” (1), “Cesaret Sandığı” (1) “Dahacık” (1) eserlerinde

olduğu bulunmuştur. İncelenen eserler arasında “Uyuyor Musun?”, “Garip Bir Kuyruk”, “Bizimki”, “Hıhıcık” ve “Pekicik” kitaplarında ise karşılanmayan psikolojik gereksinimlerden kaynaklı kişiler arası çatışmaya dair veri tespit edilmemiştir.

4.2.1. Karşılanmayan Psikolojik Gereksinimler

Karşılanmayan Psikolojik Gereksinimler dört tema altında incelenmiştir. Bunlar sevgi/ait olma, temel yaşam gereksinimleri, güç ve güven gereksinimi, özgürlük gereksinimidir. Aşağıda yer alan tabloda karşılanmayan psikolojik gereksinimlerin temalara dağılımı yer almaktadır.

Tablo 9’da Şermin Yaşar’ın araştırma kapsamında incelenen çocuk kitaplarındaki karşılanmayan psikolojik gereksinimlerin temalara dağılımı yer almaktadır.

Tablo 9

Karşılanmayan Psikolojik Gereksinimlerin Kategorilere Dağılımı

Karşılanmayan Psikolojik Gereksinimlerin Kategorilere Dağılımı	Sıklık
Güç ve Güven	56
Temel Yaşam Gereksinimleri	39
Özgürlük	22
Sevgi/ Ait Olma	20
TOPLAM	137

Elde edilen verilere göre; karşılanmayan psikolojik gereksinimlerden kaynaklı çatışma ifadelerinin en çok güç ve güven (56) gereksiniminden kaynaklı olduğu görülmektedir. Bunun ardından temel yaşam gereksinimleri, (39), özgürlük (22) ve sevgi/ait olma (20) temalarının geldiği tespit edilmiştir. Tablo 9’daki veriler değerlendirildiğinde incelenen

eserler arasında karşılanmayan psikolojik gereksinimlerden kaynaklı çatışma oranının en yüksek olduğu temanın 56 çatışma ile güç ve güven gereksiniminden; çatışmaların en düşük olduğu temanın 20 çatışma ile sevgi/ait olma gereksiniminden kaynaklı olduğu tespit edilmiştir.

Karşılanmayan psikolojik gereksinimlerden kaynaklı çatışmalara incelenen eserlerden örnek bölümler aşağıda yer almaktadır:

Abartma Tozu adlı eserde Çınar bir sabah uyanır ve kasabada herkes bir önceki günden çok farklı davranmaktadır. Kasabalılar abartma hastalığına yakalanmışlardır. Çınar'ın ailesi de bu durumdan nasibini alır. Çınar'ın babası çok yoğun olarak çalışmaya başlar ve çocuk babasını göremediği için babasının sevgisine ve onunla zaman geçirmeye hasret kalır. Bu durum kitapta şu şekilde yer bulmaktadır:

“Her işte çok para vardı da babam yoktu! Babamı göremez oldum. Bütün gün, akşam ve gece çalışıyordu. Eve para bırakıyor ve bana bir sürü oyuncak getiriyordu. Eskiden az oyuncağım vardı ama birlikte oynayabileceğim bir annem ve babam vardı. Artık odalar dolusu oyuncağım vardı ama oynayacak kimsem yoktu. Ben uyurken eve gidip gelen babamın yüzünü unutmuştum. Bir gece uyandım ve su içmek için mutfığa gittiğimde adamın birini gördüm.

‘Tövbeler olsun, sen de kimsin?’ dedim.

‘Asıl sen kimsin?’ dedi.

Babammış! Sakal bırakmış, zayıflamış. Ben de büyümüşüm. Oturduk sohbet ettik.

‘Kaç yaşındasın sen?’ dedi bana. İlgi gösterdi. Özlemiştir birbirimizi. Sarıldık. Bir daha da göremedim kendisini. (Abartma Tozu, s. 60-61)”

Karşılanmayan psikolojik gereksinimler içinde konuşma ve dinleme ihtiyaçları da bulunmaktadır. Kişiler, günlük yaşamda kurdukları ilişkilerde kendilerini anlatmak isterler ve anlaşılmaya ihtiyaç duyarlar. Bu durum karşılanmadığında kişiler arasında birtakım çatışmalar meydana gelebilir. Buna örnek olarak Oh Ne Âlâ Memleket eserinde Emre'nin öğretmeniyle arasında gelişen durumu göstermek mümkündür. Kitapta, öğretmen 23 Nisan'da Atatürk için yazılacak bir yarışmanın haberini sınıfta öğrencileriyle paylaşır. Emre, bu durum karşısında çok heyecanlanır ve öğretmene arkası arkaya sorular yöneltmeye başlar. Emre'nin sorularıyla sözü sürekli kesilen öğretmen, Emre'yi uyarsa da Emre, kendisini tutamaz ve konuşmaya devam eder, öğretmeniyle arasında Emre'nin konuşma gereksiniminden kaynaklanan bir çatışma gelişir. Çatışmanın sonunda

öğretmeni tarafından ceza alan Emre, çatışmanın kaybedeni, öğretmen ise güç kullanma yöntemine başvurup otoritesini sağlayarak çatışmanın kazananı konumunda yer alır. Bu durum kitapta şu şekilde yer bulmaktadır:

“Öğretmenim, bizim ekip gider, bu iş tam EKER’lik, biz zaten müdürüz eskiden beri. Reco’ya bak, sanırsın okul müdürü, göbeği de var, bir tek takım elbisesi eksik.’

‘Of Emre yaaa, offfff. Sus, yoksa sahidten teneffüse çıkamayacaksın. Şimdiiii, bizim için bütün öğrencilerimiz eşittir. O yüzden kafamıza göre bir seçim yapamayız...

...

‘Emre teneffüse çıkmıyorsun, bilgin olsun. Sus dedim, susmadın, gitti teneffüs.

(Oh Ne Âlâ Memleket, s. 28-29)”

İncelenen Dedemin Bakkalı Çıracı adlı eserde Şermin’le bakkal dedesi arasında Şermin’in dedesinden masal dinleme isteğinin yerine getirilmemesinden kaynaklı çatışma yaşanır. Çatışmanın çözümünde dedesinin Şermin’i tehdit ettiği, Şermin’in de bunun üzerine kendi yöntemini geliştirdiği görülür. Çatışmanın sonunda Şermin, kendi yöntemini geliştirerek çatışmanın kazananı konumunda yer alırken dedenin durumu ise bilinmemektedir. Bu durum kitapta aşağıdaki şekilde yer verilmiştir:

“Bir daha anlatsanaaaa!’ dediğimde ‘Bugönlükyöterbokodar!’ diyor ve işte o an, o efsane tekrar Bakkal dedeme dönüşüyor. Bir kere anlatsa bir şey olur sanki! Yaramazlık yaptığım zamanlardaysa anlatmıyor. Geçen gün ‘Sen böyle habire yaramazlık yapmaya devam edersen, bir daha masalı zor dinlersin!’ dedi. Tehditleri hiç sevmem! Ben artık ondan öğrendiğim masalları deftere yazıyorum. Çünkü muhtemelen yaramazlık yapmaya devam ederim. O da anlatmaz. (Dedemin Bakkalı Çıracı, s. 138-139)”

Duygular, insanların kişiler arası ilişkilerinde önemli yer tutan unsurlar arasında yer almaktadır. Kişiler, iletişimde bulundukları insanlarla duygularından kaynaklı çatışma yaşadıklarında çoğunlukla hayal kırıklığına uğrarlar ve bu durumda farklı çözümlerin devreye girdiği çatışma ortamları gündeme gelebilir. Araştırma kapsamında incelenen Babaannem Geri Döndü eserinde kitabın başkişisi Çınar, merak duygusu gelişmiş bir çocuktur. Evdeki malzemeleri birbirine karıştırıp yeni ürünler üretmeye çalışma, kıyafetlerini kesip yeni tasarımlar geliştirme gibi birçok girişime adım atar. Bir gün evde pinpon topuyla oynarken topun yanıp yanmayacağını merak eder ve bununla ilgili bir deney yapar. Ancak pinpon topu tutuşunca evde küçük çaplı yangın yaşanır. Bu olayda

Çınar ve ailesi arasında Çınar'ın merak duygusu yüzünden bir çatışma meydana gelir. Çatışma, Çınar'ın ailesinin ona kızarak güç kullanmasıyla çözülür. Çatışmanın sonunda aile, yangın korkusu atlatıp yangını söndürmeye uğraşarak çatışmayı kaybeder, Çınar da ailesinden ceza alıp yaptığı davranışın yanlış olduğunu kabullenerek çatışmanın kaybeden tarafı olur. Bu durum kitapta şu şekilde yer bulmaktadır:

“Bana kızmalarına hak verdiğim tek olay, yangın çıkarma saçmalığımdı. Aslında yangın çıkartma gibi bir niyetim yoktu. Odamda, elimde pinpon topuyla öylece oturuyordum. Pinpon topunun yanıp yanmadığını merak etmeye başladım... Sonra mutfığa gidip ellerindeki telefonlara dalmış olan anne ve babama çaktırmadan çakmağı aldım... Odama gidip merakımı giderdim. Pinpon topunu ateşe yaklaştırdım. Yanıyormuş! Ama elim de yanıyormuş! Elim yanınca topu da çakmağı da bir tarafa fırlattım. Top, tül perdeye yapıştı. Perde tutuştu... Annemle babamın yanlarına gidip ‘Sanırım ev yanıyor!’ dediğimde ‘He Çınar heee...’ dediler. Ben de ‘İnanmazsanız inanmayın’ dedim. Duman mutfığa kadar gelince akılları başlarına geldi. Bir de babam ‘Bize niye haber vermedin!’ diye bağıyor! Haber verdim, inanmadınız!

İtfaiyeye gerek kalmadan kova kova su dökerek söndürdük yangını. Bir hafta tablet cezası aldığım yangın çıkartma olayında, pinpon topunun yanan bir madde olduğunu öğrenmiş oldum. (Babaannem Geri Döndü, s. 11)”

Kuş Masallarının kitabının içinde yer alan Giz Dağı adlı masalda çocuğun karga ile gezip dolaşma isteğinden kaynaklı bir çatışma yaşanır. Çatışmanın başında karga çocuğun teklifini kabul etmeye yanaşmasa da çocuk, karganın merhametli yanını sezerek onu gezmeye ikna eder. Çatışmanın çözümünde karga ve çocuk arasında uzlaşma sağlandığı görülür. Bu duruma kitapta şu şekilde yer verilmektedir:

“Ceviz Çocuk anladı Karga'nın saf ve temiz kalbini

Avutup sözleriyle hemen sırtına bindi

‘Hadi canım Kargacım uçalım artık havaya

Başlayalım birlikte etrafta dolaşmaya’

Kıyamadı Karga çocuğun sözlerine

Kendi yavruları geldi gözlerinin önüne

‘Peki’ dedi, ‘Birkaç tur atıyoruz beraber

Sonra ailene veriyoruz bir haber’

‘Anlaştık,’ dedi çocuk... (Kuş Masalları, s. 121)”

İnsanlar, başkalarıyla kurdukları ilişkilerde söz sahibi olmayı, kendisini ve yapabileceklerini göstermek ister. Bu gereksinimleri karşılanmadığında kişiler arasında güç ve güvenden kaynaklı çatışma meydana gelebilir. Bu duruma, Cebimdeki Mandalina Ağaçları kitabındaki Ada karakteri örnek olarak gösterilebilir. Ada, büyükanne ve dedesinin de içinde oldukları geniş bir ailede yaşamaktadır. Ada bir gün ailesinden onlara ev işlerinde yardım etmeyi ister. Amacı; onlara büyüdüğünü, işe yaradığını ve onlara yardım edebileceğini göstermektir. Ancak Ada'nın yardım teklifi aile üyeleri tarafından reddedilir. Çatışmanın çözümünde Ada üzülür fakat aile bireyleriyle herhangi bir çatışmaya girmeyerek geri çekilir. Çatışmanın sonunda Ada, çatışmanın kaybedeni, ailesi ise işlerine Ada'yı karıştırmayarak çatışmanın kazananı olurlar. Kitapta bu durum aşağıdaki şekilde yer almaktadır:

“Çamaşır asan babaannesi ve yumurta soyan ablası da Ada'nın yardım teklifini kabul etmediler. Ada'yı kibarca geri çevirdiler. Oysa Ada evi süpürebilirdi. Ayakkabıları boyayabilirdi. Yumurtaları soyabilir, çamaşır asabilirdi. Ama kimse ona izin vermedi. (Cebimdeki Mandalina Ağaçları, s.8-9)”

Kişinin özgür olma gereksinimi karşılanmadığında da kişiler arasında çatışmalar yaşanabilmektedir. Dedemin Bakkalı eserinde Şermin, anne babasının lunaparkta ona koydukları üç oyuncağa binme kuralı karşısında anne ve babasıyla bir çatışma yaşar. Şermin, iki oyuncağa binip üçüncüsüne binmeyerek ailesine ders vermeye çalışır. Ancak ailesi bunu anlamaz. Çatışmanın sebebi, Şermin'in özgürlük gereksiniminin engellenmesidir. Çatışmanın çözümünde ailesi, Şermin'in kararına itiraz etmez. Aile, uyma davranışı gösterir. Çatışmanın sonunda Şermin'in teklifi karşısında pişmanlık yaşadığı görülür. Çatışma, Şermin için kayıpla sonuçlanırken aile, kurallarından taviz vermedikleri için kazanan taraf durumundadır. Bu durum kitapta şu şekilde yer almaktadır:

“Bir yaz annem ve babam beni lunaparka götürdüler. Üç oyuncağa binme hakkı verdiler. Sinir oluyorum yetişkinlerin getirdiği bu kısıtlamalara. Ömrümde bir kere gelmişim, bırakın doya doya bineyim. Üç oyuncak sınırı nedir yaaa? Neyse çarpışan otolara, gondola bindim. Üçüncüyü istemedim. Gıcıklık değil mi? Madem en fazla üç tane oyuncağa binebiliyordum, birini bıraktım. Kendimce ben sizden daha bonkörüm demek istiyordum, bir insanlık dersi veriyordum anne babama. Kimse takmadı tabii. İyi madem binmezsen binme, deyip yürüdüler. Dünyanın en ısrarsız ailesinin çocuğuydum. Teklif var, ısrar yok! (Dedemin Bakkalı, s. 55-56).

4.2.2. Farklı Değerler

Çalışmada farklı değerlerden kaynaklanan kişiler arası çatışmalar üç tema altında incelenmiştir. Bunlar dünyayı algılama farklılığı, yaşam biçimi ve inanç sisteminden kaynaklı çatışmalardır.

Tablo 10’da incelenen eserlerdeki farklı değerlerin dağılımına yer verilmiştir.

Tablo 10

Farklı Değerlerin Temalara Dağılımı

Farklı Değerlerin Temalara Dağılımı	Sıklık
Dünyayı Algılama Farklılığı	117
Yaşam Biçimi	115
İnanç Sistemi	6
TOPLAM	238

Elde edilen verilerden hareketle farklı değerler teması içinde en fazla dünyayı algılama farklılığından (117) kaynaklanan çatışmalar görülmüştür. Bu temayı sırasıyla yaşam biçimi (115) ve inanç sisteminden (6) kaynaklanan çatışmalar izlemektedir. Farklı değerler içinde en az çatışmanın yer aldığı temanın ise inanç sistemi olduğu tespit edilmiştir.

Çocukların gelişim süreci göz önünde bulundurulduğunda özellikle somut işlemler döneminden soyut işlemler dönemine geçiş sayılabilecek 10-12 yaş aralığında özerk olmak istedikleri, kendilerini ailelerinden ayırıştırarak bir şeyleri tek başına yapma isteği ve girişimlerinin arttığı görülmektedir. Bu dönemdeki çocuk, yaşama bakış açısı, yaşam biçimi, dünyayı yetişkinlerden farklı olarak değerlendirme gibi birçok konuda ailesiyle, etrafındaki büyükleriyle anlamlı bir farklılık göstermeye başlar. Bu farklılığın temel sebebi, çocuğun kendisini başta aile üyeleri olmak üzere etrafındaki kişilere kanıtlama, kendisinin de hayatın içinde bir kişi olarak var olduğunu ispatlama çabasından kaynaklıdır. Çocuğun bu ihtiyacı yetişkinler tarafından doğru anlaşılmadığı veya görmezden

gelindiğinde çocuk ve yetişkinler arasında çatışmalar meydana gelebilmektedir. Gelişen çatışmalarda çocuk ve yetişkinler arasında kişilerin kendi gücünü ispat etme, gücün kabul ettirilme çabasıdan kaynaklı rekabetçi bir ortam görülebilmektedir. İncelenen eserlerde dünyayı algılama ve yaşam biçimifarklılığından kaynaklı çatışmalara sıkça yer verilmesi eserler ve hedef kitle arasında uygunluk olduğunu göstermektedir.

Tablo 11’de incelenen eserlerdeki farklı değerlerin kitaplardaki sıklığına yer verilmiştir.

Tablo 11

Farklı Değerlerden Kaynaklı Kişiler Arası Çatışmaların Kitaplardaki Sıklığı

Kitabın Adı	Farklı Değerler	Sıklık
Dedemin Bakkalı		54
Dedemin Bakkalı Çırak		39
Abartma Tozu		38
Babaannem Geri Döndü		34
Oh Ne Âlâ Memleket		33
Cingo Ben İnsan Değil Miyim?		19
Pekicik		7
Dahacık		5
Kuş Masalları		3
Hıhıcık		3
Cesaret Sandığı		1
Garip Bir Kuyruk		1
Uyuyor Musun?		1
TOPLAM		238

Elde edilen verilere göre; farklı değerlerden kaynaklanan çatışma ifadeleri en fazla “Dedemin Bakkalı” (54) eserinde tespit edilmiştir. Bu eseri sırasıyla Dedemin Bakkalı Çırak (39), Abartma Tozu (38), Babaannem Geri Döndü (34), Oh Ne Âlâ Memleket (33), Cingo Ben İnsan Değil Miyim? (19), Pekicik (7), Dahacık (5), Kuş Masalları (3), Hıhıcık (3), Cesaret Sandığı (1), Uyuyor Musun? (1), Garip Bir Kuyruk (1) kitaplarının takip ettiği görülmüştür. Farklı değerlerden kaynaklanan çatışmaların en az yaşandığı eserlerin Cesaret Sandığı (1), Uyuyor Musun? (1), Garip Bir Kuyruk (1) olduğu bulunmuştur. Araştırmaya alınan “Cebimdeki Mandalina Ağaçları”, “Çok Hayal Kuran Çocuk” ve “Bizimki” adlı eserlerde ise farklı değerlerden kaynaklanan kişiler arası çatışma örneği tespit edilememiştir.

4.2.2.1. Dünyayı Algılama Farklılığı

Dünyayı algılama farklılığı teması incelenirken kişileri/olayları/yaşanan durumları yanlış anlama, kişinin kendisini yanlış tanıması, hobi farklılıkları, beklentiler, eğitsel uygulama farklılıkları, ticarî faaliyetlere bakış farklılığı ile ilgili olan çatışmalar bu başlık altında ele alınmıştır.

Tablo 12’de dünyayı algılama farklılığından kaynaklanan kişiler arası çatışma sıklığına yer verilmiştir.

Tablo 12

Dünyayı Algılama Farklılığından Kaynaklı Kişiler Arası Çatışma Sıklığı

Kitabın Adı	Dünyayı Algılama Farklılığı	Sıklık
Dedemin Bakkalı		32
Dedemin Bakkalı Çırak		20
Abartma Tozu		18
Oh Ne Âlâ Memleket		13

Babaannem Geri Döndü	9
Cingo Ben İnsan Değil Miyim?	9
Dahacık	5
Kuş Masalları	3
Hıhıcık	3
Pekicik	2
Uyuyor Musun?	1
Cesaret Sandığı	1
Garip Bir Kuyruk	1
TOPLAM	117

Elde edilen verilere göre; dünyayı algılama farklılığından kaynaklanan çatışma ifadelerinin en fazla “Dedemin Bakkalı (32)” eserinde olduğu tespit edilmiştir. Bu eseri sırasıyla Dedemin Bakkalı Çıracık (20) Abartma Tozu (18), Oh Ne Âlâ Memleket (13), Babaannem Geri Döndü (9), Cingo Ben İnsan Değil Miyim? (9), Dahacık (5), Kuş Masalları (3), Hıhıcık (3), Pekicik (2), Uyuyor Musun? (1), Cesaret Sandığı (1), Garip Bir Kuyruk (1) kitaplarının takip ettiği görülmüştür. Dünyayı algılama farklılığından kaynaklı çatışma ifadesine en az sahip olan eserlerin “Uyuyor Musun?”, “Cesaret Sandığı”, “Garip Bir Kuyruk” olduğu tespit edilmiştir. “Bizimki”, “Cebimdeki Mandalina Ağaçları” ve “Çok Hayal Kuran Çocuk” kitaplarında dünyayı algılama farklılığından kaynaklı herhangi bir çatışma bulunamamıştır.

Dünyayı algılama farklılığından kaynaklı çatışmalara incelenen eserlerden örnek bölümler aşağıda yer almaktadır:

Uyuyor Musun? adlı eserde üç tilki kardeş ve baba tilki arasında farklı değerlerden kaynaklı bir çatışma ortamı gelişir. Çatışmanın sebebi, yavru tilkiler ile baba tilkinin dünyayı farklı algılamalarından kaynaklanmaktadır. Çatışmanın çözümünde baba tilkinin daha önce verdiği cevabı yinelediği, yavru tilkilerin merakla sorulmuş sorularına tatmin

Dedemin Bakkalı Çırak adlı eserde, Şermin’le dedesi arasında yapılan espriye bakışın farklı olmasından kaynaklanan bir çatışma yaşanır. Çatışmanın çözümünde bakkal dedenin Şermin’i tersleyerek ona karşı güç kullandığı görülür. Çatışmanın sonunda Şermin, esprisine beklediği cevabı alamayarak, dede ise müşterilerini mağdur etmek istemediğinden fırına gitmek zorunda kalarak çatışmayı kaybeder. Bu durum, kitapta şu şekilde yer bulmaktadır:

“Bazı insanlar iyimserdir ve bazı insanlar da kötümser. Mesela bakkalda bazen ekmek biter ve yeni ekmek gelmez. O zaman ben müşterilere ‘Ekmek yok ama pasta yiyebilirsiniz’ gibi espriler yapıp güldürmeyi denerim. Çünkü ben iyimserim. Ama kimse gülmez. Hele dedem hiç gülmez. Çünkü o bir kötümser. ‘Ökmök yok, ünsanlar oçluktan ölsün mü? Bön güdüp fûrundan ökmök bulup gelöyüm’ der. Yani sanki bir gün ekmek yemedi diye, insanlar açlıktan ölür mü? (Dedemin Bakkalı Çırak, s. 108)”

Dedemin Bakkalı adlı eserde bir gün Şermin bakkaldeyken elektrikler kesilir. Dedesi, yakın ilçeye dondurmaları götürmeye gider. Şermin de dükkânda otururken aklına bir fikir gelir. Elektrikler gittiğine ve ne zaman geleceği bilinmediğine göre köy halkı aydınlanmak için muma ihtiyaç duyacaktır. Bu yüzden Şermin, mumları daha iyi satmak için kartondan yararlanarak bir reklam hazırlar ve mumların fiyatını iki katına çıkartır. Amacı, kötü bir durumu avantaja çevirerek daha çok satış yapmak ve para kazanmaktır. Ancak dedesi bakkala geldiğinde bir çatışma yaşarlar. Çatışmanın sebebi, Şermin ve bakkal dedesinin ticarete aynı açıdan bakmıyor olmasından kaynaklıdır. Çatışmanın çözümünde dedesi Şermin’e kızar, Şermin de tartışmaya girmeden oradan uzaklaşır, geri çekilir. Çatışma, Şermin’in kaybetmesi, dedenin ise ticari ahlak kurallarından taviz vermeyerek kazanmış olmasıyla sona erer. Bu duruma kitapta şu şekilde yer verilmiştir:

“...Sen niye gündüz vakti mum yaktın, bunlar ne?”

‘Reklam o. Işıklı tabela gibi düşün. Gelen insanların dikkatini çekmek için yaktım.’

‘Fiyatı niye öyle iki katı?’

‘Zam yaptım. Nasıl olsa insanların ihtiyacı var, böyle alsınlar, daha çok para kazanırsın.’ Dedim ama dedem daha cümlemi bitirmeden atak yaptı.

‘Evladım sen üçkâğıtçı mısın? Müşteri mi kazıklıyorsun sen? Cin olmadan adam mı çarpıyorsun? Kaldır o etiketi çabuk. Kime çektin çocuğum sen?’

Sorular ardı ardına geliyordu. Mumu üfleyip bakkaldan çıktım. (Dedemin Bakkalı, s. 69)”

4.2.2.2. Yaşam Şekli

Yaşam şekli temasının başlığı altında takıntılar, şikâyet etme, erteleme davranışları, konuşma biçimi farklılıkları, ahlâk kuralları, nezaket kuralları, toplum kuralları ile ilgili olarak yaşanan çatışmalar incelenmiştir.

Tablo 13’te incelenen eserlerde yaşam şeklinden kaynaklı kişiler arası çatışma sıklığına yer verilmiştir.

Tablo 13

Yaşam Şeklinden Kaynaklı Kişiler Arası Çatışma Sıklığı

Kitabın Adı	Yaşam Şekli	Sıklık
Babaannem Geri Döndü		25
Oh Ne Âlâ Memleket		20
Abartma Tozu		20
Dedemin Bakkalı Çırak		19
Dedemin Bakkalı		16
CingoBen İnsan Değil Miyim?		10
Pekicik		5
TOPLAM		115

Elde edilen verilere göre; yaşam biçiminden kaynaklı çatışma ifadelerine en fazla “Babaannem Geri Döndü” (25) eserinde yer verildiği saptanmıştır. Bu eseri sırasıyla Oh Ne Âlâ Memleket (20), Abartma Tozu (20), Dedemin Bakkalı Çırak (19), Dedemin Bakkalı (16), Cingo Ben İnsan Değil Miyim? (10), Pekicik (5) kitaplarının takip ettiği görülmüştür. Yaşam biçiminden kaynaklı çatışma ifadesinin en az “Pekicik” adlı eserde olduğu görülmüştür. “Uyuyor Musun?”, “Cesaret Sandığı”, “Garip Bir Kuyruk”, “Çok

Hayal Kuran Çocuk”, “Kuş Masalları”, “Hıhıcık”, “Dahacık”, “Bizimki”, “Cebimdeki Mandalina Ağaçları” adlı eserlerde ise yaşam biçiminden kaynaklı kişiler arası çatışma tespit edilememiştir.

Yaşam biçiminden kaynaklı kişiler arası çatışmalara örnekler aşağıdaki eserlerden alınan bölümlerde verilmiştir:

Pekicik adlı eserde hayatı ailesi tarafından kuşatma altına alınmış bir çocuğun hikayesi anlatılır. Hikâyeyi okura anlatan ve aile ile temasta bulunan gazeteci, aile üyeleriyle yaşam biçiminden kaynaklı bir çatışma yaşar. Çatışmanın çözümünde gazetecinin gördükleri ve duydukları karşısında çok şaşırması ve öfkelenmesine rağmen aileye bu konuda bir şey söylemeyerek geri çekildiği görülür. Çatışmanın sonunda aile yaşam biçiminin doğruluğundan emin biçimde sözlerini sürdürmeye devam ederek çatışmanın kazananı, gazeteci ise duyduklarından rahatsız olarak çatışmanın kaybedeni konumunda yer alır. Bu durum kitapta şu şekilde yer almaktadır:

“Pekicik yemeğini ye.”

‘Peki anneciğim.’

‘Pekicik uyku saati.’

‘Hemen gidiyorum babacığım.’

Dayanamadım ve araya girdim.

‘Durun yahu, saat daha öğleden sonra beş! Çocuğa yatağa git dediniz ve gitti. Uyku saati bile değil!’

‘Buna Pekicik değil, biz karar veririz. Ona yemek ye dediğimizde açlığını tokluğunu sorgulamaz. Uyu dediğimizde uykum var mı yok mu diye düşünmez. Böyle uslu bir kuzudur bizim kızımız. Bunu kim başardı? Tabii ki biz ve harika planımız!’

İnanılır gibi değildi. Pekicik âdeta kurtmalı bir bebek gibi yaşıyordu evin içinde. Hiçbir şeyi sorgulamıyor, ne istiyorum diye sormuyordu. Anne babası ne derse koşulsuz yerine getiriyordu zavallı kız. Kendisine bir görev verilmediğinde devetabanının yanında yerini alıyordu.

Merakım sinire, sinirim öfkeye dönüşmüştü. Oturduğum yerde kaşım gözüm seğiriyordu! Ama yine de devam ettim. (Pekicik, s. 34-35)”

Babaannem Geri Döndü adlı eserde Çınar, bir akşam anne ve babasının telefonda onu babaannesine şikâyet ettiklerini duyar ve bundan çok üzülür. Odasına çekilip ağlar.

Çatışma, aileyle Çınar'ın farklı yaşam biçimine sahip olmasından, Çınar'ın yaşam şeklinin aileye tuhaf gelmesinden kaynaklıdır. Çatışmanın çözümünde Çınar, anne babasıyla tartışmaya girmez, geri çekilir. Çatışma; Çınar'ın kaybetmesi, ailesinin kazanması ile son bulur. Bu duruma kitapta şu şekilde yer verilmiştir:

“Bıktık anne bıktık! Sahiden bıktık. Okulda ayrı olaylar, mahallede ayrı olaylar. Herkesten şikayet var anne, herkesten. Bu çocuk niye böyle olmuş, kime çekmiş anlamıyoruz. Canımıza yetiyor bizim... Biz de çocuk olduk anne, biz de çocuk olduk ama böyle değildik. Bu çocuk falan değil, başka bir şey!” Gerisini dinleyemedim. Gittim, su içtim ve yatağıma yatıp ağladım. (Babaannem Geri Döndü, s. 21)”

Dedemin Bakkalı Çıracık adlı eserde Şermin'le bakkala gelen müşterilerden birinin arasında müşterinin takıntılı yaşam tarzından dolayı çatışma yaşandığı görülmektedir.

“Bazı insanlar gerçekten çok takıntılı oluyor. Mesela bakkala gelen bir adam vardı. Uğurlu rakamı üçmüş. O yüzden her şeyden 3 tane alırdı. Bir ekmek alması gerekirken, uğurlu rakamı üç olduğu için üç tane alır, sonra bakkala tekrar gelir ve diğer ikisini geri iade ederdi. Müşterilere bir şey satmak zaten zordur, bu adamdan bir de sattığımı geri alıyor, iyice yoruluyordum. Garip insanların hepsi beni buluyordu. (Dedemin Bakkalı Çıracık, s. 98)”

4.2.2.3. İnanç Sistemi

İnanç sistemi temasının başlığı altında dini inanış ile ilgili çatışmalara yer verilmiştir.

Tablo 14'te incelenen eserlerdeki inanç sisteminden kaynaklı kişiler arası çatışma sıklığına yer verilmiştir.

Tablo 14

İnanç Sisteminden Kaynaklı Kişiler Arası Çatışma Sıklığı

Kitabın Adı	İnanç Sistemi	Sıklık
Dedemin Bakkalı		6
TOPLAM		6

Elde edilen veriler doğrultusunda incelenen eserlerden sadece Dedemin Bakkalı (6) adlı kitapta inanç sisteminden kaynaklı çatışma saptanmış, çalışmada araştırılan diğer kitaplarda bu kategoride herhangi bir veri tespit edilememiştir.

Kitaplar bize günlük hayattan kesitleri, kurgular vasıtasıyla sunan yazılı araçlardır. İnanç sistemi, inanca bağlı yaşayış biçimleri kişilerin hayatında yer bulan önemli öğeler arasında yer almakta, zaman zaman bu konuda kişiler arasında çatışmalar meydana gelebilmektedir.

İnanç sisteminden kaynaklı çatışmalara incelenen eserden örnek bölüm aşağıda yer almaktadır:

Dedemin Bakkalı adlı eserde, Şermin, başta dedesi olmak üzere aile bireyleri tarafından dini vecibelerini öğrenmesi konusunda kendini bazı girişimler içinde bulur. Önce camiye gönderilir ancak cami hocasıyla anlaşamaz. Şermin, camiden atılınca dedesi evinde Kuran dersi veren Hüsniye ablaya onu göndermek ister. Şermin, Hüsniye ablaya gitmeyi kabul eder ancak Şermin'in dini yaşayış tarzı ile Hüsniye ablanın uyuşmamasından dolayı bir süre sonra ona gitmek istemez. Bu konuda aile bireyleri ile Şermin arasında bir çatışma yaşanır. Çatışmanın sebebi, dini yaşantı biçiminden kaynaklıdır. Çatışmanın çözümünde Şermin, düşüncesinde diretir. Aile, uyma davranışı sergiler. Çatışma; Şermin'in kazanması, aile bireylerinin kaybetmesi ile sona erer. Bu durum kitapta şu şekilde yer almaktadır:

“...Ona olur dedim, giderim. Her sabah abdestimi alıp, başımı örtüp, kapalı giyinip, boynuma Kur'an çantamı asıp kadının evinin yolunu tutuyordum. İstiyordum ki aynı özeni o da göstere. Ama göstermiyordu. Yaşlıydı. Habire çiş geliyor, tuvalate gidip abdestini tazelemeden bana Kur'an öğretiyordu. Yanlıştı! Daha önce öğrendiklerimle çelişiyordu. Her gün eve gidip evdekilerle kapışıyordum.

‘Kadın abdestsiz Kur'an öğretiyor bana yavvvv. Nasıl hoca bu? Nasıl öğreneyim ben, nasıl?’ diye ağlıyordum. Kurallara başta uymuyordu. Babaannem, ‘Onu beğenmedin, bunu beğenmedin, cahil kalacaksın bak çocuk!’ diye atarlanıyordu. Ben de üstümü başımı yırtar gibi çıkartıp, ‘Böyle öğreneceksem hiç öğrenmeyeyim!’ diye karşı atar yapıp soluğu anneannemde alıyordum... Sonunda değiştirdiler hocayı. ‘Olmaz böyle!’ dedi kahveci dedem. ‘Söylene söylene gidecekse hiç gitmesin... (Dedemin Bakkalı, s.161-162)’

4.2.3. Kıt Kaynaklar

Kıt Kaynaklar teması başlığı altında yiyecek, mal/para ve zaman konusunda yaşanan kişilerarası çatışmalar ele alınmıştır.

Tablo 15’te incelenen kitaplarda kıt kaynaklardan kaynaklanan kişiler arası çatışma sıklığına yer verilmiştir.

Tablo 15

Kıt Kaynaklardan Kaynaklı Kişiler Arası Çatışma Sıklığı

Kitabın Adı	Kıt Kaynaklar	Sıklık
Abartma Tozu		8
Dedemin Bakkalı		6
Babaannem Geri Döndü		4
Dedemin Bakkalı Çırak		2
Kuş Masalları		2
Cingo Ben İnsan Değil Miyim?		2
TOPLAM		24

Elde edilen veriler doğrultusunda, incelenen eserler arasında kıt kaynaklardan kaynaklı çatışma ifadelerinin fazla “Abartma Tozu” (8) eserinde olduğu görülmüştür. Bu eseri sırasıyla Dedemin Bakkalı (6), Babaannem Geri Döndü (4), Dedemin Bakkalı Çırak (2), Kuş Masalları (2), Cingo Ben İnsan Değil Miyim? (2) izlemektedir. Kıt kaynaklardan meydana gelen çatışma ifadelerinin en az olduğu eserlerin ise “Dedemin Bakkalı Çırak”, “Kuş Masalları”, “Cingo Ben İnsan Değil Miyim?” görülmektedir. Çalışmada incelenen “Oh Ne Âlâ Memleket”, “Uyuyor Musun?”, “Cesaret Sandığı”, “Garip Bir Kuyruk”, “Cebimdeki Mandalina Ağaçları”, “Çok Hayal Kuran Çocuk”, “Bizimki”, “Pekicik”

“Dahacık” ve “Hıhıcık” adlı eserlerde ise kıt kaynaklardan ortaya çıkan kişiler arası çatışma örneği tespit edilememiştir.

İncelenen eserlerde kıt kaynaklardan meydana gelen kişiler arası çatışmalara örnekler aşağıda verilmiştir:

Kuş Masallarının içinde yer alan Yok Dağı adlı masalda Yok Dağı’nın kuşları buğday tarlalarından buğday alırlar. Ancak kargalar bu durumdan rahatsız olurlar. Yok Dağı kuşları ile kargalar arasında yiyecekten dolayı bir çatışma yaşanır. Çatışmanın çözümünde kargaların Yok Dağı’nın kuşlarına güç kullandıkları görülür. Çatışma, Yok Dağı kuşlarının kazanmalarıyla sonuçlanırken; kargalar, söylenseler de Yok Dağı kuşlarının buğday taşımalarına engel olamadıkları için çatışmanın kaybedeni konumunda yer alırlar. Bu durum eserde şu şekilde yer bulmaktadır:

“Koşun! Toplanın! Çabuk yakalayın kuşları

Kurtaralım şunlardan güzelim tarlaları!’

Yok Dağı’nı sarardı seslerinin yankısı

‘Bunlar buğday hırsız, hepsi buğday hırsızın!’

Bu sesle birlikte kuşlar, toplanırdı havada

‘Hırsız, Hırsız!’ sesleri cınlardı kulaklarda

Son bir güç verirlerdi zayıf kanatlarına

Bir mühür çekerlerdi küçük gagalarına

Sert esip hız verirdi rüzgâr arkalarından

Uçarlardı dört yana hiç geriye bakmadan.

İş işten geçerdi kargalar gelene kadar

Bağırırldı öfkeyle hep arkalarından. (Kuş Masalları, s. 65-66)”

Cingo Ben İnsan Değil Miyim? adlı eserde Binnur Hanım ile veteriner arasında zaman yetersizliğinden kaynaklı bir çatışma yaşanır. Çatışmanın çözümünde tarafların uzlaşmaya vardıkları görülür. Çatışma, tarafların kazanmasıyla sona erer. Bu durum eserde şu şekilde yer bulmaktadır:

“Veteriner asık bir yüzle yanımıza geldi.

‘Kulağına pisi pisi otu kaçmış.’

‘Neee?’

‘Pisi pisi otu.’

‘O ne?’

‘Pisi pisi otu işte, bir çeşit ot. Onu çıkartmamız lazım, aksi halde kulak zarına saplanır ve sağır olabilir.’

‘E çıkartın o zaman. Acelemiz var bizim, çıkartın da gidelim.’

‘Çıkartamam. Çok canı yanıyor ve kulağına dokunmamıza izin vermiyor. Aneztezi altında çıkartacağız.’

‘Ne yani? Ameliyat mı olacak?’

‘Ameliyat değil, uyutup öyle çıkartacağız. Ayıldığında eve götürebilirsiniz.’

Annemle ikimiz birden aynı soruyu sorduk.

‘Ne zaman ayılır?’

‘Kendine tamamen gelmesi iki saati bulur.’

‘İki saat miiiii?’

O kadar zamanımız yoktu. Ama çözüm üretmekte annemin üstüne yoktur.

‘Peki baygınken eve götürebilir miyiz?’

‘Tabii, götürebilirsiniz. Evde yavaş yavaş kendine gelir.’

Annem Cingo’nun velisi olarak birkaç imza attı ve Cingo’ya aneztezi uyguladılar. (Cingo Ben İnsan Değil Miyim? s. 32-33)”

Dedemin Bakkalı adlı eserde bir gün, dedesi Şermin’den okul için daha önceki yıl depoya Şermin’in koyduğu defterleri getirmesini ister. Şermin, depoya indiğinde defterlerin fareler tarafından kemirildiğini görür. Çünkü Şermin, onları depoya koyarken kutuların ağzını kapatmamıştır. Şermin, dedesine nasıl bir açıklama yapıp bu durumdan kurtulsa diye düşünürken yanına gelen dedesiyle bir çatışma yaşar. Çatışmanın sebebi, kıt olan kaynakların zarar görmesidir. Çatışmanın çözümünde, her iki taraf da diğeri üzerinde güç kullanmaya çalışır. Çatışma, Şermin’in olay yerinden kaçması, dedesinin de mallarının zarar görmesiyle sonuçlanır. Bu durum eserde şu şekilde yer almaktadır:

“...Eğer dedemden önce atak yaparsam fare yenikli defter meselesinden alnımın akıyla çıkabilirdim. Sesime hafif tok ve suçlayıcı bir ton ekleyip dedeme döndüm.

‘Offff dede ya, senin aklına şaşayım ben! Defterler hiç buraya konur mu? Beğendin mi yaptığını, fare yemiş hepsini cık cık cık!’ diye öterken dedemle göz göze geldim. Şimşek çakıyordu bakışları. Onun verdiği cevabı duymadım bile. Topukladım... Arkamdan bağıırıyordu... (Dedemin Bakkalı, s.152)”

İncelenen eserlerden Abartma Tozu’nda kısıtlı olan bilgiye erişimden kaynaklı bir çatışma yaşanır. Söz konusu veri de bu başlık altında ele alınmıştır.

Eserde olayları bize anlatan çocukla müfettiş Tevfik Bey arasında bilgiye yeterli erişimin olmamasından kaynaklı çatışma yaşanır. Çatışmanın çözümünde çocuk, Tevfik Bey’i önce tersler ancak o da ortada bir sorun olduğunun farkındadır. Tevfik Bey’in ortaya koyduğu öneriyi kabul eder, uzlaşırlar. Çatışma tarafların kazanmasıyla sona erer. Bu durum eserde şu şekilde yer bulmaktadır:

“Kasabadan başka glüten alerjisi olan kimse var mı?

‘Sen varsın işte.’

‘Senle benden başka kimse var mı, onu soruyorum.’

‘Ne bileyim ben Tevfik abi, çocuğum ben, sağlık ocağı mıyım? Ayrıca konumuz Buğdaylı! Sen neden taktın benim özelliğime, glütenime?’

‘Bak kasabada bir şeyler oluyor, herkes etkileniyor, bir tek sana bir şey olmuyor. Herkes abartıyor, saçmalıyor, bir tek sana bir şey olmuyor. Kimse J’leri söyleyemiyor, bir tek sen söyleyebiliyorsun. Seni diğerlerinden ayıran tek özellik şimdi glüten alerjinin olması. Elimizdeki tek veri bu. Bunun üzerine gitmeliyiz. Şimdi kasabada senden başka glüten alerjisi olan insan var mı yok mu, bunu öğrenmemiz lazım.’

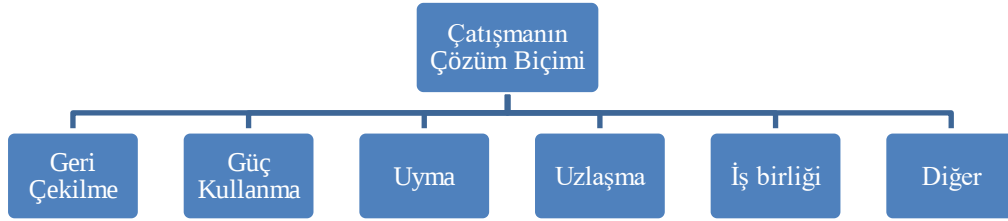
İğneyle kuyu kazıyorduk ama olsun. Kurtaracaktık kasabayı bu illetten. Kasabada bir sürü hastane açılmıştı ama hepsi yeniydi. En eskisi, kasabanın sağlık ocağıydı, ertesi gün oraya gittik. (Abartma Tozu, s. 123-124)”

4.3. Şermin Yaşar’ın Çocuk Kitaplarındaki Kişiler Arası Çatışmaların Çözüm Yolları

İncelenen kitaplardaki çatışma çözme sürecinde Johnson ve Johnson (1997)’in çalışmasını oluşturan (geri çekilme, güç kullanma, uyma, iş birliği, uzlaşma) beşli modelden yararlanılmıştır. Çatışmaların çözümlerinin modelin dışında kaldığı durumlar için “Diğer”

başlığı altında (Araya başkalarının girmesi, kendi yöntemini geliştirme, tesadüfi unsurlar, konuyu geçiştirme/konuyu başka yere getirme) alt başlıkları geliştirilmiş, verilerin analizinde bu sınıflamadan yararlanılmıştır.

Çalışmada kullanılan çatışma çözüm biçimine yönelik şekle aşağıda yer verilmiştir:

Şekil 5.Şermin Yaşar'ın çocuk kitaplarında kişiler arası çatışmaların çözüm biçimleri

Araştırmada incelenen eserlerde yer alan kişiler arası çatışmaların çözüm biçimlerine ait tablo aşağıda yer almaktadır.

Tablo 16

Şermin Yaşar'ın Çocuk Kitaplarında Kişiler Arası Çatışma Çözme Biçimi Sıklığı

Çatışma Çözme Biçimi	Sıklık
Güç Kullanma	149
Geri Çekilme	102
Diğer	65
Uyma	57
Uzlaşma	23
İşbirliği	3
TOPLAM	399

Elde edilen verilerden hareketle Şermin Yaşar'ın çocuk kitaplarında yaşanan kişiler arası çatışmaları çözme biçimlerinden güç kullanmanın (149) ile en sık tercih edilen yöntem olduğu, bunu sırasıyla geri çekilme (102), diğer (65), uyma (57), uzlaşma (23)'nin takip ettiği görülmektedir. Eserlerde çatışma çözme sırasında en az yararlanılan çatışma çözme biçiminin iş birliği (3) olduğu tespit edilmiştir.

Tablodaki verilerden hareketle kitaplarda yaşanan 399 çatışmadan 308 tanesinin yapıcı olmayan güç kullanma, geri çekilme ve uyma çatışma çözme biçimlerine göre çözümlendiği tespit edilmiştir. Yazarın eserlerinde yetişkin-çocuk çatışmalarına sıklıkla yer verdiği göz önünde bulundurulduğunda çatışma çözme biçiminin güç kullanma ile çözülmeye çalışılması taraflar arasında otorite kurmaya çalışma gereksiniminin bir göstergesi olarak nitelendirilebilir. Çocuk kitaplarında yer alan çatışma çözüm biçimlerinin yapıcı yollarla geliştirilmesi çocukların gündelik hayatlarında karşılaşacakları çatışmaların çözümünde yapıcı yollar benimsemelerine yardımcı olacaktır. Kendileri için hazırlanmış kitaplardaki kahramanın gelişen çatışmaları çözme biçimi, çocuğun kendi yaşamında karşılaştığı bir çatışmanın çözümüne aktarım yapmasında rol oynayacaktır.

Tablo 17'de Şermin Yaşar'ın çocuk kitaplarında güç kullanma çatışma çözme biçiminin sıklığına yer verilmiştir.

Tablo 17

Güç Kullanma Çatışma Çözme Biçiminin Kitaplardaki Kullanım Sıklığı

Kitap Adı	Güç Kullanma	Sıklık
Abartma Tozu		30
Babaannem Geri Döndü		29
Oh Ne Âlâ Memleket		25
Dedemin Bakkalı		24
Dedemin Bakkalı Çırac		16
Cingo Ben İnsan Değil Miyim?		9

Kuş Masalları	7
Pekicik	3
Cebimdeki Mandalina Ağaçları	2
Çok Hayal Kuran Çocuk	1
Uyuyor Musun?	1
Dahacık	1
Hıhıcık	1
TOPLAM	149

Elde edilen veriler doğrultusunda, güç kullanma çatışma çözme biçiminin en fazla “Abartma Tozu” (30) eserinde kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu eseri sırasıyla Babaannem Geri Döndü (29), Oh Ne Âlâ Memleket (25), Dedemin Bakkalı (24), Dedemin Bakkalı Çırak (16), Cingo Ben İnsan Değil Miyim? (9), Kuş Masalları (7), Pekicik (3), Cebimdeki Mandalina Ağaçları (2), Çok Hayal Kuran Çocuk (1), Uyuyor Musun? (1), Dahacık (1), Hıhıcık (1) isimli kitaplar takip etmiştir. İncelenen eserlerde yaşanan çatışmaların çözümünde güç kullanma çatışma çözme biçiminden en az yararlanan eserlerin “Çok Hayal Kuran Çocuk”, “Uyuyor Musun?”, “Dahacık”, “Hıhıcık” olduğu görülmüştür. “Cesaret Sandığı”, “Garip Bir Kuyruk” kitaplarında meydana gelen kişiler arası çatışmalarda güç kullanma çatışma çözme biçiminden yararlanılmadığı tespit edilmiştir.

İncelenen eserlerde yaşanan kişiler arası çatışmalarda kullanılan güç kullanma çatışma çözme biçimine kitaplardaki bölümlerden örnekler aşağıda yer almaktadır:

Kuş Masalları kitabının içinde yer alan Bil Dağı adlı masalda dağın kuşları ile Rüzgâr arasında kuşların kendilerini üstün görmelerinden dolayı sürtüşme meydana gelir. Bil Dağı’na bir gün güçlü esen Rüzgâr misafir olur. Bil Dağı’nın kuşlarına bildiklerini anlatmak ister. Ancak dağın kibirli sakinleri Rüzgar’a tepeden bakarak, onların her şeyi bildiklerini ve Rüzgar’ın söyleyeceklerine ihtiyaçlarının olmadığını belirtirler. Rüzgâr ve Bil Dağı kuşları arasında güç gereksiniminden kaynaklı bir çatışma yaşanır. Çatışmanın çözümünde kuşların Rüzgar’ı küçümsedikleri, ona sözlü şiddette bulunarak güç

kullandıkları görülür. Çatışmanın sonunda kuşlar, Rüzgar'ı dinlemeyip ortamı terk ederek çatışmanın kazanan tarafı, Rüzgâr ise çatışmanın kaybeden tarafı konumunda yer alır. Bu durum kitapta şu şekilde yer bulmaktadır:

“...Boğmaklı toygar kuşu, Rüzgar'a tepeden baktı

Kanatlı çapraz gaga 'Amma da yalan,' dedi

Paçalı şahin kuşu dedi ki 'En iyisini ben bilirim, sen dinle beni'

Mezgeldek gülümsedi, Rüzgar'la dalga geçti

Kuşların hiçbiri Rüzgar'ı dinlemedi

Her şeyi kendi bilen Bil Dağı'nın kuşları

Çekip gittiler kibirle kendi yuvalarına

Dağ Rüzgârı kalakaldı ortada bir başına. (Kuş Masalları, s. 32)”

Cingo Ben İnsan Değil Miyim? adlı eserde evin babası Taner Bey ile parkın güvenlik görevlisi arasında Cingo'nun parktaki kurallara uymamasından kaynaklı çatışma yaşanır. Güç ve güven gereksiniminden kaynaklı çatışmanın çözümünde güvenlik görevlisi kurallar gereği Taner Bey'e cezai yaptırım amacıyla tutanak tutarak güç kullanmak durumunda kalır. Çatışma, güvenlik görevlisinin kuralları uygulayıp kazanması ile, Taner Bey'in ise ceza alıp kaybetmesi ile sona erer. Bu durum, kitapta şu şekilde yer almaktadır:

“Tabelada 'Köpeklerin havuza girmesi yasaktır. Aksi takdirde cezai işlem uygulanacaktır.' yazıyordu. Cingo'yu ancak havuz keyfi bittikten sonra yakalayabildik. İki tasmaını birden taktık. Sürekli kendini kurutmaya çalıştıkça biz de sırlıslıkla olduk. Babam tutanak tutan görevliyle konuşurken Cingo'yu bir ağaca bağlamak zorunda kaldık. (Cingo Ben İnsan Değil Miyim? s. 58)”

Şermin Yaşar'ın çocuk kitaplarında geri çekilme çatışma çözme biçiminin sıklığına ait tablo aşağıda yer almaktadır.

Tablo 18

Geri Çekilme Çatışma Çözme Biçiminin Kitaplardaki Kullanım Sıklığı

Kitabın Adı	Geri Çekilme	Sıklık
Dedemin Bakkalı		30

Babaannem Geri Döndü	18
Abartma Tozu	13
Dedemin Bakkalı Çırak	12
Oh Ne Âlâ Memleket	11
Cingo Ben İnsan Değil Miyim?	10
Pekicik	4
Dahacık	3
Cebimdeki Mandalina Ağaçları	1
TOPLAM	102

Elde edilen verilerden hareketle yaşanan çatışmalarda geri çekilme çatışma çözme biçiminin en fazla “Dedemin Bakkalı” (30) eserinde yer aldığı görülmüştür. Bu eseri sırasıyla Babaannem Geri Döndü (18), Abartma Tozu (13), Dedemin Bakkalı Çırak (12), Oh Ne Âlâ Memleket (11), Cingo Ben İnsan Değil Miyim? (10), Pekicik (4), Dahacık (3) Cebimdeki Mandalina Ağaçları (1) kitaplarının izlediği tespit edilmiştir. İncelenen eserler arasında yaşanan çatışmalarda geri çekilme çözüm biçiminden en az “Cebimdeki Mandalina Ağaçları” (1) kitabında yararlanıldığı görülmüştür. “Kuş Masalları”, “Uyuyor Musun?”, “Cesaret Sandığı”, “Garip Bir Kuyruk”, “Çok Hayal Kuran Çocuk”, “Hıhıcık” adlı eserlerde yaşanan kişiler arası çatışmalarda geri çekilme çatışma çözme biçimine başvurulmadığı tespit edilmiştir.

İncelenen eserlerde geri çekilme çatışma çözme biçimine örnek durum aşağıda yer almaktadır:

Abartma Tozu adlı kitapta kasabalılar her şey abartma hastalığına yakalanırlar. Kasabada düzeni değiştiren insanlar bir türlü mutlu olamamakta, her şeyden şikâyet etmektedirler. Onlara göre hayatta her şey “Çok kötüdür”. Bunu da sektör haline getirirler. Çocukla kasabalılar arasında çatışma yaşanır. Çatışmanın sebebi, çocukla kasabalıların dünyaya

bakış açısının farklı olmasından kaynaklıdır. Çatışmanın çözümünde çocuk, kasabalılara uyarıda bulunsa da başarılı olamaz, en sonunda çabalamaktan vazgeçip geri çekilme davranışı gösterir. Çatışma, kasabalıların doğru bildiklerini yapmaya devam edip kazanmalarıyla, çocuğun ise sözünün dikkate alınmamasıyla, kaybetmesiyle sonuçlanır. Bu durum kitapta şu şekilde yer bulmaktadır:

“Bu çok kötücüler için anında yeni sektörler açıldı. Mesela ‘Hayat çok kötü!’ diyenler için ‘Size yeni bir hayat vaat ediyoruz!’ diyen Yepyeni Hayat Konutları Satış Ofisi açıldı. Açıldığı gün kapısının yanına oturdum, içeriye girenlere ‘Tövbeler olsun, yav bi delirmeyin, evle yeni hayat olur mu?’ dedim ama kimseye dinletemedim.

‘... Sonunda aklı başında hiç kimsenin kalmadığına inandım. (Abartma Tozu, s. 80)”

Dedemin Bakkalı adlı eserde Şermin’le dedesi arasında yaşam biçimi farklılığından kaynaklı çatışma yaşanır. Çatışmanın çözümünde Şermin rahatsız olduğu bir şey yokmuş gibi davranır, geri çekilme davranışı sergiler. Çatışmanın sonunda Şermin içinden geçenleri dedesine söylemeyerek kaybeder, dedesi ise hiçbir şeyin farkına varmayıp gazete okumaya devam eder.

“Bakkal dedemin yanına gittim. Ağaç altında Kemal dayıyla gazete okuyor. Ne gamsız bakkal... Sanki benim bakkal dükkanım. Buldu benim gibi çırağı, aheste aheste namaz kılsın, kahveye gitsin, gazete okusun, ohhhh! Hırslandım ama olay çıkartmanın yeri değildi. Daha önemli bir konumuz vardı.” (Dedemin Bakkalı, s. 37)

Şermin Yaşar’ın çocuk kitaplarında diğer unsurlardan kaynaklı çatışma çözme biçiminin sıklığına ait tablo aşağıda yer almaktadır.

Tablo 19

Diğer Unsurlardan Kaynaklanan Çatışma Çözme Biçiminin Kitaplardaki Kullanım Sıklığı

Kitabın Adı	Diğer	Sıklık
Dedemin Bakkalı Çırak		15
Dedemin Bakkalı		14

Babaannem Geri Döndü	10
Cingo Ben İnsan Değil Miyim?	8
Abartma Tozu	8
Oh Ne Âlâ Memleket	7
Hıhıcık	2
Cesaret Sandığı	1
TOPLAM	65

Elde edilen veriler doğrultusunda,diğer unsurlardan kaynaklı çatışma çözme biçiminin en fazla “Dedemin Bakkalı Çırak”(15) eserinde kullanıldığı görülmüştür. Bu eseri sırasıyla Dedemin Bakkalı (14), Babaannem Geri Döndü (10), Cingo Ben İnsan Değil Miyim? (8), Abartma Tozu (8), Oh Ne Âlâ Memleket (7), Hıhıcık (2), Cesaret Sandığı (1) kitaplarının takip ettiği tespit edilmiştir. “Kuş Masalları”, “Uyuyor Musun?”, “Garip Bir Kuyruk”, “Cebimdeki Mandalina Ağaçları”, “Çok Hayal Kuran Çocuk”, “Pekicik”, “Dahacık” eserlerinde diğer başlığı içinde değerlendirilen çatışma çözme biçimlerinden yararlanılmadığı bulunmuştur.

Çalışmada incelenen “Babaannem Geri Döndü” (1), “Dedemin Bakkalı Çırak”(1) “Dedemin Bakkalı” (5) eserlerde yer alan çatışmaların “konuyu geçiştirerek/ konuyu başka yere getirerek” çözümlendiği tespit edilmiştir. Bu çözümün örnek durumu eserde aşağıdaki şekilde yer almaktadır:

Dedemin Bakkalı Çırak adlı eserde Şermin’le ailesi arasında Şermin’in yapabileceklerine duyulan inanç bakımından bir çatışma yaşanır. Çatışmanın çözümünde aile bireylerinin Şermin’in sorularına sorularla bağlantısı olmayan farklı şeyler söyleyerek konuyu geçiştirdikleri görülür. Çatışma; Şermin’in kaybedip aile bireylerine kısmen hak vermesi, aile bireylerinin de kazanması ile sonuçlanmaktadır. Bu durum kitapta şu şekilde yer bulmaktadır:

“Bakkalı tek başıma idare edebileceğime olan inancım tamdı. Dedemin yaptığı her şeyi kesinlikle yapardım. Ama onlara göre yapamazdım. Bakkalı ben idare ederim deyince annem ‘Sen en önce

odanı topla' dedi. Onunla bunun ne alakası varsa artık... 'Sırtıma çantamı atıp bütün dünyayı gezebilirim' dediğimdeyse, 'Git bana mutfaktan su getir' dedi. Yani tamam belki söylediklerimi yapamam ama yapabileceğim dünya kadar şey var. Onlar inanmasa da ben biliyorum. O yüzden kendi kendime yapabileceklerim listesi yapıyordum. (Dedemin Bakkalı Çırak, s. 102)"

Araştırmada incelenen Oh Ne Âlâ Memleket (1), Abartma Tozu (1) ve Dedemin Bakkalı (1) eserlerde yaşanan bazı kişiler arasındaki çatışmaların "tesadüf eseri" çözüme kavuştuğu tespit edilmiştir. Bu durumun örneği aşağıda yer almaktadır:

Abartma Tozu eserinde Tevfik Kılıkırkyarar, Kasım Nakitoğlu'nun ürettiği kabartma tozunun topluma zarar verdiğini söylerken bir anda hapşırır ve laboratuvardaki tozların hepsi birbirine karışır. Dededen miras kalan kabartma tozu tarifi de yok olur. Kıt kaynaklardan dolayı Tevfik Kılıkırkyarar ile Kasım Nakitoğlu arasında bir çatışma yaşanır. Çatışmanın çözümü esnasında bir rastlantı meydana gelir. Kasım Nakitoğlu, atalarından gelen genetik bir rahatsızlık dolayısıyla K harfini söyleyememektedir. Ancak laboratuvarda gelişen bu istenmeyen durum, onun yaşadığı şokla K harfini söylemesini sağlar. Çatışmanın sonunda taraflar kazanır.

"...Kasım abinin gözleri yuvalarından fırladı, büyüüüüük bir çığlık attı ve

'Yooooooooook, tarif artık yooooooooook, dedelerimin tarifi artıkkk yokkkkkk!' diye bağırıyordu. Tevfik abi kahkahalarla gülmeye başladı. Kasım abiye sarılmış, kahkahalar atıyordu... Biri ağlıyor, biri gülüyordu. O gürültüde Tevfik abinin sesini duydum.

'Artık K'leri söyleyebiliyorsun Kasımım. Şoka girdin. Kabartma tozu kaybolduğunda şoka girdin' Şu anda K'ları söyleyebiliyorsun!!!'

...

Abartma tozu da kabartma tozu da ortadan kalkmıştı ama Kasım abinin de dili düzelmişti. Şimdi ikisi birden gülüyordu. (Abartma Tozu, s. 138-139)"

Çalışmada incelenen Abartma Tozu (3), Cingo Ben İnsan Değil Miyim? (4), Babaannem Geri Döndü (4), Dedemin Bakkalı (5), Dedemin Bakkalı Çırak (5) eserlerinde kişiler arasında yaşanan çatışmaların "Araya başkalarının girmesiyle" çözüme kavuştuğu tespit edilmiştir. Bu durumun örneği eserde şu şekilde yer bulmaktadır:

Dedemin Bakkalı adlı eserde bir akşam dedeler, annanne ve babaanne, hala, teyze, anne ve baba, çocuklar maaile yemek yedikten sonra bakkal dedesi, Şermin'den sofraya duası okumasını ister. Ancak en son Çeşmeci Dede'ye Kur'an öğrenmeye giden Şermin,

Çeşmeci Dede çok yaşlı olduğu ve sürekli uyuduğu için dışarıda gezerek o süreci geçirmiştir. Dolayısıyla Kuran'ı da diğer duaları da okumayı bilmemektedir. Şermin, duayı okuyamayınca yetişkinlerle arasında bir çatışma yaşanır. Çatışmanın sebebi, Şermin'in duayı okuyamaması, ailesinin genel geçer ilkelerine Şermin'in uymuyor oluşudur. Çatışmanın çözümünde Şermin'in halasının devreye girdiği görülmektedir. Şermin başka bir dua okumuş, araya kahveci dedesi de girerek orta yolu bulmuştur. Çatışma araya başkalarının girmesi ile çözülmüş, çatışma, tarafların ortak bir paydada birleşmeleri ve kazanmaları ile sonuçlanmıştır.

“Bakkal dedem, ‘Hadi yavrum, bir sofraya duası oku!’ dedi.

Sözlüye kalkmış ve çalıştığı yerden soru gelmemiş tembel öğrenci gibi baktım dedeme.

‘Hadi yavrum, çekinme, hadi!’ diye dürttü annem.

‘Bilmiyor musun yoksa?’ dedi anneannem.

‘Bilmez olur mu canım, Çeşmeci Dede öğretmiştir.’ dedi babaannem.

‘Gitmiyor musun yoksa?’ diye şüphe düşürdü akıllara teyzem.

Gıcık yaaaa! Halama baktım. Ağlayacaktım. Halama, ‘Kurtar beni Allah sevdiğine kavuştursun.’ Bakışları atıyordum. Anladı.

‘Biliyordur da belki başka bir dua etmek istiyordur.’ dedi halam.

Hay aklında bin yaşa dedim içimden. Boğazımı temizleyip başladım.

...

Dedim ama buz gibi hava esti... Kahveci dedem daha fazla kıvrınmama dayanamadı.

‘Neyse seneye yazın, yeniden başlatırız camiye, bu sene bitti zaten.’ dedi.

Halam tatlıları getirdi, konu tatlıya bağlandı. (Dedemin Bakkalı, s. 165-166)”

İncelenen Cesaret Sandığı (1), Cingo Ben İnsan Değil Miyim? (1), Babaannem Geri Döndü (3), Dedemin Bakkalı Çıracık (4) eserlerinde yaşanan kişiler arasındaki çatışmaların çözümünde çatışma yaşayan “taraflardan birinin kendince bir çözüm üreterek” çatışmayı çözdüğü tespit edilmiştir. Bu durum eserde şu şekilde yer almaktadır:

Babaannem Geri Döndü adlı eserde Hasibe Hanım'ın hayalî arkadaşı, kızı Ayşe ile annesi arasında çatışma yaşamasına da sebep olmuştur. Çatışmanın sebebi, Hasibe Hanım'ın dünyayı etrafındakilerden farklı algılamasından kaynaklıdır. Çatışmanın çözümünde Ayşe Hanım, stratejik davranarak bir çözüm üretir ancak Hasibe Hanım'ın bunun karşısında

nasıl bir tavır sergilediği bilinmez. Çatışmada Ayşe Hanım, Rıfkı'nın varlığını sözde de olsa kabul eder, Rıfkı, Ayşe Hanım'ın bulduğu yolla gönderilir. Bu durumda Hasibe Hanım, Rıfkı'nın varlığını kabul ettirerek, Ayşe Hanım da Rıfkı'yı bulduğu yöntemle evden göndererek çatışmayı sonlandırırlar. Çatışma her iki tarafın da kazanmasıyla sonuçlanır.

“...Anne burada Rıfkı falan yok!” dedi halam.

“Hıııııh!” dedi babaannem. ‘Sen öyle san!’

Sonra halam başka bir taktik geliştirdi. Dışarıya çıktı, zile bastı. Sonra da şöyle dedi:

‘Rıfkııııı, annen gelmiş, kapıda! Seni çağırıyor. Hadi Rıfkı koş, yemek yiyecekmişsiniz.’

Böylece olmayan Rıfkı'yı olmayan annesiyle birlikte, olmayan evine gönderdik. Kurtulduk.’ (Babaannem Geri Döndü, s. 94-95)”

İncelenen eserlerden Hıhıcık (2), Babaannem Geri Döndü (2), Dedemin Bakkalı (3), Cingo Ben İnsan Değil Miyim (3), Abartma Tozu (4), Oh Ne Âlâ Memleket (6), Dedemin Bakkalı Çıracık (5) eserlerinde yaşanan bazı çatışmaların “çözüme kavuşmadığı” tespit edilmiştir. Bu durumun örneği eserde şu şekilde yer almaktadır:

Hıhıcık adlı eserde, Hıhıcık okula başlamadan önce konuşmanın sevilmediği bir ortamda büyüdüğü için kelimelerin hangi manalara gelebileceğini iyi bilmemektedir. Okula başladığında bu konuda öğretmeniyle bir dizi çatışma yaşar. Dünyayı algılama farklılığından kaynaklı çatışmada çatışmanın nasıl çözüldüğü ve sonuçlandığı ise bilinmemektedir.

“Tabii Hıhıcık bunları öğrenirken bazı gülünç olaylar yaşanmadı değil. Öğretmen sayıları öğretirken ‘doksan sekiz, doksan dokuz, yüz,’ demişti. Zavallı Hıhıcık ‘Nerede yüzeyim?’ diye sormuştu öğretmene. (Hıhıcık, s. 22)”

Oh Ne Âlâ Memleket adlı eserde Emre ile etrafındaki kişiler arasında nezaket kurallarını farklı algılamaktan kaynaklanan bir çatışma yaşanır. Çatışmanın çözümü ve sonucu ise bilinmemektedir.

“...Annem odama girmeden önce kapıyı tıklatıyor ama ‘Girebilirsin...’ dememi beklemiyor. Sadece haber vermiş oluyor. Gıcık Olduğum Şeyler Listesi’nin 6. Maddesi: Haber vermenin izin istemek yerine sayılması. Mesela ‘Emre kalemimi alıyorum.’ cümlesinin izin istemek olduğunu düşünüyorlar. Hayır, bu haber vermek! Doğru cümle ‘Emre, kalemimi alabilir miyim?’ olmalı.

Odanın kapısını çalmak da öyle, sadece geldiğini haber vermiş oluyorsun, ‘Girebilir miyim?’ demen lazım!’ (Oh Ne Âla Memleket, s. 60-61)

Tablo 20

Uyma Çatışma Çözme Biçiminin Kitaplardaki Kullanım Sıklığı

Kitabın Adı	Uyma	Sıklık
Dedemin Bakkalı		17
Babaannem Geri Döndü		11
Oh Ne Âla Memleket		8
Dedemin Bakkalı Çırak		7
Cingo Ben İnsan Değil Miyim?		4
Abartma Tozu		4
Kuş Masalları		2
Dahacık		2
Cesaret Sandığı		1
Cebimdeki Mandalina Ağaçları		1
TOPLAM		57

Elde edilen veriler doğrultusunda yaşanan çatışmalarda uyma çatışma çözme biçiminden en fazla “Dedemin Bakkalı” (17) eserinde yararlanıldığı görülmüştür. Bu eseri sırasıyla Babaannem Geri Döndü (11), Oh Ne Âla Memleket (8), Dedemin Bakkalı Çırak (7), Cingo Ben İnsan Değil Miyim? (4), Abartma Tozu (4), Kuş Masalları (2), Dahacık (2), Cesaret Sandığı (1), Cebimdeki Mandalina Ağaçları (1) kitaplarının izlediği görülmektedir. Eserler arasında yaşanan çatışmalarda uyma çatışma çözme biçimine ait en az kullanımın “Cesaret Sandığı” ve “Cebimdeki Mandalina Ağaçları” kitaplarında olduğu tespit edilmiştir. “Uyuyor Musun?”, “Garip Bir Kuyruk”, “Çok Hayal Kuran Çocuk”, “Pekicik” ve

“Hıhıcık” eserlerinde yaşanan kişiler arası çatışmalarda uyma çatışma çözme biçimine başvurulmadığı tespit edilmiştir.

İncelenen eserlerde yaşanan kişiler arası çatışmalarda kullanılan uyma çatışma çözme biçimine örnek durum aşağıda yer almaktadır:

Babaannem Geri Döndü adlı eserde, Hasibe Hanım, bir gece hasta olduğunu söyler ve evdekilerden onu doktora götürmelerini ister. Evdekiler, onu doktora götüreceklerdir ancak Hasibe Hanım, yaşına uygun giyinmediği için kızı ve oğlu, Hasibe Hanım’ı doğru düzgün giyindikten sonra doktora götürebileceklerini söylerler. Ancak Hasibe Hanım, üstünü değişmeden doktora gitmek konusunda ayak direr. Çatışmanın sebebi, Hasibe babaannenin yaşam biçiminin aile üyeleriyle uyuşmamasıdır. Çatışmanın çözümü aşamasında Hasibe Hanım; ağlar, konu komşu duysun diye bağırır, çığırır. Güç kullanarak çatışmayı çözmeye çalışır. Çatışmanın sonunda annelerini ikna edemeyen evdekiler, pes ederler ve uyma davranışı sergilerler. Çatışma, Hasibe Hanım’ın kazanması, çocuklarının kaybetmesiyle son bulur. Bu durum kitapta şu şekilde yer almaktadır:

“Babaannem odasının kapısında ayağında beyaz bir külotlu çorap ve atletle belirdi. Hepimiz şok geçirdik. Annem, babam ve halam hep bir ağızdan bağırdı: ‘Annneeee ne bu hâââ!’”

‘Ne varmış hâlimde? Ben böyle rahatım. Bu kıyafeti çok seviyorum. Hadi gidelim!’ dedi.

...

‘Hiç kusura bakma anne! Ben seni bu kılıkla hiçbir yere götürmem. Lütfen odana gidip üstünü değiştirir misin?’

Babam da halam da çok kararlı insanlardır. Onlar bir şeye hayır deyince asla yaptıramazsın.

...

‘Değiştirmem dedim, götürün beni doktora. Çok hastayım ben. Anneniz burada hastalıktan perişan olmuş, siz daha kıyafet derdindesiniz. Beni doktora götürüüüüün. Komşular yetişiiiiiin, beni doktora götürmüyorlar. Anneleri hasta, annelerini doktora götürmüyorlar.’

‘Tamam anne, götürelim, tamam!’

Sonunda halam ve babam pes etti. (Babaannem Geri Döndü, s. 87-88)”

Şermin Yaşar’ın çocuk kitaplarında uzlaşma çatışma çözme biçiminin sıklığına ait tablo aşağıda yer almaktadır.

Tablo 21

Uzlaşma Çatışma Biçiminin Kitaplardaki Kullanım Sıklığı

Kitabın Adı	Uzlaşma	Sıklık
Babaannem Geri Döndü		5
Oh Ne Âlâ Memleket		5
Cingo Ben İnsan Değil Miyim?		4
Abartma Tozu		4
Dedemin Bakkalı		2
Kuş Masalları		2
Garip Bir Kuyruk		1
TOPLAM		23

Elde edilen veriler doğrultusunda, yaşanan çatışmalarda uzlaşma çatışma çözme biçiminin en fazla Babaannem Geri Döndü (5) eserinde olduğu görülmüştür. Bu eseri sırasıyla Oh Ne Âlâ Memleket (5), Cingo Ben İnsan Değil Miyim? (4), Abartma Tozu (4), Dedemin Bakkalı (2), Kuş Masalları (2), Garip Bir Kuyruk (1) kitapları izlemektedir. “Garip Bir Kuyruk” kitabında yaşanan çatışmalarda uzlaşma çatışma biçiminden en az sıklıkta yararlanıldığı tespit edilmiştir. “Dedemin Bakkalı Çırak”, “Uyuyor Musun?”, “Cesaret Sandığı”, “Cebimdeki Mandalina Ağaçları”, “Çok Hayal Kuran Çocuk”, “Pekicik”, “Dahacık”, “Hıhıcık” eserlerinde ise yaşanan kişiler arası çatışmalarda uzlaşma çatışma çözme biçimine başvurulmadığı görülmüştür.

İncelenen eserlerde yaşanan kişiler arası çatışmalarda kullanılan uzlaşma çatışma çözme biçimine ait örnek durum aşağıda yer almaktadır:

Kuş Masalları adlı eserde, bir gün Çobanaldatanlar, Düş Dağlılar’a yakında bir kıtlık olacağını, ellerindeki her şeyi kendilerine saklamalarını, Dünya’nın onların düşlerindeki gibi güzel bir yer olmayacağını ve kendilerini kandırmaktan vazgeçmelerini söylerler. Lir Kuşu, memleketine geri döndüğünde Düş Dağlılar’ı bıraktığı gibi hayat dolu bulamaz,

artık herkes çok karamsar, bencil ve mutsuzdur. Lir Kuşu ile Düş Dağlılar arasında dünyayı farklı algılamaktan kaynaklı bir çatışma yaşanır. Lir Kuşu, Düş Dağlılar’a eski günlerinde olduğu gibi güzel hayaller kurdurmanın yollarını arar. Onlara eskiden kendi sesleriyle söylediği şarkıları yine onların seslerinden onlara söyler, o günleri Düş Dağlılar’a hatırlatır. Düş Dağlılar, olumsuz düşlerin, gelecek kaygısının bir işe yaramadığını Lir Kuşu sayesinde fark ederler ve eski neşeli günlerine geri dönerler. Çatışmanın çözümünde uzlaşmanın kullanıldığı görülür. Çatışma, tarafların kazanmaları ile sona erer.

“Lir kuşu tek tek dolaşıp sordu kırkına birden:

‘Söleyin nedir sizi bunca hüznü eden?’

Anlattılar, dediler, ‘Çobanaldatanlar geldi

Bize onlar gerçeği birden gösteriverdi

Bak sevgili Lir kuşu, bu ağaçlar yok olacak

Bu göller kuruyacak

Ortalıkta tek bir yaprak bile kalmayacak

Sen sanma ki her şey güzel bu dünyada

Her şey kötü aslında, her şey kötü aslında.’

...

Tek tek bütün kuşları dolaştı sabır ile

Şarkılarını söyledi tatlı bir ezgi ile

...

Kuşlar kendi seslerini duyunca birden uyandı

Çobanaldatanların bıraktığı kaygı toz olup havalandı

Yoktu kötü düşüncelerin kimseye faydası

Eski hayallerine kavuşmuştu Düş Dağı.” (Kuş Masalları, s. 104,106)

Şermin Yaşar’ın çocuk kitaplarında iş birliği çatışma çözme biçiminin sıklığına ait tablo aşağıda yer almaktadır.

Tablo 22

İş birliği Çatışma Çözme Biçiminin Kitaplardaki Kullanım Sıklığı

Kitabın Adı	İşbirliği	Sıklık
Kuş Masalları		1
Abartma Tozu		1
Babaannem Geri Döndü		1
TOPLAM		3

Elde edilen verilerden hareketle iş birliği çatışma çözme biçimine, “Kuş Masalları” (1), “Abartma Tozu” (1), “Babaannem Geri Döndü” (1) eserlerinde yer verildiği görülmektedir. “Dedemin Bakkalı”, “Dedemin Bakkalı Çıracı”, “Cingo Ben İnsan Değil Miyim?”, “Oh Ne Âlâ Memleket”, “Uyuyor Musun?”, “Cesaret Sandığı”, “Garip Bir Kuyruk”, “Cebimdeki Mandalina Ağaçları”, “Çok Hayal Kuran Çocuk”, “Pekicik”, “Dahacık”, “Hıhıcık” eserlerinde yaşanan kişiler arası çatışmalarda iş birliği çatışma çözme biçimine başvurulmadığı tespit edilmiştir.

İncelenen eserlerde yaşanan kişiler arası çatışmalarda kullanılan iş birliği çatışma çözme biçimine ait örnek aşağıda yer almaktadır:

Abartma Tozu isimli eserde, Çocuk ve müfettiş Tevfik Kılıkırkyarar ile Kasım Nakitoğlu arasında olaylara farklı açıdan bakmaktan kaynaklı bir çatışma yaşanır. Çatışmanın çözümünde taraflar sorunu ortadan kaldırmak için iş birliği yaparlar. Çatışma, tarafların çatışmadan kazanarak çıkmalarıyla sona erer. Bu durum kitapta şu şekilde yer almaktadır:

“Bundan sonra ne yapacağız peki?”

Kasım abi gayet kararlı bir şekilde yerinden kalktı. ‘Benimle gelin!’ dedi ve peşinden gittik. İki dakika sonra fabrikanın önündeydik. Fabrikanın kapısına kocaman bir kilit astı.

‘Haydaaaaa, abartma Kasım abi. Yeni bir tarifile üretirsin, üstüne doğru dürüst ‘Kabartma Tozu’ yazar, satarsın. Fabrikayı kapatmak da neymiş? İnsanları neden işsiz bırakıyorsun?’

‘İşçiler yıllık izin kullansın. Kasabalı bir süre kabartma tozu da abartma tozu da tüketmesin. Piyasadaki abartma tozları yarın bitecek. Her gün yeniden sevkiyat yapıyorduk. Yarın sevkiyat

araçları çalışmayacak. Böylece yaptıkları ekmeklere, böreklerle, keklere, çöreklerle abartma tozu koyamayacaklar.’

‘Vücutlarındaki abartma tozunu atmaları da birkaç gün sürer. Sonra bekleyeceğiz. Bence her şey normale dönecek.’

‘Umarım.’

‘Öyle umalım. İyi olacağını düşünelim ve sabırla bekleyelim...’

Kasım abi, Tefik abi ve ben...

Artık üç kişiydik. Kasabaya karşı üç kişi. (Abartma Tozu, s. 142-143)”

4.4. Şermin Yaşar’ın Çocuk Kitaplarında Bulunan Kişiler Arası Çatışma Çözüm Sonuçları

Bu bölümde Şermin Yaşar’ın çocuk kitaplarında bulunan kişiler arası çatışma çözüm sonuçlarına yer verilmiştir. Çalışmada kişiler arası çatışma çözme sonuçları “kazan-kazan, kazan-kaybet, kaybet-kaybet” olmak üzere üç grupta incelenmiştir. Yaşanan kişiler arası çatışmaların herhangi bir sonuca bağlanmadığı veya yaşanan çatışmalar esnasında çatışmanın taraflarından biri için sonucun bilindiği ancak diğer taraf için sonucun bilinmediği durumlar “Diğer” başlığı altında incelenmiştir.

Şermin Yaşar’ın çocuk kitaplarında bulunan kişiler arası çatışma çözüm sonuçlarına aşağıdaki Tablo 23’te yer verilmiştir.

Tablo 23

Şermin Yaşar’ın Çocuk Kitaplarında Kişiler Arası Çatışma Sonuçlarının Sıklığı

Çatışmaların Sonuçları	Sıklık
Kazan-Kaybet	267
Diğer	73
Kazan-Kazan	35

Elde edilen veriler doğrultusunda incelenen eserler arasında yaşanan kişiler arası çatışmalardan en fazla kazan-kaybet (267) ile sona erdiği görülmüştür. Bu sonucu sırasıyla diğer (73), kazan-kazan (35) ve kaybet-kaybet (24) sonuçlarının takip ettiği tespit edilmiştir.

Çatışma çözüm biçimlerinden en fazla güç kullanmaya başvurulduğu tespit edilen bu çalışmada, Tablo 23'teki verilerden hareketle çatışmaların en sık kazan-kaybet ile sonuçlanması çalışmanın alt problemleri arasında elde edilen verilerin birbiri içinde tutarlı olduğunu göstermektedir. Bir tarafın kazanarak diğer tarafın kaybettiği çatışmalarda, çatışmanın kazanan tarafı sürekli yetişkin olursa çocuk çatışmaların çözümünde otorite konumundaki kişilere karşı boyun eğen, haklı da olsa çatışmaya girmekten uzak duran bir kişilik geliştirebilir. Çatışmalarda kazanan taraf sürekli çocuk olursa bu durum özellikle akranlarla yaşanan çatışmalarda çocuğun karşısındakinin görüşlerini dikkate almamasına, duygu ve düşüncelerine önem vermemesine neden olabilir. “Ne olursa olsun sadece kazan” düşüncesine kapılan çocuğun kişilik gelişimi bu durumdan olumsuz yönde etkilenebilir.

Tablo 24'te Şermin Yaşar'ın çocuk kitaplarında kazan-kaybet çatışma çözme sonucunun kitaplardaki sıklığına yer verilmiştir.

Tablo 24

Kazan-Kaybet ile Sonuçlanan Çatışmaların Kitaplardaki Kullanım Sıklığı

Kitap Adı	Kazan-Kaybet	Sıklık
Dedemin Bakkalı		62
Babaannem Geri Döndü		54
Abartma Tozu		44
Dedemin Bakkalı Çıracık		31

Oh Ne Âlâ Memleket	30
Cingo Ben İnsan Değil Miyim?	22
Kuş Masalları	8
Pekicik	6
Cebimdeki Mandalina Ağaçları	4
Dahacık	4
Uyuyor Musun?	1
Cesaret Sandığı	1
TOPLAM	267

Elde edilen verilere göre; kazan-kaybet ile sonuçlanan çatışmaların en fazla olduğu eserin “Dedemin Bakkalı” (62) olduğu görülmektedir. Bu eseri sırasıyla Babaannem Geri Döndü (54), Abartma Tozu (44), Dedemin Bakkalı Çırak (31), Oh Ne Âlâ Memleket (30), Cingo Ben İnsan Değil Miyim? (22), Kuş Masalları (8), Pekicik (6), Dahacık (4), Cebimdeki Mandalina Ağaçları (4), Uyuyor Musun? (1), Cesaret Sandığı (1) kitaplarının izlediği tespit edilmiştir. Kazan-kaybet ile sonuçlanan çatışmaların en az olduğu eserlerin “Uyuyor Musun?” ve “Cesaret Sandığı” olduğu saptanmıştır. “Hıhıcık”, “Garip Bir Kuyruk”, “Çok Hayal Kuran Çocuk” kitaplarında kazan-kaybet ile sonuçlanan bir çatışma bulunamamıştır.

Kazan-kaybet ile sonuçlanan çatışmaya örnek duruma aşağıda yer verilmiştir:

Abartma Tozu adlı eserde bir gün çocuk sabah altıda, ailesinin gürültüsü üzerine uyanır. Daha öncesinde aile ortamlarında yaşanmayan olaylar olmaya başlar. Anne ve baba sağlıklı yaşamaya karar verdikleri gerekçesiyle çocuğu spor yapmak için kaldırmak istemektedirler. Çocuk ve anne babası arasında çatışma yaşanır. Çatışmanın sebebi, ailenin yaşam biçiminde meydana gelen değişikliktir. Çatışma, ailenin çocuğun itirazlarına aldırış etmeden onu spora çıkarmalarıyla yani güç kullanmalarıyla çözülürken, yaşanan çatışma ailenin kazanması, çocuğun kaybetmesi ile sona ermektedir. Bu durum kitapta şu şekilde yer bulmaktadır:

“Kalkkk! Spor yapacağız. Spor sağlıklı yaşamın en önemli parçasıdır. Biz her sabah güne koşarak başlar, yüzerek devam eder, bisikletle geri döneriiiiiz!” diye nefes nefese koşarken saydı babam.

Annem,

“Triatloooooon! En sevdiğimmmmm! Hayatta en sevdiğim şey triatlooon!” diye çılgık attı koşarken.

Uykulu gözlerle etrafa bakındım.

‘Anne senin en sevdiğin şey mantı! Dün akşam üç tabak mantı yedin de yattın. Biriniz 120 kilosunuz, biriniz 90! Nasıl sağlıklı yaşam? Daha sabahın altısııııı! Babama bak yaaa... Sen yorulmayayım diye bacak bacak üstüne atmazsın. Ne oldu size?’ dedim ama hiç duymadılar. Beni apar topar giydirip koşuya çıkardılar. (Abartma Tozu, s. 9-10)”

Tablo 25’te Şermin Yaşar’ın çocuk kitaplarında diğer unsurlardan kaynaklı çatışma çözme sonucunun kitaplardaki sıklığına yer verilmiştir.

Tablo 25

Diğer Unsurlarla Sonuçlanan Çatışmaların Kitaplardaki Kullanım Sıklığı

Kitap Adı	Diğer	Sıklık
Dedemin Bakkalı		18
Oh Ne Âlâ Memleket		15
Dedemin Bakkalı Çırak		13
Abartma Tozu		9
Cingo Ben İnsan Değil Miyim?		7
Babaannem Geri Döndü		7
Hihıcık		2
Çok Hayal Kuran Çocuk		1
Dahacık		1
TOPLAM		73

Elde edilen verilere göre; diğer unsurlar ile sonuçlanan çatışmaların en fazla olduğu eserin “Dedemin Bakkalı” (18) olduğu görülmüştür. Bu eseri sırasıyla Oh Ne Âlâ Memleket (15), Dedemin Bakkalı Çırak (13), Abartma Tozu (9), Cingo Ben İnsan Değil Miyim? (7), Babaannem Geri Döndü (7), Hıhıcık (2), Çok Hayal Kuran Çocuk (1), Dahacık (1) kitapları izlemiştir. Diğer unsurlarla sonuçlanan çatışmaların en az olduğu eserlerin “Çok Hayal Kuran Çocuk” ve “Dahacık” olduğu tespit edilmiştir. “Pekicik”, “Cebimdeki Mandalina Ağaçları”, “Kuş Masalları”, “Cesaret Sandığı”, “Garip Bir Kuyruk” eserlerinde diğer kategorisi ile sonuçlanan bir çatışma bulunamamıştır. Diğer kategorisinde sonucu bilinmeyen eserlerin sırasıyla Oh Ne Âlâ Memleket (13), Dedemin Bakkalı (11), Abartma Tozu (8), Dedemin Bakkalı Çırak (7), Babaannem Geri Döndü (6), Cingo Ben İnsan Değil Miyim? (5), Çok Hayal Kuran Çocuk (1), Dahacık (1), Hıhıcık (1) olduğu tespit edilmiştir. Kitaplarda yaşanan çatışmalarda çatışmanın taraflarından biri için sonucun bilindiği, diğer taraf için sonucun bilinmediği eserlerin sırasıyla Dedemin Bakkalı (7), Dedemin Bakkalı Çırak (6), Cingo Ben İnsan Değil Miyim? (2), Oh Ne Âlâ Memleket (2), Abartma Tozu (1), Babaannem Geri Döndü (1), Çok Hayal Kuran Çocuk (1), Hıhıcık (1) olduğu tespit edilmiştir.

İncelenen eserlerde çatışmaların sonuca kavuşmadığı çatışmalara ilişkin örneğe aşağıda yer verilmiştir:

Dedemin Bakkalı adlı eserde Şermin ile dedesi arasında yaşam biçimi farklılığından kaynaklı çatışma yaşanır. Ancak çatışmanın çözümü ve nasıl sona erdiği bilinmemektedir. Bu durum kitapta şu şekilde yer almaktadır:

“Öğlene kadar dedemle birlikte bakkalda oturuyorum. Dedem öğlen saatleri ortadan kayboluyor. ‘Bir şey olursa evdeyim.’ diyor. Bir insan NEDEN eve gitmek ister ki? Şahsen ben hiç istemem. Sokakta gezmek, dolaşmak, oynamak, varken yetişkinlerin bu eve gitme tutkusunu anlayamadım gitti yahu. Bir gün bakkalı kapatıp gidip baktım. Çok merak ediyordum, öğle saati bir saat boyunca evde gerçekten ne yaptığını... Uyuyormuş! İnanamadım. Zaten sabah altıda uyandın, sekize kadar da bakkalda uyudun, kalk git 12’de de evde uyu! Yetişkinlerin bu uykulu hallerine deli oluyorum. (Dedemin Bakkalı, s. 26)”

İncelenen eserlerde çatışmaların taraflardan biri tarafından bilindiği, diğeri tarafından bilinmediği bölümlere ait örneklere aşağıda yer verilmiştir:

Cingo Ben İnsan Değil Miyim? adlı eserde Tango’nun yeni ofisinin yan dairesinde muhasebeci Servet Mangiroğlu’nun ofisi bulunmaktadır. Mangiroğlu’nun sadece para,

para, para diyebilen bir papağanı vardır. Servet Bey, papağanının bu halinden oldukça memnundur. Ancak Tango, Cingo’yu ofise getirmeye başlayınca ofiste çalışanlar Cingo’nun yaramazlıklarından dolayı sürekli ona bağırırmaktadırlar. Papağan artık para kelimesini unutup, Cingo demeye başlamıştır. Servet Bey ne yaptıysa bu durumdan kuşunu kurtaramamış, çareyi ofisten taşınmakta bulmuştur. Çatışmanın sebebi, Servet Bey’in kuşunun üzerinde güç kurma gereksiniminin ortadan kalkmasıdır. Çatışmanın çözümü aşamasında Servet Bey, Tango veya Cingo ile çatışmaya girmeyip ofisten taşınarak geri çekilme davranışı sergilemiştir. Çatışma, Servet Bey’in kaybetmesi ile sonuçlanırken, karşı taraf açısından çatışmanın nasıl sona erdiği ise bilinmemektedir. Bu durum kitapta şu şekilde yer bulmaktadır:

“...Bu Napolyon, bunca yıl para dışında bir kelime öğrenememiş. Adam da çok mutlu zaten. Fakat Cingo geldi, işler değişti. Bütün gün ofiste hep bir ağızdan “Cingo!” diyoruz. Camlar, kapılar açık. Her Cingo, bizim ağızımızdan çıkıp hooop diye Napolyon’un kulağına gidiyor. Neticede, hayvan bir haftada Cingo demeyi öğrendi. Biz Cingo dedikçe, üç Cingo da yan daireden geliyor. Servet Mangiroğlu camları kapıları kapadı, ofiste müzik açtı, ama iş işten geçmişti artık. Duymazsa belki unuttur diye tası tarağı toplayıp taşındı Servet Mangiroğlu. (Cingo Ben İnsan Değil Miyim? s. 50-51)”

Tablo 26’da Şermin Yaşar’ın çocuk kitaplarında kazan-kazan çatışma çözme sonucunun kitaplardaki sıklığına yer verilmiştir.

Tablo 26

Kazan-Kazan ile Sonuçlanan Çatışmaların Kitaplardaki Kullanım Sıklığı

Kitap Adları	Kazan-Kazan	Sıklık
Babaannem Geri Döndü		10
Abartma Tozu		6
Cingo Ben İnsan Değil Miyim?		5
Oh Ne Âlâ Memleket		5
Kuş Masalları		3

Dedemin Bakkalı	3
Dedemin Bakkalı Çırak	1
Cesaret Sandığı	1
Garip Bir Kuyruk	1
TOPLAM	35

Elde edilen verilere göre; kazan-kazan ile sonuçlanan çatışmaların en fazla olduğu eserin “Babaannem Geri Döndü” (10) olduğu görülmüştür. Bu eseri sırasıyla Abartma Tozu (6), Cingo Ben İnsan Değil Miyim? (5), Oh Ne Âlâ Memleket (5), Kuş Masalları (3), Dedemin Bakkalı (3), Dedemin Bakkalı Çırak (1), Cesaret Sandığı (1), Garip Bir Kuyruk (1) kitaplarının takip ettiği tespit edilmiştir. Kazan-kazan ile sonuçlanan çatışmaların en az olduğu eserlerin “Dedemin Bakkalı Çırak”, “Cesaret Sandığı”, “Garip Bir Kuyruk” olduğu bulunmuştur. “Pekicik”, “Dahacık”, “Hıhıcık”, “Cebimdeki Mandalina Ağaçları”, “Uyuyor Musun?”, “Çok Hayal Kuran Çocuk” eserlerinde kazan-kazan ile sonuçlanan bir çatışma tespit edilememiştir.

Kazan-kazan ile sonuçlanan çatışmaların yaşandığı eserlere ait örneğe aşağıda yer verilmiştir:

Oh Ne Âlâ Memleket adlı eserde okula yeni müdire gelir. Ancak Müdire diğer okul idarecilerinden yaşantı bakımından oldukça farklı bir karakter imgesi çizmektedir. Ş. ile EKER grubu arasında yaşam biçiminden kaynaklı bir çatışma yaşanır. Çatışmanın çözümünde EKER’in düşünce biçimi bakımından kendilerini Ş.’ye yakın görmeleriyle çözüme kavuşur. Çatışma, tarafların kazanmaları ile sona erer. Bu durum kitapta şu şekilde yer almaktadır:

“Önce şu sorunun cevabını bulmalıyız: BU OKUL DENEN YER NEDEN VAR? ‘Nasıl yaaa?’ dedik hep birlikte. ‘Biz dördümüz aylardır aynı soruya cevap arıyoruz!’ ‘Hadi yaaa, ben tek başıma arıyordum. Şimdi beş olduk. Oh ne âlâ memleket’ dedi ve gözlerimiz yuvalarından fırladı. Resmen ekip tamamlanmıştı. (Oh Ne Âlâ Memleket, s. 152)”

Babaannem Geri Döndü adlı eserde Hasibe Hanım normal zamanlarda ziyarete geldiğinde Çınar’ın halası ve babası arasında annelerinin kimde kalması gerektiği ile ilgili kendi

aralarında çatışma yaşanır. Çatışmanın sebebi, kıt kaynaklardan kaynaklıdır. Çatışmanın çözümünde Hasibe Hanım devreye girer. Bir gece kızında, bir gece oğlunda kalarak sorunu çözer. Çatışma bu koşullarda tarafların memnun olduğu, kazan-kazan şeklinde sonuçlanır.

“Normalde babaannem bize geldiğinde halam annem bizde kalsın der, babam da bizde kalsın diye tutturur. Babaannemi bir türlü paylaşamayız. O da her geldiğinde bir gece bizde, diğer gece halamlarda yatar.” (Babaannem Geri Döndü, s. 31)

Tablo 27’de Şermin Yaşar’ın çocuk kitaplarında kaybet-kaybet çatışma çözme sonucunun kitaplardaki sıklığına yer verilmiştir.

Tablo 27

Kaybet-Kaybet ile Sonuçlanan Çatışmaların Kitaplardaki Kullanım Sıklığı

Kitap Adı	Kaybet-Kaybet	Sıklık
Oh Ne Âlâ Memleket		6
Dedemin Bakkalı Çırak		5
Dedemin Bakkalı		4
Babaannem Geri Döndü		3
Kuş Masalları		1
Cingo Ben İnsan Değil Miyim?		1
Abartma Tozu		1
Pekicik		1
Dahacık		1
Hihıcık		1
TOPLAM		24

Elde edilen verilere göre; kaybet-kaybet ile sonuçlanan çatışmaların en fazla olduğu eserin “Oh Ne Âlâ Memleket”(6) olduğu görülmüştür. Bu eseri sırasıyla Dedemin Bakkalı Çıracık (5), Dedemin Bakkalı (4), Babaannem Geri Döndü (3), Kuş Masalları (1), Cingo Ben İnsan Değil Miyim? (1), Abartma Tozu (1), Pekicik (1), Dahacık (1), Hıhıcık (1) kitaplarının takip ettiği belirlenmiştir. Kaybet-kaybet ile sonuçlanan çatışmaların en az olduğu eserlerin “Kuş Masalları”, “Cingo Ben İnsan Değil Miyim?”, “Abartma Tozu”, “Pekicik”, “Dahacık”, “Hıhıcık” olduğu tespit edilmiştir. “Uyuyor Musun?”, “Cesaret Sandığı”, “Garip Bir Kuyruk”, “Cebimdeki Mandalina Ağaçları”, “Çok Hayal Kuran Çocuk” eserlerinde kaybet-kaybet ile sonuçlanan bir çatışma bulunamamıştır.

Kaybet-kaybet ile sonuçlanan çatışmaların yaşandığı eserlere ait örneğe aşağıda yer verilmiştir:

Kuş Masalları adlı eserin içinde yer alan Sus Dağı adlı masalda Renkli Kuş ile Şahin arasında güç gereksiniminden kaynaklı bir çatışma yaşanır. Çatışmanın çözümünde Renkli Kuş’un kendisini savunurken Şahin’in içinde bulunduğu durumu onun yüzene vurarak onu suçladığı, dolayısıyla ona karşı güç kullandığı görülür. Çatışmanın sonunda Renkli kuş, hapsediği Kafes Ağacı’nın içinde kalmaya devam ederek, Şahin ise Renkli Kuş’un söylediklerinden sonra ortamı terk ederek çatışmayı kaybeder. Bu durum kitapta şu şekilde yer almaktadır:

“Gördün mü?” demiş Şahin, Renkli Kuş’a

‘Kendi özgürlüğünden oldun

Bildiğini söyledin

Kafeslere hapsedildin.’

‘Sen,’ demiş Renkli Kuş

Zalimsin, bunu anladım

Bak gördün mü zulmünle şimdi baş başa kaldın

O giden kuşlar şimdi kendi şarkısını söyler

Bak bakalım kendine, artık seni kim dinler?’

Şahin öfkelerini de alıp oradan uzaklaşmış

Bir daha da yanına hiç kimse yaklaşmamış. (Kuş Masalları, s. 20-21)”

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç ve Tartışma

Bu araştırmada, çağdaş yazarlarımızdan Şermin Yaşar'ın 2016-2021 yılları arasında çıkmış 16 çocuk kitabı kişiler arası çatışma çözme süreçleri bakımından incelenmiş, kitaplardaki kişi ve kahramanlar arasında yaşanan çatışmaların sebep, çözüm ve sonuçlanma biçimleri araştırılmıştır. Araştırmanın sonunda Şermin Yaşar'ın 16 çocuk kitabında 399 adet kişiler arası çatışma tespit edilmiştir. Bu çatışmaların sebebinin en fazla farklı değerlerden (238) kaynaklandığı görülmüştür. Yaşanan çatışmaların çözümünde en fazla güç kullanma (149) çatışma çözme biçiminin kullanıldığı, çatışmaların en fazla kazan-kaybet (267) ile sona erdiği bulunmuştur. İncelemelerden hareketle elde edilen sonuçlar ve sonuçlara ilişkin yorumlara aşağıda yer verilmiştir.

Araştırmanın birinci alt problemi kapsamında çalışmaya bakıldığında insanlar günlük yaşamda bir arada bulunduğu kişilerle iletişim kurarken farklı konularda anlaşmazlık yaşayabilirler; kendi görüşlerini, değerlerini, yaşam biçimlerini vb. unsurları karşısındakine kabul ettirme gereksinimi duyup diğer tarafla çatışma içine girebilirler. Böyle bir durumda en az iki kişi arasında meydana gelen uyuşmazlıklara kişiler arası çatışma adı verilmektedir. Bu araştırma kapsamında incelenen 16 çocuk kitabında 399 çatışmaya yer verildiği tespit edilmiştir. Alanyazın incelendiğinde, çocuk kitaplarında çatışma ve çatışma çözüm süreçlerinin incelendiği birtakım araştırmaların var olduğu görülmüştür. Örneğin; Aslan (2006)'ın, farklı 8 yazarın metinlerini ve 2 Dede Korkut öyküsünü Türk çocuk edebiyatının çocuk-yetişkin çatışmaları çerçevesinde incelediği araştırmada, eserlerde çocuk-yetişkin çatışmalarının sıklıkla yaşandığı saptanmıştır. Samur ve Arıkan (2018)'in Behiç Ak'ın çocuk kitaplarındaki çatışmaları mizah ögesi bakımından incelediği araştırmada, yazarın incelenen 5 kitabında 22 çatışma ögesi bulunmuş ve bu çatışmalardan 14'ünün kişiler arasında gelişen çatışmalarla en sık kullanılan çatışma türü olduğu tespit edilmiştir.

Büyükışık (2019)'ın Nur İçözü'nün çocuk kitaplarındaki kişiler arası çatışmalar ve çatışma çözme süreçlerini incelediği araştırmada 57 eserde 228 kişi-kişi çatışması bulunmuş, bu çatışmaların %61,40 oranı ile ortaokul düzeyindeki eserlerde en sık kullanıldığı tespit edilmiştir. Çalışkan (2019)'ın Nasreddin Hoca'nın fıkralarını çatışma çözme yöntemlerine göre incelediği araştırmada 100 fıkra incelenmiş, fıkralarda 61 kişi-kişi çatışması saptanmıştır. Melanlıoğlu (2020) tarafından çocuk edebiyatındaki mülteci kahramanların yaşadıkları çatışmaların incelendiği araştırmada eserlerde 30 çatışma bulunmuş, bu çatışmaların en çok kişiler arasında yaşanan çatışmalar olduğu tespit edilmiştir. Ak Başoğlu (2021)'un "Alacağınız Olsun" adlı eseri çatışma söylemi bakımından incelediği araştırmada, eserde en sık "çocuk-çocuk, çocuk-yetişkin, yetişkin-yetişkin" arasında gelişen kişiler arası çatışmaların olduğu bulunmuştur. Şermin Yaşar'ın çocuk kitaplarının kişiler arası çatışma ve çatışma çözme süreci bakımından incelendiği bu araştırmanın, çatışma türü yönüyle Aslan (2006), Samur ve Arıkan (2018), Büyükışık (2019), Çalışkan (2019), Melanlıoğlu (2020) ve Ak Başoğlu (2021)'un çalışmalarında elde ettikleri veriler ile örtüştüğü görülmektedir. Bu durum, günlük yaşamda karşılaşılan kişiler arası çatışma öğelerinin çocukları hayata hazırlayan çocuk kitaplarında yer bulduğunu göstermektedir.

İncelenen eserler arasında kişiler arası çatışma ifadelerine en fazla Dedemin Bakkalı (87) eserinde yer verilmiştir. Bu eseri sırasıyla Babaannem Geri Döndü (74), Abartma Tozu (60), Oh Ne Âlâ Memleket (56), Dedemin Bakkalı Çırak (50), Cingo Ben İnsan Değil Miyim? (35), Kuş Masalları (12), Pekicik (7), Dahacık (6), Cebimdeki Mandalina Ağaçları (4), Hıhicik (3), Cesaret Sandığı (2), Çok Hayal Kuran Çocuk (1), Garip Bir Kuyruk (1), Uyuyor Musun? (1) kitaplarının takip ettiği görülmüştür. Elde edilen verilerden hareketle incelenen eserler arasında en yüksek çatışma sıklığı 87 çatışma ile "Dedemin Bakkalı" adlı eserde saptanmıştır. En düşük çatışma sıklığına, 1 çatışma ile "Çok Hayal Kuran Çocuk", "Garip Bir Kuyruk" ve "Uyuyor Musun?" adlı eserlerin sahip olduğu tespit edilmiştir. Yapılan incelemede "Bizimki" adlı çocuk kitabında ise kişiler arası herhangi bir çatışma bulunamamıştır. Elde edilen verilerden hareketle yazarın eserlerinde kişiler arası çatışmaya sıklıkla yer verdiğini söylemek mümkündür. Günlük hayatta sürekli iletişim halinde bulunan insanların yaşadıkları en sık çatışma türlerinden biri olan kişiler arası çatışmaların yazarın eserlerinde sıklıkla kullanılması eserlerin kurgusunda hayatın gerçeklerinden uzaklaşmadığını göstermektedir.

Araştırmanın ikinci alt problemi çerçevesinde çalışma değerlendirildiğinde incelenen kitaplarda yer alan kişiler arası çatışmaların nedenlerinin en çok farklı değerlerden (238) kaynaklandığı tespit edilmiştir. Bu temayı sırasıyla karşılanmayan psikolojik gereksinimlerden kaynaklanan çatışmaların (137) takip ettiği görülmektedir. Kıt kaynaklardan (24) meydana gelen çatışmaların eserlerde en az kullanılan çatışma sebebi olduğu sonucuna varılmıştır. Çalışmadan elde edilen bu sonucun, Ozan Demir (2009)'in çocuk masallarında kişiler arası çatışma çözme sürecini incelediği araştırmanın çatışma sebeplerine dair elde ettiği sonuçla benzerlik taşıdığı görülmektedir. Araştırmada en yüksek çatışma sıklığına sahip olan farklı değerler teması içinde, en fazla dünyayı algılama farklılığından (117) kaynaklanan çatışmalar tespit edilmiştir. Bu temayı sırasıyla yaşam biçimi (115) ve inanç sisteminden (6) kaynaklanan çatışmalar izlemektedir. Farklı değerler içinde en az çatışmanın inanç sisteminden kaynaklı olduğu saptanmıştır. Elde edilen verilerden hareketle eserlerde kişiler arasında meydana gelen çatışmaların büyük bölümünün dünyayı algılama farklılığı, ardından yaşam biçiminden kaynaklı olduğu görülmektedir. Somut işlemlerden soyut işlemler dönemine geçiş olarak görülen evrede çocuklar kendi başlarına hareket etmek isteme, özerkleşme çabaları, dünyaya bakış açısı, yaşam biçimi gibi birçok konuda yetişkinlerden anlamlı farklılıklar göstermeye başlarlar. Çocuğun bu ihtiyacı yetişkinler tarafından doğru anlaşılmadığı veya görmezden gelindiğinde çocuk ve yetişkinler arasında çatışmalar meydana gelebilmektedir. Berzoff (2011)'a göre bu evre, çocuğun okula gitmeye ve okulda sosyal manada bir varlık olarak kendisini fark etmeye başladığı bir dönemdir. Bu dönemsal süreçte çocuklar, tımdengelim yaparak akıl yürütmeye ve üstünde çalıştıkları işe odaklanmaya; çekirdek aileden uzaklaşarak toplumun içine girmeye, zihinsel davranışlarını, ekip içinde hayat becerilerini ve öğrenme tecrübelerini kendi duygularıyla şekillendirmeye başlarlar. Çocuk bu dönemde aile bireyleri, öğretmenleri ya da yaşlıları tarafından farklı biçimlerde engellenirse bu durumdan kimlik gelişimleri ciddi manada etkilenir.

Çalışma çerçevesinde incelenen eserler arasında karşılanmayan psikolojik gereksinimlerden kaynaklı çatışma oranının en yüksek olduğu temanın 56 çatışma ile güç ve güven gereksiniminden; çatışmaların en düşük olduğu temanın 20 çatışma ile sevgi/ait olma gereksiniminden kaynaklandığı bulunmuştur. Bu verilerden hareketle ergenlik sürecine giriş yapan veya ergenliğe girme sürecinde olan 10-12 yaş aralığındaki çocukların ailesiyle, büyükleriyle ya da yaşlılarıyla güç kurma, otorite sağlama, çocuğun kendisinin

yapabileceklerine dair özgüven duyma ya da yetişkinlerden kendisine karşı güven duyulmasını bekleme isteğinden kaynaklanan çatışmalar yaşanabilmektedir. Bu yönüyle de çocukların içinde bulundukları dönem göz önünde bulundurulduğunda incelenen eserlerde yer alan kişiler arası çatışmaların çocuğun kişisel ve sosyal gelişimine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Aynı zamanda bu durum çocuk edebiyatının çocuğa görelilik ilkesine de uygundur. Çünkü, Çer (2016)'e göre çocuğa göre yazılmış eserin okurun beklentisini gidermesi lazımdır. Buna ilaveten, çocuk yapıtlarında, sanatçı duyarlılığı ile kurgulanmış, hayattan bir kesit sunularak okuyucu olan çocuğun güzele, iyiye, hakikate yönelik duyarlılığı kuvvetlendirilmeli, çocuğun estetik tecrübe edinmesine imkân sağlanmalıdır.

Araştırmanın üçüncü alt problemi kapsamında çalışma incelendiğinde meydana gelen kişiler arası çatışmaların çözüm biçimlerine ilişkin olarak çatışmaları çözme biçimlerinden güç kullanmanın (149) kitaplarda en sık tercih edilen yöntem olduğu, bunu sırasıyla geri çekilme (102), diğer çözüm biçimleri (65), uyma (57), uzlaşma (23)'nin takip ettiği görülmektedir. Eserlerde çatışma çözme sırasında en az yararlanılan çatışma çözme biçiminin iş birliği (3) olduğu tespit edilmiştir. Bu bilgiler ışığında kitaplarda yaşanan 399 çatışmadan 308 tanesinin yapıcı olmayan güç kullanma, geri çekilme ve uyma çatışma çözme biçimlerine göre çözümlendiği tespit edilmiştir. Yazarın, eserlerinde genellikle yetişkin-çocuk çatışmalarına yer verdiği ve yaşanan çatışmalardan bir kısmının güç ve güven (56) gereksiniminden kaynaklandığı göz önünde bulundurulduğunda çatışma çözme biçiminin güç kullanma ile çözülmeye çalışılması taraflar arasında otorite kurmaya çalışma gereksiniminin bir göstergesi olarak nitelendirilebilir. Çalışmanın bu alt problemdeki verilerinin Yakar ve Yılmaz (2005)'in, Ozan Demir (2009)'in, Büyükişık (2019)'in ve Ak Baçoğul (2021)'un farklı yazarların çocuk kitaplarında çatışma çözme süreçlerini inceledikleri araştırmalarındaki verilerle benzerlik taşıdığı görülmektedir. Yaşanan kişiler arası çatışmaların nasıl yönetildiği ve nasıl sonuçlandığı çocuğun kişilik gelişiminde büyük önem taşımaktadır. Schumpf ve diğerleri (2007), okul dönemindeki çocukların çatışmalarda çoğunlukla sözlü veya fiziksel şiddete başvurarak, görmezden gelmeye çalışarak veya çekimser bir tutum sergileyerek kısacası “kaç veya savaş” çözüm yöntemlerinden yararlandıklarını ifade etmişlerdir. Çocuğun karşı karşıya kaldığı çatışmaların çözümünde sürekli baskılanması, üzerinde otorite sağlanmaya çalışılması çocuğun hayatın diğer alanlarında yaşadığı çatışmalarda özellikle otorite figürlerine karşı kendi isteklerinden taviz vererek boyun eğen konumunda yer almasına sebep olabilir.

Diğer bir durum ise çocuğun karşısındaki kişinin haklarını, duygu, düşünce ve isteklerini dikkate almadan her ne pahasına olursa olsun çatışmadan kazançlı çıkma yollarına başvurmasına, zorbalık göstermesine sebep olabilir. Basım, Çetin ve Tabak (2009)'a göre kişilik yapısı bakımından gelişmeye açıklık seviyesi yüksek, kendi kendine güven duygusu yüksek, dışadönük ve uyum sağlama açısında gelişmiş özelliklere sahip kişilerin meydana gelen çatışmaları çözerken yüzleşme çözüm biçimini benimsedikleri, aksine gelişmeye kapalı, kendine güven duygusu düşük, içedönük, uyum sağlama becerisi düşük bireylerin ise yüzleşme çözüm biçiminden uzak durdukları görülmektedir. Johnson ve Johnson (2004)'a göre çatışmaları yapıcı olarak çözme becerisine sahip olan çocuklar, ergenler ve genç yetişkinler, yaşanan çatışmaları yapıcı bir biçimde çözmeyi öğrenmemiş yetişkinlere göre gelişimsel bir üstünlüğe sahiptir. Çatışmaları çözme yeterliliğine sahip olan bireyler, daha çok arkadaş edinme ve arkadaşlığı sürdürebilme, daha çok istihdam edilme, kariyerlerinde daha başarılı olma, daha doyum alıcı bir aile yaşantısına sahip olma, ekseriyetle daha az stresli olma ve daha mutlu yaşama yöneliminde olurlar. Çağımızda iletişim becerileri yüksek, sorun çözebilen, çok boyutlu düşünebilen, eleştiri ve muhakeme yeteneği güçlü, sorumluluk alıp bunları uygulayabilen, girişimci, dışadönük kişiler yetiştirmek amaçlanmaktadır. Bu bakımdan kişilerin yaşadıkları çatışmalarda; uzlaşma, iş birliği kurma gibi yapıcı çözüm biçimleriyle çatışmaları çözmeleri için onların bu konuda farkındalık ve becerilerinin geliştirilmesi gerekmektedir. Türkünlü (2007)'ye göre çocukların aile ve sosyal çevre içinde yaşadıkları tecrübelerin yapısı, sadece çocukların ortaya koydukları tepkilerle açıklanamaz. Bu süreçte çocukların etkileşim içinde oldukları kişilerin onlara yönelik göstermiş oldukları tepkilerden de fazlasıyla etkilenir. Bu sebeple yaşanan çatışmalarda yıkıcı çözüm yollarına başvurmanın etkisini azaltmanın doğru biçimi, anaokulu, ilköğretim ve ortaöğretim sürecinde yer alan öğrencilerin bilişsel, duyuşsal seviyede gelişim sürecine destek sağlamaktır. Bu yolla öğrencilerin topluma kazandırılmasına, barışçıl yapıdaki bir kuşağın şekillenmesine yarar sağlanmış olacaktır.

Çocuklar için yazılan nitelikli eserlerde çocuk okurlar, kitabın kahramanlarıyla özdeşim kurduklarından kitaplardaki çatışmaların yapıcı olarak çözüme kavuşması, çocukların gündelik yaşamlarında yaşadıkları çatışmalarda da bu yöntemleri izlemelerine destek olacaktır. Dolayısıyla çocuklara erken yaşta yapıcı çatışma yollarını öğretmek ve bunları, yaşamlarında karşılaştıkları çatışmalarda uygulamalarını sağlamak onlara verilebilecek ve yaşamları boyunca yararlı olacak yeterlilikler arasında sayılabilir.

Eserlerde yaşanan bazı çatışmaların araya başkalarının girmesi (21), konunun geçirilmesi/başka yere getirilmesi (7), tesadüf eseri (3), kendi çözüm yöntemini geliştirme (9) şeklinde çözüldüğü veya bazı çatışmaların çözümünün bilinmediği (25) tespit edilmiştir. İncelenen kitaplarda kişilerin yaşadıkları çatışmaların çözümünde araya özellikle aile büyüklerinin girerek soruna çözüm bulabilmeleri çocukların gerçek yaşamdaki çatışmalarında aile üyelerinin görüş, öneri ve desteğini almalarına yardımcı olacak, deneyimli kişilerin devreye girmesiyle çatışmalar daha doğru ve kalıcı bir şekilde çözüme kavuşabilecektir. Öte yandan çocuk kitaplarında yer alan çatışmaların çözümünde çocuğun aktif rolde olması onun gerçek yaşamda karşısına çıkan çatışma durumlarında etkin bir rol üstlenmesinde önem arz etmektedir. Yaşanan çatışmaların çözümünde araya sürekli başkalarının girdiğini gören çocuk, kendi yaşadığı çatışmalarda etrafındaki kişilere karşı bağımlılık gösterebilir, çatışmaların çözümünde pasif konumda yer alarak sorumluluklarından kaçma eğilimi sergileyebilir.

İncelenen eserlerdeki çatışmalardan bazılarında taraflardan birinin kendi çözüm yöntemini geliştirerek çatışmadan kazanan taraf olarak çıktığı tespit edilmiştir. Günlük yaşamda çatışmaların yönetilmesi bazı stratejilerin izlenmesini de beraberinde getirebilir. Yakar ve Yılmaz (2005)'a göre metinlerde zihinsel yeteneklerini devreye sokan karakterlerin ön planda olması çocuk okuyucunun karaktere öykünebilmesi açısından çok önemlidir. Böyle kurgulanan kahramanlar kendi ayakları üzerinde durabilen, aklî melekelerinden yararlanarak davranan insan tipinin gelişiminde önem teşkil etmektedir. Çocuk kitaplarında gelişen bu tür çatışmaların çocuk okuyucunun kendi yöntemlerini oluşturabilmesinde onlara destek olacağı öngörülmektedir.

Araştırmanın dördüncü alt problemi kapsamında çalışmanın verileri incelendiğinde eserlerde yaşanan kişiler arası çatışmaların en fazla kazan-kaybet (267) ile sona erdiği görülmüştür. Bu sonucu sırasıyla diğer (73), kazan-kazan (35) ve kaybet-kaybet (24) sonuçlarının takip ettiği tespit edilmiştir. Çalışmanın bu yönüyle Ozan Demir (2009)'in çocuk masallarındaki kişiler arası çatışma çözme sürecini incelediği araştırmasının çatışma sonuçları ile benzerlik taşıdığı görülmektedir. Çatışma çözüm biçimlerinden en fazla güç kullanmaya başvurulduğu tespit edilen bu çalışmada, çatışmaların en sık kazan-kaybet ile sonuçlanması çalışmanın alt problemleri arasında elde edilen verilerin birbiri içinde tutarlı olduğunu göstermektedir.

Çatışmaların çoğunlukla kazan-kaybet ya da kaybet-kaybet biçiminde sona erdiği çatışmalarda, çocuk sürekli kaybeden konumunda yer aldığında, kendisini otorite figürleri karşısında edilgin konumda tutarak, çatışmayı karşısındakinin isteğine göre çözmesine izin verebilir.Öte yandan yaşanan çatışmalarda çocuğun sürekli kazanan taraf olması, çocuğun karşısındakinin duygu ve düşüncelerini dikkate almayan, empati kurmaktan uzak bir birey olmasına yol açabilir.

Kişiler, yaşadıkları çatışmaları çözerken daha önceden edindikleri tecrübeleri kullanarak yapıcı olan veya yapıcı olmayan çözüm yollarına başvururlar. Çatışmaların çözümü noktasında kişinin erken yaşlardan itibaren okuduğu kurgusal metinler bireyin sorun çözme becerisinin gelişiminde büyük öneme sahiptir. Bu bakımdan çocuklar için yazılmış, içinde değişik birçok insanı, hayatı, örf, adet ve gelenekleri barındıran kitaplar, çocuğa zengin bir öğrenme ortamı sunar. Kurguya dayanan metinlerdeki karakterleri kendisine örnek alan, o karakterlere öykünen çocuk, günlük hayatında karşı karşıya kaldığı çatışmalarda kitaplarda gördüklerini kendi yaşantısında karşılaştırıp uygulayabilme imkânı bulur. Bu durum çocuğun çatışma ve çatışma süreçlerine daha bilinçli olarak yaklaşmasını sağlar. Çocuklar, yaşadıkları çatışmaları kendi duygu, düşünce ve yeteneklerini işe koşarak, yapıcı yollarla çözdüklerinde kendilerine güven duygusu gelişir. Bu bakımdan çocuklar için yazılan eserlerin onları yaşama hazırlarken, iletişim becerileri yüksek, yaşadıkları olumsuz durumları yapıcı yollara başvurarak çözebilen kişiler olmasını sağlayacak niteliklere sahip kurgularla desteklenmesi, çocukların bilişsel, sosyal ve dil gelişimleri açısından önem teşkil etmektedir.

Özetle, incelenen eserlerde Şermin Yaşar'ın kişiler arası çatışmalardan sıklıkla yararlandığı görülmektedir. Yazarın, bu kişiler arası çatışmalarda mizahî bir üslup kullandığı dikkat çekmektedir. Samur ve Arıkan (2018), mizahın birincil görevi güldürme veya diğer bir deyişle eğlendirme göreviyle ön plana çıkması, bunun yanı sıra çocuklarda eleştirel düşünme, sorun çözme, yaşadıkları sorunlara karşı yaratıcı çözümler üretebilme becerilerine yarar sunması açısından çocuk kitaplarında mizahi unsurlardan ve mizahi anlatımdan yararlanılması gerektiğini ifade etmektedir. Güldürü unsurları çocukların okudukları kitapla bağ kurmalarında, kitap okuma sürecinden zevk almalarında ve kitap okuma kültürü kazanmalarında oldukça önemlidir. İncelenen eserlerin kurgusunda yazarın, çoğunlukla çocuklar ve yetişkinler arasında gelişen çatışma öğelerine yer verdiği görüldüğünden çalışmada dünyayı algılama ve yaşam biçimi farklılığından kaynaklı

çatışma öğelerinin sıklıkla kullanılması, eserlerin hitap ettiği kitleye uygun olduğunu göstermektedir. Bu yönüyle Şermin Yaşar'ın çocuk kitaplarında yer alan kişiler arası çatışmaların çocuğa görelilik ve çocuk gerçekliği ilkelerine de uygun olduğu görülmektedir. Bununla birlikte özellikle yetişkin-çocuk arasında gelişen çatışmaların çözümünde yapıcı olmayan çözüm yollarından güç kullanmaya sıkça yer verilmesi, çatışmaların çoğunlukla kazan-kaybet şeklinde sonlanması dikkat çekici bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Çocuk edebiyatı eserlerinde yapıcı olmayan çözüm yolları yerine yapıcı çatışma çözme yöntemlerinin yer alması, çocukların günlük yaşamda karşılaştıkları çatışmaları yönetebilme konusunda onlara somut örnekler sunması bakımından yararlı olacaktır.

5.2. Öneriler

Bu bölümde çalışmada elde edilen sonuçlardan hareketle önerilere yer verilecektir.

5.2.1. Araştırma Sonuçlarına Dayalı Öneriler

- Şiddet unsurlarının her geçen gün arttığı, özellikle sosyal medya gibi dijital mecraların kullanımının yaygınlaşmasıyla şiddet öğelerinin gittikçe normalleştirildiği bir dönemde çocuk edebiyatı ürünlerinde yer alan çatışma unsurları çocukların düzeyine uygun olmalı, yaşanan çatışmalar yapıcı yollarla çözüme kavuşturulmalı, çocukların çatışma çözme süreçleri olumlu olarak desteklenmelidir.
- Çatışma çözme becerisinin gelişimine yönelik farkındalık oluşturan çocuk edebiyatı eserlerin üretilmesi önerilebilir.

5.2.2. Gelecek Araştırmalara Yönelik Öneriler

- Bu çalışmada, Şermin Yaşar'ın 2016-2021 yılları arasında yazdığı çocuk kitaplarındaki kişi-kişi çatışmaları incelenmiştir. Yazarın kitapları, diğer çatışma

türleri olan kişi-toplum, kişi-tabiat, kişinin kendisi ile girdiği çatışmalar açısından başka çalışmalara konu edilebilir.

- Çatışma çözme becerilerinin gelişiminde çocuk kitaplarının yerini tespit etmek amacıyla farklı ülkelerde yapılmış olan uygulamalar karşılaştırmalı olacak şekilde incelenebilir, bu konuda çalışmalar yapılabilir.
- Günümüzde çok okunan çocuk kitaplarında yer alan çatışma süreçleri farklı araştırmalarla incelenebilir.

KAYNAKÇA

- Ak Başoğlu, D. (2021). Çocuk kitaplarında çatışma söylemi: Alacağınız olsun. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (24), 128-145. doi:10.29000/rumelide.990104
- Akkirman, A. D. (2016). Etkin çatışma yönetimi ve müdahale stratejileri. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13 (2), 1-11. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/pub/deuiebfd/issue/22775/243108>
- Aksoy, P. (2020). Masallarda yer alan çatışmalara ilişkin bir inceleme: Aytül Akal'ın okul öncesi masallar dizisi örneği. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 8(3), 657-674 doi: 10.16316/aded.647795
- Alamdar, S. ve Süngü, A. (2017, Aralık). Samed Behrengi'nin masallarındaki kahramanların yaşadıkları çatışmaları çözme yöntemlerinin incelenmesi. IV. Uluslararası Çocuk Edebiyatı Sempozyumu. Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Yazarları Birliği, İstanbul.
- Alptekin, M. ve Alptekin, T. (2023). Çocuk romanlarında Cumhuriyet ve Atatürk iletileriyle ilgili tespitler. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(Özel Sayı), 20-31. doi:10.33206/mjss.1353106
- Arıcı, A. F. (2018). *Çocuk edebiyatı ve kültürü* (2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Arslan, M. A., Şimşek, T. ve Yakar Y. M. (2018). Çocuk edebiyatı tarihi. Şimşek, T. (Ed.), *Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı El Kitabı* (ss. 43-68). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Aslan, C. (2006). Türk çocuk yazınında çocuk-yetişkin çatışmasının yer aldığı kimi yapıtların incelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 39 (2), 193-216. Erişim adresi: <https://search.trdizin.gov.tr/tr/yayin/detay/74938/>
- Aslan, C. (2019). *Çocuk edebiyatı ve duyarlık eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Aydoğmuş Ördem, Ö. (2016). *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türk romanında çocuk*. Adana: Karahan Kitabevi.
- Aytaş, G. (2003). Okuma gelişiminde çocuk edebiyatının rolü. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (13), 155. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tubar/issue/16954/177005>

- Babacan, M. (2014). *Edebiyat ve insan*. İstanbul: Akademik Kitaplar.
- Barlı, Ö. (2007). *Davranış bilimleri*. Ankara: Bizim Büro Basımevi.
- Basım, H. N., Çetin, F. ve Tabak, A. (2009). Beş faktör kişilik özelliklerinin kişilerarası çatışma çözme yaklaşımlarıyla ilişkisi. *Turkish Journal of Psychology/Turk Psikoloji Dergisi*, 24(63). Erişim adresi: https://www.researchgate.net/publication/267230043_Bes_Faktor_Kisilik_Ozelliklerin_Kisilerarasi_Catisma_Cozme_Yaklasimlariyla_Iliskisi
- Baş, B. (2015). *Türkçe eğitimi açısından çocuk edebiyatı* (2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Başar, S. (2021). *Çocuk edebiyatı ve çocuk eğitimi çerçevesinde Şermin Yaşar'ın eserlerinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 675332).
- Başar, S. ve Akın, E. (2022). Şermin Yaşar'ın çocuk kitaplarının eğitsel iletiler ve değer kavramları açısından incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2),62-71.doi:10.55044/meusbd.1091871
- Berzoff, J. (2011). Psychosocial ego development: The theory of Erik Erikson. Berzoff, J. and the others (Eds), *Inside out and Outside In:Psychodynamic Clinical Theory And Psychopathology In Contemporary Multicultural Contexts* (ss. 97, 118). London: The Rowmanand Littlefield Publishing Group.
- Bezirci, A. ve Göker, N. (1993). *Türk dili ve edebiyatı-1*. İstanbul: Gendaş Yayınları.
- Bilgegil, K. (1980). *Edebiyat bilgi ve teorileri*. Ankara: Atatürk Üniversitesi Yayınları.
- Biricik, Z. (2022). Yeni medya çağında şöhretin dönüşümü: Mikro influencers'lar üzerine bir inceleme. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 2022(58), 18-37. doi:10.47998/ikad.1048966
- Birinci, N. (1987). Cahit Uçuk'la çocuk edebiyatı üzerine. Şirin, M.R. (Ed.), *Çocuk Edebiyatı Yıllığı 1987* (ss. 341). İstanbul: Gökyüzü Yayınları.
- Büyükişık, E. (2019). *Nur İçözü'nün çocuk kitaplarındaki kişilerarası çatışmalar ve çatışma çözme süreçleri* (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 599676).

- Cavga, S. ve Eyüp, B. (2021). Şermin Yaşar'ın çocuk kitaplarındaki eğitsel iletilerin incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 9(4), 1400-1420. doi: 10.16916/aded.986805
- Cebecioğlu, T. (2023). *Şermin Yaşar'ın çocuk kitaplarının estetik ölçütler bağlamında incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 815051).
- Crawford, D. ve Bodine, R. (1996). Conflict resolution education. A Guide to Implementing Programs in Schools, Youth-Serving Organizations and Community and Juvenile Justice Settings. *Program Report–October*, 35-37. Erişim adresi: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED404426.pdf>
- Cüceloğlu, D. (2011). *İnsan ve davranış* (21. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Cüceloğlu, D. (2021). *İnsan insana* (61. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çakmak Güleç, H. (2020). Türkiye’de ve Dünya’da çocuk edebiyatının gelişimi. Çakmak Güleç, H. (Ed.), *Erken Çocukluk Dönemi Edebiyatı* (ss.1-13). Ankara: Pegem Akademi.
- Çalışkan, G. (2019, Nisan). Nasreddin Hoca’nın kimi fıkralarının çocuk edebiyatının bir değişkeni olan çatışma çözme yöntemlerine göre incelenmesi. *Prof. Dr. Sedat SEVER’e Armağan Türkçe Eğitimi ve Çocuk Edebiyatı Kurultayı*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi. Ankara.
- Çelebi, M. ve Orman, F. (2021). Veri toplama teknikleri. Çelebi, M. (Ed.), *Nitel Araştırma Yöntemleri* (ss. 166-179). Ankara: Pegem Akademi.
- Çer, E. (2016). Türkçe öğretiminde çocuğa görelilik ilkesine uygun edebiyat yapıtlarının önemi. *İlköğretim Online*, 15(4), 1400-1410. doi:10.17051/io.2016.22814
- Çetin, N. (2009). *Roman çözümleme yöntemi*. Ankara: Öncü Kitap.
- Çevik, A. ve Müldür, M. (2021). Çocuk edebiyatında genel çatışma türleri, çatışma çözme yöntemleri ve kuşak çatışması: Uçurtmam Bulut Şimdi ve Gökyüzünde Balonlar örneği. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 10 (3), 1027-1048. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/pub/teke/issue/65009/1000804>
- Çokum, S. (1987). Soruşturma: 1. Şirin, M.R. (Ed.), *Çocuk Edebiyatı Yıllığı 1987* (ss. 316). İstanbul: Gökyüzü Yayınları.

- Çokum, S. (1988). 1987’de çocuk edebiyatında masal, hikaye ve roman. Şirin, M.R. (Ed.), *Çocuk Edebiyatı Yıllığı 1988* (ss. 23). İstanbul: Gökyüzü Yayınları.
- Dağ, A. (2021). *Şermin Yaşar’ın çocuk kitaplarının çocuğa görelilik ve eğitsel iletiler açısından incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 702295).
- Demirel, Ş. (2021). Çocuk edebiyatı ve çocuğa görelilik. Demirel ve diğerleri (Ed.), *Çağdaş Çocuk Edebiyatı* (ss. 19-37). Ankara: Pegem Akademi.
- Deutsch, M. (1973). *There solution of conflict*. New Haven, CT: Yale University Press.
- Dilidüzgün, S. (2018). *Çağdaş çocuk yazını yazın eğitime atılan ilk adım*. İzmir: Tudem.
- Dökmen, Ü. (2021). *Sanatta ve günlük yaşamda iletişim çatışmaları ve empati* (64. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Dursunoğlu, H. (2010). Çocuk ve edebiyat. Yılar ve diğerleri (Ed.), *Eğitim Fakülteleri İçin Çocuk Edebiyatı* (ss. 27-30). Ankara: Pegem Akademi.
- Erkul, M. (1988). 1987’de çocuk dergilerinde çizgi. Şirin, M.R. (Ed.), *Çocuk Edebiyatı Yıllığı 1988* (ss. 71-76). İstanbul: Gökyüzü Yayınları.
- Fırat, H. (2013). Çocuk edebiyatının Türkçe eğitimindeki yeri: Biyografi örneği. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (29), 44-56. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/217206>
- Geçtan, E. (2021). *İnsan olmak* (22. Basım). İstanbul: Metis Yayınları.
- Gençer, G. ve Doğan Kahtalı, B. (2022). Şermin Yaşar’ın çocuk kitaplarının kök değerler açısından incelenmesi. *Turkish Studies*, 17(3), 407-421. doi:10.7827/TurkishStudies.58150
- Gündüz, Ü. (2005). Çocuk edebiyatında çeviri etkisi, uyarlamalar ve sorunları. *Hece Dergisi Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı* (104-105), 136-141.
- Güner, İ. (2007). *Çatışma çözme becerilerini geliştirmeye yönelik grup rehberliğinin lise öğrencilerinin saldırganlık ve problem çözme becerileri üzerine etkisi* (Doktora Tezi). YÖK Tez Merkezinden veri tabanından erişildi (Tez No: 209599).

- Güven, B. ve Aytaş, G. (2023). Ortaokul öğrencileri için Türkçe derslerinde tavsiye edilen okuma kitaplarında yer alan aforizmaların incelenmesi. *Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi*, 10(1), 114-129. doi: 10.51725/etad.1307321
- Hızlan, D. (2005). Çocuk edebiyatı deyince... (Soruşturma). *Hece Dergisi Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı* (104-105), 457-459.
- Johnson, D. W. ve Johnson, R. (1989). *Cooperation and competition: The oryand research*. Edina, MN: Interaction Book Company.
- Johnson, D. W. ve Johnson, F. P. (1997). *Joining together: Group the oryand group skills*. USA: Universty of Minesota.
- Johnson, D.W. ve Johnson, R.T. (2004) Implementing the "Teaching students to be peacemakers program", *Theory Into Practice*, 43(1), 68-79, doi: 10.1207/s15430421tip4301_9.
- Johnson, D.W. ve Johnson, R.T. (2006) Peace education for consensual peace: The essential role of conflict resolution, *Journal of Peace Education*, 3(2), 147-174, doi: 10.1080/17400200600874792.
- Karaca, Ş. (2013). *Türk edebiyatında çocuk milli kimlik inşası (1900-1923)*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Karagöz, S. (2014). *Çocuk romanlarındaki başkışilerin yaşadıkları çatışmaları çözme yöntemlerinin incelenmesi* (Doktora Tezi). YÖK Tez Merkezinden veri tabanından erişildi (Tez No: 385538).
- Karasar, N. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Karatay, H. (2018). Çocuk edebiyatı metinlerinde olması gereken özellikler. Şimşek, T. (Ed.), *Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı El Kitabı* (ss. 79-127). Ankara: Grafiker Yayıncılık.
- Kardaş, S. ve Kardaş, M. N. (2021). Çocuğun beden, zihin, dil gelişimi ve çocuk edebiyatının dil gelişimindeki önemi. Tunagör ve diğerleri (Ed.), *Çocuk Edebiyatı* (ss. 51-76). Ankara: Pegem Akademi.
- Karip, E. (2021). *Çatışma yönetimi* (8. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.

- Kaya, A. İ. ve Erkmen, Z. (2017). Aytül Akal'ın eserlerinde aile içi çatışma üzerine bir inceleme. *Kesit Akademi Dergisi*, 3(10), 621-633. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1520696>.
- Kaya, M. (2021). Çocuk edebiyatı eserlerinin taşıması gereken nitelikler. Tunagör, M. ve Kardaş, M. (Ed), *Çocuk Edebiyatı* (ss. 117-140). Ankara: Pegem Akademi.
- Kıbrıs, İ. (2010). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Melanlıoğlu, D. (2020). Çocuk edebiyatındaki mülteci kahramanların yaşadıkları çatışmalar üzerine bir inceleme. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 9(2), 665-691. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/teke/issue/55209/759499>
- Meriç, C. (2019). *Kültürden irfana*. İstanbul: İletişim Yayıncılık.
- Neydim, N. (2019). Çocukluğun ve çocuk edebiyatının tarihsel yolculuğu. Asutay, H. ve diğerleri (Ed.), *Çocuk ve Gençlik Yazınında Çokkültürcülük* (ss. 265-272). Edirne: Trakya Üniversitesi Yayınları.
- Oğuzkan, A. F. (2013). *Çocuk edebiyatı* (10. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Okay, C. (1998). *Osmanlı çocuk hayatında yenileşmeler*. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Onur, N. ve Topçuoğlu Ünal, F. (2022). Ortaokul öğrencileri için Türkçe öğretmenlerinin görüşlerine göre oluşturulan tavsiye kitap listesi. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 10(10.3), 115-125.doi: 10.29228/ijlet.63638
- Ozan Demir, Y. (2009). *Çocuk masallarında kişilerarası çatışma çözme süreci* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 415105).
- Öğülmüş, S. (2006). *Kişilerarası sorun çözme becerileri ve eğitimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Öner, U. (2011). *Çatışma çözme ve arabuluculuk eğitimi ders notları*. Ankara: Sonsöz Gazetecilik ve Matbaacılık.
- Özalp, İ. (1989). Örgütlerde çatışma. Eskişehir: *Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(1), 81- 114. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/anadoluibfd/issue/49428/631755>
- Özdemir, E. (2002). *Yazınsal türler*. Ankara: Bilgi Yayınevi.

- Pickering, P. (2016). Çatışmayı nasıl yönetiriz (Çev. E. Kırıl ve N. N. Dumlu). Ankara: Pegem Akademi.
- Pilten, G. (2021). Çocuk kitaplarında bulunması gereken nitelikler. Şahin, A. (Ed.), *Çocuk Edebiyatı* (ss. 99-133). Ankara: Pegem Akademi.
- Rousseau, J. J. (2019). *Emile ya da çocuk eğitimi*. (Çev. C. Atay). İstanbul: Urzeni Yayınevi.
- Rubin, J. Z. (1994). Models of conflict management. *Journal of socialissues*, 50(1), 33-45. doi: 10.1111/j.1540-4560
- Samur, A. Ö. İ. ve Arıkan, Y. (2018). Behiç Ak'ın çocuk kitaplarındaki çatışmaların mizah ögesi bakımından incelenmesi. *ÇÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 27(1), 165-182. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/458171>
- Sarıyüce, H. L. (2012). *Türk çocuk ve gençlik edebiyatı ansiklopedisi 1. Cilt*. İstanbul: Nar Yayınları.
- Schrumpf, F., Crawford, D. K. ve Bodine, R. J. (2007). *Okulda çatışma çözme ve akran arabuluculuk program rehberi* (Çev. F. Gül Akbalık). Ankara: İmge Kitabevi.
- Sever, S. (2019). *Çocuk edebiyatı ve okuma kültürü* (3. Baskı). İzmir: Tudem.
- Sever, S. (2019). *Çocuk ve edebiyat* (10. Baskı). İzmir: Tudem.
- Solak, Ö. (2012, Mayıs). Aytül Akal'ın "Babam Duymasın" adlı öyküsündeki çatışma yapısının çocuğa göreliği. *V. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatında Aytül Akal Sempozyumu Bildiri Kitabı*. Eskişehir, Osmangazi Üniversitesi, 9-11 Mayıs 2012, Eskişehir.
- Süreya, C. (1987). Soruşturma:1. Şirin, M.R. (Ed.), *Çocuk Edebiyatı Yıllığı 1987* (ss. 329). İstanbul: Gökyüzü Yayınları.
- Şahin, A. ve Özçelik, F. C. (2021) Çocuk edebiyatının gelişimi. Şahin, A. (Ed.), *Çocuk Edebiyatı* (ss. 63-95). Ankara: Pegem Akademi.
- Şener, C. (2018). *Ödüllü çocuk kitaplarındaki başkahramanların yaşadıkları çatışmaları çözme yöntemlerinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 532099).

- Şimşek, E. ve Kaya, A. İ. (2021). Şermin Yaşar'ın çocuk kitaplarında bir anlatım tarzı olarak mizah. *Türkbilig*, 2021(42), 291-302. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2165520>
- Şimşek, M. Ş. (2002). *Yönetim ve organizasyon* (7. Baskı). Konya: Günay Ofset.
- Şimşek, Ş. ve Bulut F. (2022). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Akademisyen Kitabevi.
- Şimşek, T. (2002). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Rengarek Yayınları.
- Şimşek, T. ve Yakar, Y. M. (2018). Çocuk ve edebiyat. Şimşek, T. (Ed.), *Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı El Kitabı* (ss. 13-42). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Şirin, M. R. (1994). *99 soruda çocuk edebiyatı*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Şirin, M. R. (2016). Edebiyat ve çocuk edebiyatı, edebiyatın amacı ve işlevi. *Türk Dili Dergisi*, CX (780), 12, 31. Erişim adresi: https://tdk.gov.tr/wp-content/uploads/2016/11/3_Mustafa%20Ruhi%20%C5%9E%C4%B0R%C4%B0N%20_%20Edebiyat%20ve%20%C3%87ocuk%20Edebiyat%C4%B1%20Edebiyat%C4%B1n%20Amac%C4%B1%20ve%20%C4%B0%C5%9Flevi.pdf.
- Şirin, M. R. (2019) *Çocuk edebiyatına eleştirel bir bakış* (2. Baskı). İstanbul: Uçan At Yayınları.
- Taşdelen, V. (2005). Çocuğu anlayan edebiyat. *Hece Dergisi Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı* (104-105), 319- 331.
- Taştan, N. (2010). *Çatışma çözme eğitimi ve akran arabuluculuğu*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Türk Dil Kurumu (2011). *Türkçe sözlük* (Genişletilmiş Baskı). Ankara: TDK.
- Türk Dil Kurumu (TDK) (10.06.2023). <https://tdk.gov.tr/icerik/basindan/okunacak-bir-muze-kelime-muzesi-ziyareti/>
- Temizyürek, F. (2003). Türkçe öğretiminde çocuk edebiyatının önemi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (13), 161. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/156765>.
- Temizyürek, F., Şahbaz N. K. ve Gürel Z. (2016). *Çocuk ve edebiyat*. Ankara: Pegem Akademi.

- Tökel, D. A. (2005). Eskilerde çocuk eğitimi: çocuk edebiyatı gözüyle eskiye bakmak. *Hece Dergisi Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı* (104-105), 76-88.
- Tunagör, M. (2021). Tarihî seyir içinde çocuk ve çocuk edebiyatı. Tunagör, M. ve Kardaş, M. (Ed.), *Çocuk Edebiyatı* (ss. 1-22). Ankara: Pegem Akademi.
- Türkünlü, A. (2006). *Sınıf ve okul disiplinine çağdaş bir yaklaşım: Onarıcı disiplin: okullarda yaşanan kişilerarası çatışmaları yapıcı ve barışçıl olarak yönetmek için çağdaş bir model*. Ankara: Ekinoks Eğitim Danışmanlık.
- Türkünlü, A. (2007). Liselerde öğrenci çatışmaları, nedenleri, çözüm stratejileri ve taktikleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 49(49), 129-166. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/108325>
- Uçan, H. (2005). “Çocuk kadar saf”, temiz olabilmek/kalabilmek. *Hece Dergisi Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı* (104-105), 18-23.
- Yakar, Y. M. ve Yılmaz, O. (2015). Beyazbulut dergisi’nde yer alan kurgusal metinlerdeki karakterlerin çatışmaları çözme biçimleri. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(2), 57-66. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/715423>
- Yalçın, A. ve Aytaş G. (2002). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yaşar, Ş. (2019). *Cingo. Ben insan değil miyim?* (41. Baskı). İstanbul: Doğan Egmont
- Yaşar, Ş. (2020). *Bizimki* (4. Baskı). İstanbul: Doğan Egmont.
- Yaşar, Ş. (2020). *Uyuyor musun? (Tilki Masalları 2)* (5. Basım). Ankara: Elma Yayınevi.
- Yaşar, Ş. (2021). *Abartma tozu* (11. Basım). İstanbul: Taze Kitap Yayınevi.
- Yaşar, Ş. (2021). *Babaannem geri döndü* (2. Basım). İstanbul: Taze Kitap Yayınevi.
- Yaşar, Ş. (2021). *Cebimdeki mandalina ağaçları* (7. Baskı). İstanbul: Doğan Egmont.
- Yaşar, Ş. (2021). *Cesaret sandığı (Tilki Masalları 1)* (12. Basım). Ankara: Elma Yayınevi.
- Yaşar, Ş. (2021). *Çok hayal kuran çocuk* (16. Basım). Ankara: Elma Yayınevi.
- Yaşar, Ş. (2021). *Dedemin bakkalı* (19. Basım). İstanbul: Taze Kitap Yayınevi.
- Yaşar, Ş. (2021). *Dedemin bakkalı çırak* (14. Basım). İstanbul: Taze Kitap Yayınevi.
- Yaşar, Ş. (2021). *Garip bir kuyruk (Tilki masalları 3)* (8. Basım). Ankara: Elma Yayınevi.

- Yaşar, Ş. (2021). *Kuş masalları* (16. Baskı). İstanbul: Doğan Egmont.
- Yaşar, Ş. (2021). *Oh ne âlâ memleket* (43. Basım). İstanbul: Doğan Egmont.
- Yaşar, Ş. (2023). *Dahacık* (24. Baskı). İstanbul: Doğan Çocuk.
- Yaşar, Ş. (2023). *Hıhıcık* (27. Baskı). İstanbul: Doğan Çocuk.
- Yaşar, Ş. (2023). *Pekicik* (29. Baskı). İstanbul: Doğan Çocuk.
- Yavuzer, H. (2020). *Çocuk psikolojisi* (40. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yazıcıoğlu, S. ve Karakuş, N. (2021). Investigation of popular children's literature works in terms of root values: exaggeration dust and grandpa's grocery. *Journal Of Social Sciences And Education*, 4(2), 246-262. doi:10.53047/Josse.998220
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Zengin, M. İ. (2005). Oku ama canıma okuma! *Hece Dergisi Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı* (104-105), 24-28.

EKLER

Çatışma Çözme Süreci Kodlama Çizelgesi

Tablo 28

Çatışma Çözme Süreci Kodlama Çizelgesi

Kitabın Adı					
Çatışma Numarası			Çatışmanın Geçtiği Sayfalar		
ÇATIŞMANIN NEDENİ					
Karşılanmayan Psikolojik Gereksinimler		Farklı Değerler		Kıt Kaynaklar	
-Konuşma				-Zaman	
-Dinleme				-Para/Mal	
-Duygular				-Yiyecek/İçecek	
Çatışmanın Nedeni Karşılanmayan Psikolojik Gereksinimlerden Kaynaklıysa					
Sevgi- Arkadaş Olma Gereksinimi		Temel Yaşam Gereksinimi		Güç ve Güven Gereksinimi	
				Özgürlük Gereksinimi	
Çatışmanın Nedeni Farklı Değerlerden Kaynaklıysa					
Dünyayı Algılama Farklılığı		Yaşam Şekli		Dini İnanç	
ÇATIŞMA ÇÖZME BİÇİMİ					
Geri Çekilme	Güç Kullanma	Uzlaşma	İş birliği	Uyma	Diğer
ÇATIŞMANIN SONLANMA BİÇİMİ					
Kazan- Kazan	Kazan- Kaybet	Kaybet- Kaybet	Diğer		

Dedemin Bakkalı Kitabının Özeti

Kitabın ana kahramanı Şermin, haşarı bir çocuktur. Yetişkinlerin ona sürekli sordukları “Büyüyünce ne olacaksın?” sorusunu saçma bulmakla birlikte bir gün bu sorunun cevabını ciddiyetle aramaya koyulur ve başta aile üyeleri olmak üzere etrafındaki kişileri gözlemlemeye başlar. Şermin, kısa yoldan çok para kazanmanın peşindedir. Esnek çalışma koşulları ve istediği kadar abur cubur yeme imkânı sağladığı için bakkal olmaya karar verir. Dedesine bu konuyu açar ve yaz tatilinde çırak olarak dedesinin yanında işe başlar. Fakat çoğunlukla dedesinin ve Şermin’in ticaret ahlakı ve ilkelerinin farklı olmasından kaynaklı aralarında çatışmalar yaşanır. Şermin, daha kolay ve çok para kazanmak için farklı zamanlarda değişik girişimlerde bulunsa da bunların her biri başarısızlıkla sonuçlanır.

Çırak olarak çalışmaya başladığının ilk zamanlarında vişneli meyve suyu ile sade maden suyunu karıştırıp vişneli soda imal eder ancak başta kahveci dedesi olmak üzere bu fikri etrafındaki yetişkinler tarafından saçma bulunur. Dedesinin köyün aklı kıt, yoksul köylüye küçük yardımlar yapmasını anlamlandıramaz, köyün zenginlerinden birinin veresiye defterindeki hesabına hayır olsun diye yazarak Garip Mustafa’ya yardım etmeye çalışır. Ancak veresiye defterinin kontrol edilmesiyle bu masumane düşüncesi bakkal dedesinin ona kızmayla son bulur. Yine bir gün anne ve babasıyla lunaparkta gördüğü Maraş dondurmacıasının gösterisinden esinlenerek yazın bakkalda dondurma satan dedesinden aynı kostümü giymesini ve bakkala taktırdığı çana vurarak dondurma satmasını ister. Bu ticari atılımı da dedesinin kızmasıyla sonuçlanır. Bakkalda yöresel ürünler satma girişimi de köyde yaşadıkları ve o ürünlerin satılmayacağı gerekçesiyle hayata geçemez. Dedesinin bakkalda olmadığı bir gün köyün temizlik hastası Gıcır Şükriye’nin torunu vasıtasıyla tuz ruhu istemesi ve Şermin’in bakkalda tuz ruhunu görememesi üzerine çocukla Şükriye’ye sofraya tuzu gönderip ruhunu geriden göndereceğini söylemesi üzerine de hem dedesiyle hem de Şükriye teyze ile çatışma yaşar. Yeni yıl hazırlıklarının yapıldığı zamanlarda Şermin de kartpostallara kendi çizimlerini ekleyerek yeni kartpostallar ekler. Ona göre bunlar çok beğenilecek ve yok satacaktır. Dolayısıyla çok para kazanacaklardır. Lakin kartpostallarından en sevmediği ve satılmaz diye düşündüğü kuru fasulye kartpostalı satılır, diğerlerinin yüzüne bakılmaz. Şermin bu girişiminde de hayal kırıklığına uğrar. Köyde Kandil günleri yetişkinler sevap kazanmak ümidiyle çocuklara bakkaldan aldıkları ürünleri dağıtırlar. Ancak Şermin’e göre bu günler kazancın artması için hem iyi hem de

kötüdür. İyidir, çünkü o gün çok satış yapılır. Kötüdür, çünkü elinde çok yiyecek olan çocuklar birkaç gün bakkaldan hiçbir şey almazlar. Şermin'in de aklına Afrikalılara yardım gönderme düşüncesinden hareketle çocukların ellerindekileri toplayarak bir koli hazırlama fikri düşer. Fikri hayata geçirir lakin bu koliyi gören dedesinin Şermin'e aşırı kızmasıyla hem yardım gönderme hem daha çok satış yapma düşüncesi sonuca eremez. Her yaz köyden Almanya'ya giden göçmenlerin gelmesiyle köy farklı bir havaya bürünür. Yine gurbetçilerin köylerine geldikleri bir yaz, bir çocuğun davetiyle doğum gününe katılan Şermin, bu fikri de ticarete dökmeye karar verir. Köydeki çocukların doğum günlerini sıralar ve en yakın sırada olan kişinin doğum gününü kutlamak için kahveci dedesinin kahvesini onlardan habersiz kullanır. Maksadı bu parti geleneğini yaygınlaştırıp burdan yiyecek ve içecek satışı, mekân kiralama gibi ticari girişimlerle para kazanmaktır. Bu fikri de dedelerinin ona kızmasıyla sonuçlanır. Atılımları başarısızlıkla sonuçlanan Şermin, pes etmez yeni seçenekler düşünmeye ve bunları uygulamaya çalışır. Dedesiyle çalışmanın zor olduğuna kendini ikna eden Şermin, kendi işinin patronu olacağı meslekler üzerine kafa yormaya başlar. Kuaför olmaya karar verir. Terzi olan babaannesinin makasını ondan habersiz olarak alarak ilk denemeyi oyuncak bebeğinin saçlarında yapar. Sonrasında köyden bir arkadaşını ikna ederek canlı birinde kuaförlük deneyimi kazanmak ister. Ancak arkadaşının saçlarının kesiminin berbat olması ve kızın ağlamasıyla bu girişim de son bulur. Dedelerinin ve ailesinin sabrını taşıran son girişimi ise Vehbi amcanın tarlasındaki armut ağacından sahibinden izinsiz armutları toplayıp caminin girişinde satmaya çalışması olur. Dedelerinin ona çok kızmaları ve onu terbiyesiz olmakla suçlamaları üzerine Şermin, ticaret hayatından elini eteğini çeker. Zaman zaman yazları dedesinin yanında çıraklığa devam etse de artık bunu meslek olarak düşünmez, kendisini derslerine ve eğitim hayatına verir. Yıllar sonra hem Şermin'de hem ailesinde hem de köyde büyük değişiklikler meydana gelir. Şermin üniversiteye gider, yazar olur. Dedeleri yaşlanır. Bakkal dedesi bakkalı kapatma kararını açıklar. Şermin'in çocukken çoğu kez çatışma yaşadığı köyün sakinleri hayatlarını kaybederler. Ancak Şermin'in o zamanlar ticari olarak yapmak istediği fikirler bugün hayata geçerler. Vişneli soda, organik yöresel ürün satışları, doğum günü partileri bunların başını tutmaktadır.

Dedemin Bakkalı ırak Kitabının zeti

Kitap, yazarın Dedemin Bakkalı kitabından esinlenilerek kaleme alınmış, bir kısmı etkinlik kitabı olarak tasarlanmıştır. Yazar, daha öncesinden başından geçenleri anlattığı Dedemin Bakkalı kitabındaki olaylardan hareketle yapıtta okuruna kısa hatırlatmalar yapmış, okuyucudan anlattığı olay karşısında hayal dünyasını geliştirici, okurun üretmesine destek sağlayan etkinlikler eklemiştir. Birbirinden bağmsız bölümlerden oluşan eserde, Dedemin Bakkalı'nda olmayan birkaç kurguya da yer verilip yine okuyucudan kurgulanan olay ya da durumla ilgili olarak bölümün sonunda verilen etkinlikleri yapması istenmiştir.

Abartma Tozu Kitabının Özeti

Eserde anlatılan olaylar, adı kitapta belirtilmeyen bir çocuk kahraman tarafından Buğdaylı Kasabasında yaşanır. Çocuk, sıradan bir gecede olduğu gibi bir akşam yatar ve sabah çok değişik bir şekilde uyanır. Ailesi üstlerinde eşofmanlarıyla saat 06.00’da spor yapma gerekçesiyle çocuğu uyandırır. Çocuk şaşkındır. Çünkü daha önce böyle bir şey evlerinde hiç yaşanmamıştır, üstelik anne ve babası da spor yapmayı seven kişiler değildir. Onu asıl şaşırtan olaylar dizisi ise gün içinde gördükleriyle en üst seviyeye varacaktır. Kasabada meydana gelen ve çocuğun anlayamadığı bir sebepten ötürü herkes tuhaf bir değişim yaşamaktadır. Ancak bu değişimlerin ortak özelliği abartma durumudur. İnsanların gözünü para hırsı bürümüş gibidir. Kasabanın tek pansiyonunu işleten çocuğun sevimli, misafirperver, kanaatkâr babaannesi Günay Günaydın; açgözlü, kaba biri olmuştur. Pansiyonunu, bahçedeki ağaçları keserek oteller zinciri hâline getirmiştir. Kasabanın kasabı “Bizim Kasap” artık “Benim Kasap”tır ve etler de eskiye nazaran çok pahalıdır. Kasabanın hayırseveri Servet Nakitoğlu; kasabanın tefecisi olmuş, iyiliği bile parayla satar hale gelmiştir. Bunların dışında çocuğun yengesi temizlik konusunda sınırları aşmış, eşini pis diye evden kovmuş, çocuklarını her gün suya basarak yıkamaya başlamıştır. Çocuğun teyzesi Ahsen Hanım, kızının olağanüstü yetenekleri olduğunu düşünüp ondan at üstünde resim yapmak gibi değişik şeyler isteyecek hâle gelmiş, kızı için birden çok alanda eğitimci tutup özel ders aldirmaya başlamıştır. Çocuğun kuzeni, her etkinliğinin zamanlayıcısı durumuna gelen annesinin elinde adeta robota dönüşmüştür. Kasaba sakinlerinden Sevgi Hanım, eşi ve çocuklarını çok sevdiği gerekçesiyle evde birbirlerine bağlayıp onlar yorulmasın diye her işi kendisi yapmaya ve onları da abartılı şekilde sevmeye başlamıştır. Yine kasaba sakinlerinden Seval abla alışveriş; Fehmi abi, teknolojinin kullanımı konusunda abartma furyasında yerlerini almışlardır. Çocuğun okulunda da işler eskisi gibi yürümektedir. Öğretmenler, öğrencilerden öğle araları dahil olmak üzere ders çalışmalarını, soru çözmelerini istemekte, çocuklar da kıtlıktan çıkmış gibi soru çözmektedirler. Kasabada bütün bunlardan etkilenmeyen sadece bir kişi vardır: Çocuk. Çocuk, kasaba halkının evlerini tek tek gezip herkesteği garipliği görmüş ancak buna bir çözüm bulamamıştır. Çok bunaldığı bir akşam televizyonda Pis İşleri Bakanlığının telefon numarasını görmüş ve kendisine yardım etmeleri için birimi aramıştır. Aramanın dördüncü gününde Pis İşleri Bakanlığı Öküz Altında Buzağı Arama Müdürlüğünden müfettiş Tevfik Kılıkırkyarar, bu sorunu çözmek için kasabaya gelmiştir.

Çocukla tanışan Tevfik Bey, 25 çeşit maddeye alerjisi olan biridir. Çocukla ortak yönü ise ikisinin de glüten alerjisi olmasıdır. Tevfik Bey, çocukla birlikte kasabayı gezmiş ve sorunla ilgili bilgi toplamaya başlamıştır ancak ellerinde kayda değer bir veri oluşmamıştır. Eldeki tek veri, bu olanlardan sadece çocuğun etkilenmiyor oluşudur. Bu veri, Tevfik Bey'in araştırmasını çocuğun üzerinde yoğunlaştırmasını sağlamıştır. Çocuğun glüten elerjisi vardır ve müfettişle sağlık ocağından yaptıkları araştırma neticesinde kasabada çocuk haricinde kimsede glüten alerjisi olmadığını belirlemişlerdir. Bundan sonrası çorap söküğü gibi gelmiştir. Çocuk, Tevfik Kılırkıyarak'a Buğdaylı'nın tarihçesiyle ilgili bilgi verirken Nakitoğlu ailesinin kasabanın un ve kabartma tozu ürettiklerinden ancak genetik bir rahatsızlıktan dolayı her kuşağın bir harfi söyleyememesinden bahsetmiştir. Nakitoğulları'nın son kuşak üyesi Kasım Nakitoğlu da 'K' harfini söyleyememekte ve yazamamaktadır. Kasım Nakitoğlu kasaba halkına yeni kabartma tozu paketini tanıtmak için insanları toplamıştır. Çocuk ve müfettiş de araştırma yapmak için oraya gitmişlerdir. Kabartma tozu paketinin üzerinde 'Abartma Tozu' yazmaktadır. K'leri söyleyip yazamadığı için Kasım Nakitoğlu, bu yılki paketleri bu şekilde tasarlamış ve atalarından aldığı tarifi biraz değiştirerek halka sunmuştur. Kasabalının yaşadığı bu abartma sorunu da bundan kaynaklıdır. Sorunu bulan müfettiş ve çocuk, durumu Kasım Nakitoğlu ile de paylaşmışlardır. Kasım Nakitoğlu, kasabaya kabartma tozu sevkiyatını durdurmuş, üretime de geçici bir süreliğine ara vermiştir. Kasabalılar 'Abartma Tozu'na ulaşamayıp vücutlarındaki tozun etkisi de gidince eski hâllerine geri dönmüşlerdir. Ağaçların kesilerek yerine büyük binaların dikildiği, tarlaların yola dönüştürüldüğü, kuşların terk ettiği Buğdaylı için ise geriye dönüş artık mümkün değildir. Çocuğun önerisiyle Buğdaylı'dan çok uzakta olmayan bir yere kasabalılar göç etmişlerdir ve buraya 'Aşağı Buğdaylı' adını vererek eski düzenlerini buraya kurmuşlardır. Herkes eski, mutlu günlerine geri dönmüştür. Bundan sonra kim abartacak olursa da onu ibret alması için "Utanç kasabası" olarak gördükleri Buğdaylı'ya göndermişlerdir.

Babaannem Geri Döndü Kitabının Özeti

Romanın başkişisi Çınar, anne ve babasıyla yaşayan bir çocuktur. Ancak Çınar'ın annesi Leyla ve babası Yusuf, çalıştıkları için Çınar ile yeterince ilgilenememektedirler. Çınar ise ailesinden göremediği ilginin tesiriyle etrafında dikkat çekecek davranışlar sergilemektedir. Okulda canı sıkılan Çınar; oturduğu sırayı karalamak, parmak kaldırmadan konuşmak, tırnaklarını kemirmek, arkadaşlarına sataşmak, ders sırasında sıklıkla tuvalete gitmek istemek gibi davranış problemleri göstermekte; öğretmeni de bundan rahatsız olmakta, bu durumdan da sık sık şikâyet etmektedir. Çınar, aslında bu yaramazlıkları çevresindekileri rahatsız etmek için yapmasa da gerek öğretmeni gerekse aile bireyleri bu durumdan hoşnut değildirler. Çınar'ın ailesinin sabrını taşıran son davranışı ise mahalleye yeni taşınan İkramet'in Yağyemez'in gerçekten yağ yiyip yemediğini anlamak için komşusunun kapısına "Mahallemize Hoş Geldiniz" yazılı bir paket margarin bırakması, yağın sıcakta eriyip dışarı çıkan komşunun düşmesi ve komşunun durumdan duyduğu rahatsızlığı şikâyet etmek için soluğu Çınarlarda alması olmuştur. Bu olaydan sonra bir gece, Çınar anne ve babasının bir telefon konuşmasına kulak misafiri olur. Telefonun diğer ucunda Çınar'ın babaannesi Hasibe Hanım vardır. Çınar'ın ailesi ona Çınar'dan dert yanmakta, kendi çocukluklarında kendilerinin böyle bir çocuk olmadığını iddia etmektedirler. Çınar'ın kime benzediğini anlamaya çalışan babası, bunu Hasibe Hanım'a sorar, kendisinin böyle bir çocuk olmadığını söyler. Bu söz romanın gidişatını değiştiren olayları da başlatır. Hasibe Hanım, sürekli çocuklarını kendisine şikâyet eden oğlu Yusuf ve gelini Leyla ile kızı Ayşe ve damadı Murat'a ders vermek için bir plan yapar ve bir sabah ansızın Çınarlara çıkagelir. Fakat gelişi her zamankinden çok farklıdır. Ayaklarında paten, üzerinde balerin eteği, on valiz, iki kedi, bir köpek, bir kafes kuş, bir kaplumbağa ile Hasibe Hanım'ı karşılarında gören ev halkı çok şaşırır hatta Hasibe Hanım'ın sağlığından endişe ederler. Getirdiği bir valiz dolusu taşları boyayarak, legolarla oynayarak, duvarları boyayarak, eve davet ettiği arkadaşlarıyla evin içinde futbol oynayarak, hayalî arkadaşıyla konuşarak, bir gelinlik giyip bütün gün evde onunla gezerek, masada yemek yemek istemeyerek, doktora gitmemek için çılglık çılgıca ağlayarak Hasibe Hanım bir çocuğu andırır. Aile, Hasibe Hanım'ın akıl sağlığından şüpheye düştüklerinden Ayşe Hanım'ın psikiyatrist arkadaşı Müge'ye, Hasibe Hanım'ı götürürler. Ancak Hasibe Hanım olayların gidişatını öngördüğünden daha öncesinde planını Müge Hanım'a anlatmıştır. Müge Hanım, planı bozmamak adına Hasibe Hanım'a "Uslu Çocuk

“Sendromu”teşhisiyle tıpta adı da tedavisi de olmayan bir tanı koyar. Hasibe Hanım’ın durumuna çok üzülen ev ahalisi bir yandan da babaannenin yaramazlıklarıyla baş etmek için çözümler düşünmeye başlar. Çözümlerin sonu Çınar’a çıkar. Yaramaz birinin davranışlarını ancak yaramaz olan anlar. Çınar, bu mantıktan hareketle babaannesiyile ilgilenmek sorumluluğunu üstlenmek durumunda kalır. Babaannesinin uyumsuz davranışlarını kendini onun yerine koyarak düşünen Çınar, kendince yöntemler geliştirir, çözümler üretir. Herkes, Hasibe Hanım’ın gönlünü hoş etmek için uğraşır. Ailece orman yürüyüşlerine gitmek, piknik yapmak gibi etkinlikler planlanır, aile birbirine zaman ayırmaya,birlikte vakit geçirip sohbet etmeye başlar. Artık herkes çok mutlu ve huzurludur. Evlatlarının değişimini gören Hasibe Hanım, bu oyunu daha fazla uzatmaz ve eski ağırbaşlı babaanne haline geri döner. Kurguladığı oyunu bir kahvaltı esnasında en başından en sonuna kadar aile bireylerine anlatır. Asıl amacının Yusuf ve Ayşe’nin de çocuklarından şikâyet ettikleri davranışların benzerlerini kendi çocukluklarında yaptıklarını göstermek olduğunu dile getirir. Ayşe ve Yusuf başta olmak üzere herkes bu kusursuz plan ve usta bir tiyatro oyuncusu gibi performans sergileyen Hasibe Hanım karşısında şaşkına döner fakat verilen dersi de alırlar. Bütün bu yaşananlardan sonra Hasibe Hanım evine, herkes de kendi olağan hayatına geri döner. Tabi yaşananlardan aldıkları dersle. Aile üyeleri artık birbirlerine zaman ayırmakta, sohbet etmekte ve şikâyet etmekten uzak, mutlu bir hayat sürmektedir.

Cingo: Ben İnsan Değil Miyim? Kitabının Özeti

Can Gocukoğlu, 12 yaşında bir çocuktur. Resim öğretmeni olan annesi Binnur Hanım ve yazılımcı babası Taner Bey'le çekirdek bir ailedirler. Can, 11. yaş gününde canının çok sıkıldığını, kardeşi olsa bu can sıkıntısının gideceğini gerekçe göstererek ailesinden bir kardeş ister. Ancak Can doğduktan sonra aile maddi ve manevi birtakım zorluklar yaşadıklarından ikinci çocuğu hiç düşünmemektedirler. Can'ın bu isteğini yerine getiremeyecek olan aile, ondan başka bir şey istemesini söylerler. Can da bir köpek ister. Binnur Hanım, köpek fikrine karşı çıksa da Can'ın kararlı duruşu karşısında eve bir köpek almaya razı olurlar. Barınağa giderler ve henüz birkaç günlük olan Cingo'yu sahiplenirler. Cingo adını cin gibi uyanık bir köpek olmasından alır. Taner Bey'e kitapta Tango, Binnur Hanım'a Bingo, Can'a da Cango şeklinde kısaltılmış adlar kullanılır. Cingo büyüdükçe eğitimsiz bir köpek olduğundan tuvaletini bulduğu her yere yapma, başta kâğıt olmak üzere gördüğü nesneleri kemirme, ev kurallarına uymama, dışarıda tasmasız dolaşmakta zorluk çıkarma gibi davranışlar sergiler. Bütün bunlardan dolayı Cingo, eğitim alması için bir kampa gönderilir. Kampta evdeki düzenini arayıp ilk günlerde sıkılsa da Cingo, kamp ortamında da pek çok arkadaşla tanışır. Burada da başından birçok olay geçer. Kampta çok sıkıldığı, günlerce kaçma planı yaptığı ve bunu devreye soktuğu gün, Gocukoğlu ailesi onu eve götürmeye gelirler. Cingo, artık eğitilmiş bir köpek olarak evine döner. Cingo, ev kuralları dahil olmak üzere ortak yaşam alanlarında eğitilmiş bir köpeğin davranışlarını gösterir. Binnur Hanım sık sık çatışma yaşadığı Cingo'yu artık Can'dan ayırmaz. Herkes hayatından çok memnundur. Ancak bu tablo çok uzun sürmez. Okulların tatile girdiği bir yaz, Binnur Hanım'da koku hassasiyeti gelişir. Bingo, bunun Cingo'dan kaynaklı olduğunu düşünür ve sürekli Cingo ve Cango'yu oynamak için sokağa göndermeye başlar. Ne yaptıysa da koku hassasiyeti geçmez. Sonunda doktora gider ve hamile olduğunu öğrenir. Bu duruma kardeş isteyen Cango başta olmak üzere haberi alan herkes çok sevinir. Fakat bebek haberi alındıktan sonra evdekiler Cingo'ya daha az ilgi göstermeye başlarlar. Bir gün telefonda Can'ın anneannesinin köpekle bebeğin aynı evde olmasının doğru olmayacağı fikrine Binnur Hanım'ın da çok uzak olmadığını işiten Cingo çok üzülür. Onlar kendisini başka bir yere götürmeden o evi terk etmeye karar verir. Bir sabah evdekiler uyurken kişisel birtakım eşyalarını alır ve evden ayrılır. Kitabın sonunda ailenin onu aradığını bildiren ilanı gören Cingo ise ailenin kendisini biraz daha aramalarını belki ikna olup eve geri dönebileceğini belirtir.

Oh Ne Âlâ Memleket Kitabının Özeti

Emre, ailesiyle yaşayan okul çağında bir çocuktur. Ancak sabahları erkenden kalkıp okula gitme fikrinden hiç hoşlanmamaktadır. “Okul neden vardır?” sorusu kafasında dönüp durmakta ve bu sorunun yanıtını aramaktadır. Bu konuda yalnız da değildir. EKER adını verdikleri grubun diğer üyeleri Elif, Kerem ve Reco ile bu sorunun ve bu sorudan akıllarına gelen okulla ilgili diğer soruların cevaplarını ararlar. Bunun için sakin bir ortama ihtiyaçları vardır. Onlara bu konuda Emre’nin artık çok yaşlı olan babaannesinin dikiş odası ortamı sağlamaktadır. Burada yaptıkları toplantılarda sorularının yanıtlarını ve okulu ekmenin yollarını aramaktadırlar. Çünkü “EKER, okulu eker.” Bir gün okulda 23 Nisan dolayısıyla Atatürk’e mektup yazma yarışması düzenlenir. Yarışmanın ödülü, kazanan grubun bayramda bir günlüğüne okul müdürünün yerine geçecek olmasıdır. EKER, bu etkinliği çok ilgi çekici bulur. Çünkü okulda hiç görünmeyen okul müdürünü bu şekilde görecekler ve ona “Okul neden var?” sorusunu sorabileceklerdir. Hemen kolları sıvarlar. Uzun uğraşlar sonunda mektubu yazarlar, öğretmenlerine teslim ederler. Birkaç gün sonra yarışmayı kazanan grup açıklanır. Bu, EKER’den başkası değildir. Çocuklar çok sevinçli ve aynı zamanda kaygılıdır. Okulda öğrenciler arasında şehir efsanesine dönen müdürü göreceklerdir. Bayram günü hazırlanıp okula giderler. Ancak mahallenin köpeği Pışık da onlarla birlikte. Reco’nun cebindeki sandviçi kapmak için harekete geçen Pışık, olayların da başlangıcını oluşturur. Pışık’tan korkup kaçan öğretmen ve onun etkisiyle gelişen olaylarda okul müdürü bahçeye çıkmak zorunda kalır. Müdürün güneşin cildine temas etmesi durumunda gelişen bir rahatsızlığı vardır. Okul bahçesinde bayılan müdür için ambulans çağrılır ve müdür hastaneye kaldırılır. Yarışmanın kuralları gereği o gün müdür olan çocuklar okul hademesinin dayatması sonucunda göreve başlarlar. Fakat hiçbir şey hayal ettikleri gibi değildir. Müdür normal bir insandır, odası da klasik bir idareci odasından ibarettir. Müdürün hastane sürecinin uzamasıyla çocuklar idarî makamda kalmaya devam ederler. Emre, okul müdürü; grubun diğer üyeleri de müdür yardımcısıdır. Bir gün otururken kendileri müdür olsalardı okulda neler yapacaklarını hayal ederler. Tam o anda herkes birbirine bakar, bir aydınlanma yaşarlar. İstedikleri uygulamayı yapabilirler çünkü şu anda onlar okulun yöneticileridir. Öğretmenler dahil okuldaki herkes onların dediklerini yerine getirmektedir. Hemen harekete geçerler. Demokratik bir ortam sağlamak için okuldaki öğrencilere “Napçaz?” yazan kağıtlar dağıtarak okulda yapılmasını istedikleri şeyleri öğrencilerin sıralamalarını isterler. Görüşler çerçevesinde kendilerine bir yol

haritası belirlerler. Önce okulu süresiz olarak tamamen kapatırlar ancak birkaç gün içinde herkes çok sıkılır, uygulamadan bekledikleri verimi alamayıp okulu yeniden açarlar. Sonrasında öğrencilerin en çok sıraladıkları isteklerden hareketle okulda yeni düzen arayışına geçerler. Dersleri 10 dakika, teneffüsleri 50 dakika yaparlar. Oynamaktan, koşmaktan yorgun düşen çocuklar basit işlemleri bile yapamaz duruma gelirler, gittikçe cahilleşirler. Çocuklar okula yataklarını getirirler ve pijamayla ders dinlerler ancak derste uyuyakaldıkları için uygulamadan vazgeçilir. Okulda çikolata şelaleri kurulur. Herkes okula abur cubur getirir. Dersler dahil olmak üzere bütün çocuklar o günü yiyip içerek geçirirler. Lakin günün sonunda bu kadar yemeği kaldıramayan bünyeleri yüzünden bazı çocuklar kusar, bazılarının yüzlerinde alerjiler meydana gelir. Okul bahçesini kumsal haline getirip güneşlenirler ancak güneşte fazla kalmaktan dolayı rahatsızlanırlar. Okulda mangal partisi yapma girişimleri sonucunda yangın çıkar. Öğretmenlerin öğrenci, öğrencilerin öğretmen olduğu bir sistem geliştirirler. Öğrenci-öğretmen bütün gece ders çalışmaktan yorgun düşer, öğretmen-öğrenci ise öğrencilerin derste yaptıkları bütün davranış sorunlarını gerçekleştirerek öğrenci-öğretmeni canından bezdirir. Bu tür girişimlerin her biri başarısızlıkla sonuçlanınca EKER, bir okulu idare etme düşüncesinin kolay olmadığını fark eder ve kendilerini çaresiz hisseder. Sonunda çareyi istifa etmekte bulurlar. Okulu bahçede toplayıp istifalarını duyurdukları anda okulun bahçesinden içeriye bir köpek, omzunda bir kuş, elinde karton kutunun olduğu bir kadın girer. Bu kadın, yeni okul müdürü Ş.'dir. Çocuklarla tanışan Ş., çocuklar için adı dahil olmak üzere çok garip karşılanır. Adının neden Ş. olduğundan başlayarak çocukların kendisiyle ilgili merak ettiklerini yanıtlayan Ş., okulun yönetiminde çocuklardan yardım alır. Okulda Ş. ile birlikte yeni bir dönem başlar. Okuldaki uygulamalar çocukların istediklerine benzerdir ve Ş. bütün bu uygulamalarda öğrencilerle hareket etmektedir. Kendilerini yalnız hissetmeyen çocuklar artık okula sevmeye başlarlar ve akademik başarıları da artış gösterir. Çünkü çocukların dilinden anlayan, çocuk ruhlu bir eğitimci hayatlarına dokunmuştur.

Cebimdeki Mandalina Ağaçları Kitabının Özeti

Ada, evde canı çok sıkılan bir çocuktur. Evi süpüren annesine, ayakkabılarını boyayan babasına, çamaşır asan babaannesine, yumurta soyan ablasına yardım etmek istese de hiçbiri onun bu teklifini kabul etmez. Ada, üzgün olarak bahçeye çıkar. Dedesinin alışverişten eve döndüğünü gören Ada, ona da eşyaları taşıma konusunda yardım etmek istediğini söyler ancak ondan da olumlu cevap alamaz. Dedesi onu kibarca reddederken, eline iki mandalina bırakmayı da ihmal etmez. Ada, olanlara canı sıkılmış şekilde mandalinalarını yerken, annesi onu yemeğe çağırır. Ada da elindeki mandalina çekirdeklerini çöpe atacak zaman bulamayıp pantolonunun cebine koyar ve onları da orada unutturur. Pantolon, içinde çekirdekler ile yıkanır, kurur, katlanır, dolaba konur. Ada, aynı pantolonu 1 hafta sonra giydiğinde cebinde yetişmekte olan bir fidan olduğunu görür ve onun cebinde ne işi olduğunu anlamaya çalışır. Sonra elindeki o küçük fidanı toprağa eker, merakla ne ağacı olacağını beklemeye koyulur. Üzerinden günler, aylar, mevsimler geçer. Ada, küçük fidanın bakımını yaparken bahçedeki çiçekleri sulamakta, dökülen yaprakları temizlemektedir. Evin, küçük bahçıvanı olmuştur ve artık canı da hiç sıkılmamaktadır. Bir gün yine fidanına bakarken üzerinde bir tane meyve görür. Ertesi gün bir tane daha, sonraki gün bir tane daha... Bunlar kızarınca aklına mandalina yediği o gün gelir. Artık onun kendi elleriyle yetiştirdiği bir mandalina ağacı vardır. Ağacın meyvelerini ailesi ile yerken Ada kendisiyle gurur duymaktadır.

Bizimki Kitabının Özeti

Bizimki, bir fasulye tanesidir. Eserde de bu fasulye tanesinin topraktaki tohum halinden yeniden toprağa dönüşünün yolculuğu anlatılmaktadır. Bizimki, toprağa bir tohum olarak ekilir ve günden güne evrilerek bir fasulye filizine dönüşür. Ancak onu diğerlerinden ayıran yönü çok hareketli olması, yerinde duramamasıdır. Günler geçer ve çiftçiler olan fasulyeleri toplarlar, çuvala koyarlar. İçinde bulunduğu çuvalda da kıpır kıpırdır Bizimki. Çuvallardan satış için paketlenen Bizimki, pakette de rahat durmaz. Hoplar, zıplar, defalarca markette bulunduğu raftan aşağıya yuvarlanır. Bir gün kıpır kıpırken alışveriş yapan bir kadının aklına fasulyeden yemek yapma fikrini düşürür. Akşama yemek olmak üzere kendini ocağın üstünde bulur. Ne var ki kaynayan su, Bizimki'nin çok hoşuna gider ve yine hoplayıp zıplarken önce mutfak tezgahına, ordan yere, ordan süpürgenin içine sonra da çöp kamyonuna düşer. Çöp kamyonunda giderken kendini yere bırakan Bizimki, artık bir kuşun ağzında yolculuğuna devam eder. Kuşun gagasının arasında olması onun kıpır kıpır yapısına engel değildir. Ancak kuş, onu tutamaz ve Bizimki kendini yeniden toprağın bağrında bulur. Toprak onu bir örtü gibi örtse de Bizimki solucanın sırtında yolculuğuna devam eder, başından geçenlere dair anlatacağı çok şey vardır.

Kuş Masalları Kitabının Özeti

Kitap, 7 masaldan oluşmaktadır. Birbirlerinden bağımsız olan bu masallar, eserin son masalı olan Giz Dağı'nda diğer masallara atıfta bulunup özetlenerek son bulmaktadır.

Sus Dağı

Sus Dağı'nda farklı türlerde pek çok kuş yaşamaktadır. Özgürce şarkılarını söyleyip mutlu mesut hayatlarını devam ettirirler. Ancak uzun bir zamandır artık kuşların sesleri de şarkıları da duyulmaz olur. Çünkü Şahin, onlardan seslerini kesmelerini ve hiçbir şey söylememelerini istemiş, her birinin gözünü korkutmuştur. Sus Dağı artık çok sessizdir. Ta ki bir gün Renkli Kuş bu diyara gelene kadar. Renkli Kuş, Şahin'den ve oranın kurallarından haberi olmadığı için şarkılarını özgürce söyler, bunu duyan kuşlar cesaretlenirler ve onlar da Renkli Kuş'a eşlik etmeye başlarlar. Sus Dağı eski şen günlerine geri dönmüştür. Fakat Şahin buna izin vermez. Otoritesini Renkli Kuş'a da göstermek ister. Ona saldırır ve onu yaralar. Renkli Kuş, Sus Dağı'nın içindeki korkunç kafes ağacı'nın içine düşerek orada esir kalır. Esir kalmasına rağmen diğer bütün kuşlar, onu aramak için başka başka yerlere şarkılarını söyleyerek giderler. Onları artık susturacak bir gücü tanımaz olurlar. Renkli Kuş'u bulunduğu yerden bir oduncu kurtarıp çıkarır. Bir müddet oduncunun kafesinde tutsak olan Renkli Kuş, oduncunun karısının onu salmasıyla özgürlüğüne kavuşur. Özgürlüğün bedeli ağırdır ancak meyvesi çok tatlıdır.

Bil Dağı

Bil Dağı'nda da yine farklı türlerde birden çok kuş yaşamaktadır. Bir gün bu dağda büyük bir afet yaşanır ve o bölgedeki bütün canlılar hayatlarını kaybederler. Kuşlar ise kanatlı olmalarından yararlanarak bu afetten uçarak kurtulurlar. Bu durum, kuşların her birinde kibir sebebi haline gelir. Çünkü kuşların hepsi kurtulmalarını kendi uyarısına bağlar. Her biri kendi aklını diğerlerine pazarlamaya, üstün tutmaya çalışır. Uzun bir süre küs kalan kuşları bir araya getiren ise günün birinde Bil Dağı'na yolu düşen güçlü Rüzgar'dır. Rüzgâr, çok güçlü estiğinden kuşları korkutur fakat amacının kuşlara zarar vermek olmadığını onlara söyler. Kuşlara gidip gördüğü yerlerden öğrendiği çok şey olduğunu ve bunları onlarla paylaşmak istediğini dile getirir. Ne var ki Bil Dağı'nın kibirli kuşları Rüzgar'la alay ederler ve kendilerinin her şeyi bildiklerini savunarak Rüzgar'ın yanından giderler. Üzgün Rüzgar'ı şaşırtan küçük bir güvercin olur. Güvercin, Rüzgar'ın anlatacaklarını dinleyip her şeyi öğrenmek istediğini belirtir. Rüzgar'la arkadaş olurlar ve

Rüzgâr ona bildiklerini anlatır. Artık küçük güvercin, yön bulmak dahil pek çok şeyi bilir. Rüzgar'la yolları ayrılan güvercin bir gün Bil Dağı'na yolu düşen kaybolmuş bir kişinin eşyasından bir parça alarak onu arayanlara götürür. Meğerse bu kişi ülkenin kralıdır. Onu güvercin sayesinde sağ salim bulan halk, çok mutlu olur. Güvercin de başkalarını mutlu etmenin hazzına ulaşır. Bundan sonra kimin ihtiyacı varsa onun yardımına koşturur. Bil Dağı'nın kibirli sakinlerini de yaptıklarının yanlış olduğunu belirten bir mektupla uyarır. Hayatta öğrenmek gibisi yoktur. Çünkü herkesin her şeyi bilmesi mümkün değildir, öğrenmek bir süreçtir.

Gör Dağı

Gör Dağı'nda bir Tavis kuşu ve birden çok türde değişik kuşlar yaşarmış. Tavis kuşu çok çirkinmiş ama sesi, dinleyen herkesi kendisine hayran bırakırmış. Diğer kuşlar için ise durum tam tersiymiş. Onlar da dış görünüş olarak çok güzel olmalarına rağmen sesleri duyanların kulaklarını tırmalırmış. Bir gün Gör Dağı'na çok yağmur yağmış ve dağda bir gölcük oluşmuş. O zamana kadar kendisini hiç görmeyen Tavis kuşu, yansımasını gölcükte görünce bu kadar çirkin olmasına çok üzölmüş. Artık eskisi gibi şarkı söylemiyor, bu hâli aklına düştükçe ağlıyormuş. Diğer kuşlar onun bu durumuna çok üzölmüşler ve ona yardım etmek adına çözüm arayışına koyulmuşlar. Akıllarına Baykuş'tan destek almak gelmiş. Baykuş da onlara kendi tüylerinden Tavis Kuşu'na verip onu dış güzellik olarak güzelleştirebileceklerini ama Tavis kuşunun da onlara kendi sesini vererek kaybolacak dengeyi sağlaması gerektiğini söylemiş. Kuşlar bu öneriyi Tavis kuşuna söylediklerinde Tavis kuşu hemen kabul etmiş. Kuşlar, o güzelim sesini kaybedeceği ve bu durumun geri dönüşü olmayacağı konusunda onu uyarsalar da Tavis kuşu kararında netmiş. Öneri yerine getirilmiş. Tavis kuşu artık diğer kuşlar gibi çok güzelmiş lakin sesi çok çirkinleşmiş. Diğer kuşlar ise olan biten durumdan çok memnunlarmış. Artık hem dış görünüş olarak hem de ses bakımından mükemmel bir güzelliğe kavuşmuşlar. Aradan biraz zaman geçip Tavis kuşu çirkin sesini duydukça kararında pişmanlık yaşasa da iş işten geçmiş. Kendisini olduğu gibi beğenip kabul etmeyenlerin sonu nedamete uğramakmış.

Yok Dağı

Yok Dağı, dört bir tarafında dokuz farklı kuş türünün yaşadığı bir dağdır. Bu kuşlar, liderleri vasıtasıyla buğday zamanı tarlalardan buğday numunelerini alır ve her biri dünyanın farklı noktalarına dağılır. Amaçları ağızlarındaki buğday tanelerini toprakla buluşturmak ve oralarda da buğdayın üretilmesini sağlamaktır. Ancak bu amaçlarına

ulaşmalarına engel olmak isteyen kargalarla da m¼cadele etmeleri gerekmektedir. Kargalar, tarlalardaki buğdayların başka diyarlara g¼t¼r¼lmesinden rahatsız oldukları için Yok Dağı kuşlarını hırsızlıkla suçlayıp, onları tarlalardan uzaklaştırmaya çalışırlar. Bir g¼n gittikleri diyarlardan Yok Dağı'na d¼nen kuşları, kargalar ve onların m¼ttefiki diğer başka kuşlar beklemektedir. Kargalar, artık onları Yok Dağı'nda g¼rmek istemediklerini, tarlalardaki b¼t¼n buğdayı toplayıp yarısını yediklerini, yarısını da sakladıklarını, dolayısıyla onlara bir şey bırakmadıklarını s¼ylerler. Buğdayları başka diyarlara g¼t¼rmelerinin cezası olarak a kalıp ¼leceklerini de s¼zlerine eklerler. Bu duruma çok ¼z¼len Yok Dağı kuşları, dağı terk edip g¼ ederler. Fakat grubun lideri onlara moral verir. Kendilerinin k¼t¼ bir şey yapmadığını, paylaşmanın iyi bir meziyet olduğunu ve uzun vadede hep kazandırdığını anlatır. ¼nk¼ hayatta iyiler hep kazanır.

Bul Dağı

Bul Dağı'nda bir s¼ę¼d¼n içinde bir ardı ailesi yaşarmış. Ardıç ailesinin bir g¼n d¼rt yavrusu olmuş, beşinci yumurtadaki yavrularını beklemeye koyulmuşlar. Diğer b¼t¼n yavrular oldukça sağlıklıymış. Her birinin kanadında on adet t¼y varmış. Beşinci yavru d¼nyaya geldiğinde ardı ailesi b¼y¼k bir şaşkınlık yaşamış. ¼nk¼ yavru ardıcın kanatlarında diğerlerinden farklı olarak on bir t¼y varmış. ¼stelik bu fazladan olan t¼y, renk olarak bir yakutu andırıyormuş. Ardıç anne ve baba bu t¼yden dolayı yavruya Yakut Kuş adını vermişler. G¼nler geçiyor, yavru ardıçlar b¼y¼yorlarmıř. Diğer yavrular nihayet yuvadan uçmaya başlamışlar lakin Yakut Kuş ne yaptıysalar kanadındaki o fazla t¼yden dolayı uçmayı becerememiş. Bu duruma öz¼m bulmak için ailenin aklına Arpacı Kumrusu'nun fikrine başvurmak gelmiş. Arpacı Kumrusu, Yakut Kuş'un durumunu ¼ğrendikten sonra yakınlardaki bir Yakut Ağacı'nın da aynı sorunu yaşadığını belirtmiş. Arpacı Kumrusu biraz daha b¼y¼y¼nce Yakut Kuş'un, Yakut Ağaç'ın yanına gitmesini s¼ylemiř. Aile uçamayan yavrusunun oraya nasıl gideceği ile ilgili kaygı yaşasalar da Arpacı Kumrusu onları sakinleştirmiş. Gel zaman git zaman Yakut Kuş, Yakut Ağaç'ın yolunu tutmuş. Ağacın yanına vardığında olan biteni en başından en sonuna kadar anlatmış. Yakut Ağacı kendisinin de benzer bir durumda olduğunu anlatarak hem kendisi rahatlamış hem de Yakut Kuş'a yalnız olmadığını izah ederek onu rahatlatmış. O gecenin sabahında ettikleri dualar kabul olmuş. Yakut Ağacı, diğer ağaçlar gibi yeşillenmiş, Yakut Kuş da diğer kuşların ¼zelliklerine sahip olmuş. Artık her ikisi de çok mutluymuş. Bu değişimden sonra kendilerine Ardıç ağacı ve Ardıç Kuşu isimlerini vermişler. Ardıç Kuşu

dostunu yalnız bırakmak istemediği için ailesinin yanına dönüp onları da yanına katarak yeniden Ardıç Ağacının yanına gelmiş. Artık aile, ağacın meyvesini yiyerek yaşıyorlarmış. Herkes halinden çok ama çok memnunmuş.

Düş Dağı

Düş Dağı'nda hepsi birbirinden güzel 41 kuş yaşarmış. Bunlardan biri zamanın birinde bu diyardan başka diyarlara göçüp gitmiş. Kalan 40 kuş ise Düş Dağı'nda hayaller kurar, birlik beraberlik içinde güzel bir yaşam sürerlermiş. Bir gün gökyüzünü kara bulutlar kaplamış, Düş Dağlılar neye uğradıklarını şaşırılmış. Gelenler Çobanaldatanlarmış. Amaçları ise güya Düş Dağlıları uyarmakmış. Onlara, dünyanın hayal ettikleri kadar güzel bir yer olmadığını, yakında su içtikleri, yemek yedikleri bütün kaynakların yok olacağını, artık gerçekçi olup bu olacıklara hazırlık yapmaları gerektiğini söyleyip gitmişler. Düş Dağlıların akıllarına şüpheyi düşürmüşler. Etrafı Çobanaldatanların gözüyle incelemeye başlayan Düş Dağlılar çok endişelenmişler, çok korkmuşlar. Tedbir almaya karar vermişler. Artık herkes kaynakları en az miktarda kullanıyor, kimse kimseyle hiçbir şeyini paylaşmıyormuş. Eskiden mutlu oldukları o güzel günler çok geride kalmış. Düş Dağı artık Kâbus Dağı'na dönüşmüş. Her günleri korku, her anları kaygı... Kırk birinci kuş, Düş Dağlıları sık sık rüyasında görünce onları ziyaret etmeye karar vermiş. Gittiğinde bıraktığı diyarın bambaşka olduğuna şahitlik etmiş. Olan biteni Düş Dağlılardan öğrenince bu duruma el atmaya girişmiş. Hafızası çok kuvvetli olan Lir kuşu, önce Düş Dağlılara korkularının yersiz olduğunu anlatmış, sonra da her birine unuttukları o güzel seslerini hatırlatmış. Keyifli zamanlarındaki seslerini anımsayan Düş Dağlılar, Lir kuşuna hak verip, kaygılarını bir kenara bırakarak Düş Dağı'nda düş kurmaya, şarkılar söylemeye devam etmiş.

Giz Dağı

Giz Dağı'nda ulu bir ceviz ağacı varmış. Günlerden bir gün meraklı bir çocuk etrafta neler olduğunu görmek için dışarı çıkmış ama eve dönüş yolunu bulamamış. Ne yapacağını düşünürken bir yağmur bastırmış. Öyle bir yağmur ki, boran gibi... Çocuk gelip ceviz ağacının gövdesine yaslanmış. Ağacın dalındaki tomurcuk, yağın suyu eme eme şişmiş ve bizim çocuğu içine hapsedmiş. Çocuk, günler, aylar hatta yıllar boyunca bu cevizin içinde kalakalmış. Ağacın tepesinde olduğu için de kimse onu ordan alamamış. Bir gün bir karga daldaki bu tek cevizi görünce kopartıp içini yemek istemiş. Uzun uğraşlar sonunda cevizin kabuğunu kırmayı becermiş. İçinden yemiş çıkmasını beklerken bir çocuk görünce neye

uğradığını şaşırması. Sonra çocukla konuşmaya başlayınca durumun ne olduğunu anlamış. Çocuk, Karga'dan onu kanatlarına alıp gezdirmesini istemiş. Lakin Karga, bu fikre çok sıcak bakmamış. Amacı bir an önce Ceviz Çocuk'u ailesine kavuşturmakmış. Ama çocuk öyle acındırmış kendini, Karga'ya öyle diller dökmüş ki en sonunda kıramamış çocuğu Karga. Çocuğu almış kanatlarına, diyar diyar gezdirmiş. Rotaları Sus Dağı, Bil Dağı, Gör Dağı, Yok Dağı, Bul Dağı, Düş Dağı ve Giz Dağı imiş. Karga, güzergâhlarında yaşanan her bir olayı çocuğa anlatmış, yaşananları anlamasını sağlamış. Çocuk hayat hakkında öğrendiği bu bilgileri unutmayacağını söyleyerek Karga ile ayrılmış. Herkes kendi yoluna giderken akıllarda kalan güzel anları.

Çok Hayal Kuran Çocuk Kitabının Özeti

Zamanın bir yerinde Çok Hayal Kuran bir çocuk varmış. Bir gece yatmadan gökyüzüne bakıp uçabildiğini, yıldızlarla, Güneş’le ve Ay’la konuşabileceğini hayal etmiş. Hayal Perisinin rüyalarına girip bu isteklerini yerine getirmesi için de çok uğraşmış. Nihayet bir gece Hayal Perisi onu seçmiş, dileğini yerine getirmiş. Çocuğu yatağıyla birlikte alıp gökyüzüne bırakmış. Çocuk artık bulutların üzerindeymiş. Yanından uçak, kuşlar gelip geçiyormuş. Bulutların üzerindeyken yağmurun yağdığına da şahit olmuş. Güneş’le sohbet etmiş, kendini kutuplarda düşlemiş. Karşılaştığı her durumda da hayal kurmayı ihmal etmemiş. Hayallerinde kah Atlas Okyanusu’nda kah Mısır Piramitlerindeymiş. Ay ve yıldızlarla;gezegenler, yıldızlar ve uzay hakkında merak ettiklerini hep konuşmuş. Her şey güzelmiş güzel olmasına ancak artık gece olmuş, uykusu gelmeye başlamış. Hayal Perisini beklemeye koyulmuş. Eve nasıl döneceğini düşünürken ona bir kuyruklu yıldız yardımcı olmuş. Kuyruklu yıldız tutunup evine dönmüş. Sabah uyanınca yanında ne Hayal Perisi varmış ne de diğerleri. Ancak o gördüğü hayalleri defterine hemen yazmış, çünkü bu hayalleri unutmak istemiyormuş.

Uyuyor Musun? / Tilki Masalları Serisi Kitabının Özeti

Üç küçük tilki bir gün anne ve babalarını gözleri kapalı, hareketsiz şekilde bulurlar. Önce uyuduklarını zannederler ancak kıpırdandıklarını görünce uyumadıklarını anlarlar. Anne ve babalarına ne yaptıklarını sorduklarında “Hayal kuruyoruz” cevabını alırlar. Önce şaşırlar, hayallerin nerede olduğunu somut olarak görmek isterler. Ancak hayallerin kafamızda olan bir şey olduğunu öğrendiklerinde buna da anlam vermeleri kolay olmaz. Dışarıya çıktıklarında gece olmuştur. Gökyüzüne bakarlarken yıldız kaydığına şahit olurlar. Anneleri onlara yıldız kayarken dilek tutmalarını söyler. Dilek tutma aşamasında küçük tilkiler hayal kurmaya başlarlar. Bu durum hoşlarına gitmiştir. Ertesi sabah yaşadıkları mağaradan çıkıp güneşe bakarlar. Her biri güneşi farklı bir şekle benzetir ve hayal kurarlar. Bu oyunu bulutlar için de yaparlar. Üç küçük tilki artık hayal kurmayı öğrenmiştir, üstelik bundan da oldukça keyif almaktadırlar.

Cesaret Sandığı/ Tilki Masalları Serisi Kitabının Özeti

Ulu bir dağın eteğindeki bir mağarada bir tilki ailesi yaşamış. Ailenin 3 tane küçük tilki yavrusu varmış. Tilkilerden biri çok korkak, biri çok çekingen, diğeri ise çabuk pes eden karakter özelliklerine sahipmiş. Günlerden bir gün yine ulu dağın en ucunu görmeye çalışırken annelerine dağın en uç noktasında ne olduğunu sormuşlar. Anneleri de onlara kendisinin de görmediği fakat başkalarından duyduğu kadarıyla orada bilge bir kurdun yaşadığını, o kurdun da özellikle korkan çocuklar için kullandığı cesaret sandığı olduğunu söylemiş. Bunu duyan tilki kardeşler, bir an önce bilge kurdun yanına gidip cesaret sandığına kavuşmanın planlarını yapmaya başlamışlar. Hayalini kurdukları bu planı dördüncü gün uygulamaya koymuşlar, bilge kurda gitmek üzere yola düşmüşler. Bu yolculuk esnasında yarasa dolu bir mağaradan geçmek, yılanla karşılaşmak gibi çeşitli tehlikeler yaşamış olsalar da nihayet bilge kurdun yanına ulaşmayı başarmışlar. Onları karşısında gören bilge kurt önce şaşırılmış ancak onlara bu zorlu yolculuğu göze alıp yanına geldikleri için de tebriklerini iletmiş. Tilki kardeşler ona cesaret sandığını sorduklarında ise bilge kurt kendisinde sadece sıradan bir sandık olduğunu, bunun hiçbir özelliği olmadığını belirtmiş. Bunu duyan küçük tilkiler hayal kırıklığına uğramışlar. Onların hayal kırıklığına uğradığını gören bilge kurt, tilkilerin cesaret sandığına ihtiyaçları olmayacak kadar cesur olduklarını söyleyerek, isterlerse bu cesareti kendisine verebileceklerini teklif ettiğinde küçük tilkiler bu öneriyi reddedip evlerine dönmek üzere yeniden yollara düşmüşler.

Garip Bir Kuyruk/ Tilki Masalları Serisi Kitabının Özeti

Üç küçük tilki bir gün yaşadıkları mağaradan çıkıp güzel havayı değerlendirmek isterler. Etraflarını incelemeye koyulurlar. Birden gözlerine çalının arasındaki büyük, biçimsiz, sarı bir kuyruk takılır. Önce tedirgin olsalar da sonra bunun ne olduğu üzerine yorumlar yapmaya başlarlar. Bu kuyruk, daha önce gördükleri hiçbir hayvanın kuyruğuna benzememektedir. Bunun ne olduğunu anlamak için beklemeye koyulurlar. Bir süre sonra çalılardan bir tavşanın çıktığını görürler. Tavşanla sohbet etmeye başlarlar. Tavşana neden kuyruğunun öyle olduğunu sorarlar. Tavşan da kendi arkadaşlarının dışında arkadaş edinmek istediğini ancak kuyruğunun onlar gibi olmadığını, onlara benzemek istediğini, bu yüzden de mısır püskülünden bu kuyruğu yaptığını ancak bu durumun onun işini de güçleştirdiğini belirtir. Tilkiler, tavşanın kendileriyle arkadaş olması için kendini değiştirmek zorunda olmadığını ona söylerler. Tavşanın, mısır püskülü kuyruğunu çıkartırlar ve hep birlikte arkadaşça oyun oynamaya başlarlar.

Pekicik Kitabının Özeti

Ebeveynler çocuklarının onların sözlerini dinlemelerini ve sözlerinden hiç çıkmamalarını beklerler. Bunu sağlamak için çocuk sahibi diğer ebeveynlerle fikir alışverişinde bulunmayı da ihmal etmezler. Kitapta yetişkinlerin bu ihtiyacını karşılamak için “Anne Babalar İçin Çocukları Sakinleştirecek Sözler 1. Geleneksel Panayırı” adında bir panayır kurulur. Şehrin ebeveynleri gereksinimlerine cevap bulacakları ümidiyle büyük bir istekle bu panayıra giderler. Kitapta olayları anlatan gazeteci kız, şehrin boşalan sokaklarının tadını çıkarmak için bisikletiyle kentte gezintiye çıkar. Evlerden birinin önünden geçerken bir kadın ve adamın sakın sakın kahvelerini yudumladıklarını görür. Evin camındaki kız çocuğu bu kişilerin ebeveyn olduklarına işaret etmektedir. Ancak ailenin, panayıra koşmak yerine bahçelerinde sakın sakın oturmalarını görmek gazeteciyi merakla sürükler. Merakını gidermek için onlara bu durumu hatırlatarak soru sorar. Aldığı cevap karşısında ise daha çok şaşırır. Aile, panayıra gitmeye ihtiyaç duymadıklarını, kendi çocuklarının çok uslu bir çocuk olduğunu söyler. Bunun üzerine aileyi iyice merak eden gazeteci, onlarla röportaj yapmak ister. Aile, onu akşam yemeğine davet ederek bu isteği karşılamış olur. Gazeteci, aileye çocuklarıyla ilgili merak ettiği soruları yönelttikçe şaşkınlığı öfkesine karışmaya başlar. Çünkü aile, farklı duygu, düşünce ve yaşam standardına sahip olarak çocuğunu yetiştirmektedir. Onlara göre çocuk dediğin ailesinin her dediğini sormadan, sorgulamadan yerine getirmesi gereken bir varlıktır. Nitekim çocukları Pekicik’i de bu mantıkta yetiştirmişlerdir. Pekicik, anne ve babasının ona her söylediklerini harfiyen yerine getirdiği için adını “Pekicik” koymuşlardır. Pekicik’in yeme içmesinden uyku düzenine, hayallerinden seçeceği mesleğe kadar her şeye ailesi onun adına karar vermektedir. Pekicik reddedici bir ifade duymadan büyüdüğü için istemediği bir şeyi nasıl söyleyeceğini dahi bilmemektedir. Tam manasıyla ebeveynlerinin kuşatması altında büyüyen çocuğun evden dışarıya çıkmasına, arkadaş edinmesine, oyun oynamasına bile ailesi izin vermemektedir. Pekicik, çocukluğu işgal edilmiş, yalnız ve mutsuz bir çocuktur. Aile ile yaptığı röportajda çocuğun bu durumunu görüp üzülen gazeteci, çocuğun babasının ondan istediği resmi yaparken yanına giderek kendi hayal ettiği resmi yapmasını, istemediği şeyler karşısında “Hayır” demesi gerektiğini Pekicik’e söyler ve evden gider. Pekicik, gazetecinin ona söyledikleri karşısında şaşkınlığa uğrar. Ertesi hafta Pekicik’in anne ve babasının panayırda çocuklarından şikâyet eden ebeveynlerle olduğunu gören gazeteci, çocukta uyandırıp harekete geçirdiği farkındalık için kendisini keyifli hisseder.

Dahacık Kitabının Özeti

Eser, olayları bize anlatan kahramanın şehir değiştirip kiralık bir ev aramasıyla başlar. Kahraman, bir emlakçıya kiralık ev bulma maksadıyla gider ve camekandaki “Bu evi mutlaka görmelisiniz” afişini görüp sözkonusu evi merak eder. Emlakçı da evi görmesi gerektiğini kahramana söyler, birlikte evi görmeye giderler. Ancak eve gidiş yolundaki yol taşlarının, yol kenarındaki ağaçların hepsinin aynı boyutlarda ve muntazam olması kahramanın dikkatini çeker. Eve geldiklerinde ev sahibinin bahçedeki kuşlar, havuzdaki kuğu dahil olmak üzere her şeyi düzene koyma girişimini görünce şaşkınlık içinde kalır. Şaşkınlığı evin içini gezmeye başladıklarında da devam eder. Ev sahibi, evindeki her detayla gereğinden fazla ilgilenmiş, onları kusursuz hale getirmeye çalışmıştır. Ev sahibine göre evin içindeki ve çevresindeki bu düzen, bir mükemmellik göstergesidir. Ev sahibi, evin her odasını, her eşyayı tüm detaylarıyla anlatır lakin bir odayı bunlardan ayrı tutar. Bu hal, evi gezmeye gelen kahramanın gözünden kaçmaz. O odanın hangi amaçla kullanıldığını ve içinde ne olduğunu öğrenmek istediğinde ev sahibi oranın diğer odalardan pek farklı olmayan bir çocuk odası olduğunu söyleyerek soruyu geçiştirmeye çalışır. Evde her şey mükemmel bir düzende olduğundan evde bir çocuk olmadığı izlenimine kapılan kahraman, ısrarla o odayı da görmek istediğini söylese de ev sahibi buna karşı çıkar. En sonunda kahraman oranın mükemmel bir oda olmadığını düşündüğünü söyleyerek ev sahibini hassas noktasından ele geçirir. Ev sahibi bunun karşısında öfkelenerek de olsa kahramanın odayı görmesine razı olur. Kahraman odaya girdiğinde yerde resim çizilmiş onlarca kâğıdın başında bir çocuk görür. Çocuğa ne yaptığını sorarak onunla iletişim kurmaya çalışır. Çocuk, babasının ondan istediği gibi bir gün batımı resmi çizmeye çalıştığını ancak birçok deneme yapmasına rağmen bir türlü başarılı olamadığını söyler. Bu durumun günlük yaşantısında da farklı olmadığını, babasının onun yaptığı şeyleri, gösterdiği başarıları beğenmeyip hep daha fazlasını istediğini anlatır. Kahraman, adının Dahacık olduğunu öğrendiği çocuğun yaşadığı çaresizlik ve özgüven kaybını görerek ona yardımcı olmak ister. Çocuğa hayatta hiç kimsenin ve hiçbir şeyin mükemmel olamayacağını anlatır. Çocuğun en sevdiği gün batımı resmini odasının duvarına asmasını ve içinden geldiği gibi davranmasını öğütler. Çocuk, onu anlayan birinin olduğunu görmenin sevinciyle en sevdiği resimlerini odasının duvarına asar. Kitabın sonunda kahraman, evi kiralamak istemese de nezaketsizlik yapmamak adına ev sahibine evini ne kadara kiralayacağını sorar. Ev sahibinin evini kiralamak gibi bir amacının olmadığını,

maksadının mükemmel bulduğu evinin herkes tarafından görölmesini istemek olduğuunu öğrenince kaybettiğı zamanı için kızan kahraman, duruma yönelik olarak rahatsızlığını ifade eder. Farklılığın hayatta bir zenginlik, mükemmeliğin ise bir ütopya olduğuunu anlatan sözler söyleyerek evden ayrılır. İçinde biriken sözler kalmayan kahraman, çocukta bir ışıık yaktığı için mutludur.

Hihıcık Kitabının Özeti

Hihıcık, anne ve babasının çok sevdiği sevimli bir çocuktur. Fakat bu çocuk sadece “I ve H” harflerini bilmektedir. Çünkü anne ve babası konuşmayı hiç sevmedikleri için günlük yaşamlarında kurdukları ilişkilerde yalnızca bu iki harfi kullanmaktadır. Dolayısıyla ebeveynleri, Hihıcık’a da sadece bu iki harfin kullanımını öğretmişlerdir. Hihıcık, kendisine bir soru yöneltildiğinde kabul ettiğini belirtmek için “Hihı”, reddettiğini bildirmek için ise “I Ih” ifadesini kullanır. Evde ailesiyle konuşma becerisi olarak oldukça sınırlı bir iletişim kuran Hihıcık, haliyle bu durumun olması gereken, normal bir durum olduğunu düşünmektedir. Ta ki okula başlayıncaya kadar. Hihıcık okula başladığında şaşkınlığa uğrar. Çünkü başta arkadaşları olmak üzere etrafındaki herkes onun bilmediği harflerle kelimeler oluşturmakta ve bunlarla cümleler kurarak konuşmaktadır. Okulun ilk zamanları yaşadığı şaşkınlıktan sonra Hihıcık, ortama çok çabuk uyum sağlayarak diğer harfleri öğrenir, bunlarla yeni kelimeler kurmaya başlar. Öğrendiği her yeni kelimeyi birbiriyle ilişkili olarak gruplandırır, her bir kelimeyi kağıtlara yazar. Yazdığı bu kelime kağıtlarını ceplerine, yastık ve yatağının altına, masasının ve giysi dolabının çekmecelerine yerleştirir. Artık kelimeler onun her şeyidir. Lakin ailesinin hala konuşmayı sevmemesi bir sorun olarak aynı yerde durmaktadır. Hihıcık okulda kurduğu iletişim ortamını eve de taşımak ister ve bunun için çareler düşünür. Bir gün çocuk parkında küçük bir kız çocuğunun etrafında gördüğü her şeyin ismini babasına sorarak öğrenmeye çalıştığına tanık olur. Kız, yerden aldığı bir avuç yaprağı babasının başından aşağı atar ve birlikte kurdukları bu oyunda gülerek eğlenirler. Hihıcık, karşılaştığı bu manzara karşısında bir aydınlanma yaşar. Hemen eve gider. Yazdığı kelime kağıtlarını bir çuvalın içine koyarak oturma odasında oturmakta olan anne ve babasının başından saçar. Durum karşısında neye uğradığını şaşırان anne ve baba, kelimeleri tek tek toplayarak her birini okumaya ve kelimelere ilişkin konuşmaya başlarlar. Hihıcık’ın planı işe yaramıştır. Bundan sonra evde iletişim ortamı kurulmuş, herkes konuşmanın keyifli bir iletişim süreci olduğunun farkına varmıştır.